PETRESCU, T. I.

T E A T R U

CAMIL PETRESCU, „TEATRU“ ESTE AL PATRUSPREZECELEA VOLUM DIN COLECŢIA „SCRIITORII ROMÂNI CONTEMPORANI, EDIŢII DEFINITIVE“. LUCRĂRILE STRÂNSE IN PREZENTUL VOLUM AU FOST ALESE DE AUTOR IAR TEXTUL LOR REVIZUIT DE DÂNSUL. ACEASTA EDIŢIE S'A TRAS IN DOUĂZECI ŞI ŞASE DE EXEMPLARE PE HÂRTIE VELINĂ VÉRGÉ MATĂ, NUMEROTATĂ DELA 1 LA 2226

Justificarea tirajului:

Camil Petrescu

CAMIL PETRESCU

TEATRU

SUFLETE TARI
JOCUL IELELOR
MITICĂ POPESCU

BUCUREŞTI
EC REGALĂ PENTRU LITERATUR ARTĂ
levardul Lascar Catargi, 39
1946

SUFLETE TARI

PERSOANELE

ANDREI PIETRARU
MATEIU BOIU-DORCANI
CULAI DARIE
ŞERBAN SARU-SINEŞTI
PRINŢUL BAZIL ŞERBAN
DECIU

IOANA
MARIA SARU-SINEŞTI
ELENA
UN SERVITOR
O SERVITOARE

PERSOANELE TABLOULUI I DIN ACTUL III

CNEAZUL
M.
R.

ACTUL I

Către sfârşitul după amiezei, prin toamna lui 1913, în casa lui Matei Boiu Dorcani... Clădire veche, cu ziduri groase ca de cetate, în stilul Universităţii vechi. Biblioteca este o încăpere mare, dreptunghiulară, cu uşi înalte, cu fronton triunghiular pe care e aplicat blazonul lucrat în lemn. In stânga, două ferestre cu baza lată joasă înalte, înguste ca de biserică, arcuite sus... Pe zidul gros, dela baza ferestrelor, ca pe o masă, stau cărţi şi dosare. Afară de cel din stânga, toţi pereţii sunt îmbrăcaţi până la înălţimea frontonului uşilor, cu dulapuri negre de cărţi. O încăpere pătrată, ca o fostă odae, cât jumătatea peretelui din fund, e despărţită de rest, doar prin două coloane simple, şi întregeşte biblioteca, în stânga. Sunt patru uşi. Una în adaos, în rând cu ferestrele după coloană, duce în camera lui Andrei Pietraru, alta în faţă în dreapta între dulapuri de cărţi, duce în vestibulul dela intrare. Tot în adaos este cea de a treia uşe, mascată, care prin fund duce în interiorul casei... Altă uşe, mare, prin colţul din dreapta duce în interior. E o atmosferă de bătrânesc, dar în acelaşi timp de linii simple, armonioase, de împăcare cuminte. In dreapta, în faţa uşilor, o masă mare de tot, ca de consiliu, simplă, cu trei scaune înalte, aşezate la întâmplare în jurul ei. Deşi are cele necesare scrisului şi deşi aici vor şedea personajele întâmplării, nu trebue să pară birou, căci e de fapt numai un soi de birou improvizat, din pricina reparaţiilor, care se fac la catul de sus.

In stânga, spre ferestre, e însă un mic birou adevărat, vechi, cu un fotoliu sculptat înalt, cu alt scaun alături, la care lucrează de obiceiu Andrei Pietraru şi unde se găseşte el, la ridicarea cortinei.

Un alt scaun între ușa din spre vestibul și dulapul din față, o scară de bibliotecă între cele două uși. Lumina are ceva obosit, scăzut, e neprielnică vieții parcă. Multe cărți și pretutindeni risipite ca într'o arhivă.

Andrei, eroul celor ce se vor întâmpla e un tânăr ca de treizeci de ani, înalt și delicat fără să fie slab. Păr castaniu, fața palidă și ochii verzi-albaștri, foarte puternici, pătrunzători. Are figura obosită de om mistuit de o frământată viață interioară. Fire bolnăvicios de impresionabilă, când prea timidă, când excesiv de violentă. O neliniște și o nestabilitate în gesturi de aparat de mare precizie, sensibil la mai multe influențe deodată. Când e surprins, și orice gest neprevăzut îl surprinde, e cu totul desorganizat, bâlbâie fără să se poată regăsi, dar, de îndată ce își revine, instantaneu ca după o lege a totului sau nimic, e plin de vieață, uneori cu isbucniri năprasnice. Mâinile și gura îi sunt cu adevărat aristocratice.
Acum are în ținută ceva din neglijența orgolioșilor învinși, care nu mai iau seama la amănunte.

PROLOG

La ridicarea cortinei, Andrei este la biroul mic și cercetează cu emoție și luare aminte un revolver model mai vechiu. Se vede că e prins puternic de acest examen. Lipește țeava revolverului de inimă zâmbește î gândurat și absent. Pare că se gândește la sinucidere. Se așează pe fotoliul biroului și cade mai adânc pe gânduri. Scena se înegurează treptat și personajele prologului apar pe rând și fantomatic prin ușa mascată. Vorbesc repede, au o vibrație artificială în sinceritatea lor teatrală, traducând astfel jocul unei imaginații evident absurde, nevoia unui personaj fără simțul realității.

MATEI, BAZIL, apoi IOANA. ANDREI, la biroul lui.

BAZIL

Domnule Boiu, mi s'a întâmplat azi un lucru de neînchipuit... Am fost provocat la duel de bibliotecarul d-voastră Andrei Pietraru. Mâine dimineață vom ieși pe teren, cu spada.

MATEI

Nu înțeleg de ce acest fapt vi se pare de neînchipuit... De altfel d-l Andrei Pietraru nu este bibliotecarul meu ci colaboratorul meu pentru cercetările istorice pe care le fac. Vă rog să luați notă de această nuanță. Și de ce v'a provocat, se poate ști?

BAZIL

N'are nicio importanță... Un mic incident la teatru... Ceea ce mă uimește este curajul lui. Toată lumea știe că am omorît un adversar cu pistolul și am rănit vreo patru, cinci la spadă.

MATEI

Ei bine, eu nu sunt de loc uimit. D-l Andrei Pietraru are un sentiment al onoarei cum puțini au, chiar în lumea noastră. Un asemenea om nu poate fi jignit fără riscuri... E o lume pe care nu o cunoști prințule — *a intrat ca o fantomă Ioana* — Ioana, d-l Andrei Pietraru a provocat la duel pe prințul Bazil. Se vor bate mâine dimineață cu spada...

IOANA *gata să se prăbușească*

Nu, nu e cu putință...

BAZIL *înșelându-se*

Să fie adevărat că mă iubești Ioana? Atât de îngrijorată... Dar nu mă amenință niciun pericol...

IOANA

Tată, Andrei nu se poate bate cu prințul Bazil... El e un om de carte, un gânditor, nu, nu... acest duel nu poate avea loc. — *Se întoarce spre Bazil* — Prințule ar fi un asasinat... Nu, nu, acest duel nu poate avea loc.

MATEI

Ioana, am bănuit de mult acest lucru... L-am bănuit și l-am dorit. Il iubești pe Andrei... Nici nu se putea să fie altfel... Erați născuți unul pentru altul... De ce nu mi-ai spus asta până acum?

IOANA

Nu puteam să-ți vorbesc... Nu avea sens... el este îndrăgostit de nepoata lui Sinești. Au fost logodiți...

Nici nu ştii cât am suferit... Am fost prea mândră ca să-i pot arăta cât de mult îl iubesc... Dacă el ar fi făcut un singur gest...

BAZIL

Dar copilăria noastră, Ioana, dar făgăduielile de altădată?

IOANA *albă şi caldă*

Prinţule nu fii supărat, pe mine... N'am răspuns iubirii dumitale, fiindcă mă simţeam sortită lui Andrei...

BAZIL

Va plăti... va plăti cu precizia cu care o bună spadă ştie să taie...

IOANA

Nu... nu... Este un geniu... Vei asasina un geniu...

BAZIL

E un ratat... Un om care şi-a întrerupt studiile... care de ani de zile îşi amână examenele...

MATEI

Uită-te la această fată, ea a înţeles totul. Dacă ai avea valoarea lui ai înţelege că e ridicol să te gândeşti la diplome... că e grotesc să ai ca ambiţie o catedră de profesor... Totul e să te dăruieşti.

BAZIL

Şi vă veţi da fata unui fiu de ţăran?. — *Vine doi paşi spre Matei* — Gândiţi-vă la strămoşii d-voastră... la cei trei logofeţi, la cei patru spătari...

MATEI

Aci în această casă, valoarea personală... devotamentul... curajul moral sunt mai presus de naştere... Andrei Pietraru este născut pentru a conduce şi dacă ar fi trăit acum trei secole ar fi poruncit logofeţilor şi spătarilor...

BAZIL

Este un ratat... şi va plăti scump, şi provocarea la duel... şi îndrăsneala de a-mi fi stat în cale, în inima Ioanei... Mâine în zori... mâine dimineaţă...

MATEI

Nu fii atât de sigur... Nu fii atât de sigur că vei isbuti.

SCENA I

ANDREI, SINEŞTI

Se aude de afară, apoi în prag vocea feciorului care conduce pe Sineşti : Domnul Boiu vă roagă să aşteptaţi câteva minute aci, în bibliotecă, fiindcă biroul de sus se repară. *In aceeaşi clipă Andrei parcă se desmeticeşte, ascunde revolverul repede în sertar. Fantomele dispar prin uşa mascată. Se risipeşte negura. Şerban Saru Sineşti, advocat şi vicepreşedinte al Camerei este un bărbat voinic, ca de patruzeci şi ceva de ani, cu înfăţişare energică, cu oarecare pretenţii de om spiritual. In clipa când se găsesc faţă 'n faţă, Andrei are o tresărire, pare foarte stânjenit. Sineşti se aşează pe scaun, Andrei rămâne încă în picioare, neştiind parcă dacă să se aşeze sau nu...*

SINEŞTI *cu o uşoară ironie*

Te rog, stai jos... — *Andrei tot şovăe* — Scuză-mă că am uitat să-ţi spun că eu n'am în familia mea nici spătari nici logofeţi.

ANDREI *încurcat, parcă în echilibru instabil*

Domnule Sineşti mi-ar părea rău să fiţi supărat pe mine!

SINEŞTI

Nu înţeleg ce vrei să spui...

ANDREI

Mi-e teamă că sunteţi supărat pe mine?

SINEŞTI

Tot nu pricep... Dumneata ai fost logodit cu domnişoara Mărculescu, fata cumnatului meu şi ai stricat ogodna... De ce să fiu eu supărat?

ANDREI

A fost un act de onestitate morală să renunţ la domnişoara Mărculescu...

SINEŞTI

In trecăt pot să-ţi spun că era mai simplu să nu te logodeşti.

ANDREI

Am crezut că o iubesc, speram să o pot iubi...

SINEŞTI

Dacă vrei pot să-ţi spun că eu am fost dela început împotriva acestei logodne... Din păcate Mărculescu are slăbiciunea universitarilor... Vrea un ginere pe care să-l lase la catedră. Se pare că e o tradiţie în universităţile româneşti ca să se lase catedrele moştenire fiilor sau zestre fetelor... Mărculescu avea de gând, cred, să vă trimită imediat după nuntă la Iena ca să-ţi iei d-ta doctoratul... Până şi aci era ideea de moştenire pentrucă acolo şi-a luat şi el, tot însurat de tânăr, doctoratul pentru catedra care-l aştepta în ţară...

ANDREI

Mi-am dat seama că nu pot pleca din ţară... I-am explicat domnului Mărculescu.

SINEŞTI

De altfel după câte ştiu eu nu era singura zestre pe care o avea fata... Mai erau puşi de o parte vreo două sute de mii de lei... zece mii de napoleon aur curat... Aşa sunt mamele, cred că aurul poartă noroc...

ANDREI

Credeţi-mă, domnule Sineşti, nu zestrea mă interesa... - *nervos* — In niciun caz nu puteam pleca... asta e...

SINEŞTI

Nu vreai să pierzi postul de bibliotecar — *a spus asta cu o ironie apăsată* — dela domnul Mateiu Boiu Dorcani?...

ANDREI

Sunt aci în calitate de istoric... pentru cercetat arhivele Boiu Dorcani... După cum ştiţi, familiile Cantacuzino, Calimachi, Creţulescu au însărcinat şi ele pe unii dintre istoricii noştri cu asemenea cercetări în arhivele lor...

SINEŞTI *mai ironic*

Pentru asta ai venit într'adevăr acum vreo patru, cinci ani, dar ai rămas... Şi de atunci faci mereu genealogie... — *Apropiindu-se confidenţial se aşează* — Am cunoscut într'un « castel » prin Moldova un bătrân caraghios, prăpădit, aciuat acolo... Era fiul unui fost ministru scăpătat, care venise ca musafir să stea o săptămână şi a rămas musafir acolo 40 de ani... Mi se pare că a murit de curând. Nu s'a mai îndurat nimeni să-l alunge. Nu plătea chirie, nu plătea masă...

Până la urmă, ajunsese cam camarad cu servitorii... — *acru* — E periculos să nu plătești undeva casa și masa. — *Sună telefonul, Andrei ridică receptorul* — Da, doamnă, casa domnului Mateiu Boiu Dorcani... Articolul din Lumea ilustrată? De ce credeți că e vorba de domnișoara Boiu? Dar poate că mai există și altă domnișoară căreia intimii să-i spună « Jupânița »... Da, îl avem, articolul... Ne-a fost trimis din două, trei locuri anonim... Nu cred că domnișoara Boiu l-a cetit... Bună ziua, doamnă — *trântește telefonul iritat. Peste câtva timp, șovăind nervos* — Domnule Sinești, vă cer îngăduința să vă vorbesc cu cea mai adâncă sinceritate și sunt convins că mă veți înțelege: Am crezut întâi că o iubesc pe domnișoara Mărculescu pentrucă e într'adevăr și frumoasă și foarte gingașe... Mi-am dat însă seama — deși cam târziu — că n'o iubesc atât de mult... că ar fi fost nefericită dacă aș fi luat-o de soție.

SINEȘTI

Dacă înțeleg bine visezi « dragoste în stare pură »... E destul de frumos... Dar la sinceritatea d-tale vreau să-ți răspund și eu sincer — *Cu ceva aprig în linia umerilor, cu pumnul strâns, neașteptat de sincer, aproape impulsiv* — Ascultă, e în vieața fiecărui om o clipă, uneori o singură clipă când fierul vieții trebue răsucit cu dușmănie — *rămâne îngândurat.*

ANDREI *e foarte surprins de sinceritatea omului din fața lui.*

SCENA II

ACEIAȘI, DECIU

DECIU *condus de servitorul în livrea puțin nedumerit parcă de unde locul se află, se îndreaptă spre Andrei*

Sunt Deciu dela ziarele « Seara » și « Lumea, ilustrată », vreau să vorbesc cu domnișoara Boiu... Dumneavoastră sunteți secretarul domnului Boiu, mi se pare?...

ANDREI *încurcat*

Da...

DECIU *nedumerit şi el*

Am crezut că sunteţi secretarul... scuzaţi-mă...

ANDREI *iritat*

Ce doriţi d-voastră dela domnişoara Boiu?

DECIU *mirat de iritarea lui*

Să vorbesc cu domnişoara Boiu — *către Sineşti* — Am onoarea să vă salut, domnule Preşedinte...

ANDREI *după un timp, nervos*

Nu cred să vă primească... Nu obişnueşte să primească ziarişti...

DECIU

Vreau să-i arăt portretul pe care i l-am publicat în ediţia noastră ilustrată...

ANDREI *aproape supărat*

D-voastră sunteţi autorul acelui portret?... Cred că n'o să-i facă prea mare plăcere...

DECIU

Asta rămâne de văzut...

SINEŞTI

Dar ce portret e ăsta?...

DECIU *îl şi scoate din buzunar*

Domnule Preşedinte, trebue să vi-l cetesc neapărat...

ANDREI

Domnule, vă previn că domnul Boiu trebue să se coboare în câteva clipe de sus...

DECIU *sigur*

Nu e încă îmbrăcat... Știu precis când se va coborî și trec în hall... — *se așează la masa mare lângă Sinești și începe să cetească* — « Jupânița » — *către Sinești* — așa o poreclesc prietenele ei...

« O puteți vedea în fiecare zi la ora șease la șosea. Dacă n'o cunoașteți, nu cereți nimănui să vi-o arate. O veți recunoaște spontan. Trece în goana trăsurii largi și elegante. Are ovalul chipului prea fin, ochii prea mari, gura prea expresivă, degetele prea subțiri. In priviri îi ghicești o reverie cu viziuni medievale. Echipajul ei se intercalează într'un lung șir de echipaje de cocote. Dar nimeni nu se înșeală. E descendenta a trei logofeți și patru spătari. Are treizeci de ani, zece milioane și nu s'a măritat încă. Are capriciul să-și primească pretendenții într'un iatac, — Jupânița nu poate avea decât iatac firește — care aduce cu un muzeu criptologic. Pe pereți, tablouri bizantine, portrete mânăstirești, prin colțuri — jilțuri de biserică alături de gobelinuri. Lângă o biblie din veacul al XVII-lea, ultimele cărți ale lui Barrès și comediile lui Wilde în original. Dar îl admiră mai cu seamă pe Stendhal și ar vrea să semene neapărat cu domnișoara de la Môle... De asemeni, e de câtva timp în căutarea unui strămoș care să fi fost decapitat. Și nu e mirare... că niciunul dintre candidați nu mai are curajul să-i ceară mâna ».

Ce ziceți? E bun, nu?

SINEȘTI

Nu e prea rău, dar de unde gluma asta că vrea să semene cu domnișoara de la Môle?

DECIU

Dar cum? Toate prietenele sale știu că domnișoara de la Môle este idealul ei în trecut, ca să zic așa...

ANDREI *iritat*

Baliverne... Și cine este această domnișoară de la Môle, în definitiv?

SINEȘTI *uimit*

Cum n'ai cetit « Le rouge et le noir » al lui Stendhal?

ANDREI *încurcat*

Vă mărturisesc că, nu... De altfel mă cuprinde o mare tristețe când intru într'o librărie, sau într'o bibliotecă mai mare, la gândul că sunt atâtea cărți, de sigur importante pe care nu le voiu ceti niciodată...

DECIU *brusc, demascându-se*

Domnule Președinte, veniți cu propunerea Delegației permanente la domnul Boiu?...

SINEȘTI *cu totul surprins, apoi întreabă iritat, bănuitor*

De unde știi dumneata asta? S'a hotărît să nu se comunice nimic presei...

DECIU

Domnule Președinte, conducerea partidului Liberal știind că aveți legături de rudenie cu domnul Mateiu Boiu prin soția d-voastră care este și cea mai bună prietenă a domnișoarei Boiu, v'a dat această însărcinare de a propune domnului Boiu Dorcani intrarea în viitorul guvern. De aceea sunteți aci...

SINEȘTI *nu știe ce să mai creadă*

Domnule, sunt stupefiat de această indiscreție...

DECIU

Domnule preşedinte, scuzaţi-mă, nu avem timp mult de vorbit... Iată despre ce e vorba... Ediţia noastră de prânz aşteaptă cu paginele încheiate, cu loc liber la « Ultima oră » pentru rezultatul demersului d-voastră. ... Portretul domnişoarei Boiu a fost dinandins publicat ca să am un pretext să intru aci, unde e mai greu de intrat decât la palat. Vă fac următoarea propunere: D-voastră îmi veţi comunica imediat rezultatul demersului d-voastră ca să-l pot telefona, iar eu vă voiu comunica la rândul meu din sursă sigură, ce însărcinare veţi primi în noul guvern...

SINEŞTI *e uluit şi indignat*

Găsesc că exageraţi...

DECIU

Gazeta noastră nu poate apărea fără această « Ultima oră » — *aude sgomot de paşi* — V'aştept la plecare, în vestibul — *iese grăbit.*

SCENA III

MATEI, SINEŞTI, ANDREI

MATEI *înfăţişare aleasă de bătrân cu monoclu, paloare de om bolnav, gesturi reţinute şi delicate*

Mă iertaţi d-le Sineşti, că v'am făcut să aşteptaţi. Sus se repară toată casa... Aici putem vorbi în linişte.

SINEŞTI *excesiv de politicos fără să mai aibă obicinuita lui siguranţă de sine.*

Dar nu face nimic d-le Boiu, e un semn mai mult de prietenie...

MATEI

Luaţi loc... A, da... Vream să întreb şi... ce este cu acel potop de crisanteme?...

SINEŞTI

Sunt omagiul unei premiate. Doamna Sineşti a luat premiul întâiu la expoziţie.

MATEI *nu pricepe*

Dar ce expoziţie?

SINEŞTI

Expoziţia de flori din parcul Carol... Soţia mea cheltueşte o mulţime de bani cu grădina... şi le lasă să putrezească... Că bine înţeles nu avem ce face cu ele.

MATEI *mirat*

Ce vrei să faci cu florile?

SINEŞTI

Creşte specii rare, stă toată ziua cu foarfecele în mână. Când am aflat de expoziţie, i-am spus... « Cel puţin du-le acolo să vadă şi lumea ce flori avem »... A reuşit unele, albe, aproape cât varza... Dar nici nu vrea să audă... Atunci am umplut două camioane şi le-am expediat Comitetului... Am luat premiul în unanimitate. Dacă vă spun că sunt unele crisanteme albe, cât varza!...

MATEI

Le-am văzut... dar nu sunt numai astea... ne-a sosit acum un car întreg. Şi nu ştiu ce e cu ele.

SINEŞTI *mirat*

Drept să spun nici eu nu pricep nimic... O s'o întrebăm pe Maria, căci a venit şi ea odată cu mine. Cred că s'a suit la Ioana...

MATEI

Mi se pare însă că Ioana nu e acasă, s'a dus să vadă... — *E întrerupt.*

SINEŞTI

...Eu am coborît singur la d-voastră fiindcă trebuie să vă aduc câteva lămuriri...

MATEI *priveşte preocupat pe Andrei*

D-le Pietraru... Am nişte însemnări pe masă, la mine sus... Vrei să le controlezi datele... ca să le putem folosi după masă..?

ANDREI

Da — *se înclină puţin şi iese.*

MATEI

Despre ce e vorba... domnule Sineşti?

SINEŞTI

Uitaţi... — *E încurcat puţin şi solemn* — Colegii mei din delegaţia permanentă ştiind relaţiile, în sfârşit... onoarea pe care o am de a mă număra oarecum printre prietenii d-voastră...

MATEI *s'a încruntat puţin.*

SINEŞTI

Vreau să spun, că ştiind ce legături de — *şovăe* — rudenie şi de strânsă prietenie sunt între familia nevestei mele şi familia d-voastră...

MATEI *aprobă cu o mişcare din cap şi nedumerit puţin*

Dar i-am trimis alaltăeri şefului partidului d-voastră un plic cu răspunsul meu, la scrisoarea pe care mi-a trimis-o.

SINEŞTI *şovăe*

Tocmai... Da... da... şeful vrea să ştie dacă acesta este ultimul d-voastră cuvânt.

MATEI *uşor iritat*

Dar câte cuvinte vrea şeful d-tale să am? Eu nu am niciodată decât un singur răspuns.

SINEŞTI

Scuzaţi-mă... M'am exprimat eu greşit. In scrisoarea lui şeful v'a rugat să primiţi să faceţi parte dintr'un guvern care ar duce la convocarea unei Adunări Constituante, în vederea exproprierii şi a votului universal.

MATEI

I-am răspuns că nu văd posibilă o asemenea colaborare... Şi-ţi spun d-tale astăzi că mă surprinde o asemenea propunere...

SINEŞTI

Imi daţi voie, cu titlu confidenţial, să vă spun de unde a pornit ideea?

MATEI *face un gest plictisit, probabil din pricina propunerii de confidenţă*

SINEŞTI *fără să observe*

E o idee a lui Conu Alecu... Şeful se teme că rezistenţa Conservatorilor — a lui Carp în deosebi — împotriva reformelor va fi prea dârză şi atunci a acceptat ideea lui Conu Alecu să atragă de partea noastră o parte din ramura veche în frunte cu d-voastră. Faptul că nu faceţi parte din actualul guvern, că n'aţi fost nici în cel din cealaltă guvernare conservatoare, denotă oricum că sunteţi nemulţumit. Cel puţin asta e părerea lui Conu Alecu... Şi atunci...

MATEI *enervat*

Nemulţumit? Domnule Sineşti... că sunt nemulţumit e puţin... Mi-e silă. Dar mi-e silă nu numai de fostul meŭ partid... Mi-e silă de politică în genere, de toată politica de azi. Am fost de două ori ministru şi demnitatea mea nu-mi îngădue să mai fiu a treia oară... Dar dacă i-am refuzat pe ai mei, de ce crede conu Alecu al d-tale că aşi putea să fiu coleg cu el în minister? Fireşte că nu puteam să dau prea multe explicaţii în scrisoarea mea, dar cred că şeful d-tale a înţeles.

SINEŞTI

Daţi-mi voie să precizez... Propunerea de a intra în minister nu a fost a Conului Alecu... El le-a spus dela început că o să refuzaţi... Alta a fost ideea lui... Şi, de aceea, am venit acum...

MATEI *aşteaptă nedumerit, întrerupându-l*

Ce idee?

SINEŞTI

Uite, de acord cu el, de astădată, şeful ar vrea să ştie dacă aţi accepta eventual prezidenţia Senatului şi deci a Constituantei? Conu Alecu crede că Exproprierea şi Reforma electorală prezidate de o personalitate ca d-voastră ar anula orice opoziţie conservatoare...

MATEI

Aşi vrea să ştiu dacă e vorba acum de o propunere formală, ori numai de o părere oarecare?...

SINEŞTI *puţin surprins, zăpăcit*

Da... nu... de ce?

MATEI

Pentrucă dacă nu e o propunere propriu zis, ar fi comic să refuz ceea ce nu mi se oferă.

SINEȘTI *tresare*

Dar...

MATEI

Iar dacă e o propunere formală, atunci răspunsul meu limpede, hotărît, unul singur, este: Nu. — *Sună.*

SINEȘTI

Dar d-le Boiu...

MATEI

D-le Sinești, nu sunt timpurile acestea ale noastre... iartă-mă, sunt numai timpurile d-voastră... ale — *surâzând* — democraților. — *Către servitorul care a intrat* — Poftește pe d-l Pietraru.

SERVITORUL

Doamna Sinești întreabă dacă poate veni în bibliotecă.

MATEI

De sigur că da...

SINEȘTI *sceptic*

Credeți că vor reveni vreodată vremurile d-voastră?

MATEI *convins*

Fără îndoială că da.

SINEȘTI

Toți autorii sunt însă de acord că e în lume acum o deplasare categorică « spre stânga ».

MATEI

Nu e nimic... Așteptăm...

SINEȘTI

Mi-e teamă să nu așteptați prea mult.

MATEI

S'ar putea să nu mai apucăm noi înșine această întoarcere... Dar trebue să așteptăm.

SINEȘTI

Țara însă nu poate aștepta.

MATEI

Credeți d-voastră că orice activitate e folositoare țării?... Credeți d-voastră că aceste două « reforme », pe care le vreți cu orice preț, sunt folositoare neamului românesc?

SINEȘTI

Fără îndoială că da.

MATEI

Dar expropiind pe marii proprietari, veți ruina o clasă conducătoare pe care nu o veți mai putea reconstitui... Și fără niciun folos, căci nu veți putea satisface toată țărănimea, iar cei satisfăcuți nu vor avea de ajuns, vor vinde ce vor căpăta, tocmai spre folosul acelor străini, pe care-i veți încetățeni prin reforma electorală. Veți înstrăina totul.

SINEȘTI

Nu cred că va fi așa cum spuneți... Ceea ce știu e, că și așa boierimea care posedă munți întregi împăduriți, i-a concesionat unor societăți străine, care i-au pleșuvit cu totul, au distrus până și rădăcinile. Regiuni întregi sunt prăpădite.

MATEI

Au făcut-o poate unii, şi au greşit, de sigur. Eu n'am făcut asta, nici la Dorcani, nici la Colţoasa. Acolo, munţii sunt întregi.

SINEŞTI

Nici aşa nu-i bine. Aveţi şapte munţi împăduriţi. E şi o bogăţie a ţării. Avem nevoie de şcoli, de spitale, de armament. Nu e păcat de codrii aceştia, care putrezesc în părăsire?

MATEI *precis, după o pauză nervoasă*

Codrii nu putrezesc — *îl priveşte lung* — domnule Sineşti... Codrii aşteaptă.... — *Către Andrei care a intrat* — Caută-mi, te rog colecţia Meteş.

SINEŞTI *cu alt ton*

Poate vă interesează numai fiindcă sunt plini de vânat.

MATEI

Dela moartea băiatului nu mai vânez, domnule Sineşti... N'am mai călcat pe la Dorcani delungă vreme...

SINEŞTI

Dar nici în Bucureşti parcă nu staţi prea mult.

MATEI

Nu s'ar spune domnule Sineşti, că avem moşii vecine. Căci dacă ai veni mai des pe Valea Nereului, ai şti că mai bine de jumătate de an, mi-o petrec la ţară... Că-mi gospodăresc singur moşia, şi cu câte necazuri, Doamne. Acest lucru îl ştie însă d-na Sineşti, care e cea mai harnică şi mai plăcută vecină, ba mi

se pare că stă acolo întreg anul, mai mult chiar decât mine, — *Maria tocmai intră* — şi spun asta, nu pentrucă tocmai intră pe uşe, ci fiindcă e cu desăvârşire adevărat.

SCENA IV

ANDREI, SINEŞTI, MATEI, MARIA

MARIA *nu pare să fi auzit că e vorba de ea dă cu ochii de Sineşti, are o încordare retractilă, de vietate speriată şi întărâtată, în acelaşi timp... Il priveşte palidă, cu mânie, câteva clipe, şi-i spune nervos :*

Dumneata aci? Am stabilit amândoi că ţi-e îngăduit numai să mă conduci până la poartă... Ţi-am spus că niciodată şi pentru nimic în lume, nu trebue să ne mai aflăm împreună, în această casă, amândoi, faţă în faţă.

MATEI *o priveşte neliniştit*

SINEŞTI — *vorbindu-i Mariei ca unui bolnav.* — Dar de sigur, Maria, aşa am stabilit... ai dreptate. Intâmplător am avut de vorbit cu domnul Boiu.

MATEI *încercând s'o liniştească şi el*

Maria...

MARIA — *are ochii'n lacrimi, vrea să plece, pe urmă face o sforţare, se stăpâneşte şi chiar caută un ton de convorbire, vorbind totuşi cu oarecare nervozitate.* — Am văzut că florile mele sosiseră încă de azi dimineaţă şi vroiam să le duc în biroul d-tale, fiindcă ştiu cât de mult îţi plac.

MATEI

Cum, nu sunt pentru Ioana?

MARIA

A nu, Ioanei nu-i plac de loc crizantemele, fie ele şi excepţional de mari.

MATEI

Nu ştiam.

MARIA

Le găseşte prea « plângătoare »... Preferă florile cu lujer sprinten. Am vrut să-i aduc nişte crini van Hutten dar se pare că i-a oprit juriul expoziţiei, dacă nu cumva e vreo glumă...

SINEŞTI *sec*

I-a oprit vreo cucoană de pe acolo. Crinii roşii nu se găsesc aşa uşor.

MARIA, *îi reaminteşte nervoasă, de neînduplecat*

Niciodată...

MATEI

Tocmai că îi spuneam d-lui Sineşti. Am văzut azi în curte un car cu crizanteme, mi-a spus omul că sunt dela expoziţie şi n'am priceput nimic.

MARIA

Ca la orice expoziţie, am fost invitaţi să « ne ridicăm operele »... Am spus omului să ducă jumătate la Maternitate, pentru bietele mame de acolo, şi jumătate să le aducă aici...

MATEI *ca să încheie discuţia*

Nu v'am prezentat pe d-l Pietraru, doamnă, tânărul meu colaborator.

MARIA *cu o graţie şi o bunăvoinţă desăvârşită. E de altfel o femee tânără, foarte frumoasă, cu umbra unei melancolii nervoase pe faţa palidă, puţin ascunsă sub pălăria resfrântă într'o parte, ca a vânătorilor*

Dar cred că ne-am cunoscut... Domnul Pietraru mi-a fost prezentat tot de d-voastră cu prilejul unei...

ANDREI *surprins, intimidat, zăpăcit*

Vai doamnă, scuzați-mă, da... da... am o memorie... scuzați-mă...

MARIA *mereu prietenoasă*

Dar nu-i nimic... absolut nimic d-le Pietraru. Lipsesc aproape tot timpul din București.

ANDREI *rămâne încă în picioare turburat de apropierea asta plină de melancolie și eleganță.*

MATEI *ca să încheie discuția*

Ce fac copiii, doamnă?

MARIA

Nebunii... Domnule Boiu.

MATEI

Băețelul?

MARIA

A căzut eri de pe cal la manej, dar n'a pățit nimic — *fericită, mirată* — Absolut nimic — *privește biblioteca cu un fel de emoție.*

Vă aduceți aminte când eu cu Ioana ne-am închis în această bibliotecă o duminică întreagă, de dimineață până seara târziu, fără să spunem la nimeni, nimic?... Ne-ați căutat cu toții, speriați, în tot orașul. Ați anunțat poliția...

BOIU *cu indulgență*

Ce spaimă am tras... și noi și mătușa ta...

MARIA

Fusese o idee a Ioanei. Ea făcuse rost și de cheie. In biblioteca de jos, aci, nu intra mai nimeni, nu era aranjată ca acum, cărțile și documentele erau aruncate ca într'un pod.

MATEI

Sunt vreo cincisprezece ani de atunci, domnul Pietraru nu venise încă la noi să aranjeze biblioteca — *surâzând.* — Din păcate nu era nici întâia, nici ultima « idee » a Ioanei.

SINEȘTI *încercând*

Nu mi-ai povestit niciodată asta Maria...

MARIA *cu un soiu de rugăminte intensă*

Te rog, niciodată, în niciun mod aci, noi doi față în față.

MATEI *ca să curme situația*

Ioana știe că veniți astăzi s'o vedeți?

MARIA

Nu... dar cred că o să-i spuie servitorul că sunt aici jos.

MATEI

Cu siguranță că da... de altminteri e probabil că a și venit... Ii aud trăsura... a fost să-și ia un tablou al Suzanei Boiu.

MARIA

Suzana Boiu?

MATEI

Copilării de-ale ei. Capricii de fată răsfățată. A comandat pictorului Dimiu o copie după portretul Suzanei Boiu dela mănăstirea Stioava...

MARIA

Jupânița nu se desminte... Ioana cunoaște istoria mai bine ca un dascăl.

SCENA V

MATEI, SINEȘTI, ANDREI, MARIA, IOANA

IOANA *singura dintre personajele prologului care mai păstrează parcă un aer imaterial. Intră urmată de un servitor care duce tabloul. E înaltă, cu părul și ochii negrii, albă și stranie. O eleganță fără majestate și o nervozitate integrală de un animal de rasă. Are mișcări femenine, dar precise, gesticulează fără să depărteze niciodată brațele de corp. Mâinile, în deosebi, cu degetele lungi, fine și palide îi sunt atât de expresive și de vii, de parcă ar vorbi cu ele, de parcă toată ființa i-ar fi în ele. Vorbește foarte repede fără să « scandeze », ci nuanțând și făcând pauze între propozițiuni, nu între cuvinte. Dă replica direct, de obiceiu rămânând în profil, numai când vrea să accentueze ceva întoarce spontan capul și fixează cu privirea. Nu râde niciodată, dar surâde adesea, un surâs nervos și ironic. Dă o impresie de sensibilitate și pasiune « din cap », care are ceva din rigiditatea și artificialul tulpinei de crin, poate chiar din fragilitatea trestiei.*

E acum într'o rochie cu talia sus albastră, cu jachetă lungă, iar dedesubt bluza albă încheiată până sub bărbie, de parcă ar avea gâtul înmănușat ca un braț, pieptănată cu coadele încolăcite strâns pe urechi.

IOANA *către Maria*

Bine că ai venit... Să vă constituiți în comitet... Vreau să vă știu părerea. — *Servitorul reazămă tabloul, ea își scoate jacheta și pălăria.*

MARIA

Asta ca să sporești vestita ta colecție din iatac?

SINEȘTI *căutându-se prin buzunare*

Dar mai întâi scuzați-mă, nu știu cine a fost aceasta, Suzana Boiu?

IOANA *afectat, către Matei*

D-l Sinești nu știe cine a fost Suzana Boiu. — *Către Sinești* — Dar mi se pare că ai învățat la istorie lucrul acesta, în liceu?...

SINEȘTI

Ca viitor om politit, în orele de istorie citeam gazetele, pe sub bancă...

IOANA

Ei bine, ai să vezi numaidecât... D-le Pietraru.

ANDREI *tresare, bâlbâie*

Da.

IOANA

Dă-mi te rog, volumul al doilea din Istoria Mănăstirilor și Pravilelor...

ANDREI *grăbit, nervos*

S'aduc scara... numaidecât. — *Pleacă.*

IOANA *enervată puțin*

Dar nu e nevoie de scară. Cartea e jos...

ANDREI

A da, jos. — *Se duce iar spre dreapta și scoate o carte din raft, pe care i-o dă Ioanei* — Uitați-o.

IOANA *cu superioritate*

Dar nu ți-am cerut asta. — *Se duce singură să-și ia cartea.*

ANDREI *tot sângele i-a năvălit în obraz*

Scuzați-mă domnișoară, înțelesesem... — *Ioana nu-l ascultă.*

IOANA

Ascultă, domnule Sinești.

SINEȘTI *uimit, cercetează cartea*

Așa dar nu e o calomnie că domnișoara Boiu citește literile popești — *Cu intenție* — Credeam că numai domnul genealog se pricepe la asta.

IOANA *plictisită, nu-i răspunde, ci începe să citească subliniind cu patimă toată savoarea arhaică a fragmentului.*

« Ce în spre toamnă văleat 7233 iară dela Hristosu 1765, năpristanu potera stăpânirii stându, pus-au mâna pre vestitulu haiducu și la moarte pren streang osânditulau dupre direptate. Atunce s'a tâmplatu unu faptu de care foarte minunatu-sa'u tot norodul de s'au dusu vestea până la Craiova și mai departe la Cernețu. Stiutu fiindu că dupre obiceiul pământului verice jupâniță au den milă au den dragoste dacă se da soție legiuită osânditului — ertatu era, Ce urmându a se spânzura aceal haiducu, carele de prostime prea iubitu fiindu pentru faptele ceale de vitejâe, căci cu moartea el osândea pre diriguitorii și veneaticii pripășiți pe lângă scaunulu capului cârmei, pentru toate răutățile săvurșuite asupra norodului cealui prostu și necăjitu pe carele care cine vrea acela îl și mulgea. — *Cu vocea tot mai pătimașe, tot mai mult scoțând în relief savoarea textului* — Și cutezătoru foarte nemerindu-se a fire, iară nemearnicile togmeli și âmblările lumei. ceale pieritoare de atunci văzându, plăcut-au hirea și cutezanța lui fiicei Bev-vel vornicului Iordake Boiu anume Suzana. Lucru e tare de mirare fiindu acest neam de Boiu prea cinstitu, dat-au

țării logofeți, vornici, spătari toți boeri veliți. Și cu hierbinte lacrimă de plângere căzându Suzana la chicioarele Domnului rugatu-l-au de iertare, iară obiceiulu pământului mai tare de cât voia Domnului și pravila fiind, iertatu-sau acel haiducu spre marea mulțămită a prostimei... iară ea, Suzana adică, luatul-au de bărbatu ».

Repetă pe dinafară — Plăcutu-au hirea și cutezanța lui fiicei Bev-vel Vornicului Iordache Boiu. — *Exaltată* — Ai văzut cine era Suzana Boiu? Ai văzut ce era în stare să facă ea într'o epocă de decădere ca aceea a fanarioților? Ea este patroana mea... Este idealul meu în trecut... o simt în sângele meu mai mult ca pe oricare dintre strămoși.

MATEI *care privea tabloul*

Dar, Ioană, fii rezonabilă.

MARIA

A! N'o convinge nimeni. Ioana are ideile ei.

MATEI

E un copil răsfățat... Dar vârsta le orânduește toate. — *Către Sinești* — Mai rămâi? — *E gata să plece.*

SINEȘTI

Merg și eu — *Către Maria* — Mergi?

MARIA

Eu mai rămân. Avem de vorbit amândouă. — *Matei se 'nclină, Sinești sărută mâna Ioanei, ies amândoi.*

SCENA VI

IOANA, MARIA, ANDREI

MARIA *după ce a privit îndelung tabloul*

Aceasta-i Suzana Boiu?... Știi că seamănă mult cu tine?

IOANA

Cum o să semene cu mine, Maria?

MARIA

Aceeași ochi, aceeași expresie.

IOANA

« Expresie? » cum o să aibă « expresie », Maria? E o copie după un portret de mănăstire.

MARIA *fără să înțeleagă*

Poate să fie o copie bună totuși...

IOANA

Este o copie desăvârșită, dar nu poate să aibă « expresie »... Arta bizantină disprețuește « mimica ». Redă numai desprinderea și fuga de lume. Suzana Boiu figurează drept ctitoare a mănăstirii Stioava. Portretul ei e la intrarea bisericii pe peretele din — *caută în gând* — dreapta, deasupra pietrei de mormânt... Uite, ochii mari, ficși, arzători, ocolesc parcă tot ce e urîciune pământească; fruntea înălțată și limpede disprețuește bucuriile de preț mărunt, ale celor din jurul ei... De ce te uiți atât de mirată la mine?...

MARIA

Jupâniță, acum înțeleg că nu seamănă Suzana cu tine, ci tu semeni cu portretul ei.

ANDREI *care era foarte stânjenit după o evidentă ezitare, tot fără să știe dacă e bine, iese*

MARIA *se uită după el*

Tu ești cam bruscă cu bietul băiat, Jupâniță.

IOANA

Eu?

MARIA

Adineaori l-ai pus într'o situație foarte delicată... De altminteri, acesta e felul tău de a fi cu toată lumea...

IOANA

Bine, dar e neobicinuit ca un bibliotecar să nu cunoască locul cărților... N'ai văzut cum se zăpăcise?...

MARIA

Adevărul e că tu intimidezi în mod inexplicabil pe toți bărbații, nu numai pe tânărul acesta... care mai e și timid pe deasupra...

IOANA

Ei bine! Timiditatea aceasta e cu desăvârșire ridiculă.

MARIA

E poate prea delicat și de aceea e timid.

IOANA

Și pe urmă e atât de nehotărît, niciodată parcă nu știe ce vrea.

MARIA

Nici asta nu-i prea rău. Cei inteligenți și sensibili au totdeauna momente de îndoială.

IOANA

Și de lașitate.

MARIA

A, asta nu totdeauna... Eu am convingerea că numai oamenii timizi sunt cu adevărat curajoși ... atunci când e nevoie.

IOANA

Oh, îți plac prea mult crisantemele, Maria... — *Trage din țigare* — Ai cunoscut atâți timizi?

MARIA

Am cunoscut oameni uimitor de curajoşi cari erau neaşteptat de timizi câteodată... — *Ironică* — De altminteri, nu ai şi tu impresia că bărbatul meu nu e de loc timid, de pildă? Trebue să ştii că timiditatea este, de cele mai multe ori, dovadă de mândrie exagerată şi prost ascunsă. Iată despre acest tânăr, ştii ce lucruri interesante se vorbesc?

IOANA

Drept să-ţi spun, e de 6 ani la noi, dar nu ştiu dacă am vorbit cu el vreodată, în adevăratul înţeles al cuvântului. Mai mult fraze tipice. La masă, arareori, şi în bibliotecă.

MARIA *familiară bună*

Ei bine jupâniţo, am să-ţi povestesc despre el ceva foarte...

IOANA *surâde*

Crizantemele, Maria. Crezi că e atât de interesant ca să ne pierdem timpul vorbind despre el? E un biet ratat. Mai bine haide sus, să atârnăm portretul ăsta la mine. — *Intră Andrei.*

ANDREI

Domnul Boiu are să vie jos, aci, Doamnă.

MARIA

Voiu merge câteva clipe sus la Ioana şi pe urmă cobor. Eşti bun să-i spui d-ta? Da?

ANDREI

Da, da.

MARIA

Mulţumesc, domnule Pietraru.

SCENA VII

ANDREI, CULAI, pe urmă IOANA

Rămas singur, Andrei privește lung după Ioana Boiu, ia în urmă cartea în care a citit ea, și parcă ar vrea s'o rupă, abătut, și apoi, înciudat. Sunt un dobitoc. — *Intră cu sgomot Culai urmat de servitor.*

CULAI *cam în costum de silvicultor, voinic și sănătos, se certa vioi cu servitorul care nu-l lăsa să intre*

Ce e domnule? Uite-l aici... Iată că e singur... Acum ce mai vrei? Că eu nu mai vreau nimic... Adică da, mai vreau ceva... S'o ștergi. — *Servitorul se uită întrebător la Andrei, care îi face semn să iasă.*

ANDREI *cu ochii plini de bucurie*

Mă, ce e cu tine?

CULAI

Nimic. Am vrut să intru, și pe semne că nu i-a plăcut domnului acela în livrea, costumul meu... că sta la tocmeală cu mine... Că « e boierul în bibliotecă ». Nu mai știu ce spunea... Marafeturi...

ANDREI

Culai!

CULAI

Fă-te 'ncoa să te pup! Ce? Crezi că mă sperie pe mine primirea asta rece? Nu degeaba scrie la gazetă că e vorba ca să deveniți miniștrii...

ANDREI

Măi, tot trăznit ai rămas. — *Intră Ioana cu un servitor după ea.*

IOANA

Ia-l cu grije... Bagă de seamă să nu-l strici... Nu așa... ține-l mai aproape. — *Servitorul iese, cu tabloul, urmat de Ioana.*

CULAI *la intrarea ei tresărise respectuos și își încheiase nasturii desfăcuți la haină, dar după ce ea pleacă, înciudat, se descheie iar*

Cine-i cucoana asta?

ANDREI

Domnișoara Ioana Boiu.

CULAI

Și ce? Casa lui tată-său e hotel, de nici nu se uită la oamenii pe care îi găsește înăuntru?

ANDREI *cu fața înflorită de bucuria de sat de munte, pe care i-o aduce prietenul lui*

Ascultă, mă! Ce-i cu tine? De ce ai venit?

CULAI *simplu*

Am venit să te iau.

ANDREI *care se uita surâzând la ghetele lui pline de praf, surprins*

Ce?

CULAI *drept explicație*

Am venit să te iau. — *Stă jos.*

ANDREI

Unde?

CULAI *cu jambierele prăfuite, cu amândouă mâinile în buzunarele largi ale hainei de catifea, trântit pe scaun ca la el acasă*

La țară... — *Ii oferă loc, el lui Andrei* — Stai și tu jos.

ANDREI *mirat*

Și cum ți-a venit gândul ăsta trăznit?

CULAI *explică în mod firesc, dar jumătate serios, jumătate trăznit, vorbind repede, subliniind numai ici, colo, neglijând dinadins detaliile poetice, ca pe niște paranteze*

Odată cu răsăritul lunii alaltăeri seară! — *Andrei îl privește ca pe un nebun* — Alaltăseară, îmi luam după masă, cafeaua în cerdac și fumam. Atunci a răsărit luna, mare, albă, peste culmea Mocăniței, peste prundișul alb al Teleajenului, peste căsuțele de pe coastă. Cât vedeai cu ochii, se lumina ca ziua și, cum cădea luna pe toate pădurile, mi-am zis: Pădurile astea sunt ale satului, că eu nu am decât 150 de pogoane. Acum nu aduc nimic. Dar, dacă le-am exploata, ne-am îmbogăți cu toții. Să facem o obște. Luna se ridica din ce în ce mai mult deasupra pădurilor... deasupra satului... Atunci mi-am adus aminte că ăl mai — *îl privește* — hai să zicem, ăl mai bun prieten al meu, se ofilește cu diploma în buzunar, într'o casă boerească, după ce și-a tocit coatele 16 ani pe băncile școalelor. Sunt trei ani de când ți-ai dat capacitatea, nu?

ANDREI *dă stânjenit la o parte o carte*

Nu mi-am dat-o.

CULAI

Și de ce?

ANDREI *tot stânjenit*

N'am putut... Acum 6 ani nu-mi luasem licența, iar acum doi ani nu eram pregătit.

CULAI *îl privește cu milă*

Ai dreptate, trebue să fi muncit ca un rob în casa asta. — *Cald* — Andrei, nu-i nimic, hai cu mine. Te așezi pe-un trai, cu pui fripți și lapte proaspăt, în ceardacul casei...

ANDREI *cu un surâs de amintire, fața i se luminează melancolic, iar Culai observă bucuros ce albaștri au devenit ochii prietenului lui*

Ceardacul casei.

CULAI

Da, în ceardacul casei... Dedesubt văile una 'ntr'alta, iar în față munții drepți ca haiducii. — *Imbătat* — E un miros de brad, mă dragă, de te amețește. — *Repede cu una din aceste treceri de grai, care-i sunt caracteristice.* — Eri am vorbit cu oamenii, le-am spus că am un băiat fain și priceput... care o să ne facă ispravă bună. — *Scurt* — Tu te-ai mai ocupat cu asta când erai prin liceu, la voi în sat! Nu?... Și într'un suflet am alergat la tine.

ANDREI *înduioșat*

Să mă iei? — *Se scoală.*

CULAI *privindu-l cu dragoste*

Oi fi tu ticălos, măi Andrei! Dar uite... uite...

ANDREI *înduioșat se trezește cu amândouă mâinile lui nervoase palide, strânse de mâinile tari ale lui Culai*

CULAI

Andrei! Uite, tare mi-ar părea bine să fim iar împreună... Știi, ca în liceu... Ce viață am duce... Așa cum plănuiam noi în odaie la conu Iancu Surugiul... O căsuță albă sub coasta de munte...

ANDREI

Cu cerdac...

CULAI

Cu cerdac... cu mămăligă caldă și țuică de prune, iar în colț lăutarii și damigeana cu vin... — *Răpit* — Măi Andrei!

ANDREI

Ce?

CULAI

Adună-ți repede boarfele și hai de grabă. Ce mai stai? — *Iar cu o trecere în grai, una din acele treceri care îi sunt foarte familiare* — Unde mai pui că facem avere, mă? Mergem apoi în Rusia tocmai pe Don și ne cumpărăm câte o pereche de telegari. Uliu!

ANDREI *prietenos, doar ochii surâd trist în fața lui devenită de o palidă frumusețe*

Mă, nu țipa.

CULAI *speriat*

Așa, e, bine zici. — *Se uită în jurul lui la dulapurile imense cu cărți vechi, la mobila severă prăfuită parcă* — Aici te sperii singur când țipi, ca în bisericile părăsite... — *Cu amândouă mâinile în buzunar* — Ei, ce mai stai pe gânduri? — *Glumeț* — Și pe urmă facem și noi ca toată lumea. Ne însurăm. E un popă acolo cu două fete, ca de comandă. — *Mai în șoaptă* — Eu am și vorbit cu una.

ANDREI *stins dar hotărît*

Darie dragă, eu nu pot merge.

CULAI *uimit, parcă nu a înțeles bine*

Nu poți merge cu mine?

ANDREI

Nu.

CULAI *nedumerit*

Eu nu te pot înțelege de fel. De ce nu poți merge? *Desamăgit* — Ascultă, trebue să-mi spui de ce nu poți merge.

ANDREI *obosit, îi cade privirea pe fereastra luminată de apus, care mărește singurătatea bibliotecii și îi accentuiază aerul închis de casă veche. Culai e tot mai mult un intrus al vieții sănătoase aici*

Nu pot, nu pot.

CULAI *contrazis, împinge scaunul, sincer uimit*

Ce te ține aici? Nu pricep. Te plătește boierul acesta atât de bine? Dar poți câștiga o avere, mă — *scăzut* — și, pe urmă, să-ți spun ceva: Mi-ai spus adineaori că nu ți-ai putut lua diploma de profesor. Ei bine, Andrei, mi-a venit greu... Și nu ți-am spus-o. Dar asta m'a mirat și m'a durut. Tu știi... în sfârșit... Cum să-ți spun?... Tu știi că la școală noi te vedeam altfel... Am crezut în tine... Nu semănai cu ceilalți... Eram convinși. — *cu adevărat mișcat* — Andrei că ai să devii într'o zi un nume mare. — *Iși răsucește nasturele dela haină, tace o clipă și pe urmă* — ...Și când colo ai rămas aici șease ani. Mă, uite pe fata aia care te-a recomandat, aș strânge-o de gât... dacă aș mai întâlni-o.

ANDREI

S'ar putea s'o întâlneşti, că şi ea a rămas aici... Ea măcar nici nu şi-a terminat Universitatea.

CULAI

Cum? a rămas de acum 8 ani? Dar ce are casa asta mă, de nu prieşte ălor tineri şi omoară omul din ei? — *Rămâne aşa uimit.*

ANDREI

A pierdut legătura cu Universitatea, într'o vreme a fost cu domnişoara Boiu în străinătate... nu a mai prins ritmul examenelor.

CULAI

Fugi de aici, că e altceva... I s'o fi părut că diploma nu e mare lucru pe lângă boierii cari vin aici... — *Amar* —Aţi rămas « oameni de casă ». — *Amărît, fără să-l privească* — După cât mi-aduc aminte veniseşi aici numai pentru o lună, două.

ANDREI *îndurerat a luat în mână cuţitul de tăiat foile*

Taci, taci Darie.

CULAI

Ei bine! Cine ştie dacă ai trăit în aer, în libertate... aici te-ai ofilit, te-ai stins.

ANDREI *mustrător răscolit de amintiri*

Ei, dar taci odată.

CULAI

A! nu-ţi convine s'auzi? Dar pe mine mă doare că eşti ca un câine din aceia căruia şi după ce i se dă drumul din cuşcă, nu-i vine să iasă.

ANDREI *invins, îndurerat*

Ei bine, nu pot să ies, nu pot să plec. — *Rămâne fără pic de sânge în figură, aruncă pe masă cuțitul.*

CULAI *uimit*

Ești legat de casa asta?

ANDREI *sugrumat, cu ochii în pământ*

Legat...

CULAI

Ei da, ești legat? — *Stă mult pe gânduri, îi vine deodată în minte adevărul, reconstitue în gând scena intrării Ioanei și rămâne uimit, împietrit* — Domnișoara Boiu? — *Andrei dă din cap* — Nenorocitule!

ANDREI *îl urmează terminând*

Nenorocit...

CULAI *furios*

Ești nebun? — *Se apropie de el* — E amanta ta?

ANDREI

Amanta mea? dar nici nu-mi vorbește măcar...

CULAI *repede fără să mai aleagă vorbele de indignat ce e*

Dar e fără noimă, e stupid, e odios, e ridicul... Ridicul da! O iubești pe d-ra Boiu. De ce o iubești?

ANDREI *calm*

Asta e întrebare?

CULAI

De ce tu, băiat de țăran, iubești fata unui boer, cu averi nemăsurate?

ANDREI *simplu*

Știu eu?

CULAI *mânios*

Să-ți spun eu. Nu pentrucă e frumoasă... Sunt altele mai frumoase decât ea, pentru inteligența ei, iarăși nu. O poți găsi aceasta inteligență și la o biată studentă care n'are decât o singură rochie. Nu! o iubești pentrucă e descendentă unei familii străvechi, o iubești pentru bogăția ei. Da, asta-i. E ceva în tine, nemăsuratul tău orgoliu, care ar fi iubit-o și fără s'o fi văzut vreodată... Cum iubesc fetele din provincie pe principele moștenitor... Robul din tine visează! De ce râzi? de ce?

ANDREI *admițând ca un condamnat căruia totul îi e indiferent*

Pentrucă, în definitiv ai dreptate.

CULAI *îndârjit*

Pentrucă ești zănatec, ești stupid.

ANDREI

Ridicul, odios. Da, ai dreptate. Numai că tu nu faci decât să explici un lucru pe care eu îl constat de multă vreme. — *Se apropie de Culai și îi vorbește repede din ce în ce mai cald* — Dar dacă în afară de inteligența și frumusețea ei, numele moștenit, palatul, luxul care o înconjoară, — toate acestea o înalță de n'o mai ajunge nimeni — *pătimaș* — ei bine, Darie, o iubesc și pentru numele și pentru palatul, pentru echipajul, pentru toaletele și cărțile ei, pentru călătoriile pe care

le-a făcut, pentru toate lucrurile acestea care fac din ea o ființă depărtată de lume, de forfota de toate zilele — *exaltat* — un exemplar unic. — *Rămâne nemișcat, adâncit în el însuși.*

CULAI *calm și convins*

Atunci ești nebun! Ai să sfârșești la balamuc.

ANDREI *la fel de convins*

Poate că da.

CULAI

Nu «poate». Sigur. Absolut sigur. — *Il privește în ochi* — Ascultă! Tu speri ceva?

ANDREI *stăpân pe el*

Nimic.

CULAI *cald, cu dragoste de frate*

Atunci, hai cu mine!

ANDREI *firește și hotărît; convins de imposibilitatea de a pleca*

Nu pot.

CULAI *căutând să-i ațâțe voința*

Ba poți. Tu nici nu știi cât poți. Vino cu mine, fugi. Tu poți mai mult decât crezi — când vrei — când te necăjești. Nu serios, Andrei, tu știi, la școală erai cel mai slab, dar tuturor le era frică când te necăjeai. Ți se urca sângele în cap... ți se crispau pumnii. Odată ai dat cu lunganul ăla de Milovici de pământ, de a răsunat dușumeaua. — *Rugător, pătimaș* — Mai necăjește-te odată Andrei, necăjește-te și acum! — *Sie însuși furios* — Eu să iubesc pe d-ra... cum o cheamă...

eu? De ce? Nu vreau. Nu mai vreau s'o iubesc — *Strigă el* — Urlă, smulge-ți imaginea ei din minte și dă cu ea de pământ — *Reped* — Pe urmă, hai cu mine. — *Respiră, apoi rugându-l* — Dar necăjește-te odată Andrei...

ANDREI *cu același ton melancolic*

M'am necăjit și am plecat? Am făcut cum zici tu. — *Stă jos.*

CULAI *surprins și potolit*

Te-ai necăjit? Ai plecat? — *Se așează și el.*

ANDREI

Da, anul trecut într'un sat de munte. De prisos. Aș fi vrut să lucrez și nu puteam. — *Surâde trist* — Să gândești filosofie la 200 km de ochii ei! Citeam zece jurnale pe zi, doar oi afla ceva despre ea, un rând, să-i văd numele pomenit, măcar vre-un compte-rendu. — *Povestește jucându-se cu cuțitul de tăiat foile* — Când venea seara, parcă se zăvoreau porțile unei închisori în jurul meu. Dar ce atâtea vorbe, Darie?...Am venit de acolo, și, zile întregi de-a-rândul, săptămâni, pândeam la orele știute, s'o văd, în treacăt, în trăsură (*nervos*). Am făcut în primăvară, o încurcătură îngrozitoare. Dorind s'o uit cu orice preț m'am logodit cu o domnișoară Mărculescu nepoata lui Sinești... Am înțeles însă că viața nu mi-e cu putință într'altă parte și am desfăcut logodna. Ai dreptate. M'am întors ca un câine bătut. Aici am o liniște relativă — *cu un accent de seacă fericire* — o văd în fiecare zi Darie... In fiecare zi. — *Recunoscător* — I-a dat Dumnezeu mania cărților.

CULAI *practic*

Și unde ai să ajungi?

ANDREI *palid, cu o durere conținută*

Nu știu. Unde vrei s'ajung? La balamuc cum ai spus. Ce vrei? e și asta o boală ca celelalte. Unii mor de cancer, alții de tuberculoză. — *Surâzând cu un calm groaznic* — Eu voiu muri pentrucă am avut nenorocirea s'o cunosc pe d-ra Ioana Boiu. O boală incurabilă. Totul e să te resemnezi, și eu m'am resemnat.

CULAI *cu o țărănească părere de rău*

Când am pornit acum zece ani, ne gândeam cu totul la altceva.

ANDREI

Ce pot să mai fac?

CULAI *nedumerit, cu o durere caldă*

Omule, toate drumurile pe care puteai să le apuci în vieață duc până la capătul lumii. Cum naiba, de l-ai ales tocmai pe ăsta, de te-ai înfundat aci?

ANDREI *pierdut în depărtarea lui*

Ei, Culai... Și într'o iubire poți să ajungi până la capătul lumii.

CULAI *a rămas pe gânduri, nedumerit, pe urmă cu privirea absentă*

E greu să ne mai înțelegem, măi băete. Nu mai măsurăm cu aceeași măsură... Știu eu ce ai fi putut să ajungi? Noi credeam că poate vei fi un profesor mare, un savant, unii credeau că vei deveni scriitor chiar. — *Cu gura coclită* — Dar nimeni nu bănuia că vei deveni om de casă boerească.

ANDREI

Și ce vrei să fac? Să câștig bani? N'o pot avea prin bani? Situația socială? Ii cer mâna miniștri... Nimeni

n'o poate atrage. Ce să fac? Sunt bolnav. E de fapt o boală a trupului. Dacă printr'un aparat oarecare mi s'ar domoli svâcnitul arterelor şi potoli bătăile inimii, totul s'ar limpezi.

SCENA VIII

ANDREI, CULAI, ELENA

ELENA — *fată de statură mijlocie, fără nimic deosebit ca fizic, fără vârstă oarecum, ofilită puţin. Rochia lungă, talia sus, bluză albă cu guler mic întors. Părul adunat într'un coc moale la ceafă. A intrat agitată. Se vede că vrea să spue ceva, dar e stânjenită. In cele din urmă, se decide, după ce, ca să câştige timp, s'a prefăcut că alege o carte de pe masă*

E adevărat d-le Andrei că vrei să te baţi în duel?

ANDREI *surprins, fără să nege*

Eu, domnişoară?

ELENA

Da... da..., cineva a telefonat d-rei Ioana chiar acum...

ANDREI

Şi cine a telefonat?

ELENA

Domnule Andrei, ce sens are pentru d-ta asemenea faptă?

CULAI *cu totul nedumerit*

Dar pentru Dumnezeu, de pre ce duel e vorba?

ANDREI

Cine a telefonat? Cum?

ELENA

Bănuesc că la telefon era principesa Doja...

CULAI *căzut din cer*

Dar ce duel e ăsta, mă omule?

ANDREI

O mică neînţelegere... am să-ţi explic numaidecât ...Şi de ce a telefonat?

ELENA

Nu ştiu... Dar vreau să 'nţelegi... — *Nu găseşte cuvintele, pe urmă vine lângă el şi-i spune uşor* — D-le Andrei, ştii d-ta în ce împrejurare am venit eu în casa asta? Grigore Boiu se chinuia de o lună de zile cu o hemoragie internă, pe care după două operaţii doctorii n'au putut-o lămuri... Nu se putea hrăni, nu mai dormea, era cu nervii uscaţi şi trebuia să fie cineva, alături de sora de caritate, ca să stea lângă el, să caute să-i ţie de urît noaptea, să-i citească ziarele ori câte un roman uşor. A murit după două luni de chinuri, fiindcă nu se putea hrăni şi nu putea să doarmă. Fusese străpuns cu spada în duel... — *Crispată, cu vocea arsă* — Eu am văzut cu ce litere de sânge se poate scrie cuvântul ăsta, duel, domnule Andrei, ascultă-mă.

ANDREI

Domnişoară, nu mai depinde nimic de mine acum.

ELENA

Se pare că d-ta ai provocat şi trebue să-ţi retragi provocarea.

ANDREI

Cred totuşi că n'o să ne batem... Dar dacă...

ELENA

Trebue să înţelegi...

ANDREI

Dar dacă martorii vor hotărî duelul, nu se poate schimba.

ELENA

Ei bine, trebue să se schimbe. — *Se agită, parcă nu are curajul să vorbească* — Ascultă uite. — *Ca și când ar stingheri-o prezența lui Culai, pe urmă intens, în șoaptă, îi spune ceva la ureche*

ANDREI *uluit, zăpăcit, rar*

Domnişoara Boiu a spus asta?

ELENA *evitând*

N'are sens să te baţi în duel domnule Andrei!

ANDREI *exaltat*

A spus domnişoara Ioana, asta?

ELENA *şovăind*

Da, da... Dar înţelege că nu-i poţi vorbi...

ANDREI *judecând totuşi*

Nu se poate... nu se poate — *uimit* — ...să vrea ea asta? — *Nervos se uită la Culai, pe urmă hotărît* — Ei bine, spune ce ţi-a spus anume... Cu vorbele ei. — *Intră servitorul.*

SERVITORUL

Domnule Andrei, poftiţi puţin la d-l Boiu.

ANDREI

Eu? de ce? — *Iese zăpăcit.*

SCENA IX

ELENA, CULAI, apoi ANDREI

ELENA *destul de speriată*

Doamne, ce încurcătură are să mai iasă de aici... — *Către Culai care o privea uimit* — Domnule Darie, am mințit, am mințit...

CULAI

Cum ai mințit? Ce?

ELENA

D-ra Ioana n'a spus nimic... nimic... Dar mi se pare o nenorocire să se bată... și atunci.

CULAI

Și atunci, de ce ai amestecat-o pe domnișoara Boiu în toate astea?

ELENA *șovăe*

Pentrucă...

CULAI

Cum ai putut să faci una ca asta?

ELENA *cu greutate, umilită*

Pentrucă o iubește... Pentrucă nimic altceva nu l-ar putea opri.

CULAI

Și ea știe că el o iubește? Ce zice despre asta?

ELENA

Cum o să știe? Dar mie mi-era milă de el. Când era bolnav, și când am văzut că îi făcea bine asta, îi spu-

neam dela mine că a întrebat d-ra Boiu cum îi merge, că se interesează de ce mănâncă... Intr'o zi i-am adus în cameră câteva crizanteme, spunând că i le-a trimis ea, și în ziua aceea i-a scăzut febra.

CULAI

E nebun; dacă era bolnav în casa ei, chiar dacă i-a trimis flori, ce înseamnă asta?

ELENA

Firește, nu înseamnă nimic... dar el toate le înțelege altfel, parcă n'ar fi pe pământ. Domnule Darie, nu trebue să-l lași să se bată în duel.

CULAI

Firește, după ce l-ai adus aci, după ce l-ai nenorocit, ți se rupe inima de el.

ELENA

D-ta îmi spui asta?... Dumneata nu știi de ce l-am adus aici? Dar nu l-am luat de lângă dumneata?

CULAI

Ei și? Te-ai înduioșat că nu mâncam decât o masă pe zi și locuiam într'o cocioabă la mahala, că nu o puteam plăti nici pe aia? Ei, mare ispravă ai făcut cu înduioșarea d-tale... Să te ferească Dumnezeu, să-ți vrea o femeie binele.

ELENA

Dacă ai ști cât aș vrea să plece de aici, din casa asta...

CULAI

Ai vrea, ai vrea... De ce nu-l sfătuești să plece, de ce nu-i deschizi ochii?

ELENA *încurcată, puţin emoţionată*

Eu?... Crezi că aş isbuti?... Nu vede şi nu înţelege nimic, decât ceea ce e înaintea ochilor lui, ca un lunatec.

CULAI

De ce nu pleci d-ta întâi, de ce nu rupi cercul acesta de nenorocire?

ELENA *surprinsă, turburată, deoarece evident îl iubeşte pe Andrei*

Eu? Eu nu pot...

CULAI

Inţeleg, ce-a fost mai bun în amândoi a luat-o rasna pe dedesubt.

ELENA

Cine ştie dacă aş fi avut mai de mult tăria... — *Sfârşită* — Acum e prea târziu, nu mai pot... Ce am risipit, am risipit, iar ceea ce am adunat într'un loc, nu poate fi mutat într'altă parte... — *Cald* — Domnule Darie, te rog împiedecă-l să se bată în duel.

CULAI *o priveşte uluit, dar vorbeşte precis, scăzut, căci e furios*

Domnişoară îţi făgăduiesc.

ELENA *bucuroasă*

A, da.

CULAI

...că nu numai că am să-l las să se bată, dar am să-l îmboldesc şi eu la asta...

ELENA

Ah, nu vrei să înţelegi. — *Rămâne stânjenită de întoarcerea lui Andrei.*

ANDREI *căutând să se stăpânească*

Domnişoară Elena, domnul Boiu te roagă să-i spui doamnei Sineşti că o aşteaptă peste câteva clipe aici în bibliotecă. — *irumpe, de fericire aiurit ca o spetează de moară.* — Culai ai priceput?...

ELENA *bâlbâie speriată*

Da. — *Iese cu privirea la Darie.*

CULAI *uluit*

Ascultă, mă, asta e casă de lunecaţi, de asfixiaţi?

ANDREI

!? — *Abia îşi poate stăpâni bucuria* — Asfixiaţi?

CULAI

Da, ca pivniţele alea cu aer greu... Care cum intră, rămâne acolo şi vede alte alea... Păcat de voi... Nu vedeţi că ferestrele astea... — *Acum bagă de seamă că sunt înguste şi înalte ca de mânăstire* — Şi alea sunt ferestre?

ANDREI *beat parcă, ţine să-i spuie ceva, se duce la sertarul biroului şi scoate cu un soiu de exaltare revolverul*

Lasă ferestrele. Vino în gheţăria părăsită din fundul grădinii, să tragi şase focuri în mine...

CULAI *se uită la el ca la un nebun*

— Să trag în tine?

ANDREI *de pe altă lume mângâie revolverul*

De bătut mă bat cu spada... Căci mâine vom saluta moartea, domnule Culai Darie... Trebue să fim noi înşine... — *lipeşte revolverul cu latul lui de piept.* — vreau numai să mă obicinuesc cu atingerea morţii... De aseară îl tot mângâi... Haide...

CULAI *furios*

Ascultă, mă, eu nu mă joc... eu trag în plin...

ANDREI

Mi-am făcut testamentul, n'avea nici o grije... Dar mai bine trage la o jumătate metru... Te lăudai că ești vânător ager.

CULAI *învins parcă de nebunia omului*

Ascultă, mă, ce duel e ăsta?

ANDREI *plutind*

Foarte simplu... Aseară la teatru am intrat câteva clipe după ce se ridicase cortina să-mi ocup locul... Un tip, mi-am dat seama numai pe urmă cine era, a rămas înadins nemișcat și nu puteam să trec mai departe... De întors, era destul de greu. Am insistat, m'a măsurat din cap până în picioare și mi-a șoptit: nu! I-am spus: Ne vom lămuri domnule și a trebuit să mă întorc. Am aflat cine e, de altfel bănuisem și i-am trimis azi martori.

CULAI

Ce martori?

ANDREI

Pe doctorul Miercianu.

CULAI *mirat*

Dinu?

ANDREI

E acum conferențiar universitar la medicină. Și încă un fost coleg al nostru pe căpitanul Gicu Stoianovici, din aviație...

CULAI *înveselit*

De când e Gicu la aviație?... Ăsta nu făcea doi bani?

ANDREI

De anul trecut... Alaltăeri a bătut recordul românesc de înălțime. S'a urcat la 1.750 de metri.

CULAI

Ai bătut și tu un record... Ăl mai deștept dintre voi trei, și ai rămas student bătrân.

ANDREI *fericit*

Ah, binecuvântată fie clipa când am trimis martorii aceștia. — *silabisind* — Nu vrea să mă bat... Ce inimă de floare ascunde sub înfățișarea asta mândră.

CULAI

Sunt și flori de sticlă, mă băiete...

ANDREI

!?

CULAI

...de diamant, adică... Ia seama... și nu mai tot umbla cu jucăria aia.

ANDREI *pune revolverul cu un fel de regret, la loc*

Ascultă... bătrânul are ceva de vorbit cu d-na hai la mine... vorbim mai liniștit. Auzi pași... trebue să fie el.

CULAI

Unde la tine?

ANDREI

Chiar în camera asta de alături. — *Dar n'apucă să iasă.*

SCENA X

MATEI, ANDREI, CULAI

MATEI

Ştie doamna Sineşti că sunt jos domnule Pietraru?

ANDREI

Da, şi vine numaidecât, cred.

MATEI

Dar pentrucă mi-adusei aminte, vreau să te întreb un lucru, d-le Pietraru. — *Dă însă cu ochii de Culai şi întreabă* — Domnul? E vreun prieten al d-tale?

ANDREI

Un conjudeţean şi bun coleg de şcoală, d-le Boiu. — *După o scurtă pauză* — Nicolae Darie.

MATEI *schiţează cu privirea un salut prietenos*

Vine dela ţară?

CULAI *respectuos timid şi bucuros de atenţia care i se dă, s'a încheiat la haină*

Da... stau tot timpul la ţară... Ingrijesc o bucată de moşioară rămasă dela tata...

MATEI *încântat îi dă mâna*

A, foarte bine, tinere... Foarte bine.—*Către Andrei* — Uite ce vreau să-mi spui: ce examen îţi lipseşte d-tale, fiindcă licenţa o ai?

ANDREI

Mai am de dat doctoratul... dar am fost prea obosit...

MATEI

Nu, nu doctoratul... Il rugasem pe Costică Arion să te numească la o catedră de liceu în Bucureşti, şi eri mi-a trimis răspuns că nu se poate face numirea, fiindcă îţi lipseşte...

ANDREI

Examenul de capacitate... N'am dat capacitatea.

MATEI

Da!... întocmai... Mi-a spus însă că are referinţe foarte bune despre d-ta şi că ţi-ar putea da în schimb o bursă ca să-ţi iei doctoratul la Dresda. Aceasta mi se pare mai potrivit pentru d-ta... Nu? Du-te la el, la minister.

ANDREI *palid*

Nu, vă mulţumesc... Nu... nu aş putea, n'aş vrea să plec în străinătate...

MATEI *mirat*

Drept să-ţi spun însă nu mi se pare chibzuit lucru să refuzi o asemenea propunere.

ANDREI

Aşi prefera dacă s'ar putea să fiu numit tot în Bucureşti, fie şi suplinitor. Mi-ar conveni mult mai bine şi aş putea lucra mai departe cu d-voastră.

CULAI *face o mutră uimită*

MATEI *nedumerit*

Să vedem atunci dacă se poate şi aşa. — *Aşteaptă ca ei să iasă, ceea ce şi fac.*

SCENA XI

MATEI BOIU, MARIA

MATEI

Ce e Maria, ce vrei să-mi spui atât de stăruitor?

MARIA *încurcată, stânjenită*

Domnule Boiu, aş vrea să te rog să fii bun şi să scuzi întâmplarea de adineaori... mi-a fost greu să mă stăpânesc. Aci... şi lumea aceasta este paradisul meu pierdut... Toate aci sunt din vremea când viaţa era simplă ca o inimă care poate să dea bună ziua la toată lumea.

MATEI *încurcat*

Ioana, atunci eu sunt de vină... Imi ceruse de eri această întrevedere...

MARIA *neliniştită*

Atunci ar fi trebuit să-mi spună... Ce a urmărit?

MATEI *obosit, îngândurat, caută parcă să evite o lămurire*

Da... nu cred...

MARIA

Necontenit mă ameninţă că îmi ia copiii...

MATEI *îngândurat*

Problema copiilor e insolubilă...

MARIA

Pentru asta am făcut toate concesiile... Stau cu unile la ţară...

MATEI *vrea să ocolească, fiindcă îi vine greu*

Maria, să nu mai vorbim despre asta. De altfel părerea mea despre el o știai mai de mult, a știut-o și mătușa ta când te-a măritat.

MARIA

Ai fost totdeauna atât de bun, un prieten adevărat.

MATEI *iluminat, surâzător*

Atunci ascultă-mi sfatul... Fii curajoasă și ...

MARIA

Vreau să fiu... Ah, dacă ai ști...

MATEI *glumind*

Atunci?... Atunci?... Nu ți-e rușine Maria să te sfiești de mine ca de un om străin, în loc să vii să ceri un sfat și sprijin?...

MARIA

Nu știu, cred că n'ar fi trebuit să se întâmple asta chiar azi...

MATEI

Ei, și de ce nu chiar astăzi?

MARIA

Pentrucă nu era tot ce aveam de spus. Pentrucă azi venisem anume... cu o intenție precisă... Și întâmplarea cu livada a căzut destul de prost.

MATEI *înduioșat, o ceartă*

Ei, ia să-mi fii d-ta serioasă și să-mi spui despre ce e vorba...

MARIA *înviorată*

Atunci de ce crezi d-ta că ţi-am trimis astăzi un car cu flori? Povestea cu expoziţia era doar un pretext.

MATEI

!?! Aşa dar, tot mie mi-ai trimes un car de crisanteme?

MARIA

Da, d-tale, nu Ioanei, pentrucă d-tale vreau să-ţi pun o întrebare.

MATEI *nerăbdător, aşteaptă*

Maria...

MARIA *îl priveşte o clipă*

Bazil m'a rugat să te întreb dacă vrei să-i dai pe Ioana. — *Aşteaptă.*

MATEI *uimit, nu şopteşte decât*

Prinţul Şerban?... — *Nu poate termina.*

MARIA *aşteaptă sfioasă*

!?

MATEI *a rămas pe gânduri, ca şi când ar reflecta*

MARIA *surprinsă*

Nu?

MATEI *prelungeşte şi după acest «nu» tăcerea lui grea, apoi*

Maria, — cum să-ţi spun? — uite la moartea băiatului s'a deschis o paranteză, pe care o încheie întrebarea ta de acum.

MARIA *abia după o clipă... îi ia mişcată mâinile*

Cât aş vrea să te văd fericit.

MATEI

Fericit?... — *Descurajat* — Fericit?... Asta nu se mai poate niciodată Maria. E prea mult... Poate numai dacă lumea şi-ar începe curgerea încă odată... Moartea băiatului...

MARIA *speriată*

Dar nu...

MATEI

Ar trebui să uit că sunt ultimul din neamul meu...

MARIA

Dar ai pe Ioana...

MATEI

Ioana nu e decât o fată.

MARIA

E fiica dumitale.

MATEI

Dar ce înseamnă asta pentru neamul meu? Fetele nu fac decât să poarte şi să crească urmaşii altor neamuri. — *O priveşte crispat.* — Maria, de cele mai ade-

seori o lespede acopere un mort, dar la noi o singură lespede acopere mii şi zeci de mii de morţi într'un singur mormânt. Neamul nostru tot.

MARIA

E îngrozitor ce gândeşti d-ta...

MATEI *scăzut, desorganizat*

Sunt ultimul... Cel din capătul unui şir fără început... Cum să-ţi explic Maria?... Toţi cei de până la mine şi-au văzut chipul urmaşului lor, aşa ca şi cum s'ar fi ţinut de mână, dela facerea lumii... După mine locul e gol pentru toată existenţa... Inţelegi de ce nu mai poate fi fericire pentru mine?

MARIA *mişcată*

Te înţeleg.

MATEI

Mai rămâne singura mângâiere că Ioana are să fie soţia unuia din neamul celor care au stăpânit cândva ţara asta.

MARIA

O, şi eu, cât aş vrea... să nu fie ca mine. — *Se crispează ca o frunză bolnavă.*

MATEI

Fetiţa mea...

MARIA *copleşită parcă de o taină prea grea*

Ah, nu ştii... nimeni nu bănue... Nu trebuie să ştie nimeni... Am ascuns faţă de toată lumea... dar d-ta

trebue să ştii cât sufăr... Pentrucă ai fost singurul care te-ai opus la această căsătorie.

MATEI

A fost o greşeală, o mare greşală.

MARIA

Omul acesta pe care mi l-au dat îşi face o bucurie din a umili în mine tot ce e delicateţe şi mândrie... A trebuit să fug la ţară, căci nu mai puteam...

MATEI

Erai un copil... Eu am condamnat totdeauna căsătoriile acestea monstruoase... Voi fetele sunteţi ale noastre toate... şi către voi se întind mâinile lor, ale celor crescuţi în stradă... Vanitatea lor brutală vă doreşte ca şi altădată drept preţ al victoriei lor.

MARIA

N'ar trebui să fie aşa.

MATEI *după un timp*

Iţi mulţumesc atunci anume pentru florile de azi, pentru buna ta veste, Maria.

SCENA XII

BOIU, IOANA, MARIA

IOANA

Tată, a telefonat Bazil că va veni acum... Vrea să vorbească puţin cu d-ta...

MATEI

Da... da... răspunde prinţului că îl aştept.

IOANA

A şi pornit cu automobilul. — *Fără să surâdă decât cu ochii* — Eu cred că vine să-ţi ceară lămuriri în chestia duelului.

MATEI

Ce duel?

IOANA *fără niciun gest*

Domnul Andrei Pietraru a provocat la duel pe Prinţul Şerban.

MATEI

Cum asta... din ce cauză?

IOANA

Nu ştiu.

MATEI *uluit, speriat*

Domnul Pietraru a provocat la duel pe Bazil. Dar asta nu se poate, nu se poate Ioana. Bazil a omorît pe Iorgu Domăneşti. Se poate întâmpla iar o nenorocire.

IOANA

De sigur. Şi ar fi destul de neplăcut ca prinţul să ucidă în duel un bibliotecar.

MARIA

Ioana eşti nedreaptă. Ar trebui să înţelegi din proba asta de curaj...

IOANA

Poate că nici nu cunoaşte valoarea de luptă a prinţului.

MARIA

Cu siguranţă că da... In definitiv, nu ai să mă convingi că Prinţul Şerban care a învăţat cu atâta stăruinţă mânuirea pistolului şi a spadei — ca să aibă avantajul nu-i aşa? — e mai curajos decât tânărul acesta care se bate fără să aibă idee de duel.

MATEI *care uluit nu mai ascultase replicele lor*

Nu se poate, nu se poate. Toţi am fi de vină.

MARIA *priveşte ceasul*

Dar trebue să plec...

MATEI

Dă-mi voie să te conduc prin parc acasă. — *Către Ioana* — Mă întorc numaidecât... Am să-l aştept pe Bazil sus în salonaşul mic.

IOANA *sărută pe Maria*

Eu mai rămân în bibliotecă, vreau să copiez ceva. — *Matei şi Maria ies. Rămasă singură, Ioana ia cartea « Istoria Mânăstirilor » şi începe să copieze.*

SCENA XIII

PRINŢUL ŞERBAN, IOANA apoi ANDREI

BAZIL *om de lume elegant, paloare de om blazat, intră precedat de servitor, care aşteaptă. Vede că Ioana adâncită în lucru şi face semn servitorului să plece. Ca şi Matei, ca şi Maria, vorbeşte mai curând rar şi cu vocea scăzută*

Sărut mâinile domnişoară, mi s'a spus că sunteţi în bibliotecă şi mi-am luat îndrăzneala să viu să vă văd aici înainte de a vorbi cu d-l Boiu. Nu sunt indiscret?

IOANA

De sigur că nu, Bazil. — *Glumind* — . . . Socot însă că înfăţişarea prea severă a bibliotecei noastre să nu te îngheţe.

BAZIL *cu un fond de emoţie discretă, foarte discretă, pe care se brodează toate replicele lui*

Sunteţi malitioasă... — *Glumind* — Cel mult prea mi se pare academie. — *Işi aruncă ochii pe dulapurile severe* — E drept un cadru minunat pentru preferinţele d-voastră.

IOANA

Imi întorci inofensiva glumă: Sunt eu un tip pedant Bazil? — *Ii spune « Bazil », fără familiaritate, cum ar spune « prinţe ».*

BAZIL *glumind*

Nu mă întrebaţi cum sânteţi... Am vrut să ştiu numai dacă v'a plăcut stampa trimisă?

IOANA

Foarte interesantă... numai că nu e ungurească...

BAZIL

Dar a fost găsită la Presburg?

IOANA

Costumele sunt româneşti. Din veacul al XVI-lea. Cuşma lui Mihai Viteazul... N'o cunoşti, Bazil?

BAZIL *cu obosită ironie*

Alors c'est vrai que vous connaissez tous les princes roumains et les casquettes respectives?

IOANA *jignită închide cartea roșie cu care se juca*

Ce faci astăseară?

BAZIL

Mergem la bal.

IOANA

La ce bal?

BAZIL

La Mioreanu. Nu veniți?

IOANA

Nu, n'am să viu.

BAZIL

Sigur. Să veniți d-voastră la balul unor parveniți.

IOANA

A, nu acesta e motivul. Detest așa zisele baluri. — *Buzele ei au un mod nervos de a sublinia* — Trebue să recunoști și d-ta că nimic nu e mai grotesc decât să vezi într'un salon de ștuc aurit, domni și doamne, mai mult sau mai puțin grași, mai mult sau mai puțin asudați, descriind circonferințe unul în jurul altuia. Și mai visând și pe deasupra — *cu oroare* — Walzertraum; drept să-ți spun, prefer jocul sălbatic al flăcăilor dela munte. Aceia nu maimuțăresc pe nimeni. Joacă, nu visează.

BAZIL

De fapt nici nu mă duc pentru dans. Astă seară însă am o întrevedere cu niște prieteni. Trebue să mă duc pe acolo.

IOANA

Intrevederea cu martorii, vrei să zici? Ai primit martori, nu!

BAZIL *fără afectare*

Inchipuiți-vă că da.

IOANA

Ştii dela cine?

BAZIL *simplu și detașat*

Am aflat, că dela bibliotecarul d-voastră... ori așa ceva...

IOANA

Şi ai să te bați cu el?

BAZIL

Martorii au găsit de cuviință că da.

IOANA *nervoasă*

Dar e absurd. Cu un salariat al tatălui meu?

BAZIL

Mi s'a spus că e un om cult. Nu văd dece nu m'aș bate cu el!... M'am bătut eu cu alții mai...

IOANA

E absurd Bazil... D-ta nu te poți bate cu el.

BAZIL

De ce, domnişoară? Mulţi oameni mari au început prin a da lecţii în casele altora.

IOANA

Au început. Domnul acesta va sfârşi prin aceasta. Nu mai face niciun fel de studii. E un ratat. Nu te poţi bate cu el... ar fi ridicol. Va trebui să-l concediem atunci.

BAZIL

Şi ce să fac?

IOANA

Cere-i scuze.

BAZIL

Să-i cer scuze... eu?

IOANA

E mai convenabil... Şi sfătueşte-l să fie mai bine crescut, că i se pot întâmpla lucruri neplăcute.

BAZIL

Bine, dar îmi cereţi...

IOANA *sună*

Nu există altă soluţie... On ne se bat pas avec la domesticité... — *Intră servitorul* — Pofteşte pe domnul bibliotecar. — *Servitorul deschide uşa la Andrei şi îl cheamă. Andrei vine* — Domnule, Prinţul Bazil nu te-a recunoscut aseară şi te roagă să-l scuzi.

ANDREI *mai mult ca oricând are în gesturi acea nestabilitate şi nelinişte a aparatelor de mare precizie,*

cărora niciun moment nu le stau fix indicatoarele. Totuşi cu multă politeţă — Da! nici eu, regret şi eu, nici eu n'am ştiut în prima clipă.

BAZIL

Am să comunic eu, martorilor, atunci cele necesare. Bună ziua.

ANDREI

Bună ziua... — *iese.*

BAZIL

Mulţumesc domnişoară, pentru graţioasa d-voastră intervenţie. Nici n'aş fi vroit să-mi iau tocmai acum la plecare pe suflet regretul de a fi mustrat cu sabia un domn atât de inofensiv.

IOANA *surprinsă*

Ce plecare?

BAZIL

Nu v'a spus Doja? Plec la Paris!

IOANA

Da? Pentru câtă vreme?

BAZIL *glumeţ, replica lui Cyrano*

O, ce sera pour toujours...

IOANA

Cum, nu te mai întorci?

BAZIL

Intr'adevăr, de data asta sper că e pentru totdeauna, numai dacă nu cumva...

IOANA

Când pleci?

BAZIL

Poate chiar săptămâna viitoare. Depinde... In sfârşit mă gândeam...

IOANA *firesc*

Şi de ce pleci?

BAZIL

De ce? Să rămân în lumea de aici?... Eu nu pot trăi, domnişoară, în ţara asta de şarlatani şi de prostie cinică.

IOANA

Şi totuşi, e ţara noastră...

BAZIL

Mă simt atât de strein aci... — *arată crisantemele* — Minunate flori!

IOANA *o clipă mirată apoi*

Poate că ar trebui să rămâi... s'o faci mai bună... mai frumoasă. Eşti bărbat... Cu averea d-tale... cu influenţa numelui... Poate că participarea d-tale ar folosi mult — *încruntând sprâncenele emoţionată* — Nu te leagă nimic de locurile acestea?

BAZIL *o melancolie naturală*

Nimic — *tace ; de altfel de aici încolo alternează replicele lui rare, blazate cu ale ei, care deşi au un fond de emoţie, sunt nervoase şi directe.*

IOANA

Şi ce ai să faci la Paris?

BAZIL

Nimic... Am să trăiesc.

IOANA

Nu ţi se pare grozav să nu faci nimic într'un oraş strein?

BAZIL

Drept să vă spun, în Paris nu mă simt strein.

IOANA

Eşti convins de asta?

BAZIL

E o altă lume... pe care o înţeleg... E un oraş de artă, de eleganţă, de viaţă socială...

IOANA

Da, dar nu eşti acasă — *schimbând tonul şi privindu-l cu un aer de superioritate firească* — Dites donc, ça ne vous gêne pas, de vous appeler des... métèques?

BAZIL

Dacă nu mă înşel şi d-voastră aţi fost acolo, logodită chiar... cu prinţul...

IOANA *întoarce capul spre el*

Şi ştii de ce am plecat — *începe să explice firesc, repede, conţinut* — Eram într'o seară la teatru, în lojă cu mama, sora şi mătuşa logodnicului meu... Se reprezenta un fel de melodramă modernă cu muzică de harpă,

cu flori multe, cu dansuri ametite și cu tot ce putea născoci imaginația bolnăvicioasă a unei eroine orientale, pasionată și cu visuri de artă. Era de fapt o agonie pe care sala plină de burghezi cuminți, o urmărea cu ochii umezi. Intr'un loc, după ce se dăduse tuturor — piesa era de un francez — spunea iubitului ei, un prinț tot francez: « du-te, dar nu mă vei uita, ai cules de pe buzele mele otrava iubirilor care nu se uită ». Inghețată fără să vreau, am întors capul — *întoarce puțin capul și repetând scena privește înapoi cu coada ochiului* — Mama, sora și mătușa logodnicului meu mă priveau din întunerecul lojei. Peste o săptămână eram în țară — *aruncă pe masă cartea cu care se juca nervoasă ; cu o profundă părere de rău* — Rămâi aici prințe... rămâi... ce ai să fii acolo? Ce suntem noi toți pentru ei acolo? Eroi de operete și de romane proaste... la belle moldave, le prince valaque... rămâi, nu simți că noi am crescut din pământul acesta? — *își privește mâinile ca să-și ascundă privirea* — Numai aici suntem mari, noi înșine — *tace nervoasă, își mușcă buzele, pe gânduri* — Uite rămășițele acestea... — *arată cărțile mari, negre, citește parcă într'una veche* — Uite ce stângăcie! — *Ridică privirea spre el surâzând* — Nu prea știau să scrie strămoșii noștri, Bazil, dar erau drepți ca patriarhii — *e palidă și are ochii vii* — Nu e artă poate... Nu e eleganță, aproape nimic — *stânjenită pentrucă nu ar vrea să se vadă că e mișcată* — Dar e al nostru, ca și sângele ca și mușchii noștrii. Și încă odată ce poți fi acolo? Prinți sau negustori, studenți sau eroi de tripou, în fond același lucru... des métèques. Cel din urmă impiegat de biurou, acolo, are conștiința că prețuește ceva mai mult decât tine, că e « altceva » prin rasa lui. Iartă-mă! — *S'a ridicat și din cap până în picioare palidă, tristă și nervoasă îi dă mâna și vrea să plece.*

BAZIL — *omul acesta elegant care iubește ca un școlar, privește lung după ea. Crede că e din iubire pentru el această emoție*

Ciudată ființă — « Jupânița ». Va trebui! — *a luat hotărîrea să-i vorbească.*

IOANA

Nu uita că te aşteaptă tata sus — *ies amândoi.*

SCENA XIV

CULAI, ANDREI

S'a deschis uşa, apare întâi Culai, trage după el pe Andrei.

CULAI *cu nemărginită satisfacţie, înciudat, poruncitor*

Vino, vino să-i vezi bine!

ANDREI *sdrobit*

Lasă-mă...

CULAI *violent*

Măi omule, hai puţin după ei... e păcat, pentru Dumnezeu... e o privelişte rară. Ei se ceartă ca nişte porumbei, şi tu suspini în camera de alături. Dar nu vezi cât eşti de caraghios?... — *cald, prietenos* — Hai, cu mine, Andrei... Femeia asta nu merită să te sinucizi pentru ea... căci ceea ce faci tu e curată sinucidere... Tu te stingi pe picioare şi ea nici nu te vede măcar...

ANDREI *profund convins*

Pentrucă nu a pătruns niciodată în sufletul meu. S'ar înfiora dacă şi-ar arunca privirea numai — *treptat după un timp* — Culai, dacă femeia asta ar şti — *crescând,* — dacă ar şti...

CULAI

De şase ani eşti aci în casă, şi ea n'a căutat să te cunoască... Nici atâta interes nu ţi-a arătat... — *îndârjit* — Nu merită...

ANDREI

Pentrucă eu n'am vrut să ştie niciodată... pentrucă n'am îndrăznit... pentrucă n'am vrut să îndrăznesc...

CULAI

Asta-i acum! N'ai îndrăznit? Ei şi tu crezi că dacă ai îndrăzni? N'ar avea decât să apese pe un buton de sonerie să deschidă gura şi te-ai trezi dincolo de poarta mare... Indrăzneşte numai.

ANDREI *îl priveşte cu tristeţe*

Nu m'ai înţeles... Ori ce s'ar întâmpla, n'aş putea jigni niciodată pe femeia asta. Nu, nu asta... E prea sus în mintea mea... Dar nici măcar adorarea asta multă, n'am vrut s'o bănuiască... Am închis totul în mine... Adânc... Mi-am comprimat simţirea şi gesturile... N'am ridicat ochii spre ea, decât atunci, când nu mă privea...

CULAI

Nici nu-i era atât de greu, pentrucă femeia asta nu te-a privit niciodată.

ANDREI

Pentrucă nu ştie ce rană port în suflet. Crezi tu că poţi iubi, aşa cum iubesc eu, fără...

CULAI

Te dispreţueşte.

ANDREI

Pentrucă nu ştie. Dar dacă i-aş spune?

CULAI

Ei, dacă i-ai spune?

ANDREI

Crezi tu că dacă ar şti? Nu, nu! Nu se poate atâta suferinţă... da... da... Ar avea o vorbă bună, o privire tristă şi prietenoasă care ar face cât... E posibil să dispreţueşti atât sacrificiu mut, atât sacrificiu care nu cere nimic? — *cu o convingere, grea ca o drojdie adunată* — Nu, ea nu e în stare... nu...

CULAI *apăsat, ştie el ce spune*

Ei bine, te dispreţueşte, da; nu e în stare să simtă...

ANDREI *jignit*

Culai, vorbeşti prostii... Am impresia că nu-ţi poţi ierta că nu ţi-a dat bună ziua când ai venit.

CULAI *uimit*

Aşa crezi? — *profund jignit, după o scurtă ezitare se îndreaptă tăcut spre uşe.*

ANDREI

Culai, nu pleca. — *Culai s'a oprit în prag şi priveşte mut* — Iartă-mă!

CULAI *îndârjit, căci îl scoate din sărite neştiinţa lui Andrei*

Nu, nu te iert, pentrucă aşa e, te dispreţueşte... Ascultă, ascultă, să-ţi spun ce caraghios ai fost... Că nu ţi-am spus tot... Am ascultat la uşă... Aşa sunt eu, nu fur, nu ucid, dar ascult la uşă. Ca să nu fiu caraghios. Ai fi aflat cât de ridicul ai fost adineaori când ai primit scuzele prinţului — *strigă* — Ei bine, fata i-a spus... uite-te la mine, pricepe-mă... I-a spus că nu trebue să se bată cu un servitor al tatălui ei — *cu o strâmbătură de milă.* — Şi tu care credeai că-i e frică de viaţa ta.

ANDREI *năucit, pierit*

Servitor? Servitor? — *l-a prins sălbatec de haină.* — Minți!... minți...

CULAI

Mint? Ha! Ha! Ha!... așa... așa a spus: « servitor »! — *râde cu toată fața, sănătos* — Și tu care credeai că e pentru viața ta...

ANDREI *ca și când ar fi primit o lovitură de topor în cap*

Servitor...

CULAI *hohotind*

Ha, ha, ha!

ANDREI *groaznic*

Taci... taci odată... — *strivește între buze îndurerat cuvântul:* Servitor!

CULAI *cu un rânjet răscolitor*

Şi e grozav, mă, să fii servitor în casa asta... La noi oamenii, după muncă, beau în cârciumă cu argații lor. Dar n'ai vrut să asculți. Ai fi văzut pentru cine ai ucis omul din tine...

ANDREI *desnădăjduit, strigând*

Culai!

CULAI *nădăjduind*

Ah! așa! necăjește-te...

ANDREI *nebun, cu ochii halucinați*

Culai! are să mă iubească. Are să înțeleagă că sunt mai mult decât toate paiațele acestea la un loc... are

să vadă că am un suflet ca o stâncă — *crescând, dar resfrânt înăuntru...* — are să descopere că în umbra ei a fost un prinț adevărat al sacrificiului și devotamentului — *cade pe scaun.*

CULAI

Bine... bine... dar după ce ai să pleci de aci...

ANDREI *cu o sălbatecă și irezistibilă hotărîre. E în pornirea lui ceva elementar de fatalitate și ceva dintr'un strigăt de luptă*

Dacă astă seară... mă înțelegi, tu, Culai... Ascultă... Dacă astă seară până la ora 12, nu îi voi fi sărutat mâna, la ea în iatac... înțelegi tu? astăseară la ora 12... îmi sfărâm tâmpla cu revolverul... L-am purtat prea mult la mine ca să nu mă folosesc cel puțin odată de el — *cade cu capul pe masă.*

CULAI

Ai rămas tot obuzul găsit al lui moș Dumitru. Un an de zile l-au tot dat copiii deadura. Intr'o zi nu știu cum s'a lovit acul înăuntru și a luat foc pulberea... A fost nenorocire mare... Mă băiete, nu trebue să te necăjești strâmb.

ANDREI *într'o nouă crispare crâncen*

Astă seară.

CULAI *încremeni*

Ești nebun sau caraghios...

ANDREI *înăbușit, mânios, cu glas răgușit*

Astăseară la douăsprezece!

ACTUL II

Iatacul Jupâniţii, la catul de sus, chiar deasupra bibliotecii (va fi avut la început, întocmai, aceeaşi formă cu ea). Mai târziu, Ioana l-a refăcut după felul ei de a vedea. Incăperea din fund nu mai e despărţită prin coloane, ci doar printr'o dublă draperie grea de brocat albastru închis şi are podeaua mai ridicată cu o treaptă. Prin întredeschidere, se vede patul mare alb, cu polog alb rotund la căpătâi, iar în perete o candelă arcuită, lucrată greu din argint. Fereastra, mare, nu se vede, dar lumina lunii trece toată, văroasă. Incăperea din faţă are pereţii de un roşu pompeian, sus cu un chenar lat de aur. Motive bizantine.

Ferestrele din stânga s'au contopit într'una singură mare, dar tot în strânsoare de zid gros, deşi, bineînţeles, mai subţire decât cel de jos din bibliotecă. Uşile în acelaşi loc, dar mai mici, sunt de stejar masiv, cu lucrătură în lemn, cu mic fronton rotund. Cele două colţuri din fund, rotunjite, au devenit două firide înalte, sus arcuite, tăiate la înălţimea ferestrelor, adânci ca bănuita grosime a zidurilor. Sub ele, etajere în ocol. In firida din stânga un vas mare, ca o amforă orientală, cu crini roşii înalţi, în cealaltă firidă, din dreapta, o icoană mare şi o candelă de argint, atârnă cu un arc. Un pian mare în dreapta, pe el colecţii de note legate şi o fotografie... Dincolo de pian, o bibliotecă cilindrică, înţesată cu cărţi. Un divan acoperit cu o draperie roşie, în stânga, la picioarele lui o pernă rotundă, ea însăşi mare cât un divan, de catifea albastră. La căpătâiul divanului, o măsuţă cu cărţi. Intre acesta şi fereastră o amforă imensă persană. Pe divan

cade lumina unei lămpi cu picior, mare cât o umbrelă roşcată. Lângă ea, masa de ceai. In fund, între uşă şi odaia de dormit, e atârnat acum portretul Suzanei Boiu, mare aproape cât o uşă.

Alte tablouri pe pereţi. O femeie blondă de Dante Gabriel Rosetti, « Flori » de Luchian, un peisaj veneţian.

Cărţi scumpe, obiecte de artă risipite în toate părţile, draperii şi covoare, ca şi forma « de criptă » a iatacului, prea încărcat... sunt de un fel opus severităţii şi armoniei de l nii a bibliotecii de jos. Prea multă coloare, prea multă risipă de dorinţe, prea multă intenţie de artă, în gustul estetizant al epocei.

SCENA I

ELENA, ANDREI

ELENA *deschide uşa încet, întoarce butonul de lumină, se aprinde, însă hallul prin care a venit ea, rămâne în întunerec... Se întoarce şi anunţă :* — Jean, la domnişoara Ioana e lumină, deşi hallul e în întunerec. — *Se aude răspunsul lui Jean :* « Domnişoară, hallul e pe acelaşi distribuitor ». Ea îi răspunde: Atunci se vede că parchetarii au rupt undeva firul, dacă nu e decât în hall... Dar, în sfârşit, luminează destul prin ferestre, luna... — *din prag intră, iar se pregăteşte să stingă, dar în clipa aceea dă de Andrei, care aşteaptă în fotoliu. Uimită :* Dumneata aici, Domnule Andrei? dar...

ANDREI *înfrigurat*

Da, domnişoară.

ELENA

Dar nu pricep nimic... Nu pricep... Dacă se întoarce dela concert şi te găseşte aici? Uite, e zece şi jumătate... Aici nu intră de obicei nici chiar ai casei. Are să se supere.

ANDREI *nervos, în fierbere*

Am să-i vorbesc, chiar dacă s'ar supăra.

ELENA

Ce vrei să-i vorbeşti?... Domnule Andrei, ce e cu d-ta? Eşti palid ca un mort.

ANDREI *hotărît*

Vreau să vorbesc cu domnişoara Ioana... E ceva care trebue lămurit.

ELENA *speriată*

Acum? Astă seară? aici la ea? — *aşteaptă şi deodată pricepe, nu mai poate respira, vine spre el* — Nu cumva vrei să-i vorbeşti despre duel?

ANDREI *tace intens, apoi nervos*

— De ce întrebi?

ELENA

Domnule Andrei trebue să ştii un lucru... Ascultă, n'are sens să-i vorbeşti... — *e aproape disperată de această încurcătură.*

ANDREI

Vreau să-i vorbesc...

ELENA

Trebue să-ţi explic... Am făcut o greşală... Ea nu ştie nimic despre duel... Absolut nimic... Eu am minţit...

ANDREI *nervos dar înduioşat*

Nu mai încerca zadarnic să mă opreşti. Acum spui un neadevăr...

ELENA *uluită*

Ce vrei să spui?

ANDREI

Ea ți-a vorbit... dar ai înțeles d-ta greșit motivul, pentrucă ți-ar fi fost greu să-ți închipui pe cel real... Ești prea bună ca să fi înțeles sensul aidoma... Domnișoara Ioana știe despre duel, dar nu chiar despre asta vreau să-i vorbesc... Sunt alte lucruri pe care ar fi trebuit să le știe mai de mult... Va afla ceea ce mi se pare că n'a bănuit niciodată... Trebue să-i vorbesc, înțelegi?

ELENA *resemnată*

Da.

ANDREI

Dumneata... mai ales, trebue să mă înțelegi.

ELENA *încet*

De ce mai ales eu? — *pe gânduri* — In sfârșit... « Da... va afla ceea ce n'a bănuit? Dar crezi că e o vină că n'a bănuit?

ANDREI

Poate că sunt și eu vinovat... Am judecat greșit. Ințelegi... Am tăcut prea mult.

ELENA *după alt timp*

Și vrei să-i vorbești... astăseară? chiar aici?

ANDREI

Nu-mi pasă de ce se mai întâmplă cu mine apoi, dar astăseară trebue să-i vorbesc.

ELENA

Cum ți-ai închipuit d-ta că ai să poți s'o aștepți aici...? Și, Doamne, încă în întunerec? Ce copilărie?

ANDREI

Dar mai târziu cred că n'aș fi putut intra... ar fi posibil să închidă ușa.

ELENA

Nu închide niciodată... Și în orice caz nu poți s'o aștepți aici, fiindcă se poate să vie cu domnul Boiu, ori cu doamna Sinești.

ANDREI

Bine dar... domnișoară... domnișoară Elena, dacă n'ar fi prea mult... Ești o prietenă, în sfârșit o adevărată soră... Nimeni în lume n'a însemnat acest lucru pentru mine... Te rog, ajută-mă să pot vorbi astă seară cu d-ra Boiu...

ELENA *desfăcută sufletește, absentă*

Eu? să te chem eu? Dar...

ANDREI

Să-mi spui doar când o să pot intra.

ELENA *zâmbește amar*

Am să te chem... In sfârșit... cum zici d-ta... am să-ți spun când va fi singură. — *îl ia de mână, ducându-l spre ușă* — Cum îți ard mâinile...

ANDREI

Ale d-tale sunt prea moi, prea reci... Ești așa de obosită?

ELENA

Nu știu... — *El iese, ea nu știe ce să mai facă pe urmă* — O « prietenă »... « o adevărată soră ». Ce o mai fi însemnând și asta?... — *Se duce la fereastra inundată de lumina lunei, caută să-și răcorească fruntea* — Cine e acolo?

VOCEA DE JOS

Eu, Stanca, domnișoară, am terminat vasele... și mai stăm și noi pe bancă, așteptăm să vie domnișoara pentru ceai...

ELENA

Cine mai e sub castan?

VOCEA DE JOS

Jean și cu Maria... Ne mai uităm și noi la lună...

ELENA

Și ei?

VOCEA DE JOS

Luna e astăseară pentru toată lumea, domnișoară.

ELENA *cu o nesfârșită tristețe*

Ce știi dumneata lele Stanco!... Luna nu e pentru toată lumea... — *Apoi* — Dacă ai terminat cu bucătăria, vrei să vii sus la mine să-mi dai în cărți?

VOCEA DE JOS

Astăseară?

ELENA

Acum... Vii?

VOCEA DE JOS *mucalită*

E tot luna, domnişoară.

ELENA *ia o carte şi iese.*

SCENA II

IOANA, MATEI

Amândoi în ţinută de seară, ea decoltată purtând o rochie de coloarea vinului roş-negru.

IOANA *către Matei care se aşezase într'un fotoliu mai îndepărtat*

Nu acolo... Stai aici.

MATEI *zâmbeşte*

Bine, dar eu vreau să stau aici.

IOANA *glumind*

A nu, să avem iertare... aici eu poruncesc, e la mine... aici n'a poruncit nimeni... tată, niciodată afară de mine. — *Sună.*

MATEI *continuând*

Bine dar eşti o gazdă cu desăvârşire nepoliticoasă.

IOANA

Da, cu oaspeţii pe care îi iubesc.

MATEI

Ah! Jupâniţă şireată!

IOANA *către cameristă*

Adu ceaiul... — *Se întoarce spre Matei* — Nu-ţi închipui ce plăcere mi-a făcut Kreisler că a primit invitaţia mea... O să cântăm mâine Sonata pentru pian şi vioară...

MATEI

Dar cu câtă bucurie te-a recunoscut şi el...

IOANA

Am cântat de câteva ori împreună la Marchiza de Sourogne, la Lyon.

MATEI

Soacra ta, fostă în perspectivă?

IOANA

Să trecem peste asta.

MATEI

Bine, dar dacă o fi ceaiul bine aromat să ştii că am să-ţi aduc o veste bună.

IOANA

A., numai pentru asta ai venit la mine?... Ce-mi sp neai pe drum, tată bun şi iubitor de neadevăruri?

MATEI

Ingrato, tu ştii bine că e purul adevăr... Că nu e mai mare bucurie a bătrâneţelor mele decât să te privesc... Imi place, cu adevărat, să te privesc când prepari ceaiul, Ioană.

IOANA *certându-l frumos, glumeţ*

Curtenitor incorigibil, taci... — *I s'a adus ceaiul, ea îl dozează.*

MATEI

Ştii bine că de ani de zile beau ceaiul după teatru, aici la tine...

IOANA

Şi ţigara?

MATEI

Nu, asta nu... nu mai fumez aici, e o greşeală.

IOANA

Ba da... fumăm amândoi... fumez şi eu... rămân ferestrele deschise. — *Ii întinde ceaşca.*

MATEI *privind ceaşca*

Asta-i serviciul cel nou pe care ţi-l l-a dăruit Maria de ziua ta?

IOANA

Da, e o adevărată operă de artă veche rusească. Ştie că sunt amatoare de lucruri rare... Uite şi ţigări trimise de Aliné, fosta mea colegă dela Paris. — *Ii întinde o cutie elegantă, încrustată în email şi lac negru.*

MATEI

Adevăru-i că toată lumea te răsfaţă... Mereu primeşti daruri.

IOANA

Acum fă-mi loc lângă tine. Dar, mai întâi, vrei rom?

MATEI

Cu stomacul meu? « Fără rom, fără zahăr ».

IOANA

Mereu bolnav?

MATEI

Bolnav? Nu... bătrân vrei să zici... stomacul, ficatul, arterele — *zâmbind* — 70 de ani, Ioană.

IOANA

Ah, tată nesuferit.

MATEI

Bătrân, fetița mea... se apropie... e de neînlăturat. De câtăva vreme simt că moartea dă târcoale... în jurul casei... Vine... se uită... pleacă... dar mi se pare că a făcut de curând un semn ca să se întoarcă.

IOANA

Ah... ah... De ce vorbești așa? Să știi că nu te mai chem la ceai...

MATEI *o mângâie cu privirea*

Fată răsfățată... Știi tu, care e durerea mea?

IOANA

Da?

MATEI

Gândul că te las singură...

IOANA

Oh!

MATEI

Şi, de aceea, nu-ţi închipui bucuria pe care mi-a făcut-o Bazil azi.

IOANA

Ce bucurie?

MATEI

Mi-a cerut mâna ta. — *Aşteaptă, tot mai surprins că ata nu se bucură* — Nu te bucură asta?

IOANA *rece*

Nu... nici nu văd ce m'ar bucura...

MATEI

Pentrucă e Prinţul Bazil Şerban.

IOANA

Dar care în clipa asta nu are alt merit decât că se foloseşte de o intervenţie autoritară.

MATEI

Ioană... dar gândeşte-te ce spui... Tu ştii că niciodată n'am căutat să-mi arăt măcar dorinţa în chestiunea aceasta, care te priveşte... Ai respins şapte sau opt băieţi... Dar gândeşte-te: ai 29 de ani...

IOANA *enervată*

Da... Da... a găsit protecţie bună... nu zic... Dar ar fi putut să-mi vorbească şi mie, mai întâi.

MATEI

Aţi vorbit azi.

IOANA

Nu mi-a spus decât că pleacă la Paris... Şi închipueşte-ţi... asta m'a făcut să pierd şi bruma de simpatie pe care o aveam pentru el. Pentrucă, trebue să-ţi mărturisesc, mi-era oarecum plăcut. Aceeaşi copilărie, atâtea amintiri comune, nu ştiu cum, dar m'am bucurat când am văzut că s'a întors dela Paris. Credeam că va încerca să realizeze, în sfârşit, ceva. In loc de asta, văd că pleacă la Paris.

MATEI

Ai să mergi cu el la Paris.

IOANA *tresare*

Oh! Remorca lui Paris?

MATEI

Ar fi vorbit el mai mult cu tine. Dar tu intimidezi prea mult bărbaţii.

IOANA *surprinsă, ironică, amuzată*

L-am intimidat pe Bazil azi?

MATEI

Mi-a mărturisit-o franc... cum îi e obiceiul...

IOANA

Ah! şi domnul acesta vrea să-mi fie bărbat. « Domnul şi stăpânul meu ». Mi se pare că are dreptate Maria. Incep să-l găsesc curajos pe bibliotecar.

MATEI

Tu nu-l înţelegi pe prinţ, Ioană... Vlăjganul acesta elegant e în fond o fire de poet.

IOANA *un început de surâs*

A făcut şi pictură.

MATEI

La o expoziţiune, la Paris... a luat menţiune onorabilă.

IOANA *fără să ridice privirea*

E un cântăreţ remarcabil.

MATEI

A cântat foarte frumos la concertul de binefacere.

IOANA *s'a ridicat brusc*

Ei bine, domnul acela care e sportman, om de lume, donjuan, poet, pictor şi cântăreţ... nu e în fond nimic... Nimic... Nu e nici cântăreţ, nici pictor, nici poet... Nici una din aceste, măcar în parte. E un diletant, mediocritate. Un preparat de educaţie şi timp liber. Un metec la Paris.

MATEI *ferm ; toate trăsăturile feţei îşi revin*

Da... dar e dintr'un neam de voevozi... Şi cinsteşte tot neamul nostru atunci când îţi cere mâna...

IOANA *se întoarce spre el*

Dar, tată!

MATEI *tot mai ferm*

Nu! Tu ai să mă asculţi! E o cinste nemăsurată, pe care ne-o face... Tu ştii că neamul nostru se stinge... Şi iată că acum ni se oferă norocul să ducem mai departe un neam de oameni cari au stăpânit ţara.

IOANA

Mai departe? Cum? Unde? A trecut timpul « nobililor » tată. S'au dus. Şi eu îi iubesc, dar sunt morţi de mult. Acum trebue să facem alţii, pentru vremurile noastre...

MATEI *indignat*

Taci! Taci! Nu vorbi copilării. Nu ştii ce vorbeşti..

IOANA

Nu 'nvie morţii, tată...

MATEI *s'a ridicat strigând*

N'a murit nimeni... Alte trupuri, dar .. dar ochii sunt aceeaşi, ochii se moştenesc şi aşteaptă... Toţi aşteaptă... Intr'o zi poporul se va întoarce la noi, după ce va încerca toate mijloacele... Totul e să putem dura, fie şi în umbră. Asta-i adevărul... Nu înţelegi rostul întâmplărilor?... Nobilimea a condus peste zece veacuri... Burghezia se prăbuşeşte, azi, după un singur veac, sub apăsarea muncitorilor. Aceştia când vor veni, se vor pricepe şi mai puţin, şi pe urmă: ne vor căuta pe noi...

IOANA *cu un ton de compătimire care scoate din sărite pe bătrân*

Tată, astea sunt visuri... visuri de...

MATEI *cu energie şi însufleţire*

A! Visuri de bătrân? Nu, fetiţă. Sunt legile sufletului şi ale cărnii. Ce e sclav, sclav rămâne. Crezi tu că o mie de ani de supunere umilă, fără revoltă, de ipocrizie, de linguşire laşă, nu lasă urme în sânge? Sunt soiuri de sclavi şi soiuri de domni, Ioană.

IOANA *cu o vădită accentuare a personalității ei*

Domni? veneţ:ci aceia dela Paris?... Tată... cât te înşeli... — *Aspru, dar înnăbuşit* — Sunt numai suflete de slugi şi, tot aşa, suflete de stăpâni. — *Priveşte pătimaş portretul Suzanei Boiu* — Nu-i pentru mine Bazil!

MATEI *mânios şi cu dispreţ în acelaşi timp*

Ah! Suzana Boiu!

IOANA *s'a întors spre el, aprig*

Suzana Boiu! — *Dar după izbucnire, amândoi tac, găsind că au mers prea departe. Şi după un timp.*

MATEI *cu un ton părintesc, potolit*

Ioană eşti un copil răsfăţat... De ce nu mă asculţi?

IOANA *privind cu admiraţie pe acest bătrân frumos*

Te iubesc, tată.

MATEI

Are să treacă epoca asta din vieaţa ta şi ai să vezi câtă dreptate am.

IOANA

Tată, te iubesc!

MATEI

Bună seara... şi... gândeşte-te... Noaptea dospeşte judecata. — *Priveşte tabloul zâmbind.* — Şi orice ar fi... nu uita că astăzi nu mai sunt haiduci.

IOANA

Da... din păcate! — *Singură, Ioana deschide fereastra priveşte puţin luna, pe urmă ia o carte şi gânditoare, se pregăteşte să citească lungită pe otomană.*

SCENA III

IOANA, pe urmă ANDREI

După un timp, bătaie în uşe, intră Andrei. Ioana îl priveşte surprinsă, aproape indignată, dar rămâne în tonul ei obicinuit, de demnitate rece.

IOANA

Camerista nu e aici?

ANDREI *în aceeaşi fierbere interioară, încurcat dela primul pas*

Da domnişoară... dar... da... camerista nu e aici.

IOANA *întins, nervos ca o floretă*

Cum, dar trebue să fie cineva care să-ţi spună că la mine nu se poate intra la orice oră din zi şi din noapte?

ANDREI *rugător*

Domnişoară, vă rog, numai câteva clipe... numai câteva clipe...

IOANA *asvârle, enervată cartea pe mescioară*

Nu... nu pot asculta cu sila nimic... — *Il fixează cu privirea* — Socoţi dumneata, că eu pot fi la dispoziţia dumitale oricând? Aici la mine?

ANDREI *sfios, rugător*

Domnişoară...

IOANA

Imi pare rău, dar nu pot să ascult o vorbă măcar... — *Scurt* — Te rog, ieşi. — *Aşteaptă.*

ANDREI *după un timp căutând o hotărîre bărbătească*

Domnişoară, am să plec cât de repede voiţi... dar după ce voi fi spus ceea ce am de spus! — *Nu o privește.*

IOANA *face un gest de femee plictisită. Pe urmă găsind că, în definitiv, ar fi destul de plăcut să-și bată joc de el, mai ales ațâțată de aerele lui războinice, nu mai sună cum păruse că are intenția, vine spre el. Il apostrofează batjocoritor. Tot jocul acesta e clar.*

Dumneata ai să-mi spui mie ceva?

ANDREI *care a urmărit jocul ei și care a luat o hotărîre definitivă, aproape afectat*

N'am aerul?

IOANA *acceptă, cu o poză care nu e lipsită de abilitate*

Atunci spune repede, ca să sfârşim curând...

ANDREI *pe care tonul ei îl intimidează din nou, dar care vrea, totuși să fie tare*

Dacă o să păstraţi tonul acesta, îmi va fi imposibil să pot vorbi.

IOANA *cu o ironie subțire care o amuză pe ea însăși și care servește ca un fond, replicelor ei următoare*

Nu te sinchisi de tonul meu. Spune ce ai de spus. Poate să fie totuşi ceva interesant. Dar, ştii, cât mai rezumat posibil! — *Andrei e vădit intimidat, își frământă nervos mâinile* — Iar te-au încurcat? Eh, hai să te ajut eu... De sigur însă că nu vei ieşi din marginile bunei cuviinţe? Nu?

ANDREI *căutându-și sângele rece*

Recomandaţia d-voastră e de prisos, cine iubeşte nu poate fi necuviincios.

IOANA *ușor*

A! dar poate fi prost! De sigur însă, că nu acesta e cazul dumitale... ia să vedem... — *Incepe* — Așa dar, despre iubire vrei să vorbești? bun... — *Se așează în jilț, își aranjează rochia, pune în cele ce urmează înfloriri de ironie ca arabescurile pe o lamă de Damasc* — Gata! te ascult! Dacă ai nevoie te ajut și cu sfaturi... Ia de pildă o poză frumoasă!... Nu sta rezemat așa... și caută să rămâi în subiect. — *Și mai ironică* — Dacă poți, pune și puțină culoare... — *Așteaptă* — Ei hai... gata... te ascult — *lungește perfid întâmplarea, după un timp, cu o comică mirare* — nu începi? — *Andrei are o mutră plouată de tot, ea continuă cu o bunăvoință ironică* — Caută să termini mai curând, ca să te duci pe urmă să te culci.

ANDREI *ridică spre ea ochii verzi și turburi*

Să mă culc? E atâta timp de când nu mai pot dormi.

IOANA *cu un zâmbet rece*

Alt simptom.

ANDREI *voit*

Nu mai pot lucra.

IOANA

Da, asta-i mai grav... Pulsul regulat?

ANDREI *tot căutându-și liniștea*

De loc. Imi face numai neajunsuri... Acum de pildă... ce limpede aș vorbi, dacă nu mi-ar svâcni prea tare arterele... Poate că aș fi în stare să răspund ironiilor d-voastră.
Andrei luptă și această replică ofensivă a lui o supără.

IOANA *direct cu privirea agresivă*

Domnule, ce vrei?

ANDREI *bărbătește*

Să vă spun că vă iubesc.

IOANA *ironia ei are acum nuanță de supărare*

Dar am înțeles-o, mi-ai spus-o! Altceva! Sau mai pe larg, cu amănunte!

ANDREI *sentimental și sincer, dându-și totuși seamă că e livresc*

Nu... nu v'am spus nimic... Și niciodată nu vă voiu fi spus tot ce am de spus.

IOANA *comic*

De ce nu? ar fi păcat... spune tot și nu mai pierde timpul cu introduceri. — *Andrei tace îndelung, se frământă dureros* — Nu mai vrei să spui? Poate că ar fi fost frumos...

ANDREI *vede, sdrobit, că intrarea lui are o nuanță de comedie, pricepe că nu are să ajungă la nimic, decât să fie ridicul și regretând această aventură în iatacul ei, tace rezemat de pian*

IOANA *mulțumită de succesul ei*

Ei hai, spune ceva... acum te rog eu...

ANDREI *se frământă îndelung timp, pe gânduri, pe urmă ia hotărîrea să plece. E ca un destin acceptat. Vorbește, abia stăpânindu-și emoția*

Bună seara... aveți dreptate, domnișoară.

IOANA *surprinsă și ea de inflexiunea muzicală a vocii lui*

Ce dreptate am?

ANDREI *încurcat*

Scuzați-mă... iertați-mă... — *Privește lung în jurul lui* — Bună seara... bună seara, domnișoară. — *E palid, frumos și abătut. Are în cap hotărîrea de acum câteva ore.*

IOANA *încurcătura lui a provocat la ea un reflex de milă, păstrează însă aerul de superioritate, dar mai ales nu vrea să rămâie între ea și el un incident*

Cum? așa repede? A, nu! Ai venit la mine... Ai să stai cu mine deci să fumezi o țigară... Stai jos... Așa... — *Ii arată un scaun mai îndepărtat* — Poftim! — *Se așează și el jos, mașinalicește, ea îi oferă o țigare* — Imi făgăduești că pe viitor vei fi mai serios? — *Il ceartă, cu indulgentă superioritate, el surâde, îndepărtat, mulțumit de norocul de a fuma această ultimă țigară în viața lui, la ea în cameră.*

ANDREI *abătut, cu convingere*

Voi fi serios, da. Nici nu vă închipuiți ce serios am să fiu pe viitor.

IOANA *indulgentă și încântată de succesul pe care l-a obținut fără scandal*

Imi promiți deci că n'ai să-mi mai răpești timpul cu declarațiile d-tale de dragoste?

ANDREI *cu un gol imens în suflet, aiurea, gândindu-se la ce are să facă*

Da! Domnișoară! Vă promit! Veți avea toată liniștea din partea mea! Toată liniștea. Credeți-mă că regret și eu nesocotința de adineaori.

IOANA

Din partea mea țin seamă că ai dat mult ajutor tatălui meu... că ai muncit cu râvnă, că tata însuși apreciază cu deosebire devotamentul dumitale...

ANDREI *vag*

Clipa asta de acum îmi răsplăteşte cu prisosinţă tot devotamentul. — *Işi aduce aminte parcă surâzând de portretul din revistă, şi comparându-l îl găseşte vulgar şi absolut nepotrivit. Se uită la ea cu prietenie şi îi spune cu o stranie mulţumire* — Dacă v'aş spune că niciodată în viaţa mea nu m'am simţit atât de bine. In definitiv, ce v'am cerut, când am venit? Să mă lăsaţi puţin aici... Să-mi umplu ochii de interiorul acesta. — *Priveşte portretul de femeie blondă* — Ce repede trece ţigara! — *cu gândul năclăit de moarte* — grozav de repede!

IOANA

Intr'o zi, când nu voi fi acasă, ai să vii să vezi şi tablourile.

ANDREI *firesc, cu vocea scăzută*

Nu ştiu dacă am să pot.

IOANA

De ce?

ANDREI

Am să plec domnişoară...

IOANA

Ei vezi, că nu eşti serios? Unde ai să pleci?

ANDREI

Nu ştiu... O călătorie despre care cu greu v'aş putea da amănunte. — *O priveşte* — Aş fi vrut totuşi să vă spun câteva lucruri — fără importanţă de altminteri... Nu vă alarmaţi ... când se va stinge ţigara voi fi plecat... Puţin, fleacuri. — *Şi acum când nu-i mai cere nimic, îşi povesteşte încet, nepatetic, toată suferinţa trecută. « O lasă să vadă în sufletul lui » şi face*

asta liniştit « surâzând de propria-i durere » — Acum când plec, aş vrea să ştiţi — şi nu ştiu de ce — că toate bucuriile şi durerile mele, au înflorit numai în umbra d-voastră. Că ochii mei au căutat sfioşi şi dornici spre d-voastră... dar că niciodată, nicio singură clipă, nu v'aţi oprit privirea asupra lor... Că, atunci când eraţi mai mult decât lumea întreagă, pentru mine, eu nu am fost pentru d-voastră decât unul dintre lucrurile fără vieaţă care vă înconjoară... un serv... — *I se ridică un nod în gât, dar continuă cu o familiaritate şi un firesc de parcă ar vorbi despre altul* — Nu ştiu dacă mai are sens să vă spun de asemeni, că am suferit... mult... Că tot palatul mi se părea pustiu, când nu eraţi aici... şi totul se umplea de lumină când vă auzeam paşii... Să mai ştiţi — *surâzând* — dar ce vă interesează! — că de ani de zile nu am mai putut lucra nimic, că mi-am zădărnicit vieaţa din cauza d-voastră. — *Ascultă, un timp în el însuşi* — Altceva? — *Priveşte ţigara* — Că am invidiat până şi câinele acela alb care vă interesa mai mult decât mine... cărţile pe care le răsfoiaţi pe gânduri. — *Rămâne cu ochii duşi pe urmă se scoală* — Şi acum?... noapte bună domnişoară...

IOANA *a ascultat tot timpul nemişcată, concentrată fără să trădeze nicio intenţie. Doar mâna nervoasă a strâns franjurile unei perine. După ce Andrei se scoală, dar până nu face primul pas, ea se întoarce spre el, cu faţa surprinsă, cu vocea alterată de indignare*

Ascultă domnule — *alb* — ce-i tirada asta caraghioasă?

ANDREI *o priveşte cu ochii mari, comprimă ceva în el, pe urmă intens, dar calm*

Ceea ce am voit să vă spun. — *O urmăreşte apoi cu privirea uimit.*

IOANA *batjocoritoare*

In ceea ce ai avut să-mi spui d-ta, nu am recunoscut decât câteva pasaje de teatru prost, câteva fraze de

roman eftin şi nicio figură stilistică, sau vreo două învechite! — *Şi mâinile palide îi sunt batjocoritoare* — Ei bine, domnule, cu zaharicale de acestea vrei să mă cucereşti dumneata pe mine? — *Şi mai ironică, cu o prefăcută cochetărie* — Mă jigneşti! Te rog, acum, după ce ştiu că-mi invidiezi câinele şi cărţile, du-te şi te culcă...

ANDREI *o priveşte înfiorat, încremenit. Pentru el Ioana e un ideal care se prăbuşeşte. « A privit în sufletul lui » şi nu numai că nu s'a înduioşat, dar îşi şi bate joc de el. A rămas în picioare uluit. Nu se poate regăsi. Intr'o clipă revede cei şease ani, când credea că « ea nu bănueşte ». Şi deodată, din revoltă, toată suferinţa lui comprimată în tăcere izbucneşte acum, cu violenţa unui resort uriaş care se destinde brusc. Ii arde din privirea de voluptatea amărăciunii, şi cu un hohot din tot corpul, cu gura strâmbă de amărăciune*

Ha... ha... ha... să plec... să plec, acum? Ar fi o neghiobie. — *Uluit, cu un rânjet de dispreţ* — Pentru cine?!... Pentru cine?

IOANA *şi ea în faţa unui fapt nou, îngrijorată*

Ce vrei acum? — *are ochii neliniştiţi, aşteaptă.*

ANDREI *hotărît*

Să rămân aici. Trebue să rămân.

IOANA

Să rămâi aci?

ANDREI *masiv*

Cu sau fără voia d-tale.

IOANA *în care se redeşteaptă jupâniţa*

Ei bine, n'am să chem slugile să te dea afară. — *El zâmbeşte amar* — Nu meriţi neplăcerile unui scandal.

— *Fixează asupra lui ochii ei mari și negri* — Am să te pălmuesc.

ANDREI *stăpân pe el, dur*

Vom vedea ce e de făcut.

IOANA *mânioasă*

Domnule.

ANDREI *precis*

Iți voi țintui mâinile...

IOANA *înfiorată*

Ce-ai zis?

ANDREI *care acum nu mai poate fi intimidat de nimic*

N'are nicio însemnătate ce-am zis.

IOANA *căutând o atitudine*

Iți dai seama ce vorbești?

ANDREI *aspru și bărbătesc*

Imi dau seama de un singur lucru. Că e aici o luptă pe vieață și pe moarte și că ar fi o farsă neagră de cioclu să fiu eu cel învins.

IOANA *neliniștită, a părăsit tonul ironic*

Ești nebun. — *Căutând să-l convingă* — Ascultă domnule, fii cu judecată. Destul... Te rog du-te și te culcă...

ANDREI *profund convins, cu privirea în pământ*

Nu pot.

IOANA

De ce?

ANDREI *se întoarce spre ea cu ochii plini de rugăminte*

Domnişoară, pentru mine nu mai e întoarcere. M'am jurat ca astăseară, înainte de miezul nopţii, să vă sărut mâna...

IOANA

Să-mi săruţi mâna!

ANDREI

Odată cu ultima bătaie a ceasornicului — dacă nu am isbutit să fac aceasta — îmi sfărâm tâmpla... — *crescând crâncen* — Imi sfărâm tâmpla...

IOANA *iar câştigă teren, într'o clipă revine la ironie*

Şi ce-mi spui asta? — *Perfid* — Ca să mă înduioşezi?

ANDREI *acum liniştit*

Ca să vă arăt cât sunt de hotărît.

IOANA *a stat puţin pe gânduri, îi întinde scurt, uşor, mâna*

Poftim!

ANDREI *aproape să-i sărute mâna, pe urmă îşi dă seama, rămâne cu gestul întrerupt, ea aşteaptă serioasă şi batjocoritoare cu mâna oferită*

Ah! — *A dat un strigăt de surprindere şi de disperare aproape, căci şi-a dat seama că nu mai are sens, de acum, să-i sărute mâna.*

IOANA

Acum ți-am dat mâna... ce mai vrei?

ANDREI *dar acum nimic nu-l intimidează, o scurtă ezitare, o privește iar batjocoritor și, pe urmă, și mai aprig și mai indignat și mai convins de adevărul lui*

Ce vreau? Ce mai vreau? — *Amar* — Să-ți arăt cine ești. Dar mai cu seamă să-mi arăt mie însu-mi cine ești — Să văd, în sfârșit, pentru cine mi-am zădărnicit vieața, pentru cine lupt cu moartea. — *Cu o sete de eliberare* — Să sfâșii această mască mincinoasă, care a făcut din mine un bolnav.

IOANA *pe care, deși surprinsă, o amuză întorsătura lucrurilor*

Lupți cu moartea? Cu moartea? Lupți cu ridicolul, domnule! — *Caută o carte pe etajera de alături, o răsfoiește, lungită pe otomană.*

ANDREI *îi smulge cartea din mână cu un gest, conștient teatral*

Poți citi acum când sunt lângă d-ta? Eu nu pot citi un singur rând când te știu la celălalt capăt al palatului.

IOANA *dispusă, cu ochii strălucitori, cu un zâmbet batjocoritor*

Ești neprețuit!...

ANDREI *citește titlul*

« Le Rouge et le Noir » — *Cu un patetic de care își dă seama* — Ce carte poate fi mai interesantă decât mine astăseară?

IOANA

Cartea aceasta mi se pare delicioasă, tocmai astăseară... Eram mai cu seamă curioasă...

ANDREI *palid, îndrăsneț, înfrigurat și sincer*

Mă simt nenorocit că n'am citit-o. Aș vrea să știu ce poveste născocită și vândută în librărie e mai reală decât frigurile mele.

IOANA *nervoasă*

Continuă... continuă te rog... vreau să văd și eu până unde ai să mergi cu îndrăsneala. — *Desgustată* — Cât are să dureze păpușeria asta. N'ai citit dumneata această carte? — *Nuanțând* — Ia seama « Le Rouge et le Noir »?...

ANDREI *convins cu ochii în ochii ei*

Te poate minți pe d-ta cineva?

IOANA *enervată*

Ei bine, asta întrece orice măsură. Domnule, citește... te rog... și să sfârșim. Că ești un nefericit de caraghios și încă ar fi destul de neplăcut. Dar d-ta trăiești din plin sub zodia inconștienței. De ce nu-ți alegi cel puțin dintre analfabete pe cele cărora vrei să le declami roluri învățate?

ANDREI *citește curios, din carte*

« Nouă ore și trei sferturi tocmai bătuseră la orologiul castelului, fără ca el să fi îndrăsnit... Julien indignat de lașitatea sa, își zise: în clipa precisă în care vor bate zece ore, dacă nu voi executa ce mi-am promis să fac...

IOANA *dă explicații ironică*

Acest Julien Sorel se hotărâse să prindă și să reție mâna d-nei de Renal.

ANDREI *surprins, împleticit*

« Mă voi urca la mine și îmi voi sbura creerii » — *Invins, descompus. Andrei se prăbușește a doua oară. Ii*

cade cartea din mână. I se pare că o lumină ciudată s'a făcut în iatac. Are impresia că luptă cu alte forțe decât ale acestei femei. Cu privirea înghețată, înfiorat se sprijină de pian.

IOANA

Ei... ce e? Ce mai zici? — *Recitând* — « Dacă la ora zece nu-i voiu prinde mâna, îmi voiu sbura creerii ». Pui în loc de 10, miezul nopții și pretențiile îți sunt mai mari — să-i reție mâna... Dumneata vrei s'o săruți, nu? In locul blândei d-ne de Renal: Ioana Boiu... — *râde sec* — Să-ți spun eu ce avea să urmeze. Probabil seria de 50 de scrisori-tip ale rusului Korasof... — *Compătimitor* — Nu ești nici câtuși de puțin inteligent. Și nici nu știu dacă îți dai seama cât de nefericită e situația dumitale... — *Sincer* — Am vrut să te cruț... am căutat să evit... Mă stingherea pe mine ridicolul dumitale, dar nu m'ai înțeles... — *A scăzut ceva parcă, în atmosfera încăperii. E ca o simplificare de conflict lichidat.*

ANDREI *mereu cu privirea rătăcită, zdrobit*

Și bine ați făcut...

IOANA

Te compătimesc... pentrucă naivitatea d-tale e mai curând de plâns.

ANDREI

De plâns.

IOANA

Dumneata ești păpușa cărților citite.

ANDREI *simte că o lege apasă asupra vieții lui, că trebuie să sfârșească. I s'a făcut în suflet de-acum ca un luminiș noaptea, în cimitir*

Aveţi dreptate domnişoară... Veţi avea liniştea pe care o doriţi... N'am citit cartea, repet: Dar asta nu schimbă nimic...

IOANA

Cum n'ai citit-o într'adevăr? Iar...

ANDREI

Nu, nu... Dar e ca şi când aşi fi citit-o. — *Priveşte halucinat iatacul* — Mai ştiu eu a cui victimă sunt? Aici totul e împotriva mea. Cred însă, că dacă mâine aţi afla că astăseară aţi fost la bal şi vi s'ar spune şi cu cine aţi vorbit... ce aţi făcut acolo... v'ar îngheţa poate ochii sub pleoape, ca mie acum... — *Se încovoaie căci are o senzaţie de frig* — Ceea ce trebue să se întâmple, nu poate fi ocolit de nimeni... — *E gata să plece.*

IOANA *compătimindu-l acum cu adevărat*

Trebue să recunoşti şi d-ta că aventura dumitale are un straşnic aer de parodie.

ANDREI *aproape din prag, de pe acum absent ca suflet cu o voce moale*

Parodie? Poate fi vieaţa unui om, parodia unei cărţi? Parodie, clipa asta? Nu... — *Serios* — Eu mă gândesc... ce-ar fi simţit autorul în clipa, când printr'o străfulgerare ar fi avut, cu o sută de ani înainte, viziunea absolută a clipei de acum.

IOANA *acum de-a-binelea furioasă, scoasă în sfârşit din sărite*

Eşti un actor fără leac, domnule! Ei bine, după ce farsa ţi-a ieşit atât de prost... nu găseşti de cuviinţă să te opreşti? — *îndârjită* — Ce demon te împinge să faci acum filosofie? Când ai să sfârşeşti odată? Ridicolul dumitale a început să mă scoată din sărite...

ANDREI *aproape din prag, unde era, nedumerit, are un moment de stupoare de parcă s'ar clătina. Era pe drumul morții... I se pare că femeia aceasta din nou e mică și neînțelegătoare. Pentru a doua oară, el se ridică înspăimântat de lipsa ei de suflet. I se pare incapabilă să se înduioșeze de ceva. Acum izbucnirea lui parcă rupe zăgazuri. Ii strălucesc ochii dilatați, pieptul i se lărgește, vocea capătă o stridentă sonoritate. Și ca fizic pare mai mare. Nu mai recunoști pe timidul dela începutul scenei. Se uită la ea ca halucinat, pe urmă izbucnește cu o uimire elementară*

Ridicul? — *Crescând* — și acum ridicul? — *Din plin*— Dar n'ai să înțelegi niciodată nimic din tot ce se petrece sub ochii dumitale? — *Ridică amar din umeri* — Hotorît lucru, nu trebue să mor... Cum nu pierzi dumneata niciun prilej ca să mă readuci la realitate. — *Vine spre ea hohotitor* — Știi dumneata cine e ridicul dintre noi doi, domnișoară? Ei bine, dumneata ești « bine crescută, cultă, manierată », iar eu sunt aici, adevărat ca vieața însăși. Eu trăiesc, fie și fără să-mi dau seama, literatura — *sec* — dar dumneata literaturizezi vieața! — *Nu respiră și clocotind frază după frază, nu respiră cu adevărat până la sfârșitul replicei. E ca un strigăt venit din adâncurile suferinței* — Ai văzut dumneata vreun lup ridicul afară de cei zugrăviți prin cărți? Nu pricepi odată tristul dumitale ridicul? Ești mândră cu voința împrumutată dela tablourile de pe pereți, — *arată pe Suzana Boiu* — palatul acesta te apără de lume ca un sanatoriu, te slujește de mâinile și picioarele servitorilor, cumperi fleacuri cu bani despre care nu știi nimic, și te resfeți în iatacuri ca acesta, crezând că faci știință și artă. Inteligența dumitale nu trece de măsura acestor lucruri. Deasupra unei coincidențe nu te poți ridica. Iar eu de două ceasuri sunt în plină vieață ca în largul unei mări.

IOANA *cu un fel de liniște care contrastează cu sbuciumul lui clocotitor*

Dumneata vorbești de cărțile citite? Dumneata care-ți compui rolul, vorbești de vieața adevărată?... Dumneata în largul unei mări?...

ANDREI *strigând*

Când riști vieața... ca mine în astăseară... ești ca în largul unei mări...

IOANA *fără milă, tăioasă*

Mi se pare imprudent să vorbești de risc, d-ta care ai evitat așa de grăbit și de fericit duelul de azi.

ANDREI

Ei bine, dacă d-ta socoți că un duel cu acel domn e un act de curaj și de risc — și numai fiindcă ai adus vorba, — află atunci că azi după amiază martorii mei i-au comunicat acelui domn că scuzele i-au fost primite doar din pricina unui malentendu — *o fixează alusiv cu privirea* — o intervenție străină — și că nu e decât o singură soluție: ieșirea pe teren... *cu un zâmbet disprețuitor și amar* Va fi mâine în zorii zilei, domnișoară.

IOANA *rămâne încremenită, vestea i se pare de necrezut*

Mâine?

ANDREI *nu ia în seamă emoția și întrebarea ei*

Dar nu asemenea întâmplare, înseamnă un risc de moarte, crede-mă. Să lupți cu moartea și cu destinul, e să aștepți cum am așteptat eu șease ani... să hotărăști ceea ce am hotărît eu astăseară. Am venit aici... am îndrăsnit, cum vrei să zici, am intrat în apă — *ironic* — dumneata ești la un pas de țărm și... cu ochii închiși gândești că ești în larg. — *Sfidător și dârz* — Domnișoară, n'ai curajul să crezi că n'a fost decât o simplă coincidență. Nu-ți convine să crezi cât de adevărat e sbuciumul meu. — *Aproape de tot de ea, o privește puternic în ochi. Ioana îl privește cu adevărat tulburată* — Ce ai deveni dumneata în clipa în care, în sfârșit, ai pricepe adevărul? — *Se aude un obiect căzând jos, departe.*

IOANA *urmărise cu ochii tot mai mari izbucnirea lui, dar iată că aude sgomot în vestibul. Ascultă nemişcată. Trăsăturile feţii i se destind, numai privirea, care îi arde, arată că se chinue să ştie precis ce e. Când a ghicit că tatăl ei se apropie, înspăimântată îşi pierde cumpătul. Cu ochii holbaţi*

Tata! Domnule, du-te, te rog, du-te. — *Ii arată uşa* — Du-te!

ANDREI *o clipă şi-a pierdut capul, cuprins de spaimă*

Iţi dai cuvântul că ai să-mi deschizi iarăşi?

IOANA *are o frământare convulsivă a corpului. Nu mai poate gândi nimic, fiecare pas al tatălui îi accentuiază groaza. Totuşi — jupâniţa — ca să nu mintă, nu răspunde*

ANDREI *uimit, înfrigurat, înebunit*

Taci?

IOANA *îşi frânge mâinile. Nu mai are nimic din mândra atitudine de adineaori. Nu mai poate respira. Disperată, cu mâinile întinse*

Ascultă, ieşi, te rog, ieşi...

ANDREI *cu toată accelerarea cumplită a clipelor, ca halucinat*

Nu, voi rămâne.

IOANA *tot mai disperată. Şi-a cuprins tâmplele cu pumnii*

Te rog, du-te... du-te... du-te, nu vreau ca tata să te găsească aici... pe dumneata aici la mine... pe dumneata...

ANDREI *izbit drept în inimă. Desmeticit parcă din vârtejul de nebunie. Uimit*

Pe mine? — *Și când i s'a golit pieptul de aer, a rămas o clipă copleșit. Pe urmă cu o liniște aparentă, dar intensă ca un arc încordat până să plesnească* — Ei bine, domnișoară... e o soluție: spune că m'ai prins furând. — *Ioana a holbat ochii la el* — că mă certai. — *Pe urmă, ca un salt în nebunie* — Iți jur pe mormântul mamei mele, că niciodată n'am să tăgăduesc. — *Scăzut* — Dar nu pot pleca.

IOANA *are ca o revelație, care o face să țipe înăbușit*

Ah! — *A stins lumina, apoi a pus mâna pe clanță, se aud bătăi în ușe... Andrei e în jumătatea de scenă neluminată de lună.*

IOANA *căutându-și liniștea, respirând*

Da... intră!

SCENA IV

MATEI, IOANA, ANDREI, în umbră

MATEI *intrând*

Dar de ce stai în întuneric, fetițo? Cu reparațiile astea care nu se mai sfârșesc, am dat în vestibul peste o scară. Nici n'au avut grije s'o dea la o parte. — *In tot timpul acesta, Ioana e în prada unui sbucium continuu. Cum pierde prilejul să-l denunțe pe Andrei dela prima replică într'o izbucnire, situația complicându-se, nu mai are curajul în urmă, ci dimpotrivă devine complice.*

IOANA

Da... da... — *Abia își păstrează cumpătul* — Priveam dela fereastră, luna.

MATEI

E o neglijență grozavă în casa asta... Toți își fac de cap... am să dau drumul la tot personalul, afară de bibliotecar. E singurul om care muncește aici. — *Dar complimentul nu e la timpul lui.*

IOANA *nesigură, abia se stăpânește să nu gâfâie*

Dar tată... tată...

MATEI

Mă ierți că te-am deranjat... mi-am închipuit că nu dormi... doream...

IOANA *vorbește agitat cu-un accent straniu*

Nu dormeam. E o lună minunată. — *Il duce la fereastră, privește* — A plecat chiar acum camerista... e o lună splendidă... luminează ca ziua. — *In cameră e numai proiecțiunea lunară prin fereastră. Ea și bătrânul sunt albi ca varul în bătaia lunii.*

MATEI

Uite, vream numai să te rog un lucru... Tu cunoști biblioteca tot așa de bine ca și băiatul acela. Știi că el are cheia dela casetă. O fi dormind... nu mai vreau să-l scol. Mai era a doua cheie... am nevoie de scrisorile...

IOANA *agitată, nervoasă*

Da... da... scrisorile... — *Andrei face un pas în umbră, pas care nu se aude pe covor, vrând să iasă în față și să dea bătrânului cheia pe care a scos-o din buzunar. E atâta nebunie, atâta sălbatecă nepăsare în acest gest, încât Ioana îngrozită, disperată, abia îl oprește, apucându-i brațul cu o mână, luându-i smucit cheia. Neobservat de tatăl ei, în sfârșit Andrei rămâne în umbră.*

MATEI

...primite dela fostul ministru de Justiție Niocescu.

IOANA *în prada aceluiași cumplit sbucium*

Da... da... știu... e aici la mine cheia cealaltă... uite-o era pe pian, o luasem eu... Merg să-ți arăt scrisorile tată... merg eu...

MATEI

A nu... nu... mulțumesc fetițo, mulțumesc... mi-le caut singur, iartă-mă că te-am deranjat... Noapte bună... — *Iese prin fund, condus de ea.*

SCENA V

ANDREI, IOANA

Intunerecul e puțin prelungit într'o destindere ca după furtună. Ioana are ceva dintr'un soldat înfrânt și sdrențuit care vine din luptă și a rămas, istovită de sbuciumul din scena aceasta, rezemată de ușe. De acolo trece spre otomană, împleticindu-se — căci în trupul ei trudit, simte o sfârșeală, aproape o durere. Cele ce s'au întâmplat i-au siluit sufletul oarecum. Atitudinea omului a uimit-o, a transformat-o ca o revelație. Dar în timp ce Andrei coboară, până la sfârșitul actului, din norii nebuniei, acoperitor, în largi spirale tot mai aproape, ea face încercări de a scăpa din cercul pe care îl simte în jurul ei. Și el o simte învinsă. Vine un pas spre ea în întunerec, pe urmă se răsgândește și se duce să aprindă lumina. Neștiind ce buton să întoarcă, nu aprinde decât lampa cu abatjurul roșiatic care-i cuprinde pe amândoi.

IOANA *respirând lung*

Ei bine, ești un descreerat.

ANDREI *cald ca vinul*

Te iubesc pentrucă nu ești mai cuminte decât mine.

IOANA *stins*

Ascultă, lasă-mă... a fost prea mult... peste puterile mele... am nevoie de liniște...

ANDREI *cu superioritate*

Liniște? De ce nu te gândești și la liniștea mea?

IOANA *tot mai obosită, tot mai rugătoare*

Caută-ți liniștea în altă parte... fii înțelegător... du-te...

ANDREI

In altă parte? Și cum? Ce să fac acolo?

IOANA

Du-te... fă-ți vieața așa cum vrei. Dumneata îți poți face singur vieața.

ANDREI *cu ochii vii*

Să-mi fac vieața?... să muncesc... să lupt adică? Dar pentru cine? Cine mi-ar putea răsplăti sforțarea? Dacă aș cuceri un continent nou și n'ai ști d-ta, isprava mea mi s'ar părea nereală.

IOANA *căutând un ton care ar vrea să fie rece, dar și conciliant*

Ascultă, domnule Pietraru... să schimbăm felul discuției acesteia. Ne-am înșelat amândoi...

ANDREI *repede*

O, nu tonul acesta... Orice, dar nu tonul acesta « diplomatic ».

IOANA *caută*

Aş vrea să fii atât de serios, să mă înţelegi. Poate că eu m'am înşelat puţin... Nu te-am cunoscut... e şi vina dumitale...

ANDREI

Vina mea?

IOANA

De aceea îţi vorbesc acum, când văd că eşti un suflet, un...

ANDREI *nu vrea să asculte*

Orice... orice, dar nu tonul acesta, care mă înghiaţă...

IOANA *căutând totuşi să reziste*

Te rog încă odată să pricepi toată seriozitatea cu care îţi vorbesc. Eşti un om — acum am înţeles-o — cu însuşiri remarcabile. Ei bine, munceşte, părăseşte casa noastră... aici, într'adevăr, nu e de dumneata. Nu eşti făcut să rămâi bibliotecar.

ANDREI *e în el o fierbere, care-i dă vocii o caldă intensitate*

Numai privirea dumitale mă galvanizează... îmi înzeceşte puterile.

IOANA *mai sentimentală, vrând să pară, pentru întâia dată, vorbind cu el cum ar vorbi cu un egal*

Ei bine, îţi promit că voi urmări totdeauna cu interes, cu plăcere, activitatea dumitale... Nu se poate să nu te intereseze un om care luptă... şi dumneata vei învinge... Eşti dintre cei tari... Voi căuta să compensez greşeala de a nu te fi apreciat dela început... — *S'a ridicat în picioare, palidă, îl priveşte înţelegătoare*

oarecum, dar mai ales căutând să se desprindă din hora în care e târâtă.

ANDREI *cu o nemărginită și fierbinte părere de rău*

Ah dacă m'ai fi înțeles de atunci... Dacă... Acum câțiva ani! Simțeam în mine tăria să prăbușesc o lume și puteri să reclădesc alta... Dar a trebuit să te întâlnesc pe dumneata, mormântul mândriei mele.

IOANA *cu tresăriri de mândrie ce sunt ca acele sbateri brusce de animal rănit, care moare. Insă păstrând chiar în clipele acestea veleități de răceală*

Dar domnule...

ANDREI *îndurerat, cald ca o lavă, căci e în el o mișcare, o răscolire, ca împletiri de șivoaie de suflet*

Taci... taci... Dacă ai ști ce ți-am sacrificat... ce am sacrificat ca să rămân « bibliotecarul d-lui Boiu ». Când toți mă socoteau în fruntea generației mele! pentru patima asta fără sens... Tot ce era iureș al vieții în mine, s'a topit zi de zi în focul înnăbușit al iubirii... din toate am făcut iubire... La vârsta mea n'am făcut nimic. Când alții au situații, eu n'am făcut decât să iubesc... Ah! dacă ai ști ce dispreț am avut pentru toți cari te 'nconjoară și câtă adorare mută pentru dumneata... Puterea cu care mă simțeam în stare să 'nfrâng vieața, n'am folosit-o decât ca să mă 'nfrâng pe mine. Să ascund totul, tot mai înșurupat în mine însumi — *Cu vocea plină de vieață înnăbușită* — Domnișoară, nici dumneata și nimeni din lumea d-voastră nu va pricepe niciodată imensitatea sacrificiului pe care l-am făcut pentru dumneata. — *Respiră și reia nervos și scăzut* — E o poveste stupidă domnișoară: Cândva, la Greci, un tânăr care furase o vulpe, o ținea ascunsă sub haină, și, ca să nu se dea de gol — a lăsat-o, fără să clipească, să-și înfigă colții în pulpa lui. — *Crâncen, cu pumnii încleștați* — Mușca din mine mândria pe care n'o bănuiai... și eu nu clinteam de pe drumul pornit.

IOANA *gândește la atâtea întâmplări neprevăzute, și, obosită, are impresia că dela concert, « de-aseară » e o vecinicie. Acum tonul ei nu mai e dela egal la egal, e în inferioritate mai al că se simte tot mai slăbită*

Ei bine, am greșit... Ce m'ar fi putut face să bănuesc acest lucru?... Cum să-ți arăt toată părerea mea de rău de a fi înnăbușit în dumneata atâta suflet?... Nu-i nimic... Vei ajunge totuși, acolo unde se cuvine de drept s'ajungi. Am înțeles astăseară că dacă trei puhoaie s'ar prăbuși neașteptat peste dumneata, dumneata tot în picioare ai rămâne. Voințele menite să rupă zăgazuri nu pot fi îngrădite. A fost o greșeală. — *Ii întinde mâna* — Am greșit amândoi.

ANDREI *cu vocea caldă, cum îi e caldă fruntea*

Domnișoară în suferința mea prea lungă vorbele acestea nu înseamnă... — *Nu-i ia mâna.*

IOANA *îl întrerupe desolată*

Și ce pot să fac?

ANDREI *enumerând, cu un accent analitic, impersonal*

Domnișoară înțelege, maldăre întregi de propuneri scrise la mașină nu sunt decât hârtie de rând, fiindcă le lipsește o semnătură, un da. Cu o semnătură se realizează destinul unui om, cu un ac întors poți porni toate rotițele și nicovalele dintr'o uzină... — *Brusc, pătimaș, cald, clocotitor* — Fără un « da » al dumitale, e în mine o vraștie, un tumult, o înverșunare neputincioasă.

IOANA

D-le Pietraru — *Jupâniță* — Ține încă odată mâna pe care ai respins-o adineauri. Iți vorbesc acum cu aceeași hotărîre cu care ți-am vorbit.

ANDREI

Dar, domnișoară...

IOANA *stărue*

Nu te alarma pe tonul meu... Acesta e felul meu de a fi. Ei bine, văd în dumneata un om cu care nimeni din cei cari mă înconjoară nu se poate măsura. Nu sunt sentimentală... Nu știu cum să-ți vorbesc ca să mă 'nțelegi. Ei bine, vreau să-ți realizezi vieața. Nu te voi lăsa. — *Ii ia mâinile amăndouă* — Domnule Andrei, te rog crede-mă, ți-o făgăduesc vei avea în mine o tovarășă care va fi oricând alături de dumneata... Vreau să înving prin dumneata... Vreau mândria de a putea zice, că am descoperit eu — acolo unde nu bănuia nimeni, pe cel menit să poruncească. Vom organiza un adevărat complot amândoi. Nu-i întâia oară când o femeie din neamul nostru... face...

ANDREI *retrăgându-și mâna, apoi din toate fibrele sufletului și ale corpului*

Domnișoară... ascultă... trebue să mă înțelegi... Aș putea munci o viață întreagă ca să te am... ca un erou de melodramă plecat să facă avere... ca să obție mâna unei logodnice bogate... — *de patimă și frenezie nu termină fraza.* — Ca să ajung la floarea albă și rece a muntelui, eu cel pornit din mlaștină, m'aș agăța de fiecare colț de stâncă... mi-aș sângera mâinile... aș trece de-a-lungul oricărei prăpastii și aș putea ajunge. Domnișoară, într'o zi aș putea fi așa de mare și de puternic, că m'ai dori d-ta... Dar atunci n'aș mai fi eu cel de azi... ar fi o biruință după moarte...

IOANA *se simte copleșită de patima lui. E ca într'un cerc care se strânge tot mai mult. Are senzația, ca într'un vis greu, că, sfârșită, nu poate fugi*

Dar pentru Dumnezeu, ce vrei, ce mai vrei acum?

ANDREI *cu o caldă convingere, ca o fatalitate interioară, ca o supremă rugăminte*

Ei bine! trebue să fii a mea... trebue... astăseară chiar. — *rămâne nemișcat, cu tot sufletul deasupra unei prăpastii.*

IOANA *dintr'odată ironică și recâștigându-și situația, căci aparenta lui stângăcie a dărâmat tot ce clădise. Râsul ei — singurul ei râs de până acum — e însă cu totul obosit.*

Ha-ha-ha... Ei bine, domnule, ești fermecător de comic... — *cu o respirație de ușurare, ca deșteptată din istovitorul vis* — ah, cum ne readucem la realitate unul pe altul... Dela un pas de pericol... Nu ți s'ar părea grotesc ca o jumătate de ceas după ce m'ai prevenit, să-ți cad în brațe... așa... ca după un program? — *dar nu a fost decât cea din urmă sbatere, care totdeauna pare cea mai puternică.*

ANDREI *pe care nimic nu-l mai poate abate din drum, cu aceeași intensitate de arc încordat, de parcă fiecare cuvânt e încrustat în frază, fiecare frază sculptată*

Nu simt nicio nevoie să ocolesc lucrurile... Nu mă gândesc la nimic... nu fac niciun calcul... Știu numai că te iubesc... — *calm, analitic, de piatră* — Va fi grotesc?...nu... va fi așa cum trebue să fie... Acum da... sunt grotesc. Asta da: — *grotesc aici și mai sus l-a spus scăzut.* — Nimic nu e mai grotesc decât un bărbat gol lângă o femeie îmbrăcată... Și eu, de-acum nu mai am nimic de ascuns — *crâncen cu mâinile crispate.* — Dar voiu smulge totul de pe d-ta... — *tot mai înfierbântat, dintr'un răsuflet până la sfârșit.* — Va veni o clipă când eurile noastre de brăcate de orice, ca la începutul începutului, vor fi față în față... — *iluminând ca un zigzag de fulger de dincolo de nori,* — asemănător de goale... atunci îți voiu ține umerii încleștați în pumnii mei... Te voiu sili să mă privești în adâncul ochilor — *s'a apropiat de ea, i-a cuprins umerii puternic.* — Și mut... fără un gest măcar... — *o privește în adâncul ochilor, ea rămâne ca hipnotizată parcă în brațele lui,* — fără șovăire... vei fi a mea! — *a cuprins-o puternic în brațe.*

IOANA *murmurând stins, înnăbușit, slăbind :*

Lasă-mă, lasă-mă.

ANDREI *acest, « lasă-mă, lasă-mă » de femeie care « cade », îl jicnește. Aproape o asvârle pe covor privind-o cu dispreț. El a vrut-o pe « jupânița ». Ioana cade ușor pe genunchiul drept, dar se scoală fulgerător cu corpul întins ca o coardă, fixează asupra lui o privire de mândrie, de ură și de patimă în același timp. Se apropie de el ca să-l lovească. Vrea să spue ceva, îl prinde de mână, dar în aceeași clipă, Andrei a cuprins-o brusc în brațe, o sărută apăsat pe gură.*

ACTUL III

TABLOUL I

Scena reprezintă biroul secretarului general al unui club în 1913... Un birou negru, canapele îmbrăcate în piele. Pe pereți diverse caricaturi : Take sau Petrache? ; Conu Iancu Damblagiul... Kneazul Moruzi ; Ionel Brătianu, Vasile Morțun, Alecu Constantinescu, etc. La ridicarea cortinei cei doi domni Maiorul M. și R. « om de lume » într'o elegantă jachetă, ghetre albe, cravata învoltă, cu perlă.

M. și R. apoi KNEAZUL

R.

Ai spus că vine la șase? Nu?

M.

La telefon așa mi-a spus...

R.

Ai la d-ta procesul-verbal al martorilor...?

M.

Nu, cred că îl are el, Kneazul, ca președinte... — *după un timp.* — Ce zici de Zori de zi, ieri? cu șase lungimi, la 69 de kilograme!

KNEAZUL *cam de 60 de ani, barbă cu fire cărunte, colonel voinic îmbrăcat civil, intrând*

Scuzați măi fâțoilor, tocmai dădeam o talie... și până să se acopere, adormise crupierul. Vai de clubul ăsta, că rău a ajuns...! — *s'a așezat și scoate din buzunar procesul-verbal* — Atunci? Să citim procesul-verbal — *iar când ceilalți s'au așezat ca să asculte* — Dar mai întâi, măi băeți, o mică formalitate... Să punem pe masă scrisorile de împuternicire...

R.

Credeți Kneazule, că între noi e necesar?

KNEAZUL

Ascultă-mă pe mine! Niciodată în viața d-tale, când vei mai fi într'un asemenea juriu de onoare, să nu treci peste astfel de formalități... Că riști să te faci de râs — *s'a uitat cu monoclul peste ele* — Bun, e în regulă... Ia citește d-ta procesul-verbal.

R. *citește.*

« Ca urmare a procesului-verbal Nr. 2 din 28 Octomvrie 1913, lupta a avut loc azi 29 Octomvrie 1913 orele 7 a. m. la Hipodrom.

« In prima repriză, după câteva angajamente d-l A. Pietraru a fost atins la brațul stâng, fără ca plaga să impună încetarea luptei. In repriza II-a reluându-se lupta, prințul Bazil Șerban, prin schimbări de angajament și atacuri la fier a căutat să-l dezarmeze pe d-l Andrei Pietraru, cu intenția vădită de a-l face ridicul. Iritat de această manevră, d-l Andrei Pietraru era extrem de nervos, iar la o schimbare de quartă în sixtă, făcută de prințul Șerban, cu intenția de a-i lega fierul și de a lovi apoi sigur, el, în mod cu totul neașteptat a întins brațul, fără să mai pareze. Faptul a deconcertat pe prințul Bazil Șerban, care, pentru a evita o gravă

ciocnire, a început să se retragă. Infierbântat și încurajat de această retragere, d-l Pietraru, cu mai multă furie, a urmărit cu mișcări dezordonate pe prințul Bazil Șerban până la marginea terenului, unde, în momentul când directorul de luptă a pronunțat: « Halt » d-l Pietraru nu s'a oprit, ci a fandat, lov nd pe adversarul care nu se mai aștepta probabil la vreo nouă acțiune ofensivă, în umăr. Plaga este destul de gravă, dar nu pare să intereseze niciun organ vital. Noi, Mihail Luțu și Maior V. Mantu, ținând seamă de faptul că d-l Andrei Pietraru a lovit după comanda « Halt », credem că urmează a fi descalificat conform prevederilor Codului onoarei.

« Noi Dr. Mierceanu și căpitan G. Stoianovici contestăm că d-l Andrei Pietraru a lovit după comanda de « Halt », precizând că d-sa a lovit chiar în clipa când s'a auzit această comandă de « Halt ». Și că, dată fiind violența extraordinară a frazei ar fi fost cazul ca directorul de luptă să intervie de-a-dreptul cu arma, nu să se mulțumească a dicta numai oprirea luptei... Așa întâmplându-se lucrurile, nu credem că e, sub niciun cuvânt, cazul de descalificare — *își scoate monoclul.* — Urmează semnăturile: martorii, medicii, directorul de luptă — *se privesc uimiți.*

KNEAZUL *cu înțeles*

Citește mai departe!

R.

« In concluzie noi martorii prințului Șerban și ai d-lui Andrei Pietraru, cădem de acord că e cazul să supunem divergența unui juriu de onoare ai cărui componenți urmează să fie fixați ulterior, etc, etc. ».

KNEAZUL *după un lung răstimp*

Ei ce ziceți?

R.

Descalificarea, evident.

KNEAZUL *către M.*

Şi d-ta?

M. *şovăind*

Domnule colonel, mi se pare că nu putem face altfel.

KNEAZUL

Ei, cum mă fâţoilor...? aşa, descalificarea pur şi simplu? Nu-l cunosc pe Pietraru ăsta, am primit fiindcă m'a rugat căpitanul Stoianovici — că a fost şi fâţoiul ăla la mine în regiment — Dar mă, când e vorba de onoarea unui om, n'o luaţi aşa uşor, mă... Nu se poate.

M. *stânjenit puţin de familiaritatea Kneazului, în contrast cu ea*

A lovit după ce s'a pronunţat: « Halt! ».

R.

Kneazule, la trei degete de capătul plămânului, deasupra inimii... Asta nu e duel, e asasinat.

KNEAZUL

...Ei drăcie! Chiar aşa să fie mă? Nu vedeţi că martorii afirmă categoric că lovitura a fost în acelaşi timp cu comanda?

R.

Cine? Martorii lui?... ai lui Pietraru?... Martorii prinţului — *accentuiază* — plus directorul de luptă, afirmă contrariul!?

M. *fals nedumerit*

Pe care să-i credem?

R. *cu o indignare de bun gust*

Unde ajungem dacă îngăduim asemenea asasinate? Pe prințul Șerban l-au dus la Viena să-i facă un examen serios al umărului... căci se pare că e pericol să i se anchilozeze articulația.

KNEAZUL

Imi pare rău de fâțoiul ăla de Bazil... Că s'a purtat bine astă vară, în Bulgaria... dar nu-i pot da nicio satisfacție. Nu e de loc sigur că a fost lovit « după ».

R. *argumentând*

Doi martori, plus directorul de luptă...

KNEAZUL *sec*

Eh... eh... Dar tocmai aici e buclucul. Directorul de luptă nu numai că nu contează în cazul de față.. dar mie mi se pare că el trebuie descalificat...

R.

!?

M.

!?

KNEAZUL *duce mâna la gură să împiedice o suduială*

...de pezevenghi când a văzut o fază așa violentă, nu trebuia să se mulțumească să « comande Halt », trebuia să fie acolo cu arma între ei. Cu riscul vieții lui.

R.

In orice caz Codul onoarei e clar. Când adversarul împins a ajuns la marginea terenului, lupta se rupe.

KNEAZUL

Nu totdeauna... Dacă nu ştiţi n'am ce să vă fac...— *îi lămureşte cu arătătorul.*

...Numai dacă s'a convenit anume. In caz contrariu această clauză nu funcţionează.

M.

Dar Kneazule se pare că e neelegant să loveşti în asemenea condiţii.

KNEAZUL *nervos*

Depinde... Negreşit, dacă Bazil ar fi împins pe Pietraru până la marginea terenului şi l-ar fi lovit acolo... ar fi fost un gest de asasin.

De ce? Fiindcă pentru el era foarte uşor să împingă un adversar fără ştiinţa epeului... că, după câte mi-a spus Stoianovici, ăla nu luase decât trei lecţii în ajunul duelului... Dimpotrivă, împingând într'un asalt nesăbuit pe un om care a ucis deja cu epeul şi a mai avut altele... fâţoiul ăla risca totul... Putea să se cureţe şi e o minune că nu s'a curăţat! Nu vedeţi, mă, că ăla e un fel de pezevenghi de al nostru? Joacă: Va banque!... Dar mă... unde riscurile se egalizează nu mai poate fi vorba de asasinat.

R.

Frumuseţea duelului este tocmai stăpânirea de sine în atac.

KNEAZUL

Ce ştii d-ta ageamiule? Frumuseţea duelului e să-l accepţi cu toate riscurile lui... Şi Bazil trebuia să ştie că e riscat să te baţi cu un începător. Dacă începătorul e puţin nebun, te-ai curăţat băiete.

M.

Intre noi se poate spune azi. Ştiu precis că prinţul a intrat pe teren cu hotărîrea dinainte luată de a nu

ucide în niciun caz. — După nenorocita întâmplare cu Iorguleț Domănești, înțelegeți! Vrea numai să-și dezarmeze adversarul și apoi să-l sgârie puțin.

KNEAZUL *nervos*

Exact... Exact... Exact... A luat lucrurile în glumă, a vrut să-și ridiculizeze adversarul. Ei! să-i fie de bine... Eu nu descalific băiatul. Luxul de a vrea să ridiculizezi înseamnă și el un risc. N'a reușit... ce să-i faci? A feștelit-o... A feștelit-o... Ce mai umblă acum să se răzbune? Mă, mie-mi place ca fâțoiul să fie fâțoi adevărat, să nu umble cu fofârlica.

R.

Martorii sunt de acord că d-l Pietraru era palid ca un mort și cu ochii ficși, încă dela începutul luptei.

KNEAZUL

Ei, măi fâțoilor, să te ferească Dumnezeu să se năpustească asupra ta un om palid ca un mort și cu ochii ficși... Dacă are și o armă în mână, nu-ți mai arde să glumești cu epeul, și mare minune dacă nu alergi acasă să schimbi pantalonii...

M.

Ți se paralizează probabil reflexele și asta-i hotărîtor la mânuirea spadei.

KNEAZUL

Ca d-tale astă vară în Bulgaria la Ferdinandovo. A?

M. *vexat*

Domnule colonel...

KNEAZUL *bonom*

Lasă mă fâțoiule, că am glumit. Ai fost strașnic... *reia* — Intrebați-mă pe mine... am avut 11 dueluri,

cu epeul numai, n'am fost rănit niciodată, dar n'aşi îndrăzni să mă încurc cu vreun mocofan dintre roşiorii mei, care ţine sabia în mână ca un vătrai.
Duelul nu e joacă, mă!

R. *după un răstimp, rece*

Nu te supăra Kneazule, dar eu nu pot vota decât descalificarea!...

KNEAZUL

Tot nu te laşi, mă?

M.

Domnule colonel, ce-ar fi dacă am amâna şedinţa ca să ascultăm şi pe medici, aşa ca simpli martori oculari?

KNEAZUL

Şiret eşti, fâţoiule... Să amânăm? Ei, să fie cum zici d-ta. Ce zi e azi? Miercuri? Până Luni nu pot, că lipsesc din Bucureşti... — *îşi mângâe barba.*
Luni seara, ce ziceţi? Faceţi un proces-verbal [1]).

[1]) Ca să nu se lungească spectacolul, tabloul nu a fost reprezentat pe scena Teatrului Naţional. Ar fi de încercat, totuşi, să se reprezinte întregul text.

TABLOUL II

SCENA I

ANDREI, CULAI

In marea bibliotecă, grea de vieață bătrânească, Andrei și Culai stau de vorbă. Cel dintâi, e într'o desarticulare sufletească de neexplicat, după cele întâmplate. Altfel, în înfățișarea lui, nimic nu s'a schimbat; iar cele ce povestește se leagă cu vieața lui între ceilalți tot așa cum se leagă cele două vieți, ale celor cu « a doua conștiință ». Mai ales că firea lui plină de toate contrastele cuprinzând nebănuit, toate posibilitățile, e foarte potrivită acestui fel de a fi.

ANDREI ***privind și trecând mâna palidă peste florile de dinainte***

Și de atunci vieața mea s'a schimbat — din noaptea aceea... de o săptămână.

CULAI *se scoală, îl privește, și pe urmă se plimbă cu* ***mâinile la spate prin cameră***

S'a schimbat? Găsești tu? Eu nu văd nicio schimbare. Ești tot bibliotecarul d-lui Boiu. Servitorii te cred tot egalul lor, iar domnii eleganți, care vin aici, nu-ți răspund la salut, decât dacă te și pleci puțin. — *Ironic* — Parcă n'ar fi nicio schimbare?

ANDREI *aprobând firesc*

Da, da, i-adevărat ce spui tu... ziua nu sunt decât umilul « bibliotecar »... un servitor în casa asta, dacă vrei, nebăgat în seamă de nimeni, ziua stau înfundat în bibliotecă... — *Cu gândul îmbătat ca de o mireasmă* — Dar noaptea? Noaptea totul se schimbă... Ca într'o feerie... în care zâna învie după miezul nopții, ca să plece la ivirea zorilor. Nopți calde și pătimașe. — *Amețit și acum, dar cu o scoborîre spre firesc* — Că mă întreb dimineața, când mă trezesc « bibliotecar », dacă totul n'a fost decât un vis... Imi privesc mâinile și mă întreb dacă într'adevăr culcată pe ele... a stat întreaga noapte făptura aceea frumoasă și mândră — *I-au devenit ochii albaștrii.*

CULAI

Ehee! Vorbești cam teleleu, băiatule... Oprește caii. Inainte aveai mai multă rădăcină la vorbă. Mă rog, dacă nopțile sunt adevărate, atunci zilele sunt minciună.

ANDREI *surâzând, e oarecum în toată replica aceasta, în vocea lui, ceva cald de draperie roșie și grea, brodată în aur*

Dar, e o voluptate. Ascultă, Culai! Acum câteva zile mergeam pe jos la șosea — așa cum mă vezi, prin praf, — *ironic* — pe aleea pietonilor. Nu se uita nimeni la mine. — *Cu patimă, crescând până la urmă* — Atunci a trecut Ioana în echipajul acela sălbatec. Toate privirile erau îndreptate spre ea... o așteptau. Toți dandy; toți elegantii aceia al căror lux îmi insultă sărăcia, o priveau lacomi. Ea mândră și disprețuitoare nici nu observa asta. Dar când a trecut pe lângă mine cu trăsura, m'a privit lung și cu înțeles. Am rămas o clipă împietrit. — *Trece măsura încălzit, dar tot ce strigă pare, înăbușit, răsfrânt înăuntru* — Pe urmă îmi venea să strig, să alerg ca un nebun... să iau de gât pe oricare dintre snobii aceia... — neluați în seamă de ea și să le răcnesc în față, să-i sgudui: pe mine m'a

privit nu pe voi, pe niciunul dintre voi toţi. O, dacă aţi şti... dacă aţi şti... aţi turba de necaz... Eu, eu sunt învingătorul... Minciună, zici tu Culai?... Nu, asta e adevărată voluptate...

CULAI

Tot una e. — *mârâit.* — Ai vrut să fii tu învingătorul.

ANDREI

Hei, că ţi-a căşunat şi ţie cu morala asta! Lasă-mă acum.

CULAI

Te-am şi lăsat... Plec.

ANDREI *surprins*

Unde pleci? Nu vine doctorul să te ia?

CULAI

Il aştept jos în grădină... pe bancă... E mai multă verdeaţă...

ANDREI

Treci atunci colea la mine în cameră... te mai odihneşti puţin...

CULAI

Nu, mă duc jos în grădină... Casa asta cu pereţii ăştia groşi mă apasă... Parcă sunt la cazarmă când nu se mai termină concentrarea... şi nu pot pleca pe stradă fără bilet de voie...

ANDREI

Până vine doctorul cu rabla lui să te ia, mai stăm de vorbă.

CULAI

Rablă? E un Ford nou nouț... cinci mii de lei a dat pe el, dela reprezentant... — *Se scarpină la ceafă, își mușcă buza de jos cu admirație* — Mi-a plăcut drăcia aia... Trei ceasuri am făcut dela Văleni până aci... Mi-iau și eu una...

ANDREI *ironic*

Și telegarii?

CULAI

Sunt buni și telegarii să cutreeri duminica satele cu ei. Dar la București vreau de acum încolo să viu cu mașina — *Se uită la ceas* — De altfel doctorul și-a luat cred, medicamentele dela depozit și trebue să vie... Și pe urmă cu tine nu mai e de vorbit... Parcă ești în transă. Casa asta are miresme care se urcă la cap.

ANDREI *oftează lung, i se întunecă privirea*

Ce știi tu...

CULAI *spre ușă*

Ce vrei să știu?

ANDREI

Ascultă Culai, e de fapt ceva care mă îngrijorează. — *Se privesc lung în ochi* — In ultimul timp Ioana e de o răceală cu mine din ce în ce mai mare... Asta mă îngrijorează...

CULAI

A! In sfârșit. Ai început să vezi... Toate capriciile trebue să se sfârșească.

ANDREI

Nu, nu e asta... Capriciu? — *Se scoală* — Nu! Altceva trebue să fie.

CULAI

Ori ce ar fi, Andrei. Te-ai întrebat tu cum are să se sfârşească afacerea asta?

ANDREI

Nu e nicio nevoie. De fapt cea mai bună metodă ca să înveţi să înnoţi, e să te arunci dintr'odată în apa cea mai adâncă. Ani de zile am privit de pe ţărmul înalt... Acum am sărit în valuri... şi înnot...

CULAI *ironic*

Innoţi în fericire? Hei dragul meu, câţi înnotători am văzut eu înecaţi... Ascultă-mă pe mine. Eu merg în râu cu grije. Intâi aşa până aici — *arată la genunchi,* — până aici şi când îmi vine apa până aici — *la gât, speriat,* — fug înapoi.

ANDREI *mai vesel*

Să te ascult pe tine? Măi băiete, tu nu vezi că toate sfaturile tale ies pe dos? Dacă te ascultam eu pe tine!... — *Il ia de reverul hainei* — Ascultă-mă tu pe mine: nu mai da sfaturi.

CULAI *necăjit*

Ei bine, nu-ţi mai dau sfaturi. Totuşi am să-ţi pun două întrebări de muntean, care se pot pune, oricărui om cinstit. — *Se întoarce mai spre el* — Cred că-mi dai voie? Nu?

ANDREI *grăbit*

A, da... da... poftim, poftim.

CULAI *metodic, precis*

Aşa! Prima: Crezi dumneata că este faptă de bărbat adevărat să necinsteşti fata unui om în propria lui casă, în casa în care mai şi trăieşti?

ANDREI *surprins, necăjit, n'are ce răspunde, bâlbâie*

Asta?... asta?...

CULAI

Taci! Nu-mi răspunde mai bine. A doua: cum ți se pare vieața asta de prefăcătorie, de minciună grosolană, pe care o duci de o săptămână? Când ai înșelat pe omul acela, și — fie vorba între noi — l-ai înșelat destul de josnic, să mai trăiești încă din banii lui?

ANDREI *încurcat, desarticulat*

Bine, dar ești stupid. Tu știi bine că asta n'are să mai dureze mult. Cât de curând, voi spune bătrânului tot

CULAI

Lasă că mai e vorba și dacă bătrânul o să creadă că ai făcut toate astea numai din dragoste pentru fată... că n'ai urmărit să te înfigi puțin și în cei șease munți de pe Valea Nereului, că n'ai pus cumva ochii pe Bechea-Mare, pe Dorcani ori pe Cocora.

ANDREI *uimit*

Tu crezi asta?

CULAI

Ei, acum nu-i vorba despre mine. Firește eu te știu nebun sincer. Dar e vorba de el și de alții, care te-ar putea crede nebun cu socoteală. Că vezi, și cu creditul acesta pretins mereu, e o chestie. Vine uneori, dar vezi că uneori pleacă tocmai când nici nu te aștepți... De aceea mie nici nu prea îmi place genul acesta de negustorie... Cumperi vorbe, vinzi vorbe. Și nimic pe masă. E destul să ți se taie creditul un ceas și totul se duce peste cap... De aceea, oamenii cinstiți nici nu prea pretind să fie crezuți pe cuvânt... Pun pe masă. — *surâde.* — Eu îți mărturisesc că nu prea văd cum ai să-i spui.

ANDREI

Dacă şovăi atât, nu e atât pentru mine, cât e pentru el. Ah dacă n'aş avea atâtea motive să-l iubesc. Dar simt și eu că nu mai merge... cât de curând...

CULAI

Cât de curând... Adică?

ANDREI *de fapt Andrei a redevenit sfiosul din actul întâi, impresionabil până la desorganizare, incapabil de o inițiativă sufletească, răspunzând totdeauna numai din reacțiune. Din cauza sensibilității lui maladive trece cu greutate peste condițiile materiale ale celor ce are de făcut. Numai când vre-o vorbă jicnitoare sau vre-un gest umilitor merg pe firul lui interior până la pulberea din adânc, nervositatea lui se rezolvă în energie*

Dar pot acum?... Ce vrei să fac?

CULAI

Ca să fie limpede, eu nu vreau nimic? Dar de ce nu i-ai putea spune, de pildă chiar azi?

ANDREI

Ei bine, nu pot astăzi... Nu pot.

CULAI *precis*

Ştiu.

ANDREI

Ce știi.

CULAI

Că nu poți astăzi. Şi n'ai să poți să i-o spui niciodată. — *Ridică tonul* — Niciodată, m'ai înțeles? — *Făcând apel la judecata lui* — Cum ai să poți mărturisi tu lui Matei Boiu-Dorcani că?...

ANDREI *enervat*

Taci! Ai aerul că nu-mi poţi ierta că nu ţi s'au împlinit prezicerile tale absurde. Lasă-mă, că văd eu mai bine decât tine.

CULAI *isbucnind ca un adaos, batjocoritor, îndurerat*

Vezi? Ce vezi? Nu vezi nimic, de parcă ai fi legat la ochi... De şapte ani fata aşa se usucă, mută ca de lingoare, lângă tine, din pricina ta, şi tu nu pricepi ca pământul.

ANDREI

Care fată... Ai căpiat?

CULAI *ironic*

Care? Aia care se scâncea şi îşi frângea mâinile când te-ai bătut în duel.

ANDREI *uimit*

Elena mă iubeşte pe mine?

CULAI

Şi-a pustiit tinereţea, şi-a secat vieaţa cu ochii la tine... Şi tu eşti aşa de plin de tine, încât şapte ani nici n'ai băgat de seamă măcar.

ANDREI *turburat, pe gânduri*

Eu nu văd nici o iubire... Ţi s'a năzărit...

CULAI *scurt şi ca o încheiere*

Ascultă Andrei... Eu venisem astăzi pentrucă săptămâna asta băgăm formele pentru constituirea Obştei. Uite, mă gândeam că ar putea fi liber şi pentru tine un loc în maşina asta a doctorului. Dar fireşte, după cele ce s'au întâmplat, nu mai poate fi vorba despre asta... N'o văd pe boeroaica ta venind la noi la ţară... Şi, pe urmă, o nevastă, nu se plimbă la şosea ca să-ţi arunce ochiade... O nevastă o pui să te scoale dimineaţa când mergi la drum. Eu nu ştiu ce ai să faci

tu... dacă ai să-i spui bătrânului, şi când... Nu văd cum ai să te descurci... Dar mi-e tare teamă de toate astea. Pentrucă eu ştiu un lucru. — *Cu tâlc* — În legea urcuşului este mă Andrei, şi soiul scoborîşului. Nu trebue să te caţări decât unde poţi sta... Să-ţi ajute Dumnezeu băiete!

SCENA II

IOANA, ANDREI

IOANA *într'o rochie dreaptă, neagră, cu mâneci bogate, se duce la masa de cărţi, stă puţin şi pe urmă, rece*

Unde s'a dus prietenul tău?

ANDREI

A plecat...

IOANA *anunţând parcă o veste rea*

Ascultă, tata pleacă astăseară la Bechea-Mare.

ANDREI *fericit*

Tatăl tău pleacă la Bechea?

IOANA

Astăseară chiar.

ANDREI *bucuros*

Eşti sigură? — *Pentru el însuşi* — Rămânem singuri... singuri... Amândoi în toată casa asta... Devenim stăpâni aici.

IOANA *are un zâmbet sever de dispreţ*

Bucuria aceasta e fără noimă.

ANDREI

Jupâniţa mea, vom fi singuri. Nu înţelegi? singuri, stăpâni neturburaţi de nimeni... Nopţi întregi.

IOANA *palidă, mândră, îndurerată*

Taci!

ANDREI *uimit*

Cum? nu te bucură asta? De ce «taci»? Ești de neînțeles. Mă neliniștești... — *Parcă ar vrea să cadă în genunchi* — Jupânița mea... ce e ce?

IOANA *el se ridică*

Ascultă, astăzi trebue să vorbești cu tata.

ANDREI

Să vorbesc cu domnul Boiu, astăzi?

IOANA *îl corectează cu autoritate*

Nu cu domnul Boiu! Cu tata am zis.

ANDREI *vag*

Bine... numai...

IOANA *autoritară*

Ai să vorbești cu tata astăzi, fără nicio întârziere.

ANDREI *îngrozit*

Cum așa, dintr'odată? dar e o nebunie.

IOANA *urmându-și gândul*

Ințelegi? fără prea multe lămuriri... Azi trebuie să vorbești cu tata, să-i spui totul.

ANDREI *neliniștit*

Dar cum ți-a venit asta în minte așa dintr'odată, chiar azi?

IOANA

Cum mi-a venit în minte? azi? — *Cu ochii vii* — Aşa din senin? Ţi se pare că e din senin? — *Zâmbeşte amar, dureros* — Dar nu simţi că de o săptămână asta îmi arde sângele?

ANDREI *nedumerit*

Dar astăzi, aşa pe neaşteptate? Pentru numele lui Dumnezeu, vrei să prăbuşeşti totul?

IOANA *isbucneşte, fără să strige însă*

Nu mai pot... Să mai continue aşa? E peste puterile mele... Am tăcut atâtea zile. Am simţit cum, din ce în ce, mândria mea se topea în mod becisnic. Dar astăzi nu mai pot... Am crezut că ai să mă înţelegi... — *Respiră adânc* — Atâta laşitate nu e pentru mine...

ANDREI *vede că va trebui să vorbească tatălui*

Ai chibzuit totul? Ţi-ai dat seama de ce s'ar putea întâmpla.

IOANA *hotărît*

Ori ce s'ar întâmpla... Trebuia să faci asta încă de a doua zi.

ANDREI *profund, sincer*

Ioană, trebuie să fim cu judecată. Un act necugetat cine ştie ce urmări ar avea... Trebue să pregătesc lucrurile cu încetul. Nu... nu... jupâniţa mea... ai încredere...

IOANA *cu o mândrie de floare albă*

Trebue pregătit... trebue preparat... Ei bine, destul cu atâtea socoteli care mă fac să roşesc pentru amândoi. De o săptămână, vieaţa mea nu e decât o

prefăcătorie desgustătoare. Nu mai pot... Vrei să mergem așa înainte? până când? Până când vine tata înapoi? Și de atunci până când?

ANDREI

Dar eu nu sufăr din cauza asta?

IOANA *disprețuitoare*

Se vede că suferim în mod deosebit... Ascultă, să vorbim lămurit. Parcă tot nu ne cunoaștem încă... Eu nu sunt femeia pe care s'o ai prin colțuri, pe furiș... cu frica servitorilor și a surprinderilor... Ah... n'am nimic de ascuns. Dacă va fi nevoie, vom părăsi casa împreună în văzul tuturor.

ANDREI *timid, dar cu profundă bună credință*

Dar... dar gândește-te la tatăl tău, n'are să vadă lucrurile așa cum le vedem noi.

IOANA

Va înțelege.

ANDREI

Ori cum, are să fie o grea lovitură pentru el, luat așa pe neașteptate... e bătrân... e bolnav. E poate în interesul lui să găsim o formulă.

IOANA *se întoarce viu spre el*

Tata? — *Un zâmbet orgolios îi flutură în ochii negrii.*

ANDREI *resemnat*

Ei bine... atunci îi voi spune. Pentrucă tu o vrei... jupânița mea...

IOANA *surâde mulțumită, gata să-l ierte*

Te-ai hotărît! — *după o pauză în care asprimea ei se schimbă într'un nou dar prietenos surâs.* — In sfârșit te-ai hotărît!

ANDREI

Te bucură asta?

IOANA

Dacă mă bucură? Ascultă, Andrei! Dacă ai ști cât am suferit săptămâna asta din cauza șovăelii tale. Mă durea minciuna asta. — *cu mâinile pe umerii lui,* — dar, mai cu seamă, mă durea, că mă îndoiam de tine. — *îl ia aproape în brațe* — Dacă ai ști...

ANDREI *căutând să se desfacă*

Poate vine cineva.

IOANA

Poate să vie oricine... — *Vine într'adevăr servitoarea. Șovăie să spuie, dar nu se știe dacă fiindcă i-a surprins așa, ori fiindcă aduce o scrisoare.*

IOANA

Ce e?

SERVITOAREA *speriată*

O scrisoare... dela domnișoara Elena... — *se bâlbâie* — o scrisoare... nu știam.

IOANA *enervată, crede că e pentru ea*

Ce-i asta... dela domnișoara Elena? Corespondență în casă, acum? Dă-mi-o.

SERVITOAREA *speriată puțin*

E pentru domnul Andrei.

IOANA *tresare*

Cum pentru domnul Andrei? Ce are cu domnul Andrei?

ANDREI *o ia, pe urmă stânjenit nu știe ce să facă, o pune pe masă.*

IOANA *sec*

Citește-o...

ANDREI

...Da... mai pe urmă...

IOANA *poruncitor*

Citește-o... acum

ANDREI *și-aruncă ochii peste ea*

E vorba despre plecarea...

IOANA *iritată*

Nu mă interesează — *reia* — Ascultă dacă ai ști cum te vreau eu... totdeauna așa... crescut cum ai fost în noaptea aceea. O voință năvalnică, doborîtoare. — *lipită de el* — Te vreau puternic poruncitor. Trebue să arăți în sfârșit de ce ești în stare. Să-i uimești pe toți... într'o zi — *întoarce capul* — Dar șovăelile din ultimul timp m'au durut.

ANDREI *bun, sincer, zâmbind vesel și loial*

Șovăelile mele din ultimul timp? dar am fost un zăpăcit, un zăpăcit din cauza prea marelui noroc care mi-a căzut în brațe. A intrat prea larg fericirea asta

în viața mea... prea tare... de-o săptămână sunt năucit. Tu ești acum mai mult decât visasem... Mi s'a desorganizat complet viața... Nu-mi vine să cred că ești a mea.

IOANA *crin roșu*

A ta! A ta!

ANDREI *din adânc înduioșat, cu ochii umezi*

A mea! Știi tu ce ești pentru mine? Ce-ai făcut din viața mea? — *surâde* — Odată niște milionari au dat un milion unui cerșetor care trecea, doar așa ca să vad ce se întâmplă cu bietul om. — *râde cu suflet de* [illegible] *bun* — Ei, bine, ce miliardar divin s'a jucat cu [illegible]

IOANA *căreia nu-i plac aceste alunecări spre duioșie*

Sfârșește. De acum voi fi a ta, numai a ta. Dar acum e rândul tău... Astăzi trebue să vorbești cu tata.

ANDREI *încurcat*

Da, da... am să-i vorbesc, ți-am făgăduit.

IOANA

Și trebue.

ANDREI

Da, da, sigur. M'am dumerit și eu... Nu se mai poate — *după oarecare frământare, nu prea vizibilă, pe gânduri, așează încurcat câteva cărți pe masă, dintre cele care îi erau la îndemână* — Dar n'ar fi mai cuminte să-i scriu o scrisoare?

IOANA *uimită de acest reflex de lașitate*

Să-i scrii? De ce?

ANDREI

Da, parcă e mai bine.

IOANA *cu buze subțiri*

Mai bine?

ANDREI

Da, da, ai să vezi că-i mai bine. Intr'o scrisoare...

IOANA *privindu-l cu milă*

Să-i scrii?

ANDREI

Intr'o scrisoare îi pot spune lucrurile mai pe larg, împrejurările...

IOANA *repede, indignată*

Mai pe larg? Imprejurările? Ce larg? ce împrejurări? Intr'o seară m'am dat dumitale. Asta-i totul...

ANDREI *vag*

O scrisoare o citește până la capăt. Cine știe, dacă m'ar lăsa să-i spun tot.

IOANA *cu durități de platină în suflet*

Să-i scrii? Și pe urmă să aștepți răspunsul tremurând? Dar nu înțelegi ce vreau, domnule?... Să te duci la tata și, bărbătește să-i spui limpede, fără ocol: « Domnule, fata d-tale e nevasta mea ». E așa de simplu... așa de firesc...

ANDREI *îngrozit*

Dar e o nebunie... Cum îți poate trece prin cap asta?

IOANA *cu un surâs amar*

O nebunie? Nu mai mare decât cealaltă. Şi dacă n'o faci d-ta... o voi face eu — *cu o răceală de moarte.* — Dar atunci totul se va sfârşi între noi...

ANDREI *îngrozit*

Taci!

IOANA *cu mâinile crispate*

Şi voi înţelege... în sfârşit, că noaptea nu distingi bine, şi lesne poţi lua un păpuşar fălos drept eroul aşteptat.

ANDREI *lovit ca de o rachetă în obraz*

Taci odată. Astăzi tatăl tău va afla tot... du-te... Auzi-l că vine. — *se aude glasul lui Matei Boiu, care vorbeşte cu servitorul. Ioana vrea să iasă, simte că e târziu şi trece în camera din stânga.*

SCENA III

MATEI, SERVITORUL după el, ANDREI

SERVITORUL

Da, domnule...

MATEI *cu multă rezervă, dar nu rece*

Să se împacheteze bine şi să nu se uite ceva — *servitorul iese, acum către Andrei.* — Ştii că diseară la 6 jumătate plec. Şi vreau să-ţi comunic câteva lucruri pentru avocatul nostru. Dar mai întâi dă un telefon lui Georgescu să termine cu reparaţiile sus, spune-i că mă supăr.

ANDREI

Dacă nu vine mâine, îi telefonez.

MATEI

O să vie Dimitriu cu un contract, poimâine... Spune-i ca să ducă mai întâi proiectul lui Toma Stelian, cu care m'am înțeles eri... E o chestiune prea importantă pentru un tinerel ca el — *se așează la birou, a uitat ceva.*— Dar ce mai voiam să-ți spun?

ANDREI *vrea să vorbească*

Domnule Boiu,

MATEI

A, da. Costică Arion mi-a telefonat azi te va numi profesor suplinitor la un liceu în București. Du-i o cerere. In locul d-tale m'am gândit la bătrânul Megeș. Bietul om o duce destul de greu și nu e lucru de mirare în țara noastră. Când poeții mor aici prin ospicii, ca să se plimbe tâlharii în trăsuri, e explicabil pentruce oameni de talia lui Megeș, fac corecturi la gazetă ca să poată trăi. M'am gândit că ne-ar fi de folos în bibliotecă — *Andrei face un gest* — Da știu, datorită muncii d-tale stăruitoare și îndelungate, biblioteca e azi în regulă ca un adevărat mecanism. Am apreciat totdeauna pasiunea cu care ai muncit și sacrificiul pe care, oarecum, l-ai făcut pentru noi! — *caută vorbind tocul* — Vei avea acum mai mult timp liber. La aceasta m'am gândit chiar, când l-am rugat pe d-l Megeș să vie la noi... Va locui în camera de lângă bibliotecă. Cred că îți face plăcere că ești numit în București. — *dându-i voe să vorbească* — Nu...

ANDREI *încurcat ca de obicei*

In București, da. Vă mulțumesc... Am și un coleg... E adevărat că am muncit cu plăcere. Dar și dacă am făcut un mic sacrificiu... am fost răsplătit de ajuns... L-am făcut cu plăcere... Am fost înțeles de toți, da... fericit... d-voastră... domnișoara... au fost anii cei mai frumoși ai mei...

MATEI

Mă bucur că ai înțeles prietenia... prietenia sinceră care ți s'a arătat aci. Pe de altă parte și acum ca și anul trecut — administratorul nostru are să-ți înmâneze suma de 5.000 de lei, care ar reprezenta surplusul d-tale de muncă...

ANDREI *lovit parcă în frunte, încremenit*

Dar domnule Boiu...

MATEI

Te rog fă-mi plăcerea ca și anul trecut să-i primești fără niciun cuvânt. Ești tânăr și ai nevoie. Orice discuție ar fi de prisos — *se așează în fotoliu.* — Te-am rugat să-mi trimiți de jos colecția de acte și documente Cadan, volumul 2 sau 3 îmi pare...

ANDREI *de parcă i s'ar fi luat o scară de sub picioare*

— O... aveți aici.

MATEI

Da, volumul trei... Parcă în volumul trei actele privitoare la delimitarea Suriului?

ANDREI *legănându-se în gol*

Da în volumul trei. — *obsedat de o idee fixă* — Capitolul 5... ba nu 11 — *Boiu își încearcă penița, vrea să se apuce de scris. Andrei se apropie mai mult de biurou stă o clipă la îndoială și :* — D-le Boiu, ați spus că apreciați puterea mea de muncă, inteligența mea... m'ați lăsat de multe ori să cred, că nu mă socotiți un om de rând...

MATEI *prietenos*

Te nelinișteşte suma de cinci mii de lei? Fii serios, te rog, nu se face caz de asta. E darul...

ANDREI *abătut*

Dar nu... nu asta...

MATEI

Atunci fă-mi plăcerea să nu mai vorbim de asta... Uită-i şi d-ta cum i-am uitat eu. — *după un timp* — A! da! Caută şi trimite să-mi împacheteze volumul « Journal de voyage de M. de Montaigne », lipseşte din ediţia pe care o am la ţară.

ANDREI

Da! — *hotărît* — Domnule Boiu, dacă aş îndrăsni să cer mâna fetei d-voastră.

MATEI *glumind sec*

Ţi-aş acorda-o ceva mai greu decât gratificaţia de adineauri.

ANDREI *încă odată*

Domnule Boiu, dacă aş cere mâna fetei d-voastră?

MATEI *fără să se supere*

Te-aş ruga să nu faci decât glume cuviincioase.

ANDREI

Ei bine, domnule Boiu, vă rog să-mi daţi mâna fiicei d-voastră. — *aşteaptă.*

MATEI *îl priveşte lung şi se convinge că e nebun*

Să-ţi dau mâna fetei mele? — *glumind* — Să-mi dai timp să mă gândesc.

ANDREI

Aş vrea să-mi daţi un răspuns imediat.

MATEI *scrie*

De dragul meu, asta are să fie foarte greu — *îl privește cu milă.* — Uite te rog să dai plicul acesta administratorului mâine — *scrie uitându-se peste ochelari, administratorului, să-l licențieze.*

ANDREI *stăruind neliniștit*

Trebue să-mi dați răspuns imediat.

MATEI *zâmbind*

Dacă-ți spun că nu pot! De, eu, te apreciez destul... dar nu știu ce o să zică fata... trebue să o întrebăm și pe ea...

ANDREI

Fata d-voastră mă iubește!

MATEI

O! ești așa de sigur?

ANDREI

Cred cel puțin...

MATEI

Află, dragul meu, că nu e niciun motiv destul de serios, niciodată, ca să crezi că o femeie te iubește.

ANDREI

Dacă altă femeie mi-ar fi spus că mă iubește, m'aș fi îndoit poate, dar cuvântul ei...

MATEI

Cuvântul ei... — *râde.* — Bine dacă ai cuvântul ei, atunci se schimbă lucrurile...

ANDREI *înțelege că bătrânul nu l-a luat în serios*

Mi se pare că mă credeți nebun?

MATEI *glumind*

Ți se pare. Nu judeca niciodată după aparențe, dragul meu. Nu uita însă să dai plicul acela administratorului.

SCENA IV

Din încăperea de alături apare Ioana care palidă, albă în rochia neagră, vine hotărîtă spre cei doi.

MATEI *se ridică de pe scaun îngrozit înțelegând că el în înțelegere cu ea îi ceruse mâna* — Tu? Ioană?... ce-i asta?

IOANA *emoționată, dreaptă, vorbește repede cu o impresionantă tărie în glas* — Tată, cu o atât de ridicolă introducere, omul acesta vrea să-ți spună un lucru foarte simplu: că sunt nevasta lui.

MATEI *tot timpul cât a vorbit ea, a rămas uimit cu ochii mari, frământându-se, cu mâinile întinse ca spre apărare* — Tu!? — *autoritar, dar nu vulgar* — Ieși... Ieși numaidecât.

IOANA *tresărind din tot corpul, cu vocea îndurerată*

Tată!

MATEI *energic, sălbatic*

Ieși, numaidecât.

IOANA *ca o alarmă a mândriei ei mortificate, cu vocea plină de durere*

Tată, nu mă da afară așa, nu face un pas pe care niciodată n'ai să-l poți îndrepta.

MATEI *aprig, cu o hotărîre de nestrămutat, nici nu ascultă*

Ieşi... ieşi te rog, numaidecât, lasă-mă cu acest vânător de zestre.

IOANA *îşi dă seama că voinţa bătrânului nu poate fi înfrântă pleacă îndurerată, are vocea rănită ca şi mândria*

Tată, nu uita că m'ai dat afară.

MATEI *un gest slab, ca un ultim cuvânt*

Ieşi! — *Ioana iese.*

SCENA V

ANDREI, MATEI

MATEI *s'a plimbat sbuciumat prin cameră, vine spre el, deslănţuit într'o furie colcăitoare*

Mişelule, până într'atât ai corupt inima fetei mele, încât a putut să facă pasul de azi? Prin ce mijloace, prin ce taină te-ai insinuat în sufletul ei? Ce ai sperat? ce nebunii au încolţit în capul d-tale de descreerat?

ANDREI *pătimaş*

Am iubit-o... asta-i totul... şi ea m'a înţeles, a înţeles că sunt un suflet deosebit...

MATEI

« Suflet deosebit » — *ridicând din umeri furios* — De ce eşti deosebit? Ce eşti d-ta mai mult decât orice om cu carte ieşit dela ţară? Un student întârziat.

ANDREI

Până acum... — *e întrerupt.*

MATEI

Ai 30 de ani — ca să devii un erudit mare — e cam târziu... Şi nu orice speranţă cam trezită va fi un mare erudit... In sfârşit, cel puţin dacă ai fi devenit un dascăl de istorie cumsecade... Dar aşa? de ce « deosebit »? — *Deodată crispat* — Eşti pur şi simplu un ticălos.

ANDREI *excesiv de împăciuitor*

Biruiţi în d-voastră o judecată făcută gata... Priviţi cu ochii limpezi.

MATEI *nerevenindu-şi*

Cum de-ai îndrăsnit să vorbeşti fetei mele de dragoste? — *sdrobit* — şi ea care te-a ascultat!... — *Iar se plimbă agitat.*

ANDREI

Dacă aţi vrea şi d-voastră să mă ascultaţi.

MATEI *tresărind se opreşte*

Să te ascult? Dar vorbele dumitale îmi picură plumb fierbinte în urechi... Cum îţi închipui că am să consimt vreodată la nelegiuirea asta?

ANDREI

Am să aştept să vă treacă mânia de acum...

MATEI

N'aştepta nimic... mâine administratorul are să citească plicul pe care ţi l-am dat... Şi-ţi spun eu însumi acum: că aş vrea să nu te mai văd niciodată pe aci, începând din această clipă. — *Fierbe tot, nu poate sta locului.*

ANDREI *speriat*

Dar v'ați gândit la fata d-voastră? Nu e vinovată decât că mă iubește.

MATEI *se oprește lovit în plin, pe urmă îndârjit*

Iubire? Ce e aceea iubire? Ce se poate dura pe o iubire? Te-ai întrebat ce va fi după aceea? — *Ca un stejar* — Nimic din ce s'a făcut în neamul meu nu s'a făcut prin desmățul iubirii, ci prin renunțare, prin luptă, prin înfrângeri. Ea știe numai de o deșănțată, nebuna aceea de Suzana care ne-a făcut neamul de râs, aruncându-se în fața lumii, de gâtul unui bărbat. — *Cu un fior* — Dar nu știe că în Vinerea Mare în 1642, patru fete, din cei șapte copii ai vel-logofătului Manole Boiu, s'au călugărit — *cu o voce înmuiată*, — toate odată, pentru ca averea să nu se împartă prin moșteniri și neamul să rămâie astfel puternic. — *Se frânge 'n el de durere* — Patru într'o zi, de s'a cutremurat țara și plângea toată lumea... preoții... până și Vlădica în biserică... — *Răscolit de șirul de sacrificii* — Nu știe zănateca, nici de fata lui Vasile Boiu, care, rămasă văduvă cu trei prunci, — *cu o nesfârșită duioșie* — la nouăsprezece ani, nu s'a mai căsătorit, ca să nu strice căminul copiilor ei... Ei, dar are să se vindece de desmăț și de fumuri. O voi închide.

ANDREI *năucit*

O veți închide?

MATEI

Nu va ieși dela Dorcani, până nu se va vindeca de capriciile împrumutate din cărți. A avut toată libertatea pentrucă am crezut în ea... Ii voi arde biblioteca... se va vindeca! Mai târziu o să râdă ea însăși de copilăria ei. — *Se plimbă iar prin cameră în fierbere și pe urmă după un timp, descărcat, bonom, masiv, amuzat* — Și cum domnule, ții să-mi devii ginere cu orice preț? — *Râde* — Ții dumneata să devii ginerele lui

Matei Boiu Dorcani... Andrei Pietraru? Aşa parcă te chiamă? Nu? Ce e tatăl dumitale? De fapt bietul om o fi destul de cumsecade... Dar... — *Andrei face sforţări vizibile să se stăpânească; Matei iar serios* — Bine domnule, se poate să nu te gândeşti dumneata când faci un pas ca ăsta? Vrei să-mi devii ginere cu orice preţ? — *Nedumerit* — Şi ea care te-a ascultat! Bine că n'a fost feciorul din casă...

ANDREI *cu obrajii roşii, dar stăpânit*

Dacă un străin ar vorbi de Ioana aşa...

MATEI *loveşte cu pumnul în masă*

Ioana! Pentru dumneata fata mea... e «Ioana»? Domnule... Nu uita cine eşti...

ANDREI *fără gesturi, cu înţeles*

V'a spus ea singură cine sunt...

MATEI *caută să-şi aducă aminte căci, îngrozit de apariţia Ioanei, nu mai ascultase vorbele ei şi iată că acum pricepe groasnicul adevăr. Braţele-i cad inerte de-a-lungul corpului, ploapele i se desfac larg, abia poate vorbi, stins, uimit, adânc, îndurerat. Parcă i s'ar fi sdrobit toate oasele*

Cum? a fost?... — *Plimbă ochii rătăciţi, i se contractă limba, se clatină pe picioare. Andrei confirmă prin tăcere, Matei bâlbâie* — Domnule... pentru Dumnezeu ce vrei să spui? Ioana mea?

ANDREI *stins*

Da...

MATEI *şi deodată gândul batjocurei dă putere înzecită corpului. Se repede la Andrei, îl ia de gât, sgudue încleştat*

Fata mea! Nemernicule! Cum ai putut să faci asta? M'ai furat... mi-ai murdărit ceea ce feream cu ma

multă grije. De ce ai făcut-o? De unde ai venit... câine al pământului, ca să prăbuşeşti totul în jurul meu?... ce duşman mi-a dorit nenorocirea asta? — *Sguduindu-l de haină, de gât* — Vorbeşte... vorbeşte acum... — *Andrei tace cu încăpăţânare, Matei îi strigă înebunit până îl plesneşte vocea* — Vorbeşte odată...

ANDREI *moale, pasiv, apărându-se*

Orice aşi spune ar fi de prisos. Cum vreţi să răspund la atâtea vorbe fără nicio noimă?

MATEI *a căzut pe scaun, nu poate respira*

Am aproape şaptezeci de ani. — *Il priveşte liniştit* — De ce nu m'ai ucis întâi?... Doi trei ani de vieaţă încă, nu înseamnă nimic şi aşi fi închis ochii fără să ştiu că, după ce băiatul mi-a fost omorît, — fata mi-a fost necinstită şi scoasă din lumea ei, ca o leproasă. Ai fi fost mai puţin ticălos. — *Dar forţarea e prea mare, pentru corpul şubred. Se frânge extenuat în fotoliu. Rămâne timp îndelungat ca prostit. Din tot corpul acesta cu fibrele bătrâne, durerea s'a strâns într'un singur loc, ca un nucleu. Pe urmă, sfios, ca într'o unduire de imposibilă nădejde, ridică privirea rugătoare, cu un glas care se tângue, până să poată vorbi îşi frământă buzele arse, cu ochii mari* — Ascultă, domnule, poate că totul nu e decât un mijloc de a-mi obţine consimţământul... în sfârşit, poate că nu ai fost atât de rău!... revino... spune-mi că... spune-mi ceva... spune-mi, — *abia de poate respira* — ca să putem vorbi... — *cu mâinile sfios întinse,* — spune-mi că nu e adevărat...

ANDREI *îndurerat şi el*

Domnule Boiu...

MATEI *cu o rază de nădejde*

Ei da, spune-mi.

ANDREI

Domnule Boiu... toate acestea sunt de prisos, nimic nu se mai poate schimba.

MATEI *a așteptat zadarnic, răspunsul lui Andrei, îi dărâmă ultima icoană în suflet. Totul e definitiv. Gândul lui stărue peste ce a fost, cum a doua zi după ce i-a ars casa, un proprietar trece printre mormanele de scrum și dărâmături. Surâde abătut după un timp*
Așa dar a fost... — *Se sforțează să spună « amanta » dumitale* — Ai făcut din Ioana — *cu gura coclită* — amanta dumitale. — *I se ridică umerii crispați, își lasă capul pe piept.*

ANDREI

Dar domnule Boiu...

MATEI

Ah! lasă-mă să sorb toată drojdia amărăciunii. Unde vă întâlneați? In casă? — *Cu oroare* — Oh! dacă aşi fi deschis ușa vreodată?...

ANDREI *îngrozit*

Puteți vorbi aşa de fata d-voastră?

MATEI

In oraş, atunci? — *Scăzut, halucinat* — In acelaşi pat cu dumneața?... — *crispat de o viziune* — mâinile dumitale scârboase — *Nu poate pricepe, cu un crâncen desgust* — Cum de nu i-a fost silă?

ANDREI *care până acum îndura cu sfială și delicatețe, cumplit jignit de desgustul bătrânului, palid ca un mort, are o încleștare, ca o convulsiune epileptică a întregului corp și pe urmă o destindere de resort; urlă înebunit, poruncitor.*

Sfârşeşte odată. Cu sau fără binecuvântarea dumitale, Ioana e nevasta mea. Vorbim deci amândoi.

MATEI *înfiorat, pătruns de vocea lui Andrei care întinzând silaba « se » din « sfârşeşte » a asvârlit restul propoziţiunii cum sunt asvârlite sfărâmături şi copaci în aer, la explozie*

Strigi?

ANDREI *de aici încolo, lăsând joc liber vieţii din el, înfrigurat, vorbeşte repede, clocotind iar cu aceeaşi uluitoare, unică respiraţie din seara iatacului*

Ei da! Am tăcut până acum... ţi-am respectat durerea absurdă... dar sfârşeşte odată... nu uita că nu-mi vorbesc nici spătari, nici palate, nici « poziţie » socială... Ţi-e silă? Stomacului dumitale bolnav, dinţilor dumitale cariaţi, craniului d-tale pleşuv, le e silă de muşchii mei de oţel, de sănătatea mea de sălbatic? — *Cu dispreţ, într'un strigăt formidabil* — Bătrâneţea dumitale îmi insultă tinereţea.

MATEI *sdrobit, mereu uimit, întreabă*

Bătrâneţea mea îţi insultă tinereţea? — *Ii revine o sclipire în ochi şi regăsindu-se întreabă cu o ironie dură ca o lamă de sabie îndoită* — Dar care tinereţe? Aceea care s'a târît?... care acum o jumătate de ceas îmi primea gratificaţia, după ce-mi murdărise casa? — *Cu o amară energie* — Tinereţea aceea murdară şi laşă, nu poate fi insultată. — *Se apropie de el, cu un strigăt de uimire* — Cum poţi să fii atât de mârşav, când eşti atât de tânăr? — *Hohotind sarcastic* — Tânăr? Ei bine dacă eşti tânăr, atunci ascultă, ascultă, primeşte în obraz. — *Urlă convulsiv până la extenuare* — Ai minţit, ai minţit, ai minţit.

ANDREI *bărbăteşte*

Când? Acum când am venit să-ţi spun totul? Şi dacă aşi fi venit mai de mult? Când nu mi s'ar fi ridicat în faţă o haită de strămoşi care să-mi conteste dreptul de a fi eu însumi.

MATEI

Da! Da! — *Cu privirea grea* — A trebuit întâi să mă furi, să ai prada la mână, luată cu socoteală. — *Surâde amar* — Ai zălogul, acum poți vorbi. — *Gândul i se răsucește în el ca un sfredel* — Și totul e zadarnic, zadarnic. Dacă ți-aș scuipa tot disprețul meu în față, dacă aș găsi cuvintele care să-ți biciue obrazul ca fierul roșu fruntea ucigașului... Dacă te-aș gâtui... Totul ar fi zadarnic... Ascultă, dacă ai fi un om din lumea noastră, aș primi să merg în biserică, numai ca după cununie să te pălmuesc, pe loc, și din fața altarului să iau fata acasă pentru totdeauna. Dar ce sens ar avea să pălmuesc pe unul ca dumneata? Ah, totul e zadarnic! — *Cade într'un fotoliu* — De fapt — *apasă* — ești cel mai tare... nu pentrucă ești tânăr, căci — *disprețuitor* — aceasta nu-i tinerețe... Dar ai acum ceea ce făcea tăria și frumusețea vieții mele... Ești cel mai tare.

ANDREI

Am stat prea mult de vorbă cu dumneata într'o chestiune, care pentru mine e vieața și pentru dumneata o simplă formalitate.

MATEI

Simplă formalitate? — *Surâde amar* — O! dacă aș fi știut atunci când ai intrat umil în biroul meu... că într'o zi, după ce îmi vei fi necinstit casa, ai să găsești... simplă formalitate să mi-o spui. Un om venit după drumuri... Ah, dacă mi-ai fi falsificat semnătura, îți punea poliția mâna în gât, dacă intrai noaptea pe fereastră și luai câteva boarfe, legea te-ar fi lovit, dacă mi-ai fi luat cei câțiva ani pe care-i voi mai trăi de prisos, te aruncau în fiare însemnat cu cleștele infamiei. Dar dacă într'o noapte vii și-mi iei fata, floarea cea din urmă a sângelui meu sfârșit, nu dai nicio socoteală nimănui. — *Amar ca un scuipat* — Legi făcute de negustori.

ANDREI

Pentrucă nu înțelegi... Pentrucă închizi ochii la tot ce e în jurul dumitale.

MATEI

Ce vrei să înțeleg altceva decât ceea ce e? La deal, când o casă de gospodari îndură o astfel de rușine e mânjită cu păcură de flăcăii din sat... Să înțeleg! — *Frânt în el însuși* — Acum șapte ani băiatul... Nici n'am apucat să-i spălăm oasele și acum moare de vie fata.

ANDREI *îngrozit*

Pentru dumneata Ioana poate fi moartă. Ai vorbit adineaori de vânătoarea de zestre. Te rog să mă crezi măcar atâta lucru că nici nu m'am gândit la asta.

MATEI

Vrei să te cred? Ți se pare puțin lucru să-mi ceri să te cred?...

ANDREI

Poți s'o desmoștenești.

MATEI

S'o desmoștenesc? Și ce să fac eu cu averea asta moartă? Aș da azi tot ce am pentru ochii curați ai fetei mele dedinainte. Nu vezi domnule, că intri într'o lume pe care nu o înțelegi. Nu, n'o desmoștenesc, nu-ți fie teamă... Tot ce am aci rămâne al ei. O să vă simțiți foarte bine. O să te simți bine mai cu seamă dumneata...

ANDREI

D-le Boiu, oricât mă uimește durerea dumitale pentru o rană închipuită, te rog să crezi că o înțeleg... și sunt convins că într'o zi...

MATEI *îl privește cu un neînduplecat dispreț din prag și apoi iese*

SCENA VI

ANDREI, apoi ELENA

ANDREI *rămas singur... îndoaie nervos o carte și urmărește concentrat gânduri contradictorii. E o tărie intensă dar fără bucurie evidentă, mult prelungită*

ELENA *cu obrajii palizi, adânc tulburată, intră fără să spuie o vorbă, cu o servietă dublă și începe să strângă lucruri din birou, fără să se uite la Andrei. Mapa cu acte, cărți, ochelarii, etc.*

ANDREI *simte, bănuește de ce Elena nu-l poate privi... Ii urmărește el preocupat mișcările.*

ELENA *are un gest din care se vede că nu știe ce să mai ia și nedumerită iese, cu intenția evidentă să întrebe pe Boiu.*

ANDREI *știe răul pe care i l-a făcut acestei fete și e destul de trist din cauza asta.*

ELENA *revine, vrea să știe ce dorise să afle, șovăie, totuși întreabă*

Cu el nu se mai poate vorbi, ești bun să spui unde e cheia dela casetă?...

ANDREI

Ce nevoie e de cheia dela casetă?...

ELENA

Acolo sunt actele personale, nu?

ANDREI

Crezi că are nevoie de ele la Bechea-Mare?

ELENA

Nu mai pleacă la Bechea-Mare... M'a rugat să telefonez la Câineni să se trimită un om călare la Dorcani, ca să vie trăsura mâine dimineață la gară... Mi se pare că ăsta e tocul lui, nu?

ANDREI *îngândurat*

Uite cheia dela caseta cu acte.
Ți-a spus că pleacă pentru mult timp?

ELENA

Cred că pentru totdeauna... Bietul bătrân...

ANDREI *o privește puțin mirat*
Dar

ELENA

Am auzit totul... Am vrut să intru și am auzit vocea dumitale... De altfel strigai așa de groasnic că se auzea în toată casa.

ANDREI

Domnișoara Ioana ce face?

ELENA

Nu știu... S'a închis sus la ea... — *Ia dintre două portrete de pe masă, ori chiar de pe un raft, întâi pe al lui Boiu... pe urmă șovăie lung și-l ia și pe al Ioanei* — Am să iau și cutia de penițe, el nu scrie decât cu penițe Brause și poate că nu sunt la Dorcani... Va lucra mult, probabil.

ANDREI *mișcat*

Ce bună ești... Când te preocupă cineva la toate te gândești...

ELENA *glumind*

Așa e soiul meu... — *Mai caută cu privirea nu mai are nimic de luat* — La revedere, domnule Andrei...

ANDREI *surprins*

Cum, ce-i asta?

ELENA *cu o durere simplă*

Plec.

ANDREI

Cum pleci? Unde pleci?

ELENA

La Dorcani... Plec cu el.

ANDREI *uimit, tulburat*

Nu pricep nimic... de ce pleci?

ELENA

Ce vrei să fac?

ANDREI

De ce nu rămâi mai departe aici? Cu Ioana?

ELENA *răspunde vag, încurcată, dar se simte că n'ar primi în niciun caz...*

Să rămân aci?

ANDREI *așteaptă un răspuns*

Sigur... Rămâi cu noi aci.

ELENA *cu o dureroasă hotărîre*

Domnule Andrei, nu pot rămâne cu d-voastră.

ANDREI

Rămâi totuși în București... în sfârșit, în oricare alt oraș...

ELENA *clatină din cap*

Nu.

ANDREI

Te-ai gândit bine la ce te așteaptă acolo? Dorcani nu e nici măcar un sat, e doar o culă mucegăită... o fortăreață... un soiu de mormânt între munți...

ELENA

Am fost la Dorcani...

ANDREI

Ei, bine, ce-ai să faci acolo?

ELENA

Nimic, am să țiu de urît bătrânului... După cât se vede, o să devie și mai ursuz...

ANDREI *o privește înduioșat, stăruitor, tocmai fiindcă simte că ea caută să vorbească numai ca să-și ascundă turburarea*

— !?

ELENA *surâzând*

Acum ne cam potrivim... La ce te gândești?

ANDREI

La nimic.

ELENA

Pe urmă, știu eu? Am să citesc... Am să cos... Am să privesc poate cum trece timpul... Ce-o fi, om vedea...

ANDREI

D-ră... d-ră Elena, rămâi aici... Trebue să trăiești cu adevărat... să-ți refaci vieața...

ELENA *ușor mirată*

Să-mi refac vieața?... D-le Andrei vieața nu-i un tricotaj, dacă ai greșit, să deșiri totul și s'o iei dela început...

ANDREI *e întors în el însuși abătut...*

Da... da...

ELENA

Și pe urmă nu-ți mai face griji de prisos... Eu sunt fată de țărani și oamenii dela noi știu să se împace cu ceea ce li se cuvine... — *După un timp* — Pe linia satului trece uneori câte un automobil... Ai noștri, știu că mașina aceea ajunge până seara nu numai la Focșani, unde ajung ei cu carul abia în trei zile... dar chiar la București, unde ei n'au fost niciodată... Se uită lung... se scarpină în cap a mirare și-și văd de treburile lor mai departe. Așa e vieața... Unii nimeresc mai bine... alții mai rău...

ANDREI *trist, o privește nesfârșit de înduioșat*

ELENA

Ei, ce-ai rămas așa pe gânduri! Mai bine ți-ai nota să-mi trimiți la Dorcani plăci noi de patefon, ca să nu uiți cumva.

ANDREI *o privește mustrător, înduioșat, o îngână*

Ca să nu uit...

ELENA

Mai ascultăm seara puțină muzică.

ANDREI *pe gânduri*

N'am să uit.

ELENA *când îl vede trist, cu o emoție care nu se poate ascunde decât greu*

Totuși eu n'am să uit niciodată că ai fost câteva clipe atât de îngândurat și trist din pricina mea.

ANDREI *vrea să spuie ceva, șovăe, mișcat*

Domnișoară...

ELENA *îl întrerupe*

Ce e? — *Râzând* — Nimic... La revedere... — *Il privește drept, cald, vorbește fără să ridice vocea* — Și să nu te ocolească norocul niciodată.

ANDREI *vine la ea, îi ia mâinile, o privește cald*

Domnișoară... pleci... aș vrea... — *enervat, caută* — nu știu... nu găsesc în sufletul meu decât sfaturi... sfaturi stupide. — *Ironic cu el însuși* — Parvenitul din mine nu poate da decât sfaturi și vorbe. Hotărît lucru, există și un parvenitism în dragoste. — *Glumind melancolic* — Și eu de acum sunt un parvenit... Mi-am împlinit dintr'odată gândul.... Dar aș vrea să-mi răscolesc în suflet și să scot din adâncul lui... din amintirea mea de copil, o vorbă, o singură vorbă... care să nu fie ca acestea pe care ți le spun acum și care să merite sufletul dumitale. La revedere domnișoară, îți mulțumesc pentru tot. — *Ii sărută lung mâna. Pe urmă văzând-o atât de pierdută de emoție, dintr'un sentiment de frățietate și în același timp de îndepărtare în destin, se frânge în el însuși, o trage spre pieptul lui și o sărută, cu o duioșie transcendentă propriului ei obiect. Ușa s'a deschis și Ioana surprinde scena. Elena turburată și zăpăcită se smulge repede cu o exclamație și fuge, dar fuga ei compromite totul. Andrei vădit surprins de întorsătura lucrurilor, aleargă spre Ioana care a rămas în ușă.*

SCENA VII

ANDREI, IOANA

IOANA *în prada unei dureri groasnice nu poate vorbi, apoi cu oroare*

Cu slugile din casă! — *Intrece tot ce și-a închipuit ea. Ar vrea să spue ceva, dar crispată, trebue să se spri-*

jine ; această crispare convulsivă, aproape continuă de aci încolo, o va împiedeca să asculte să judece, să vadă chiar, crisparea ei provocând o crispare corespunzătoare ca printr'un proces de inducție, în el. In sfârșit, scâncește ca un copil bolnav — Tată...

ANDREI *nervos, neregăsindu-se de altminteri până la sfârșitul scenei*

Ioana... Ioană... nu-i nimic, ascultă-mă, nu-i nimic.

IOANA *sdrobită, gândind într'o clipă la toată întinderea sacrificiului făcut de ea*

Tată, iartă-mă... Tu ai știut...

ANDREI *aleargă la ea, nu știe ce să mai facă, vrea s'o cuprindă în brațe, dar, ca și când atingerea lui ar fi murdărit-o, tresare din toată sălbateca ei mândrie... se ridică în picioare, nu-l lasă s'o atingă*

Ioana, ascultă-mă... ascultă-mă... îți voi explica totul...totul... E fără noimă să nu asculți o explicație.

IOANA *nu asculta ; trupul și sufletul ei au ceva în tot timpul certei din crisparea meduzelor întărâtate*

Să-mi explici? — *râde isteric* — iar să-mi explici? Mi-ai explicat o seară întreagă... și-mi ajunge.

ANDREI *îngrozit, simte că pierde totul*

Ei, da, am să-ți explic și ai să mă înțelegi... tu trebue să mă înțelegi...

IOANA *cu mâinile încleștate*

Vrei să-mi explici ce însemnă un vânător de zestre?... — *Cu un gest de oroare* — Ințeleg fără explicații de ce între mine și o servitoare complice te simți mai bine cu ea.... De ce o vrei și pe ea și banii tatălui meu. Dar ceea ce nu pricep, e cum de am putut

să văd în dumneata... o seară întreagă un om întreg... — *iar hotărînd isteric* —... u: erou... *Pleacă smucit spre fereastră.*

ANDREI *a pierdut scândura de sub picioare*

Dar nu-i adevărat, nu-i adevărat. — *urlă răscolitor, îndurerat* — Ioană nu-i adevărat. — *aleargă spre ea, însă ea nu stă în loc să-l asculte, ci, după ce îi trântește în obraz, cuvintele grele pe care el le ascultă năucit, se smulge din loc; el aleargă iar după ea, o ia în brațe ca s'o silească să-l asculte, dar ea se apără cu scârbă, înebunindu-l.*

IOANA *cu un rânjet năprasnic*

Vreo nouă coincidență? Nu-i așa? Vreo nouă coincidență?... E prea mult... S'ar zice că ai pariat pe coincidențe numai!
Ei bine, acum e ziuă... nu mai seamănă câinii cu lupii...

ANDREI *halucinat*

N'am cuvinte... n'am ce să-ți spun. Dar Ioană, crede-mă...

IOANA *ca un gârbaciu*

Ești desgustător.

ANDREI *aproape năucit se năpustește cu furie asupra ei. Vrea să-i ia mâinile revoltat, ea se ferește, vocea lui e aproape răgușită*

Ascultă... crede-mă... crede-mă... Dă-ți seama pe cine ai în fața ta.

IOANA *cu o privire de platină; cu o grimază, un dispreț care desparte două lumi*

Dar te văd întreg... suflet de slugă...

ANDREI *plesnit în plin de replica ei, de-a-binelea nebun, smucindu-i brațele ca s'o facă să-l asculte ; fără să respire*

Cum? iar dela început totul? Mereu dela început, pentru orice nimic? Vederea ta despre oameni se înoește la fiecare ceas ca buruienile fără rădăcini în fiecare anotimp?

IOANA *însemnându-l cu un fier roșu*

O nu, acum știu ce înseamnă un suflet de slugă.

ANDREI *năucit*

Crede-mă! ascultă, ce dovadă vrei să-ți dau, ca să crezi? — *dar întrebarea asta l-a pierdut.*

IOANA *cu aluzie la seara de dragoste, râde tăios*

Vrei să știi ce dovadă să-mi dai? Iar dovezi? în toate buzunarele dovezi... zi și noapte dovezi. Vecinic dovezi...

ANDREI *înnebunit, palid, descompus*

Da, ce dovadă?

IOANA *cu umerii drepți*

Iar dovezi? — *cu dispreț amar* — « dovezile » dumitale...

ANDREI *furios și desnădăjduit, dintr'o respirație*

O dovadă albă... de dincolo de lucruri asemeni cu gerul unui fulger... la un pas de tine... care să-ți ardă privirea asta uscată... O dovadă definitivă.

IOANA *cu o voce seacă, biciuitoare râzând isteric*

Iată cineva, care crede că se poate dovedi orice.

ANDREI *afirmând înfrigurat, încleștat*

Da... da... — *înnebunit până la incandescență, a pierdut cu desăvârșire simțul realității. Ii e totul indiferent afară de propria lui loialitate* — Ascultă, dacă m'ași omorî, m'ai crede?

IOANA *într'un hohot de dispreț, tot cu aluzie la scena din iatac*

Să te omori? Iaar — « *iar* » *e spus cu o ucigătoare batjocură* — să te omori?

ANDREI *cu o privire de nebun, cu pumnii încleștați, cu părul vâlvoi, îi prinde și îi sguduie mâna*

Da, dacă m'aș omorî... — *sarcastic*, — dacă, în sfârșit, m'aș omorî?

IOANA *cu dispreț din altă lume*

Dumneata vorbești de moarte...? ca atunci... crezi că...?

ANDREI *aproape în genunchi*

Ioana, n'am mințit niciodată... dacă m'ași omorî?... Dacă m'ași omorî... Ai crede?...

IOANA *cu o privire care arde, cu un neînduplecat dispreț*

Oameni ca dumneata nu se omoară... domnule...

ANDREI *Mecanismul dinăuntru a fost atins, rămâne o clipă pierit, apoi cu figura pustiită, strein de el însuși, cel de până acum, a scos revolverul din sertarul biroului, îl simte în mână și are un spasm de oroare*

IOANA *înfuriată de acest gest*

Domnule, sfârșește odată cu amenințările... Ajunge cu șantajul acesta de prost gust... A putut să prindă odată...

ANDREI *din prag, s'a calmat brusc, calmul fals, palid, de moarte; răspunde dispreţului ei, cu un dispreţ de dincolo de tot ceea ce a fost şi ar fi putut fi între ei.*

Asta-i tot ce ai înţeles? Simţi că m'ai prins în capcana cuvântului — *cu o grimasă de furie instantanee, crispat* — ah, cineva trebue pedepsit.

IOANA *pornită, exaltată*

Chiar dacă aşi auzi revolverul dincolo, tot n'aşi crede.

ANDREI *cu un zâmbet alb, cu o linişte de mort*

Nu mai e nevoie să crezi... Fac acest lucru ca să fiu eu însu-mi... Plătesc cuvântul smuls cu un preţ pe care cred că în felul acesta nu l-au plătit niciodată strămoşii d-tale. — *A dat câţiva paşi înapoi şi când ajunge aproape de uşa camerei lui, brusc îndârjit, într'o convulsie aprig voluntară, se întoarce cu spatele şi trage în dreptul inimii*

IOANA *năucită, disperată când îl vede îngenunchiat.*

Andrei — *apoi* — Elena... Jean... Jean...

ANDREI *îngenunchiat, istovit, cu o linişte de mort, o priveşte lung*

Pe dumneata te-am ucis în mine... Eşti moartă... mai moartă decât dacă n'ai fi existat niciodată... — *Cade mai mult... Jean, Elena, Stanca au apărut speriaţi... auzind şi ei detunătura. Culai a deschis fereastra foarte joasă şi priveşte înăuntru.*

ELENA *e în genunchi lângă Andrei şi în timpul acesta spune servitorului*

Telefonează repede doctorului. — *apoi la fereastră lui Culai* — Vino repede.

IOANA *A rămas o clipă năucită, împietrită, sprijinită de bibliotecă, gângăvit, nu se aude* — Andrei...

CULAI *intrând nedumerit, vede surprins*

Nu-l mişca... Nu e nevoie să telefonezi... Doctorul e aci...—*Spune ceva spre grădinar se aude:* Repede — *Elenei* — Arată-i doctorului cum să ajungă aci ... — *Pune ceva sub căpătâiul rănitului.*

ANDREI *o clipă absent, deschide ochii*

Culai...

CULAI

Ştii că mă chiamă Culai? atunci e bine...

ANDREI

Culai unde sunt?

CULAI

Acum eşti aici... Ai fost puţin spre capătul lumii, dar te-ai întors că eşti soiu rău — *intră Elena şi doctorul* — Asta-i doctorul cu «rabla». Te drege el...

DOCTORUL *l-a cercetat uşor, vede că nu are gura însângerată*

Nu e atinsă inima... Un pansament [illegible] uăm la noi la spital...

IOANA

Andrei — *e cu totul năucită, nu pricepe nimic.*

CULAI *către ea*

Ce mai vreţi? Andrei al d-voastră a murit... — *Către Elena* — Îţi place să te scoli de dimineaţă? Adună-ţi repede ce ai pe aci, că mergi cu noi la Văleni... — *Elena încremeneşte, apoi surâde tot cu tristeţe.*

SFÂRŞIT

JOCUL IELELOR

PERSOANELE

GELU RUSCANU
ŞERBAN SARU-SINEŞTI
FR. PRAIDA
PENCIULESCU D.
M. VASILIU
PETRE BORUGA
SACHE DUMITRESCU
DAŞCU MITICĂ
UN LUCRĂTOR
RESPONSABILUL (KIRIAC)
PRIMUL PROCUROR
MEDICUL
AGENTUL SECRET
GARDIANUL
PRIMUL GARDIAN
MOŞ DUMITRACHE
MIHAI
TOMA

MARIA SINEŞTI
IRENA ROMESCU
ROXANE
ELENA BORUGA
NORA
O SERVITOARE

NOTĂ. *Lucrarea care urmează nu vrea să fie decât acest lucru contradictoriu, o « dramă a absolutului » şi deci se înţelege că toate referinţele aparent istorice nu corespund datelor ştiute. Astfel personajele principale şi partidele socialist, liberal şi conservator citate, sunt aci personaje şi partide de ficţiune. Sunt însă în anume sens substanţial. reale, datele cadrului, menite să fixeze momentul Mai 1914.*

ACTUL I
TABLOUL I

Redacția ziarului « Dreptatea Socială », *biroul directorului. E colțul spre Parcul Oteteleșeanu al unei vechi clădiri, la etajul întâiu... Ferestre multe, ziduri groase, simplu văruite, o accentuată asimetrie.*

Un birou mare demodat, cu două fotolii de piele în față, multe dosare, cărți, ziare, telefon. Canapeaua corespunzătoare celor două fotolii, e la perete. Două-trei biblioteci. Pereții sunt acoperiți cu placate colorate franțuzești, reprezentând afișe de lansare ale cotidianelor socialiste, franceze. Intre ferestre în spre fund o panoplie de scrimă : măști, florete, mănuși. Deasupra ei o fotografie ca un portret, capul unui bărbat ca de 40 de ani, frumos, cu o mustață franțuzească mătăsoasă și moale.

Un afiș în românește, anunță pentru 1 Mai petreceri și mari serbări la Grădina Bordei. Afișe cu « Dreptatea Socială », câteva placarde cu lozinci : Proletari din toate țările, uniți-vă !... *sau :* Fapte, nu vorbe.

Teancuri de ziare, colecții de reviste ilustrate sau satirice. O cartonieră dublă.

Două uși în dreapta, una din vestibul, alta dă la secretariat. Incă o ușă în stânga.

SCENA I

SACHE, DAȘCU, apoi TOMA

La început, Sache singur în scenă, răscolește în toate părțile căutând manuscrise... Incearcă dulapuri și sertare închise. Ingenunche căutând jos în sertarele biroului... E paginatorul « Dreptății Sociale » în vârstă ca de patru-

zeci, patruzeci și cinci de ani, dar părând mult mai bătrân... E îmbrăcat într'o bluză albastră, foarte veche, de lucru. Poartă mustață mare și ochelari legați cu un șnur. In mâini sfoară neagră de măsurat coloanele. Dașcu, bărbat voinic negricios, foarte dârz când e nevoie, este mașinistul șef. Intră și el foarte îngrijorat, ca și Sache, tocmai când acesta este în genunchi.

DAȘCU

Ei, ai găsit ceva?

SACHE *arată cu dispreț câteva foi de hârtie*

Un articol al profesorului ăla gros, pus pe masă ca să i-l dea înapoi, și două desene...

DAȘCU

Tovarășe, dacă toată redacția lipsește de patru zile, cum să mai scoatem atunci gazeta?

SACHE

Duminecă a mai mers, că era în parte făcută de sâmbătă... Eri luni, am pus tot ce am găsit în tipografie: rămășițe, reclame clișee. Azi, marți ai văzut că m'am descurcat iar. N'am avut decât articolul directorului dat înainte... Pentru mâine însă n'am decât atât — *arată sfoara de paginație, un capăt mic.*

DAȘCU

Și tovarășul director unde e?

SACHE

Trebue să vie astăseară... A fost la Iași să pledeze în procesul ceferiștilor dela Pașcani. Vine cu trenul de nouă și jumătate.

DAŞCU *iritat*

Dar ăilalţi?

SACHE

Eu ştiu unde sunt? Cum dau căldurile se răspândesc toţi în toate părţile... Mai ales acum când au permise de tren... Nu mai dau cu zilele pe la redacţie... Se lasă unul în nădejdea celuilalt...

DAŞCU *amărât*

Şi ăştia sunt socialişti?... sunt tovarăşi, ai? Asta-i gazetă socialistă? Ascultă, nene Sache, când văd intelectualii — *a apăsat cu dispreţ* — ăştia din mişcare, mi-e silă... silă, înţelegi...?

SACHE *gospodar cumsecade*

Dacă nu sunt plătiţi cu lunile, ce vrei să facă?... Se învârtesc şi ei cum pot... Dumneata eşti maşinist... Dacă Sâmbătă nu primeşti salariul, nu mai lucrezi... Eu sunt paginator, dacă sâmbătă nu-mi primesc cei treizeci de lei ai mei, nu lucrez...

DAŞCU

Dar pe mine nu mă plăteşte gazeta, nici pe dumneata... ne plăteşte patronul tipografiei, care nici nu e măcar socialist.

SACHE

Dar el ia tot dela gazetă, nu? Ei, atunci nu mai rămâne pentru redactori. Că vezi gazeta de abia o duce de azi pe mâine. E mulţumire aci când se scoate tiparul şi hârtia...

TOMA *un flăcăiaş ca de 17—18 ani, intră puţin speriat*

Iar e tipul ăla cu mustăţi la cârciuma de peste drum... Pândeşte mereu... — *Toţi trei se privesc neliniştiţi şi se duc la fereastră.*

DAŞCU *privind cu oarecare fereală*

Care e...? că văd şi alţii în fereastră...

TOMA

Ăla care e cu pălăria în cap, cu burlane la mâini... — *stărue* — în stânga acolo, unul negru, cu mustaţa tunsă — *Se întorc dela fereastră, Toma iese, Sache mai caută mereu.*

DAŞCU

Ai mai găsit ceva...?

SACHE

Tot mai credeam că are directorul, ceva pus deoparte...

TOMA *se întoarce oarecum speriat*

Tovarăşe Daşcu, e jos responsabilul Internaţionalei a doua...

DAŞCU *a încremenit*

Cine?... Unde e?

SACHE *caută sprijin*

Ce ne facem că nu-i nimeni din redacţie să-l primească?

TOMA *agitat*

E pe coridorul dela tipografie... Nu se urcă niciodată sus, până nu se încue toate uşile cu cheia, şi nu se pun cheile pe masă. Eu trebue să păzesc la intrare...

DAŞCU

Ce facem?

SACHE *prietenos*

Nu te speria. Aşa e regula — *se frământă şi el totuşi.* — Primeşte-l dumneata că eşti secretarul sindicatului şi nu admite martori.

DAŞCU

Bine, îl primesc eu. Tovarăşe, închide uşile şi chiamă-l sus...

TOMA *închide cu cheile cele două uşi după ce Sache a intrat la secretariat, apoi iese şi el*

SCENA II

DAŞCU, TOMA, RESPONSABILUL, apoi AGENTUL

RESPONSABILUL *e un bărbat ca de şaizeci de ani, îndesat, cu capul pătrat, ochii apropiaţi, maxilare puternice şi nasul încovoiat. Are totuşi o fineţe a liniilor neaşteptată şi ceva neliniştit şi tulbure în privirea ades prea fixă. Controlează cheile pe care Toma le arată pe birou.*

Unde este tovarăşul director?...

DAŞCU

Este plecat la Iaşi... Pledează în procesul greviştilor dela Paşcani... Trebue să vină chiar acum cu trenul de astă seară.

RESPONSABILUL

Unde e tovarăşul administrator?

DAŞCU

Tovarăşul Praida este la depozitul de hârtie... Vine numaidecât.

RESPONSABILUL *extrem de nervos, extrem de nemulțumit*

Unde este tovarășul secretar de redacție?...

DAȘCU

Domnul Penciulescu, secretarul de zi nu poate f găsit... Tovarășul Lotar, secretar de noapte, este plecat din București.

RESPONSABILUL *dur, neîncrezător*

Și d-ta cine ești?

DAȘCU

Sunt mașinistul șef și secretarul Sindicatului lucrătorilor tipografi.

RESPONSABILUL *se plimbă doi pași prin cameră*

Tovarășe, este de neînchipuit ceea ce se întâmplă... Intreaga redacție a singurului cotidian socialist e absentă în momentul culminant al istoriei socialiste...—*fața i se frânge dezolată* — Cum e cu putință atâta lipsă de înțelegere? Cum vreți ca muncitorii să mai aibă încredere în intelectualii din mișcare?

DAȘCU *desamăgit*

Tovarășe, aveți dreptate și eu am aceeași părere despre intelectualii din mișcare...

RESPONSABILUL

Tocmai astă seară — *frământându-se îngrijorat* —Tocmai astă seară...

DAȘCU *neliniștit*

Dar ce se întâmplă astăseară tovarășe?

RESPONSABILUL *cu fervoare, îndurerat*

Cui comunic eu astănoapte ordinele Internaţionalei?

DAŞCU *tulburat, plin de inimă*

Tovarăşe, v'am spus că sunt secretarul Sindicatului lucrătorilor tipografi...

RESPONSABILUL *cu oarecare îndoială, nervos*

Pot avea încredere în dumneata?

DAŞCU *speriat de încrederea pe care o solicită*

Cum credeţi, tovarăşe.

RESPONSABILUL *concentrat, luptând mult cu el însuşi, îl priveşte lung şi solemn*

Tovarăşe, la noapte isbucneşte războiul imperialist...

DAŞCU *încremenit, nu ştie ce să creadă*

La noapte, tovarăşe?

RESPONSABILUL *copleşit, concentrat, în şoaptă*

La noapte...

DAŞCU *nu se poate regăsi, caută să se convingă parcă*

Dar... nu ştiu...N'am auzit nimic...Nu s'a vorbit nimic... Ziarele n'au scris niciun rând... In sfârşit...

RESPONSABILUL *cu aceeaşi emoţie liturgică*

Tovarăşe, astăseară e seara cea mare... La ora asta şaizeci de divizii germane, s'au pus în mişcare în secret şi vor trece la miezul nopţii frontiera franceză... La noapte, 18 Mai 1914... In zorii zilei, la ora 4 şi treizeci se va proclama Revoluţia socialistă mondială...

DAȘCU *nu mai poate respira*

Se proclamă revoluția socialistă mondială?

RESPONSABILUL *granitic*

La ora 4 și 30 dimineața, drept răspuns provocării capitaliste... — *apoi destins, melancolic și mulțumit* — Cine ar fi crezut asta acum câteva săptămâni...? Germania, Franța, Austro-Ungaria, Anglia, Rusia în plină revoluție proletară?

DAȘCU *agitat, instabil*

Șeful de atelier pretindea că nici într'o mie de ani nu va mai fi revoluția socialistă... Da noi?... noi ce facem?

RESPONSABILUL *solemn și uimit*

Mai întrebi? De ce sunt eu aci? Mâine la 4 și 30 proletariatul românesc, în același timp cu muncitorimea din lumea întreagă va declanșa revoluția... Te rog să comunici direcției ziarului socialist următoarele dispoziții .Vrei să iei un toc? — *dictează* — « Deschideți, după ora 12 plicul galben din caseta de fier, cu numărul 14.367 și vă conformați imediat dispozițiunilor de acolo... La 8 dimineața deschideți un alt plic galben numerotat 7.634. Cuprinde o proclamație către muncitorime pe care o afișați și o tipăriți și în gazetă ». Oameni de șoc aveți între muncitorii d-voastră?...

DAȘCU *ascultând tumultul din el*

Suntem aci noi, doi dintre mașiniști și mai sunt trei linotipiști...

RESPONSABILUL

Aveți instrucțiuni speciale secrete, comunicate individual, raportate la obiective precise: Poșta, Uzina de Gaz și Electricitate, Arsenalul, principalele ministere...

DAȘCU

Se va face întocmai... — *tot mai întreabă năucit* — Astăseară? — *se mișcă nervos* — Cine ar fi crezut?... *foarte tulburat.*

RESPONSABILUL

Da... de mâine începe să se învârtească iar scrânciobul ruginit al lumii... Milioane de oameni se vor ridica deasupra norilor și vor fi striviți apoi de pământ...

DAȘCU *adânc tulburat*

Va fi atât de greu, tovarășe?

RESPONSABILUL

Hei, tinere... la roata lumii vor învârti mulți nebuni până se va opri mașinăria ei cum trebuie... Vor suna cît cerul tobele poftelor... se vor încăleca mereu trăsnetele turbării...

DAȘCU *speriat*

Credeți că nu va reuși Revoluția...

RESPONSABILUL

Nici o grije... Revoluția va merge ca Isus pe ape...

DAȘCU *nedumerit*

Ca Isus pe ape? Tovarășe, credeți în minuni?

RESPONSABILUL *încurcat*

Puțin, nu mult... Nici chiar unei Revoluții nu-i strică o leacă de minune...

DAȘCU

Crezi că am să am timp să-mi mai îmbrățișez nevasta și copilul?

RESPONSABILUL *înduioșat*

Copilul? — *pătruns de gândul acesta, obsedat, emoționat* — Ceea ce mă tulbură pe mine este rolul jucat de data de 18 în vieața mea. Sunt născut la 18 Iulie, m'am însurat la 18 Ianuarie, nevastă-mea era și ea născută la 18 Martie...

DAȘCU *ca în fața unei porți spre alt tarâm*

Revoluția proletară...

RESPONSABILUL

Nu uitați... ordine clare, energie în execuție... Secret pentru surpriză...— *scoate un plic albastru și i-l dă lui Dașcu* — Aveți aci fondurile necesare pentru tipărirea proclamației... La revedere... și fiți cu grije... Mâine, 18 Mai 1914, e ziua cea mare...

DAȘCU

La revedere tovarășe... aveți încredere în noi... — *Responsabilul iese.*

DAȘCU *se duce la ușa secretariatului, deschide cu cheia. Apar intrigați Sache și Toma. Mereu tulburat*

Tovarășe... — *dar de emoție nu poate vorbi.*

SACHE *grăbit*

A lăsat plicul?

TOMA *răsuflând bucuros*

Uf... m'am speriat când l-am văzut... — *justificându-se* — Agentul era jos și pândea.

DAȘCU *încruntat*

A fost foarte supărat că n'a găsit pe nimeni din redacție.

AGENTUL *intră, parcă pe furiș vorbește puțin cam încurcat*

Nu vă supărați... nu era nimeni afară ca să mă anunțe și am intrat așa... — *toți rămân încremeniți se uită unii la alții... Agentul își învârtește mereu pălăria, făcându-se că nu se uită la ei.*

TOMA *a trecut în spatele agentului și arată speriat, în șoaptă, dar net*

Siguranța...

SACHE

Nu face nimic... dar ce vrei dumneata?

AGENTUL *încurcat*

Aș vrea să vorbesc cu domnul Director...

SACHE *neliniștit*

Domnul Director nu e aci... Vino mai târziu.

AGENTUL *vrea să iasă dar se răsgândește*

Nu pot să-l aștept aci pe domnul Director?

PRAIDA *care intrase, pricepe situația*

Dar cine ești dumneata și ce treabă ai cu domnul Director? — *Praida e un bărbat voinic, frumos, ca 35—40 de ani cu o barbă pătrată blondă, îngrijită. Fire de un calm episcopal, cu gesturi foarte legate, are o autoritate sigură, fără să ridice niciodată tonul. Fumează sau cel puțin ține necontenit în colțul gurii o pipă dreaptă franțuzească.*

AGENTUL *modest, mângâindu-și parcă mâinile*

Sunt un mic ceasornicar de pe strada Sfinților... L-am rugat pe d-l Ruscanu să-mi pledeze într'un proces și mi-a spus să-l caut la redacție...

PRAIDA *care și-a confirmat impresia că e vorba de un agent al Siguranței, foarte blajin*

Foarte bine... atunci așteaptă-l — *către Sache* — Ei ce facem, l-ați găsit pe Lotar?

SACHE *cu sfoara în mână*

Iată tot ce avem... Nici pomeneală nici de tovarășul Lotar, nici de tovarășul Vasiliu.

AGENTUL

Nu vă supărați, am întâlnit pe scară un domn... Nu era domnul Kiriac, fostul proprietar al Uzinelor Unite? — *așteaptă interesat răspunsul. Nimeni nu știe ce să răspundă, schimbă între ei priviri care confirmă sentimentul tuturor că au în față un polițist.*

AGENTUL *foarte încurcat*

L-am cunoscut mai demult, aveam ceasornicăria lângă magazinele lui.

PRAIDA *îl întrerupe fulgerător*

Ascultă domnule, spune limpede ce vrei să afli despre acest domn?...

AGENTUL *mereu încurcat*

Nimic, întrebam și eu așa...

PRAIDA *surâde, apoi blând de tot, cum l-ar întreba ce țigări fumează*

Ce nume ai d-ta la Siguranță?...

AGENTUL *o clipă zăpăcit*

Eu, dela Siguranță? — *apoi înțelege că e de prisos să tăgăduiască* — Văd că sunteți informați...

PRAIDA

Noi te știam de mult, acum spune-ne ce vrei să afli despre d-l Kiriac?...

AGENTUL *foarte firesc*

Nimic, am vrut numai să-mi verific părerea. Cazul lui ne e perfect cunoscut la Siguranță... E un om foarte cumsecade... dar are o țicneală... Vede numai războaie și revoluții?... Aci vine de vreo șapte ani, dar înainte de « Dreptatea Socială », timp de vreo 10—11 ani se ducea la 18 ale fiecărei luni la « Torța ». Lăsa și acolo câte un plic... La Siguranță avea un cazier până acum vreo doi ani, la zi... Acum râd toți inspectorii de nebunia lui. — *sigur* — Nu va fi niciodată nici războiu, nici revoluție, din cauza armamentului teribil de azi. Așa spune domnul director general și toți inspectorii sunt de aceiași părere... Spunea domnul inspector Georgescu, ieri de pildă. « Dați-mi trei mitraliere de astea noi de trag 600 de focuri pe minut și nu-mi mai e teamă nici de o adunare de zece mii de oameni de pe stradă... Ei, zicea dumnealui, altceva era pe vremea revoluției acelea franceze... Atunci până încărca un soldat o pușcă cu cremene și îndesa cu vergeaua, îi spărgea lelița capul cu sticla de lapte »... De aia când aud de revoluții și războaie, azi râd toți de se prăpădesc. Toți îl știu pe Kiriac.

PRAIDA

Ei, atunci râd ca niște proști... O să vedeți și războaie și revoluții să vă săturați, dacă nu peste zece ani, peste cincizeci, atunci când societatea de azi va fi coaptă pentru războiu și revoluție... Poți să pleci dacă e vorba numai de asta.

AGENTUL *hotărît*

Nu vă supărați, dar eu tot am să-l aștept pe domnul director. Am de vorbit cu el.

PRAIDA *privește încurcat*

Dar nu aci. Vino cu mine.

AGENTUL *șovăie, neliniștit*

Unde? Vreau să rămân aci.

PRAIDA *energic*

Vino cu mine — *îl împinge*

TOMA *speriat, dar nu nemulțumit*

Să știi că tovarășul Praida îl împușcă. Ai văzut cum l-a înfășcat?

SACHE

Ei, și dumneata tovarășe... Nu se ucid oamenii ca puii de găină... Am auzit și eu că inginerul acesta e iute de revolver... Multe se spun că a mai făcut prin străinătate, pe acolo. Dar ce anume și cine e, nu știe nimeni.

PRAIDA *se întoarce*

L-am închis la expediție până vine directorul... Prea vrea să-și vâre nasul în toate.

TOMA *sfios, dar pasionat*

E adevărat tovarășe inginer, că aveți mușchi de oțel? — *ar vrea parcă să pipăe.*

PRAIDA *surâde prietenos*

Chiar de oțel n'o fi ei, dar nu mă lasă la nevoe:...

TOMA

Floroiu pretinde că ați sărit, în Austria, de pe un pod, pe acoperişul unui tren în plin mers... Se poate asta?

PRAIDA *surâzând mereu cu simpatie*

De, se cam poate, când ești încolțit de poliție... De aceea tovarăşe trebue să faci gimnastică multă... să fii tare... — *îl bate pe obraz, pe Toma, care iese apoi fericit.*

SCENA II

ACEIAȘI, PRAIDA, PENCIULESCU

PENCIULESCU *bărbat de 50—55 de ani, față neagră de senator roman trăit în mizerie, nebărbierit de câteva zile, sprâncenele stufoase.*

Ce-i domnule, iar au dispărut derbedeii aceia de redactori?

DAȘCU *răsuflând în sfârșit*

Bine că ați venit, domnule Pensciulescu... De trei zile vă căutăm... Nu poate apărea gazeta... Nu e niciun redactor aci...

SACHE

Nu e niciun redactor și... și... ne cam caută dela Siguranță.

PENCIULESCU *speriat, gata să plece*

Dela Siguranță? Ce mai e și asta? — *spre ușă* — Am plecat...

TOMA *copilărește pătimaș*

L-a închis tovarăşul Praida la expediție. Ne-am speriat... că tocmai venise și Responsabilul dela Internaționala doua...

PENCIULESCU *bucuros, din prag*

A venit nebunul de Kiriac?... Unde e plicul? Repede...

PRAIDA *îl arată neglijent*

E pe masă...

PENCIULESCU *desface plicul febril*

2.800 lei... Avem asigurată chenzina salariilor. Eu îmi reţin 300 lei. E unul din farmecele vieţii să ai de aface cu nebunii. E adevărat că dintre toţi nebunii pe care i-am văzut în vieaţa mea, niciunul nu mi s'a părut mai iremediabil decât ăsta. De câţi ani vine el aşa convins să anunţe noaptea revoluţiei?

SACHE

De şapte ani, săracul... Şi-o să mai vină încă vreo şapte, de aci încolo, dac'o mai trăi. In ajun de 18 ale lunii, e ceasornic.

PENCIULESCU

Dar ce spuneaţi de agent?... Că de bucuria banilor şi uitasem... Ce e cu Siguranţa?

DAŞCU

...E un agent care aşteaptă pe tovarăşul director... L-a închis tovarăşul Praida la expediţie...

PENCIULESCU *stă câtva timp pe gânduri, apoi îşi bate fruntea cu vârful degetelor şi spune lui Praida*

Acum înţeleg... E o notă în oficiosul guvernului de azi... — *se caută în buzunare.*

PRAIDA

Ce notă?

PENCIULESCU *neliniştit*

E gravă... Drept să-ţi spun nu-mi prea place să fiu amestecat în chestiuni de felul acesta... Ascultă. « O gazetă dintre cele care trăesc din fonduri suspecte —

surâzând — Asta-i titlul nostru în paginile oficiosului, își atribue în mod ridicol un merit, din faptul că conducerea — cacofonia e a lor — partidului a chemat într'alt post de mare importanță, pe distinsul nostru prieten, domnul Nicolae Hariton, fost ministru al justiției. Îngâmfată fără motiv, numita foaie care trăește din fonduri suspecte, a deslănțuit o nouă campanie împotriva actualului titular al Justiției insinuând că va veni cu documente misterioase care există numai în fantezia acestor domni. Ceea ce acești pescuitori în apă tulbure trebue să știe neapărat, e că guvernul este hotărît să intervie energic, ca să tae pe viitor cheful unor indivizi certați cu morala, să agite imprudent opinia publică. Se vor lua măsuri drastice ca pe viitor să piară pofta și altora de a mai recurge la asemenea procedee » — *către Praida* — Ai înțeles? Măsuri drastice? Cu ăștia nu e de glumit.

PRAIDA

Nu... nu... Penciule... exagerezi... Nota nu vine de sus... e scrisă de vreun reporteraș...

PENCIULESCU *cercetează atent*

Bloc 12, la ultimile informații? Astea sunt scrise totdeauna de membrii guvernului sau de alții dela conducerea partidului. Au căpătat febră sus la cap, la conducere. — *se aud pe fereastră măsuri din « Văduva Veselă ».*

SACHE

E ora 9, a început spectacolul la parc — *închide fereastra. Sună telefonul.*

PRAIDA

Dacă e Lotar, chiamă-l imediat la redacție.

PENCIULESCU *după ce ascultă, neagă cu capul, apoi vorbește la telefon*

Da... da.... « Dreptatea Socială » — *ironic* — Sigur... continuă... Și mâine, în fiecare zi. Da, domnule, continuă în chestia cu Sinești... Bine... 900

de foi?... S'a făcut... — *lui Daşcu* — Craiova întreabă dacă mai continuă cu Sineşti şi cere 900 de foi, în loc de cincisute.

SACHE

Azi dimineaţă a telefonat şi Constanţa... Aseară Galaţii şi Brăila. Toţi cer foi mereu... Tovarăşe Praida... trebue ridicat tirajul.

PRAIDA

Nu-i decât o ameţeală de câteva zile...

DAŞCU

Până să ridicăm tirajul nici nu putem apărea... Nu e aci niciun redactor... Uite ce fac intelectualii din mişcare.

PRAIDA

...Vom apărea, tovarăşe Daşcu, vom apărea... De ce te agiţi atâta?... Nu ştii că aşa se întâmplă cu toate gazetele bucureştene, cum vine luna Mai?

PENCIULESCU

Daşcu e un dobitoc rar care crede că gazetele sunt scrise de redactori... Daşcule, ziarele se scriu singure, dacă ai un secretar de redacţie ca mine şi un bun paginator cum e de pildă bestia capitalistă de Sache.

PRAIDA

Dacă ar fi venit ziarele franţuzeşti am fi putut să mai reproducem articolele lui Galmetta împotriva lui Lecaillaux. Anunţa vineri alte scrisori ale doamnei Lecaillaux...

PENCIULESCU

A, nu, asta nu... Ceea ce face Galmetta e inadmisibil. Nu se publică scrisorile de dragoste primite de o femeie sau adresate ei sub niciun motiv... Cum puteţi fi voi acum de partea unui reacţionar ca acest Galmetta?...

PRAIDA

De ce nu?... Ceea ce ne interesează este că înregistrăm marea putreziciune a claselor burgheze... N'o să ne împiedecăm acum de asemenea prejudecăţi... Dar de când ai devenit apărătorul femeilor îndrăgostite?

PENCIULESCU

...De ce să nu le apăr sărăcuţele?... Numai bine mi-au adus în vieaţă... Niciun rău.

PRAIDA

Oricum, dacă ar fi Lotar aci, ne-am descurca mai uşor.

DAŞCU

De ce nu scrieţi dumneavoastră un articol, domnule Penciulescu?

PENCIULESCU *indignat*

Eu să scriu? Niciodată... Am principiile mele băiete. Scrisul perverteşte inteligenţa. Căutaţi-vă pe Lotar.

SACHE

Nu l-am văzut de alaltăieri, ba nu de sâmbătă la prânz... Vă căuta tovarăşe administrator ca să ia un acont că şi Costache era plecat în provincie după încasări... L-am împrumutat eu cu cinci lei şi de atunci nu l-am mai văzut...

PENCIULESCU *ridică telefonul care suna*

Ei Lotar, tu eşti... Vino repede la redacţie, că şi-a pierdut Daşcu, intelectualul — *repară* — A, tu eşti Fănică?... Ei da... Eu, Penciu... spune *(inconsecvent ca de obiceiu, indignat)* Fugi de aci, nu vă mai luaţi după toţi proştii... Reproduce-ţi fără grije articolele mai departe... Cum o să înceteze campania?... Gregoriade e un dobitoc *(sarcastic echivoc)* Până într'o săptămână avem şi capul lui Sineşti...

retezat, îl punem în balconul redacției alături de a lui Hariton... Păi sigur... Așa făceau turcii cu învinșii lor... Cum? Când vine directorul? Trebue să sosească, vine cu acceleratul de Iași... Cine?... Cine? A, Nacianu... Îi spun... — *către Praida* — Dobitocul de Gregoriade a vrut să împiedice oficiosul conservator să mai reproducă articolele noastre despre Sinești... Pretinde că documentul pe care îl tot anunțăm de opt zile este un... bluff...

DAȘCU

Bluff?...

PENCIULESCU

Cacialma, puiule, cacialma pe turcește — *către Praida* — Auzi că urmărim doar să ne ridicăm tirajul... Ascultă, vine aci mâine, Nacianu fostul ministru, să vorbească în chestia asta cu directorul...

PRAIDA

Vine Nacianu într'o redacție socialistă...?

PENCIULESCU

De când am devenit prezentabili... Ce vrei?...

PENCIULESCU *ridică telefonul*

Alo...da — *către ceilalți* — Lotar... — *apoi* — Hai, domnule, vino imediat la redacție... — *tresare* — Ce? Lasă glumele și aleargă încoace... — *face un gest iritat, apoi, făcând semn că Lotar e nebun* — Zice că e la Paris...— *către Lotar* — Domnule, încă odată, înțelege, te așteptăm la redacție — *face un gest de exasperare, apoi către cei din redacție* — Căldurile astea... — *lui Lotar* — Nu mai umbla cu prostii... pune o compresă cu apă rece la cap și într'un sfert de oră să fii aci — *nu mai știe ce să facă, se întoarce spre redacție* — O ține una și bună că e la Paris...

PRAIDA *trece el la aparat*

Da... da... aci Praida... Chiar la Paris? Adevărat? Vasiliu, nu ne-a spus nimic... De altminteri nici el n'a mai dat de sâmbătă pe aci... Bine... Bine... Stai să iau un creion... Dictează... Da — *Praida ascultă la telefon și scrie* — Cum — *nu-i vine să creadă* — Cum? l-a ucis? Sst... — *ceilalți fac semne că nu pricep sau gesturi întrebătoare, el îi îndeamnă la liniște* — Uite că scriu — *și scrie, repetând ce i se dictează* — «Azi, la ora unu, doamna Lecaillaux a ucis în biroul lui dela Le Siècle, pe Albert Galmetta... A venit la redacție la ora 10 dimineața și a așteptat trei ore până când a fost primită. In clipa în care a intrat în birou a descărcat șase focuri, în directorul ziarului, care a fost ucis pe loc. Doamna Lecaillaux a fost imediat arestată. Soțul ei, ministrul Justiției și-a dat demisia. E probabilă căderea întregului guvern. Aseară Le Siècle publicase o nouă scrisoare a doamnei Lecaillaux din vremea când era amanta actualului său soț». Da, da am scris. Dictează mai departe... — *continuă să scrie cele ce urmează, dar toată redacția e copleșită de prima telegramă* — Da... alta... Aviatorul Pégoud a executat eri în fața unei mulțimi imense la meetingul dela Vincennes, douăzeci și trei de loopinguri la rând. Alta...S'a hotărît definitiv ca Poincaré și Tarul să se întâlnească în apele mării Baltice la 10 Iulie — *acum ascultă altceva*... — Bine,... am să-i spun tovarășului Ruscanu... Care ți-e adresa? Rue Sainte Beuve 33... Bine La revedere... — *Se întoarce și explică celorlalți, care au urmărit scena stupefiați* — E la Paris. A sosit azi de dimineață... Astea sunt știrile din gazetele de astă seară. Mâine « Dreptatea Socială » este gazeta cea mai informată din România...

PENCIULESCU *obsedat de amănuntul acesta*

L-a așteptat trei ore cu revolverul în manșon... Teribilă voință de a ucide...

PRAIDA

Această burghezie abuzează de dramele pasionale...

PENCIULESCU *cu un zâmbet greoi*

Dramele pasionale au început odată cu mitologia... In orice caz eu îți spun un lucru... Nu se va găsi în Franța, curte cu juri care s'o condamne pe doamna Lecaillaux, pentrucă a ucis pe cel care s'a folosit într'o campanie de presă de scrisorile ei de dragoste, publicându-le... Acolo nu se glumește cu asemenea lucruri.

DAȘCU

Crezi că Dimineața nu o să aibă știrile?

PRAIDA

Nu, e sigur, fiindcă ei le primesc retransmise mai târziu dela Viena,... la noapte... Vom fi singuri... Zicea că să cerem amănunte despre plecarea lui la Paris lui Vasiliu și să-i trimitem cartea de corespondent.

PENCIULESCU

Ei, dar acum ce facem? — *către Dașcu* — Ce-ai acolo, articolul lui Saint-Just?

DAȘCU *nu pricepe și se uită la articolul pe care-l are în mână*

Sejust?

PENCIULESCU *iritat*

Saint-Just, Dașcule, « Sfântul Dreptate ». Toată ziua te învârtești prin redacție și nu știi măcar cine e Saint-Just... A fost un revoluționar teribil, Dașcule. *(cu un lirism afectat)*. Abia trecuse de 20 de ani și, era frumos ca un înger, tăios ca un paloș, pur ca zăpada... Deoarece văzuse « Jocul Ielelor » a dirijat teroarea și a trimes pe Danton la ghilotină... Instruește-te Dascule... *(amănunt neglijabil)* I-au retezat și lui capul, tocmai când împlinise douăzeci și șase de ani.

SACHE *lui Daşcu*

Sejust l-a botezat domnul Penciulescu pe domnul director, tovarăşe.

PENCIULESCU *indignat, îl corectează*

Of, Saint-Just... Saint-Just... M'am canonit de geaba cu tine Sache... Zi-i dacă nu poţi aşa, Arhanghelul « Dreptăţii sociale ».

DAŞCU

Şi de ce ziceţi că a văzut « Jocul Ielelor »?

PENCIULESCU

Ajunge... Prea multă instrucţie strică. Lasă asta pe mâine, Daşcule.

TOMA *apare abia răsuflând*

A venit şi domnul corector...

PENCIULESCU *grăbit*

Cine mă?...

TOMA

Domnul Vasiliu...

VASILIU *adolescent întârziat, ca de 25—27 de ani, destul de modest îmbrăcat, lavalieră, pretenţii intelectuale*

SACHE

Tovarăşe Vasiliu, hai să facem numărul mai repede... Te căutăm de trei zile...

VASILIU

Am fost la ţară la un prieten... M'am refăcut şi eu puţin...

PENCIULESCU

Vrei să spui că ai fost la sanatoriu cu bietul Lotar.

VASILIU

Ce sanatoriu? Lotar e la Paris...

SACHE

Cum a plecat domnule la Paris că n'avea un ban?...

VASILIU

Avea cinci lei, împrumutați dela dumneata. Eu n'aveam nici atât... Am plecat amândoi cu acceleratul de Sinaia.

PENCIULESCU

Nu cumva ai și d-ta, permis?

VASILIU *șiret*

Am... permis natural... A jucat la ruletă...

PENCIULESCU *(nedumerit)*

Ce-a jucat?

VASILIU

Ăia cinci lei, i-a jucat la ruletă și până la 10 seara a făcut 60 de lei... La zece ne-am dus la Nae visavis de Palace și i-am ars o masă strașnică. Doi pui fripți, brânză nouă, căpșuni, o sticlă de Nicorești. A costat aproape patru lei... Bine înțeles cafelele turcești, câte un pachet de intime. Mi-a dat și mie cinci lei...

PENCIULESCU

Ei bine, și cu 50 de lei a plecat la Paris?

VASILIU

Stai să vezi. Pe la 11 și jumătate ne-am întors la cazinou, că n'aveam unde dormi, așteptam trenul de

5 dimineaţa. Lotar s'a aşezat la o masă de bacara şi a pierdut toţi banii...

PENCIULESCU

Păi atunci?

VASILIU

Am mai stat vreo două ceasuri şi pe urmă m'a întrebat dacă mai am cei cinci lei. Mi i-a luat şi a început să joace în picioare, când la o masă când la alta. Aşa a câştigat vreo 530 de lei până la 6 dimineaţa. Ne-am dus la gară, am luat câte o cafea cu lapte, el şi-a făcut socoteala pe hârtie şi-a plecat la Paris. Mi-a dat şi mie 10 lei — *Lui Sache* — Uite şi datoria lui de 5 lei...

PENCIULESCU

Şi cum a plecat? aşa fără paşaport, fără viză?

VASILIU

Avea el un paşaport, vechiu, perimat...
A spus că n'are nevoie de nicio viză.

PENCIULESCU

Bagaj material, dacă nu bagaj intelectual?

VASILIU

Ce bagaj? Parcă el avea bagaj? Când s'a mutat la mine şi-a adus tot bagajul în jurnal. Mi l-a lăsat mie. Spunea că tot stă trenul la Viena, două ore. Cu 30 de lei îşi cumpără un geamantan bun de piele, apoi îşi ia două costume de haine şi rufărie, ghete. Nu dă mai mult de 200 de lei cu totul. Ajunge la Paris cu minimum 180 de lei. Prima lună asigurată, pe urmă zice că se descurcă el. Vrea să ne devie corespondent la Paris... Spune să-i trimitem imediat o carte să se înscrie acolo în Asociaţia corespondenţilor străini de presă.

PENCIULESCU

Deocamdată trebue să facem gazeta pentru mâine... Ce-a telefonat el nu e prea rău. Ascultă, ști să scrii?...

VASILIU *nebun de fericire*

Sigur, am fost coleg cu Lotar la o revistă modernistă.

PENCIULESCU

Atuncia o să te am și pe d-ta pe cunoștiință. Te fac gazetar. Uite telegrama asta telefonată dela Paris. O asezonezi și o dăm pe toată pagina patra. Descrie pe larg scena dela redacție, așteptarea femeii.

VASILIU

Intr'un sfert de oră sunt gata...

PENCIULESCU

Dar faci și corecturi la noapte, până găsești pe cineva... .Și nu uita... titlu pe trei coloane... «L-a așteptat în hall trei ore».

VASILIU

Fără nicio grije.

GELU *intră cu o mică valiză în mână*

Bună seara, tovarăși, cum stăm cu numărul de mâine?... — *Gelu e un bărbat ca de 27—28 de ani, de o frumusețe mai curând feminină, cu un soiu de melancolie în privire, chiar când face acte de energie. Are nervozitatea instabilă a animalelor de rasă. Privește totdeauna drept în ochi pe cel cu care vorbește și asta-i dă o autoritate neobișnuită. Destul de elegant îmbrăcat, deși fără preocupări anume*

PENCIULESCU

E lată rău... campania înpotriva lui Sinești a alarmat guvernul. Ai văzut oficiosul de azi?... Anunță măsuri drastice...

SACHE *cam speriat totuşi*

Vă aşteaptă un agent dela Siguranţă.

GELU *nedumerit*

Ce agent? Unde e?...

DAŞCU

L-a închis tovarăşul Praida la expediţie.

GELU *mereu nedumerit, dar fără să fie îngrijorat totuşi*

Să vie încoace — *Daşcu se duce să-l aducă pe agent*

PENCIULESCU *enervat*

V'am spus eu... Sineşti nu e un ministru de Justiţie ca Hariton, să se lase demis de o gazetă... Asta-i mână tare... O să ne însceneze procese peste procese... Toată ziua o să fim cu procurorul pe capul nostru... Nu-mi place să fiu cercetat la Siguranţă... Eu am fost totdeauna de părere că o gazetă socialistă nu trebue să se încurce cu miniştrii de Interne sau de Justiţie... A... Ministrul Instrucţiei, ministrul Domeniilor, al Lucrărilor publice, cât vrei... nu e niciun pericol... Dar ministrul Justiţiei? Hm... Hm... — *intră Daşcu cu agentul*

GELU *începând să surâdă, de cum îl vede*

A, domnul Ştefănescu... Scuză-mă, te rog să treci la mine să aranjăm chestia aceea — *îi arată uşa din stânga şi agentul intră acolo* — Tovarăşi, domnul Ştefănescu are însărcinarea să mă fileze, dar cum e în fond un om destul de cumsecade, am căzut amândoi la învoială. Decât să se ţie de geaba trei zile după mine în provincie, dumnealui îşi ia un mic concediu şi se duce pe şoseaua Colentina, unde are un fel de viişoară. Işi vede omul de lucru, iar când mă întorc, îi dictez eu raportul despre deplasările mele şi despre întrevederile pe care le-am avut — *cei de faţă se privesc uimiţi* — Tovarăşe Vasiliu...

PENCIULESCU *în zig-zag*

Mai dai și azi vreo casetă?

GELU

Nu pricep cum poți întreba asta?

PENCIULESCU *mestecând parcă gumă*

Să-ți spun sincer... Mai fac eu pe convinsul și grozavul, că așa mă ia temperamentul... dar sunt sigur că această campanie nu va fi de cât o furtună într'un lighian cu apă... Ca toate campaniile politice din țara românească — *mestecă iar în gol* — Aci, nimic nu face impresie... nimic nu e luat în serios. Cazul Hariton e cu totul altceva... Acolo au fost lucrături de culise — *mestecă într'alt sens* — In schimb riscăm enorm: suspendarea gazetei și implicarea noastră a tuturor, în vreun proces de falșificare de monede, sau în cine știe ce fraudă vamală. Cu liberalii în genere dar mai ales cu Sinești, nu e de glumit... — *cu buzele strânse* — Și toate acestea pentru ce? Pentru o campanie sortită să rămâie o lovitură în apă...

GELU *pătruns de ceeace spune, cu vorbele încet așezate*

Știu că suntem aci în răspărul Balcanilor, pe la periferia Bizantului, unde tot ceeace se întâmplă este obiect de glumă... dacă se întâmplă vecinului. Dar ceeace a săvârșit Sinești, e ceva atât de nelegiuit, încât se va cutremura chiar această societate în care excrocii sunt acostați cu familiaritate și tandrețe.

PENCIULESCU *se încruntă, căci nu pricepe*

Ei, ce putea să săvârșească? Nu ai putea să ne spui și nouă?

GELU *încurcat*

Deocamdată, nu...

PENCIULESCU *nedumerit și sceptic*

Nu prea văd ce ar putea fi chiar atât de grav...

GELU

Pot să-ţi spun acum doar atât, că pentru fapta lui, în Franţa, Sineşti ar fi fost dus la ghilotină... în Anglia ar fi fost spânzurat.

PENCIULESCU *vânturând mâna*

In Franţa... în Anglia.

GELU

Ei bine, şi aci la noi va tresări orice conştiinţă. Vom cresta opinia publică, răsturnând ca fierul plugului.

PENCIULESCU *cu un zâmbet acru*

Conştiinţele de aci? Să nu mai vorbim de ele... Sunt goale şi nodcroase ca trunchiurile de sălcii pe baltă. Totul e aci mascaradă şi impostură...

GELU *care luase o floretă din panoplie şi se juca cu ea, arată o mască de scrimă*

Mascaradă? Iată singura mască pe care am pus-o în viaţa mea. Am putut greşi, dar mască n'am purtat niciodată.

PENCIULESCU

Şi pe urmă îţi repet... Sineşti nu e Hariton... Are o reputaţie de mână de fier bine stabilită, din guvernarea trecută, când a fost secretar general la Interne.

GELU

Nu uita că nici eu nu sunt singur... Am în jurul meu atâţia oameni...

PENCIULESCU *mestecă în gol ironic, priveşte de jos în sus*

« Tovarăşii » dumitale?

GELU *îndârjit*

Da « tovarăşii » mei. Sunt puţini, dar sunt cei mai buni... Sunt cei dela început.

PENCIULESCU *cu un rânjet cinic*

Inţeleg, înţeleg... « tovarăşii » dumitale... — *mestecă în gol* — « Tovarăşi » în sfârşit.

GELU

Ei bine, aşi vrea să ştii un lucru... Abia de când am devenit eu însumi « tovarăş » simt că îmi pot spune privindu-mă în oglindă: « Domnule Gelu Ruscanu »... — *strigă spre secretariat* — Tovarăşe Vasiliu — *iar când acesta apare* — Ia te rog un toc şi scrie...

VASILIU *s'a aşezat la birou* Da...

Scrie, te rog... — *iar Vasiliu scrie apoi ceea ce dictează el* — « Cu o îngâmfare, explicabilă numai prin faptul că nu are simţul realităţii — *într'o paranteză către Penciulescu* — Să folosim, nu-i aşa? propriul lor stil... — *reia* — oficiosul, guvernului se preface că nu crede în existenţa unui document compromiţător pentru ministrul Justiţiei, şi ne sfidează, ameninţându-ne cu măsuri poliţieneşti. Ca să facem plăcere oficiosului precizăm că este vorba de un astfel de document, încât la apariţia lui, ministrul Justiţiei va trece probabil de pe banca ministerială pe banca Justiţiei pur şi simplu, fireşte în cazul când nu-şi prezintă neîntârziat demisia. Aşteptăm deci încă o zi ». Ai scris?... O dai bloc, casetă dublă, în pagina întâia, coloanele 6—7, în cap — *către Penciulescu* — Ca să vadă acum cât suntem de hotărîţi.

TABLOUL II

O încăpere cu totul întunecată. Sinești, bărbat aprig bine legat, ca de patruzeci și ceva de ani, stă gânditor într'un fotoliu, lângă care e o măsuță cu o lampă cu abajur, verde întunecat, care nu lasă decât un con de lumină, puternic dar îngust. Pe măsuță un telefon, o cutie cu țigări, un dosar. Nu se poate spune ce oră din noapte e. Omul fumează și gândește aproape nemișcat, dând o impresie de concentrare dură ca o carapace. Are o privire puternică și mâinile mari agitate. In conul de lumină cu reflexe verzui, trăsăturile feții au o duritate de gravură. In cabinetul lui doar bănuit, omul e ca într'o celulă singuratică, luminată, pe o mare întunecoasă, plecat peste un hău în care ascultă, tăcut...

După câtva timp, soneria telefonului. Abstras, îl lasă un timp să sune fără să răspundă. Apoi ridică receptorul și cu o voce gravă și adâncă — Ministrul Justiției — *Ascultă îndelung ce i se spune, foarte atent, dar fără niciun fel de mimică, apoi spune liniștit și plin* — Nu — *închide telefonul și rămâne iar pe gânduri ca și cum ar continua să asculte în el însuși. Perdeaua se lasă încet.*

TABLOUL III

SCENA I

GELU, PRAIDA, ELENA BORUGA

ELENA BORUGA *femeie tânără, frumoasă, voinică*

V'am spus de rândul trecut că este ultima dată... Nu mai pot lungi comedia asta fără noimă... S'a sfârşit, s'a sfârşit — *cei de faţă o privesc uimiţi, consternaţi* — Ce vreţi? să-mi distrug vieaţa, şi-a mea şi-a copilului? Nicio femeie nu poate să aştepte un bărbat cincisprezece ani... — *Praida o priveşte cu milă dispreţuitoare* — Am treizeci de ani... De şapte ani sunt singură, iar peste opt ani când Petre va ieşi din temniţă voiu avea treizeci şi opt de ani... Vieaţa mea va fi distrusă... Cu ce am greşit şi eu să fiu atât de greu condamnată? Vă rog să-mi răspundeţi d-voastră care sunteţi atât de severi cu mine... — *toţi tac apăsător, ea aşteaptă un răspuns care întârzie.*

PRAIDA

Doamnă, nu vi se cere atât de mult... Vi se cere numai să mai întreţineţi câtva timp iluziile unui om înmormântat de viu... Un om care vă iubeşte desnădăjduit.

ELENA BORUGA

Şi eu l-am iubit... Mă uitam la el ca la un luceafăr.

PRAIDA

Vi se cere numai să mergeți încă odată la temniță și să-i ascundeți că sunteți într'o nouă căsnicie...

ELENA BORUGA *brusc potolită, dar încruntată*

Nu pot... Mircea are și el mândria lui... Nu pot să-l umilesc... După ce are și grija copilului.

PRAIDA *isbită de precizia cu care ea își numește amantul, bărbat*

Doamnă, vă repet că partidul va avea grija copilului... Vom îndoi dacă este nevoie ajutorul nostru. Omul acela care s'a sacrificat și mucezește într'o celulă pentru cei mulți, nu merită să fie atât de crâncen lovit...

ELENA BORUGA

...De altfel totul e de prisos... Părinții mă obligă și va trebui să divorțez, ca să se termine toată povestea... Acasă mi-au mai dat termen până în toamnă... Tata spune că așa a trebuit să pățesc dacă n'am ascultat de sfaturile lui și m'am măritat din dragoste cu un student sărac și socialist...

PRAIDA

Nici nu știți cât vă iubește Boruga. Dacă ar afla adevărul s'ar desprinde carnea de pe el...

ELENA BORUGA

Și eu l-am iubit... Din cauza lui mi-am părăsit școala și m'am mutat cu el într'o cămăruță. Toată tinerețea mea a fost pentru el și pentru copilul nostru. Are dreptate și mama când spune că dacă se gândea la nevastă și copil, i s'ar fi oprit singură mâna și nu-l lovea pe procuror... Erau destul cei cinci ani pentru grevă... Așa, i-au mai dat încă zece...

PRAIDA

Din pricina bestialității directorului ocnei, vieața deținuților devenise un iad... S'au închis toți în salină și au declarat că nu ies până când nu vine procurorul. Acesta a venit și a cerut să i se prezinte o delegație care să arate motivele grevei. Cum s'au înfățișat cei trei au fost luați la bătaie, torturați. La ce se mai putea gândi Boruga în clipa când era pălmuit de procuror?... L-a pălmuit și el. Omul i-a înscenat apoi o pretinsă revoltă în închisoare, l-a declarat capul rebeliunii și l-a acuzat de încercare de asasinat.

ELENA BORUGA

Nu era mai bine să rabde o palmă? acum era liber lângă copilul lui...

PRAIDA

Sunt uneori pe lume bărbați cari nu rabdă să fie pălmuiți fără să plătească pe loc, chiar dacă i-ar costa vieața. Un astfel de bărbat ai dumneata și un asemenea bărbat nu se părăsește.

ELENA BORUGA

Nu se mai poate... V'am spus încă de rândul trecut că e ultima dată când mai merg la temniță ca nevasta lui.

PRAIDA

Atunci avem o altă rugăminte... Lăsați copilul să meargă cu noi mâine... Trebue să-și vadă copilul... Dați-ne voie să spunem că nu ați putut veni fiindcă sunteți bolnavă... Vom sfătui copilul cum să vorbească...

ELENA BORUGA *se gândește o clipă*

Și asta-i foarte greu. Copilul suferă foarte mult de câte ori se întoarce de acolo, dar, ca să nu ziceți că

sunt rea îl las să meargă... Știu că d-voastră nu mă înțelegeți... Că partidul mă judecă rău...

PRAIDA *cu ceva pontifical în calmul său*

Partidul nu vă judecă doamnă, fiindcă nu sunteți a partidului, iar partidul nu judecă decât pe cei care îi aparțin — *cu o liniște amară* — Dar dacă vreți să știți ce credem noi, omenește vorbind, atunci aflați că sunteți demnă de lumea din care faceți parte și nu meritați iubirea din mormânt a lui Petre Boruga. — *ea nu știe ce să mai spuie și iese stânjenită*

PRAIDA

Mă gândesc cu groază la privirea năucită, la fața pustiită a lui Petre Boruga, mâine, când după trei luni de așteptare, ne va vedea venind fără nevastă-sa. Ar fi murit de mult, dacă gândul nevestei nu l-ar fi susținut cum susține morfina pe unii bolnavi...

GELU *tulburat*

Pot să merg și eu mâine cu dumneata, tovarășe Praida? Nu l-am văzut încă niciodată pe Petre Boruga deși am scris atâtea articole despre el.

PRAIDA

Cred că da. Voiu schimba aprobarea la Ministerul Justiției. Mi-a dat-o secretarul general, foarte greu și fără știrea lui Sinești, bine înțeles. Mă duc mâine dimineață să mi-o schimbe.

TOMA *intră și anunță*

Domnul cu care ați vorbit la telefon, așa mi-a spus să spun, e afară.

GELU *tresare, stă pe gânduri*

E Nacian...

PRAIDA *uimit*

Fostul ministru conservator?

GELU

Nu știu ce vrea să-mi spuie.

PRAIDA

Atunci, te las...

GELU

Nu, te rog rămâi.

SCENA II

GELU, PRAIDA, NACIANU

NACIANU *arătos, barbă tunsă scurt, ascuțit, spre cincizeci de ani; după ce a dat mâna cu Gelu, se așează în fotoliu, așteptând ostentativ să plece Praida.*

GELU

Este o chestiune personală?

NACIANU *face un gest echivoc*

Personală, nu, dar...

GELU

Atunci dați-mi voie să vă prezint pe domnul Praida, administratorul ziarului, care poate lua parte la discuție.

NACIANU *cu o distincție măsurată și condescendentă*

Dacă așa sunt obiceiurile pe aci... — *dă mâna cu Praida — ridică din umeri, se uită lung la panoplia de scrimă.* — Iată încă un lucru pe care nu m'așteptam

să-l întâlnesc într'o redacție socialistă, unde în paranteză fie zis, viu întâia oară în viața mea. Cum se împacă ideia medievală a duelului, cu principiile d-voastră progresiste? De altfel o altă surpriză e, drept să-ți spun, chiar portretul tatălui dumitale, întâlnit aci. Nu mă așteptam la acest spirit de familie.

GELU

Ne cunoașteți greșit... Socialismul nu e potrivnic sentimentelor familiale... Iar în ceea ce privește panoplia de scrimă, nu e decât continuarea unui exercițiu fizic, cu care m'a deprins de mic mătușa-mea.

NACIANU *surâzând*

Nu a fost decât dorința tatălui dumitale... Când am venit odată, prin anii aceia în vizită, l-am găsit învățându-te să fandezi cu o sabie de păpuși. Aveai numai vreo patru ani — *a rămas pe gânduri.* — A fost în vremea lui cea mai bună spadă din București — *arată o tăietură pe antebraț.* — E dela el. Era foarte orgolios și foarte irascibil. In partid era și foarte temut și foarte «lucrat» — *se uită lung la portret și compară.* — Acum îmi dau seama, când te văd bărbat, cât de mult îi semeni.

GELU *melancolic*

Aveam numai șase ani când a murit în acel accident de vânătoare...

NACIANU *revenind grav la obiectul vizitei*

S'a discutat eri într'una din secțiile dela Cameră campania pe care o duceți împotriva lui Sinești... Mărturisesc că în toate cercurile, chiar cele guvernamentale, impresia este profundă... Tonul d-voastră este atât de grav și de categoric, încât toată lumea este mai curând stupefiată... De opt zile publicați în fiece număr câte un avertisment amenințând cu publicarea unui document, dar fără să dați cea mai

mică indicație despre acel document. Pare să fie ceva de o importanță excepțională dar, iartă-mă, pentru moment nu e nimic... Firește toată lumea de acord că această lungă introducere este ceea ce se numește o extraordinară punere în scenă...

GELU

Nu, acestea avertismente nu sunt o punere în scenă domnule Nacianu, sunt absolut sincere pentrucă dorința noastră reală este ca să nu ne servim de acest document...

NACIANU *surâzând cu privirea*

Dacă este așa, mă întreb dacă ați mai putea să renunțați la publicarea documentului, chiar dacă ați dori d-voastră... Cu sistemul «urmarea senzațională pe mâine» opinia publică este foarte atâțată... Multă lume se îndoește de existența vreunui document real...

GELU

Se va vedea...

NACIANU

Domnule Ruscanu, bagă de seamă... este vorba de un document care va aduce pe Sinești de pe banca ministerială, pe banca acuzaților... Nu?

GELU

Intocmai...

NACIANU

Te întreb încă odată... Nu e aci — *surâde altoit.* — o figură stilistică?

GELU

Nu...

NACIANU *ca orice politician oriental s'a exercitat din tinereţe să nu fie spontan, ca să nu treacă drept naiv*

Atunci pot să-ţi spun precis scopul vizitei mele... Părerea opoziţiei, şi în deosebi a şefului, este că ar putea fi cazul să plece nu numai Sineşti, ci tot guvernul... Pentru asta este necesară însă nu o campanie într'un ziar, ci o interpelare serioasă la Cameră. Au căzut toţi de acord ca să fac eu această interpelare ... — *aşteaptă cu sentimentul oblic al rolului său. Gelu rămâne rece, se uită la Praida*

Pentru asta este nevoie să-mi pui la dispoziţie tot materialul pe care îl ai. Altceva este un articol de gazetă şi altceva o interpelare. Guvernul nu poate schimba doi miniştri ai Justiţiei fără să fie el însuşi schimbat... Pentru asta încăodată... trebue să-mi pui materialul tot la dispoziţie...

GELU *se uită liniştit la Praida*

Nu... — *reconfirmând* — Nu, domnule Nacianu...

NACIANU

Nu înţeleg, nu ţineţi ca să aveţi succes în campania d-voastră?

PRAIDA

Dacă îmi permiteţi să intervin cu un cuvânt cred că tovarăşul Ruscanu spunând nu, vrea să înţeleagă faptul că el nu convine să se facă din această înprejurare o afacere internă a regimului, să slujească drept instrument a unui partid împotriva celuilalt. Preferă să se lipsească de acest amestec şi să fie stăpân, ca socialist, pe propriile sale mişcări.

GELU *îi surâde ca unui reuşit la examenul de psihologie*

NACIANU *obsequios*

Este singurul motiv? — *cu o privire de îndoială* — Sunteţi siguri că acel document există?

GELU

Da, există...

NACIANU *cu măsură şi gravitate*

Atunci să nu mai lungim discuţia... să considerăm demersul meu eşuat... — *se scoală, se scoală şi ceilalţi* — şi să-mi daţi voie să consider această vizită ca neavenită.. Văd că nu e chip să ne înţelegem.

GELU

Suntem două lumi diferite. Nu e de conceput o înţelegere între noi şi această Europă capitalistă. Ar fi să devenim complicii ei. Acum nu se poate deosebi între buni şi răi, Mai întâi să piară această Europă.

NACIANU *cu o indulgenţă astrală*

Nu ştiu dacă această Europă din Mai 1914 este atât de rea... Nu ştiu dacă această societate este într'adevăr bună... Poate că mă înşel... Tare mi-e teamă însă, că dacă printr'o întâmplare nenorocită această Europă din Mai 1914 s'ar prăbuşi... lumea de mâine ar regreta-o ca pe un paradis pierdut... Ar avea zi şi noapte nostalgia ei.

GELU *lucid ca dungile unui fotospectru analitic*

Nu ar fi cu neputinţă... Sunt chiar de acord cu d-ta în ceea ce priveşte lumea capitalistă de azi... Europa din 1914 va fi pentru ea într'adevăr un paradis pierdut. Dar numai ea va regreta... Când transatlanticul după ce a traversat oceanul intră în port, cei din saloanele de lux, care au dansat şi au petrecut, regretă că voiajul a durat prea puţin... Ani de zile au nostalgia nopţilor

de pe punte... le povestesc copiilor și nepoților... Dar miile de oameni dela căldări și din echipaj sunt fericiți că s'a sfârșit... Pentru ei traversarea oceanului e azi un blestem. In orice caz nu vor regreta această Europă — căci nu a fost paradisul lor — milioanele de muncitori exploatați, poeții care mor în ospicii, savanții adevărați fără laboratoare și artiștii care nu s'au comercializat.

NACIANU *ridică din umeri, salută rece. I se răspunde la fel. Iese.*

SCENA III

GELU, PRAIDA

GELU

Tovarășe Praida, rămâi te rog puțin...

PRAIDA

La dispoziția d-tale...

GELU *scoate portfeille-ul, din el o scrisoare*

Iată « documentul ».

PRAIDA *cu liniștea lui de totdeauna, îl privește lung, apoi fără niciun gest, fără să ia deci documentul de pe masă, întreabă încet*

Despre ce e vorba?

GELU

Este o scrisoare care dovedește că Sinești a distrus un testament și a asasinat apoi pe bătrâna, care se încăpățâna să mai trăiască... Vrei s'o citești?

PRAIDA

Nu e nevoie... Dacă vrei, poţi să-mi spui despre ce e vorba. Dar încă odată, nu este nevoie nici de asta... Cred că publicarea acestei scrisori nu e un lucru care să pună probleme...

GELU

Evident că voiu lua hotărîrea, după propria mea judecată. Ca prieten aşi vroi totuşi sfatul d-tale... Sau nu sfatul propriu zis... E poate altceva... Simt nevoia ca un om ca d-ta, să cunoască această împrejurare intimă a mea...

PRAIDA *intim şi totuşi cu o uşoară rezervă, ca de statuie*

Cine semnează scrisoarea?

GELU *după o lungă pauză, deşi tulburat, într'un act de voinţă*

Doamna Maria — *o imperceptibilă şovăire* — Sineşti...

PRAIDA *pe a cărui figură şi din a cărui atitudine ne se poate ceti nicio impresie, cu aceaşi voce egală*

Cui îi este adresată?

GELU *concentrat cu toate liniile lui interioare voit înnodate*

Mie... — *a căzut o cariatidă în hău. E un răstimp de tăcere densă*

PRAIDA *egal ca o spadă*

O scrisoare de dragoste?

GELU *se joacă stânjenit cu un presse papier*

Da...

PRAIDA *consimte cu delicateţe la această nevoie de confidenţă*

Spune...

GELU *cu tremurul uşor al unei plase de păiajen*

Acum vreo şapte, opt ani, doamna Sineşti, căsătorită abia de doi ani, a adăpostit în casa ei, o casă mare « boerească » în care stă şi acum, pe o bătrână prietenă a bunicii ei, dealminteri şi a mamei ei apoi, o doamnă oarecare Manitti, care îmbolnăvindu-se, n'a mai putut şi nici n'a mai vrut să trăiască la o moşie unde-şi petrecuse toată viaţa, pentrucă se simţea şi singură, şi avea nevoie de oarecare supraveghiere medicală... O iubea foarte mult pe Maria Sineşti şi a primit fericită invitaţia ei de a veni la Bucureşti... Locuia în două camere dela parter cu fereastra spre grădină... Familia Sineşti locuia la etaj, jos fiind numai biroul, biroul secretarilor şi sufrageria... în afară de vestibul, hallul, coridoare. Recunoscătoare, această doamnă Manitti, a făcut un testament, prin care, după ce arată că îşi lasă toată averea făcută lichidă în aur, căci sperase la început să plece din ţară, şi era aproape un milion de lei în napoleoni de aur — pentru ca să se facă un nou pavilion cu treizeci de paturi la spitalul din Turnul Măgurele, fiindcă nu avea moştenitori, lăsa în acelaşi timp şi toate bijuteriile ei doamnei Maria Sineşti, căreia i-a şi cetit testamentul. Toate acestea erau într'o casetă de oţel... adică aur, bijuterii şi testamentul... iar caseta era închisă şi ea într'un scrin de stejar. Cu vreo câteva săptămâni înainte de moarte, bănuind că are un cancer la rinichi, îşi scosese paşaportul să plece din ţară. A murit datorită unui atac de angină pectorală, singur Sineşti fiind de faţă, căci sora de caritate, plecase în noaptea aceea în oraş. E mai probabil că a fost înăbuşită cu perna... Câteva clipe după asta, Sineşti a cerut soţiei lui, cheia dela casetă... i-o încredinţase ei, bolnava... şi cum aceasta a refuzat, vând să predea cheia autorităţilor, a devenit bestial, a brutalizat-o, de altfel de prisos. Atunci în grabă, a luat caseta cu totul şi-a adus alta de a lui

în locul ei, punând înnăuntru, alte bijuterii puține, unele acțiuni, și câteva zeci de mii de lei. Testamentul l-a rupt. Din toate acestea el s'a ales cu aproape un milion de lei aur...

PRAIDA *pe linia lui neclintit*

Povestește ea asta tot în scrisoare?

GELU

Da.

PRAIDA *liniștit*

De ce n'ai denunțat cazul din primul ceas?

GELU *cu un gest evasiv*

Nu era atunci decât un simplu fapt divers... O chestiune mai mult personală... Atunci m'am gândit mai mult cum să salvez această femee. Vream s'o despart și s'o iau de soție...

PRAIDA *mereu liniștit*

De ce n'ai făcut-o...?

GELU *încurcat, cu privirea întoarsă înăuntru*

N'ași putea să-ți spun acum — *reia.* —Ceeace este esențial este că Sinești este acum ministrul Justiției. De asemeni eu sunt, după cum știi, altul.

PRAIDA

Pot să 'ntreb dacă te-a iubit?

GELU

Cred că mai curând l-a urît pe el... Nici n'a vrut să mai primească bijuteriile care i se cuveneau...

PRAIDA

De ce nu l-a părăsit?...

GELU

Bănuiesc că din cauza copiilor... Dar nici n'a mai existat pentru ea. — *citește din scrisoare* — « Când te-am întâlnit... după acest demon... am întâlnit un stâlp de lumină... O față de arhanghel... El era în viața mea o noapte grea, tu erai un răsărit nou de soare... Înțelegi de ce te-am iubit? Înțelegi de ce m'am dăruit întreagă, fără să mai privesc înapoi? Dacă îți scriu acum totul, e ca să simt că n'a mai rămas nimic în mine din acest trecut, să știu că toată ființa mea își începe o viață nouă... cum își începe viața iarăși o fântână sfințită din nou »...

TABLOUL IV

Un gang sub o temniță... Ziduri vechi groase, umede, scorojite, cu tencuială căzută de umezeală, ciment plesnit pe jos. Gratii groase despart pe deținuți de vizitatori. O bară de lemn, de o parte și de alta împiedică să se apropie la mai mult de un metru cei care își vorbesc.

SCENA I

GELU, PRAIDA, MIHAI, GARDIANUL

GARDIANUL

Să nu vă speriați... O să vie cu lanțuri la picioare... Nu e pentru multă vreme... E acum procuror general cel pe care l-a lovit el, acum șapte ani. A telefonat la închisoare că are informații că se pregătește evadarea lui Boruga... Directorul n'a crezut, dar de? Nu poate să-și ia răspunderea... Vreo câtăva vreme. Incă vreo câteva luni măcar îl mai ține în celulă, izolat...

GELU

Cum e celula?

GARDIANUL *țăran, blajin și sfătos*

De... la celulă e mai greu, firește... E cam umed și cam strâmt... dar patul are loc...

PRAIDA

Are pat...

GARDIANUL

Are, e cam îngust dar are. N'are aşternut... doarme pe scânduri şi fără perină. Acum vara mai merge, dar iarna e greu de tot. Pătură are... E cam veche ea, dar poate că o să i-o schimbe directorul... Ştiţi directorului îi e milă şi lui, însă nu poate face nimic. Ii e frică şi lui... Acum cu procurorul ăsta general...

PRAIDA

Cum îl scoate de acolo?...

GARDIANUL

Păi din celulă nu-l scoate decât o oră pe zi, că aşa e regulamentul... Mâncarea i-o dă pe ferestruică...

PRAIDA *cu înţeles*

Şi pentru alte nevoi.

GARDIANUL

Are un hârdău în celulă acolo. Il schimbă odată pe săptămână — *stânjenit şi el* — Deh! ocna e ocnă, ce să-i faci... Parcă vieaţa noastră e mult mai bună..? Nici ziua, nici noaptea nu avem odihnă, se poartă cu noi mai rău decât cu vitele. Vai de pâinea pe care o mâncăm aci, să n'o aibă nici duşmanii noştri. Domnule, văd eu că d-voastră aveţi multă trecere, de ce nu faceţi ceva să-l scoateţi de aci? Celula l-a cam slăbit... Să-l ducă înapoi la ocnă. Mi-e teamă că n'o mai duce până la Crăciun. Omul e om, nu e fier.

MIHAI *fraged îşi muşcă buzele să nu plângă.*

PRAIDA

De unde ştii d-ta că noi avem trecere?

GARDIANUL

Ei, ce-aţi obţinut d-voastră e mare lucru... Vizită de trei persoane, cărţi de cetit... toc şi hârtie... mare lucru...

PRAIDA

Dar acum de ce întârzie atât?

GARDIANUL

S'a dus primul gardian să-l aducă... aveţi răbdare... durează puţin... Până deschide trei lacăte dela uşă...

GELU *care tot timpul asculta sguduit de fiece vorbă a gardianului, tăcut, abătut*

Trei lacăte?

GARDIANUL

Trei lacăte şi o bară de fier... Ce vreţi? regim celular... Pe urmă, adineaori directorul a dat ordin să-l aducă la vorbitor în lanţuri... Ştiţi nu prea se admit la vizită trei persoane odată... Directorul are şi el mare răspundere... Cum vă spun..? Ocna e ocnă... Bine ar fi să faceţi ceva să-l scoateţi de aci... Cel puţin să-l ducă înapoi la Ocnele Mari... Celula e un fel de mormânt muced.

MIHAI *a isbucnit în plâns.*

PRAIDA *îl bate uşor pe obraz*

Mihai, aşa ne-a fost vorba? Ne-ai promis că n'ai să plângi... Vrei să te vadă tăticul cu obrajii plânşi? Acum eşti mare, ai împlinit unsprezece ani... Tatăl tău nu e la ocnă fiindcă a făcut cuiva vreun rău... Trebue să fii mândru că e un luptător... E cel mai bun dintre noi toţi... Nu a luptat pentru el însuşi. El avea tot ce-i trebuia ca să fie fericit. Dar s'a sacrificat pentru ca şi alţii să fie fericiţi.

MIHAI *să nu plângă.*

PRAIDA

Ai înțeles? Nu trebue să plângi.

MIHAI

Dar nu se poate să-i dea drumul măcar trei zile de Crăciun acasă? E așa de greu la Crăciun fără tăticu?

PRAIDA

Sperăm că o să-l scoatem de aci curând. Dar acum nu uita ce am vorbit... Tăticu nu trebue să știe că mama s'a măritat din nou. Ai să-i spui că ar fi vrut să vie, dar că e bolnavă, în pat... Că a plâns mult că n'a putut să vie... ai înțeles?

MIHAI *de abia își ține plânsul*

Da... e bolnavă...

SCENA II

PETRE, GELU, PRAIDA, GARDIANUL, PRIMUL GARDIAN

Intră, de partea cealaltă, Petre însoțit de Primul gardian, care duce în afară de chei și pachetul, format cutie de zahăr adus de cei trei și care e desfăcut, căci a fost percheziționat la direcție, Petre Boruga e de o paloare cadavrică ras în cap, și peste tot, are faciesul acela teribil care stigmatizează pe ocnași. E puțin încovoiat.

PETRE *vorbind greu cu o voce obosită, palidă inactuală*

Dar Elena, de ce nu a venit Elena..? Mihai, de ce n'a venit mamă-ta?

PRIMUL GARDIAN

Băiete, nu se poate, nu a fost văzută la direcție... Nu se poate...

PETRE *îl privește lung, înduioșat, coborînd parcă din altă lume lung.*

Băiatul tatii, băiat... — *ar vrea parcă să-l mângâe dar e prea departe, iar mâna greu întinsă care de ani de zile nu a avut voie să mângâie parcă nu îndrăznește* — păstrează-o tu...

PRAIDA

Cerem noi voie la direcție și ți-o trimitem. Am venit tovarășe și ca să te întrebăm... ce facem acum cu băiatul..?

MIHAI

Mama, zice că să intru la nenea Pavel, la croitorie.

PRAIDA

Tovarășe, noi ne-am gândit, că dacă ne dai aprobarea, ar fi bine să-l înscriem pe Mihai la liceu...

PETRE *din ceața amintirii*

Dar de unde bani pentru cărți, căci biata femeie trebuie s'o ducă foarte greu?...

PRAIDA

N'avea nicio teamă... Vom îngriji noi...

PETRE

Care noi?

PRAIDA *încurcat, căci noi înseamnă de fapt el*

Noi... partidul...

PETRE *de față și parcă într'alt timp*

Vă mulțumesc tovarăși — *caută în pachetul pe care-l întinde primul gardian* — Cărți... toc și hârtie... — *cu o fericire sleită* — I-au dat voie — *caută* — Uite asta parcă-i șocolată, zahăr, salam — *clatină din cap* — mi-au rupt toți dinții... tutun? uite cât tutun mi-a trimis... biata femee. A uitat că eu nu fumez.

PRAIDA *încurcat*

Sigur, știe că nu fumezi... dar mai tratezi și d-ta pe gardieni cu câte o țigară... mai faci câte un schimb...

PETRE *caută și nu găsește*

Dar uite... uite, mi-a trimis cărți și nu mi-a trimis ochelari... i-am spus mereu că mi-a slăbit vederea de tot... Imi promisese că mi-aduce ochelari... *Privește consternat cărțile. Cei doi sunt și ei consternați de această întâmplare.*

PRAIDA *încurcat*

Poate că nu i-ai spus ce ochelari să-ți ia? Tovarășe, ochelarii se iau pe încercate... Viu eu poimâine aci din nou, cu mai multe perechi de ochelari, să-ți alegi... Chiar dacă nu mă lasă să viu să te văd, uite, îl rog pe dumnealui să ți-i aducă, pare un om foarte cumsecade...

PETRE *îl privește lung pe gardian*

E foarte cumsecade... E milos și are trei copii ... dar când sbiară directorul prin curtea închisorii devine și el fiară... Lovește cu ce are la îndemână. Spaima de răspundere îi înebunește pe toți... — *ca o negură care întârzie în el, apropape jos* — Ascultă Mihai, să aduceți doctorul și să spui mamă-tii să nu mai bea apa nefiartă... că avem pe acolo o apă tare proastă...

PRAIDA *iar ca să schimbe vorba*

Dumnealui, e tovarășul Gelu Ruscanu.

PETRE

Nu l-am văzut niciodată...

PRAIDA

E în mişcare numai de cinci ani... E om de nădejde... A vrut să te cunoască... E directorul « Dreptăţii sociale ».

PETRE *cu o privire liniştită peste timp*

Mulţumesc...

PRAIDA

Spune-mi, ce necazuri ai pe aci...? Ce-ţi mai trebue?

PETRE *rămâne pe gânduri, trăsăturile feţii i-au devenit o clipă de tuciu, apoi sfârşit, cu vocea închisă întoarsă în el însuşi...*

Nu-mi trebue nimic...

PRAIDA

Tovarăşe Boruga, nu se poate să fii atât de abătut... Ştii că facem tot ce e omeneşte cu putinţă să te scoatem de aci. Până atunci spune-ne ce-ţi lipseşte...

PETRE *îngândurat, istovit, ca de pe targa amintirii*

Când m'au adus aci în celulă îmi lipseau toate... Inebuneam ziua, iar noaptea nu puteam dormi, în celula goală şi umedă ca un mormânt de ciment. Scândurile erau prea tari, fără perină îmi înţepenea gâtul, răcnetele, urletele, loviturile de ciocane în uşi noaptea, mă făceau să sar speriat... Mi-era scârbă de şoareci, de ploşniţe, de lingura de lemn tocită... Mi-era greaţă de zeama cu care mă hrăneam... Mi-era silă de sdrenţele astea murdare care nici măcar nu ţin de frig iarna... Săream la uşă când îmi vâra mâncarea pe ferestruică numai

ca să văd o faţă de om, fie şi de gardian... — *a devenit iar nepământesc.* — Dar de când a început să-mi putrezească oasele de viu, de când mi s'au chircit plămânii, nu mai doresc nimic... Nu-mi mai lipseşte nimic. Vă mulţumesc tovarăşi... dar de, e prisos orice...

PRIMUL GARDIAN

S'a terminat... Au trecut cele zece minute... Haide Boruga...

PRAIDA

La revedere tovarăşe... Ai încredere în noi... Nu te uităm...

GELU

La revedere, tovarăşe...

PETRE *dus de Primul gardian*

Mulţumesc... la revedere... — *totuşi desfăcut de lume* — Mihai, ai grije de mamă-ta... Vezi că eşti mare acum...

MIHAI *strigă după el*

Tată, tată...
După ieşirea lui Boruga e o lungă şi grea tăcere Mihai plânge încet.

GARDIANUL *cu oarecare complicitate*

Cereţi să-l ducă înapoi la sare la Ocne!
Acolo s'ar mai putea întrema...

GELU *după o nouă tăcere*

Tovarăşe Praida, ai avut totdeauna d
nând că oamenii sunt răi din ignoranţ
imaginaţie... Nu ştiam cât mi se potrive
acest lucru... E ora prânzului tovarăşe

sunt încă la masă pretutindeni... Pot să mănânce liniştiţi... pot să râdă şi să se felicite pentru înaintări, pot să-şi mângâie duios copiii şi femeile, pentrucă nu văd suferinţa din lume..., raza orizontului lor e cât ajung cu mâna. Oamenii pot fi fericiţi fiindcă n'au imaginaţie. — *rânjind amar* — E ora prânzului, tovarăşe.

PRAIDA *surâde pentru el, căci ştie dece l-a adus aci, apoi încet*

Aş mai adăoga un lucru, tovarăşe Gelu... Mulţi nici nu vor să vadă... Inchid ochii anume din prudenţă ca să nu fie obligaţi să vadă... Nu vor să fie propuşi ca martori.. la ceea ce se întâmplă... nu le convine nici să afle... De altfel se vând pe piaţă tot felul de alifii bune pentru lubrefiat conştiinţele.

GELU *gândindu-se mereu la el*

Suntem complici din lipsă de imaginaţie. Ah! vieaţa nu merită.. să fie trăită cu astfel de preţ.

TABLOUL V

Ca în tabloul II încăperea este scufundată în întunerec. In biroul bănuit, din care nu se vede nimic, e acelaş fotoliu luminat restrâns de o lampă cu abajur puternic şi îngust, pe măsuţă tot un telefon, cutia cu ţigări şi o scrumieră. In conul de lumină cu reflexii verzui Şerban Saru Sineşti fumează şi acum gânditor, nervos şi preocupat. Are acelaş profil dur, de gravură, deşi pare foarte obosit, dând chiar aşa, dă o impresie de forţă concentrată. Pare să fie mult după miezul nopţii, căci restul celor vii se simte prăbuşit în somn. După un timp intră o servitoare tânără.

SINEŞTI *nervos dar mai reţinut, decât ar fi părut după oboseala lui*

Ce face?

SERVITOAREA *parcă şi ea obosită de ora târzie, de această împrejurare*

De aseară citeşte sau se preumblă prin cameră...

SINEŞTI

A mâncat?

SERVITOAREA

Nu s'a atins nici de masa de seară, dar mi-a spus să-i las tava pe masa rotundă. A cerut Cointreau.

SINEȘTI

I-ai spus că vreau să-i

SERVITOAREA

Vă roagă să

S

ACTUL II

TABLOUL VI

Un budoar, nu lipsit de stil. In stânga o canapea mare de tot cu spătar trilobat, ca și cum ar fi făcută din fotolii imense, acoperită cu o mătase brodată cu flori gris perle, alt fotoliu în fața ei. Oglindă mare de asemeni trilobată deasupra unei măsuțe lungi înguste, cu obiecte de toaletă, cutii de porțelan, cupe de cristal... Masă mare joasă rotundă în mijloc... Ușe în dreapta spre dormitor, ușe în fund, ferestre în dreapta. Tablouri numeroase, cărți multe, neașteptat de multe, flori de asemeni. Pe masă un dejun abea început, un serviciu de cafea, altul de licheur. Maria într'un deshabillé, în pantofi de casă, fără ciorapi, citește o gazetă, pe jos un teanc de ziare... Intră Roxana prin surprindere oarecum... Maria abia are timp să ascundă gazetele...

SCENA I

MARIA, ROXANA

ROXANA *extrem de mondenă, extrem de aferată jucând un rol, a stăruit în mod evident să intre*

Ce e cu tine? Ești bolnavă? Toată lumea e foarte îngrijorată...

MARIA *încercând să zâmbească*

N'am nimic, sunt puțin obosită — *E o frumusețe tulbure, și tocmai prin asta tulburătoare, pe bază de nos-*

talgie, profil suav şi nervozitate. Neliniştitoare de asemeni, nu numai din pricina reacţiilor ei brusce şi excesive, dar şi prin sensurile fulgurante ale acestor reacţii. Şi asta e un chin pentru cei din jurul ei. Când priveşte, adeseori fix, are un freamăt abia perceptibil al buzelor, care-i dă o tensiune patetică obrajilor. Hyperemotivă cu imaginaţie desordonată, are spaimele şi bucuriile deopotrivă de copilăroase. Văzută în treacăt, pare o frumuseţe mistuită de secrete grele, pradă tuturor obsesiilor, cu dorinţe neîmpăcate, deviate. In intimitate, o sensualitate de copil şi de sălbăticiune, fiindcă are un corp proporţionat şi molatec de felină. E fără măsură însă în tot ce face. Acum e în ea o teroare de vietate încolţită şi istovirea câtorva nopţi de insomnie.

ROXANA *arătând masa*

N'ai mâncat nimic nici aseară...

MARIA *râzând în silă*

N'am absolut nimic dragă... Mă odihnesc puţin...

ROXANA *trece în dormitor, revine*

E adevărat că n'ai dormit toată noaptea?

MARIA *tace cu încăpăţânare.*

ROXANA

Ascultă, ce e cu tine?... Toţi sunt îngrijoraţi... De ce nu vrei să vezi pe nimeni?

MARIA *întărâtată, dar stăpânindu-se*

Roxana, te rog du-te, lasă-mă singură... Nu pot vorbi... Nu pot să ascult pe nimeni... Te rog du-te. E şi o zi imposibilă azi. Uite, cerul ăsta ca plumbul, mă apasă... E mai bine să fiu singură...

ROXANA

După ce ai cetit toate cărţile din lume, ai început acum cu gazetele? « Dreptatea Socială »? Ce poţi găsi într'o gazetă ca asta?

MARIA *ascunde gazeta, cu privirea sperioasă, copleșită*

Nimic, nimic altceva decât moartea...

ROXANA *fără să se gândească mai departe*

Eu n'am cetit de doi ani o gazetă... Hai, îmbracă-te să mergem în oraș... Vino cu mine să probez o rochie. Sâmbătă după masă e o mare bătaie de flori la Șosea... Transformăm mașina în lebădă. O îmbrăcăm în crini și trandafiri albi. Imi fac și o rochie albă... Ce zici? Vrei să mergi și tu cu noi...?

MARIA *obosită, dezarticulată surprinsă*

Eu? Mă vezi pe mine într'o mașină transformată în lebădă?

ROXANA *se așează pe scaun, își toarnă un păhăruț de licheur*

Ai să ajungi de poveste cu nervii ăștia ai tăi... Toată lumea te crede nevropată... — *gustă de pe masă fursecuri.* — Bine e dragă să fie cineva egoistă ca tine... Toți nu mai știu ce să facă, numai să-ți intre în voe. Vai de bărbatu-tău — *surâde cu tâlc* — Sunt ani de când nu-i mai permiți să intre în camera ta. Dar așa-i trebue dacă s'a însurat cu o bibliotecă și cu un pian.

MARIA *exasperată, când vede că Roxana s'a așezat*

Roxana, te rog, te implor, pleacă, lasă-mă singură...

ROXANA *se ridică, și în fine se explică*

Dragă, bărbatul tău mi-a telefonat să viu să văd ce e cu tine. Ce vrei? Obligații de verișoară. E bolnav bietul om de îngrijorare... Ai speriat toată casa... A vrut să vie la tine și n'ai vrut să deschizi ușa. Nimeni nu înțelege nimic...

MARIA *cu un freamăt nervos*

Bine, atunci spune-i bărbatului meu să vie... dar tu, du-te, lasă-mă... du-te, te rog...

ROXANA

Ei dragă, numai o clipă să-mi iau cointreau-ul.

MARIA

Ia tot ce vrei, Roxana, dar pleacă imediat.

ROXANA

Of, sucită ești dragă — *se uită la ea cu intensă curiozitate* — Stau și mă întreb ce naiba găsesc la tine, bărbații ăștia de-și pierd capul din cauza ta? Că mai sunt și altele frumoase.

MARIA *tace cu încăpățânare*

ROXANA

Păcat că nu mergi la probă... Acum imediat după masă e lume puțină și se ocupă Clarisse de noi mai mult...

MARIA *întărâtată*

Păcat că n'ai o soră geamănă Roxana. Ar fi fost mai în siguranță originalul.

ROXANA *o sărută*

Nu mai fi așa nervoasă... Uite îți trimit pe bărbatul tău... — *iese...*

MARIA *ia repede gazetele le ascunde mai bine...*

SERVITOAREA *în taină, grăbită*

A telefonat mătușa d-lui Gelu Ruscanu.

MARIA *cu un soiu de licărire în desnădejde*

Ei, i-a vorbit?

SERVITOAREA

Nu l-a putut prinde la telefon. Se ferește de dânsa... L-a căutat și acasă. De trei zile îl caută mereu.

MARIA *abătută*

Bine, Dora. — *servitoarea iese.*

SCENA II

MARIA, SINEȘTI

MARIA *mereu obosită, nervoasă*

Pentru ce mi-ai trimis-o pe gaița aceia imposibilă aci pe cap?..

SINEȘTI *oțărît*

Pentrucă ai speriat toată casa. Te-ai închis aci la tine de alaltă eri de dimineață și nu vrei să vezi pe nimeni. Când mi-a spus Dora că ai plâns toată noaptea, ce era să fac?

MARIA *gândește un timp, e ispitită de cele abia între-văzute*

Ai fost atât de îngrijorat? Intr'adevăr?

SINEȘTI *mocnit*

De ce te surprinde asta? Crezi că e liniștitor lucru să ai pe cineva în casă care-ți ascunde totul?... Care nu are încredere în nimeni?...

MARIA

De ce ești supărat, Șerbane?...

SINEȘTI *cu o mânie înnăbușită*

Pentrucă am și așa destule griji ca să mai am și grija altora care se mai și ascund pe deasupra, ca să te puie în situații fără ieșire. Când e cineva bolnav are datoria de a ține seama și de sensibilitatea celorlalți...

MARIA *mereu pe gânduri, insistând în ceea ce întrevede*

Dacă aș muri, Șerbane?...

SINEȘTI

Obsésii de nevropată...

MARIA *arzând cu un zâmbet intens*

Dacă totuși aș muri, Șerbane?

SINEȘTI

Ai trăit numai după norii minței tale... Ți-ai dus până la capăt toate capriciile, toate... Implinești 27 de ani... Nu mai ești o fată de școală, care vrea să trăiască toate fumurile cărților... Nu mai poți fi mereu o « neînțeleasă »... E timpul să te desmeticești.

MARIA *descurajată, cu ochii rătăciți*

Așa gândești tu despre mine? Asta e tot ceea ce ai să-mi spui când eu te întreb... ceea ce te întreb? — *surâde abătută* — Capricii... Nervi...

SINEȘTI *fierbând, dar stăpânindu-se*

Ce vrei să gândesc...? De multă vreme am renunțat să mai gândesc în legătură cu tine... Ți-ai ascuns vieața de mine, de noi toți... Nu te-ai simțit niciodată îndatorată să te explici... Nu te crezi obligată să dai socoteală de motivele tale intime nimănui... Tu crezi că te poți închide în camera ta zi și noapte, că poți refuza masa și poți plânge până în zori, când ai doi copii?... Când ai un soț?... Când e o lume în jurul tău, atât de legată de tine?... Nu-ți dai seama ce greu o jignești?..

MARIA *cu o întârziere nervoasă*

Poate că într'adevăr am fost... bolnavă...

SINEȘTI *cu o mânie seacă*

Cu atât mai mult, un bolnav nu poate avea grosolănia să ignoreze cu dispreț pe cei care îi pândesc

noaptea alarmați somnul și respirația... Ai trăit prea mult pentru tine... Te complaci prea mult în toanele astea egoiste.

MARIA *tremurând de indignare*

Cum poți să-mi spui asta când știi cât îmi iubesc copiii, când știi ce am sacrificat pentru ei, când știi că ei sunt toată vieața mea?...

SINEȘTI *cu asprime*

Chiar copiii ți i-ai iubit cu egoism și orbire... I-ai acaparat cu un soiu de dragoste deșuchiată... Fără lumină și fără să vezi mai departe... Altfel cum ai putea să pui întrebarea pe care ai pus-o adineaori? Crezi că o mamă poate să moară când vrea ea?...

MARIA *o clipă derutată, nu știe ce să creadă. Ar vrea să știe totuși cât de angajat este el, în această indignare. Rămâne îndelung pe gânduri... Se ridică după un timp, căutând parcă, fără să știe ce*

Șerbane... — *și nu știe ce să mai spuie.*

SINEȘTI *tace cu un fel de iritare amară și concentrată ca o drojdie*

A fost o vreme...

MARIA

A fost o vreme?...

SINEȘTI *cu toate că ocolise chiar să-l privească, hotărît să reziste, e dintr'odată acut preocupat de interiorul lânced al buduarului acesta care l-a obsedat, tocmai din pricina interdicției, ani de zile. Simte prezența dospită a femeii, în dezordinea închisă de două zile.*
De ce nu lași femeia să strângă prin casă? — *i-arată toropit, ciorapii, unul pe jos, altul pe scaun.* — Uite ciorapii

unde au ajuns — *ocolește cu privirea, rochia mătăsoasă, puțină și molatecă, de pe fotoliu, care-l amețește ca un vin* — Ai încercat să te îmbraci? — *își aruncă privirea din prag în dormitor și simte în el, la vederea acestui culcuș cald al voluptății, arsura unui gând.* — Uite, nici patul nu e făcut.

MARIA *l-a urmărit tăcută și pândind mustirea dorinței în el*

Am să fac eu singură ordine...

SINEȘTI *nu răspunde imediat, se vede că îi e greu să plece, luptă*

Trebue să mă duc, e azi ședință grea la Cameră...

MARIA *ca și când nu ar fi auzit, s'a jucat cu sticla de licheur.*

SINEȘTI *privind ocolit*

Mai bei și acum?

MARIA *cu privirea rătăcită*

Foarte rar...

SINEȘTI

Ai băut aproape jumătate sticla... — *își abate iar privirea* — Ce te frământă atâta?...

MARIA *cu o căutătură grea*

Am vrut să adorm... am vrut să mă amețesc...

SINEȘTI *se înroșește brusc, are un spasm convulsiv.*

Să te amețești? — *o viziune de voluptate îi joacă în privire și lovit se frânge.*

MARIA *îl simte în lupta lui*

Vrei să bei și tu un pahar de Cointreau? — *toarnă încet cu intenție cum ar distila o mângâiere.*

SINEȘTI *moale, dospește în el dorința*

Nu... — *privește crâncen ispitit.*

MARIA *nu-l ascultă și toarnă.*

Ba, da.

SINEȘTI *brusc, strident, răstoarnă paharul pe tavă.*

Ce vrei?

MARIA *fără să pară prea surprinsă, ridică o privire angelică spre el*

De ce nu vrei să bei?...

SINEȘTI *fierbând tot*

Ce urmărești? Ce mai vrei?.. — *iasmele amintirii se 'nchează 'n el și-l răscolesc.* — Erai încă o fată în uniformă de pension, cu o coadă pe spate înodată cu panglică, atunci când mi-ai ieșit în cale, și erai încă o fată de pension când mi-ai devenit nevastă, când mi-ai dat copii, dar atunci am înțeles ce iad poate fi în sufletul unei fete de pension... Nu mai vreau... privirea asta a ta, blestemată.

MARIA *îl privește ușor*

Nu vrei să iei un pahar de Cointreau cu mine...

SINEȘTI *disperat, simte cum crește'n el iureșul patimei, se sbate încleștat*

Nu... — *face doi pași spre oglindă ars de amintire, apoi se întoarce amar spre ea* — Ce-ai făcut din viața mea?

MARIA *cu o privire dezolată*

Cine a fost de vină? Cum ai putut să devii dintr'odată alt om decât cel cu care fusesem măritată? Altul decât cel pe care îl știam?

SINEȘTI *sbuciumat*

Tu ai făcut din căsnicia asta o luptă întoarsă, crâncenă. Am îndurat ani de zile îngenuncherea mândriei mele de bărbat... Te-am iubit cu o voință smintită și iubirea mea a fost arma cu care m-ai lovit. A trebuit să învăț că nimic nu întrece în cruzime hotărîrea unei femei, care se știe aprig dorită, de a se refuza... cu dinții strânși de silă. Ascultă, cum să uit că ani de zile ca să fii a mea, eram nevoit să te amețesc mai întâiu cu alcool? — *cu o furie sufocată* — că îmbrățișarea mea, ca pe-o doctorie, nu o puteai suporta decât narcotizată?...

MARIA *întunecată cu totul, plutind*

N'am fost eu de vină... Eram disperată. Totul sta răsturnat în mintea mea.

SINEȘTI *într'o legănare amară*

Ceea ce nu știu cei iubiți însă, este ce atroce voluptate poate fi să ții în brațe, abandonat ca morții însăși, trupul unei femei iubite... — *cu un rânjet, îndurerat* Și otrava asta am încercat-o... Era și ea tot un fel de acool...

MARIA *își frânge mâinile albe, apoi cu o dezolare care trece de clipă*

Nimic nu se întâmplă în lumea asta cum vrem noi... Nimic nu are culorile pe care credem noi că le are — *se gândește la Gelu.*

SINEȘTI *adânc turburat de umbra de regret care a trecut peste fața ei*

La ce te gândești?...

MARIA *chinuită de tumultul amintirii, al îndoielilor*

Nu e frumuseţe pe lume... Nu e niciun sprijin... Simţi că ai rămas deasupra unui gol... Nu e niciun sprijin...

SINEŞTI *a luat un fel de hotărîre, mereu cu ochii aţintiţi asupra ei. Indreaptă paharul şi îşi toarnă cointreau Maria îl urmăreşte ca hipnozitată.*

Nu e nimic ireparabil, Maria...

MARIA *sguduită, copleşită, ca din vis*

Crezi?...

SINEŞTI *cu umeri puternici*

Ai încredere în mine...

MARIA *cu un fel de desnădejde*

Şerbane pot avea încredere în tine? Ah, dacă aş putea avea încredere în cineva pe lume?

SINEŞTI *aprins puţin, dar concentrat, o îndeamnă să bea dându-i paharul.*

Maria.

MARIA *refuză brusc să bea*

Nu... nu... nu asta...

SINEŞTI *contrazis, zăpăcit*

Maria, bea...

MARIA *cu vocea înlăcrimată, cu inima topită.*

Dacă tot ceea ce este ar putea să nu mai fie... Să bei şi să te deştepţi alta, într'altă lume, fără legătură, ca după somnul cloroformului...

SINEȘTI

De ce te mistui atât...?

MARIA *revenind, copilăroasă*

Șerbane, pot avea încredere în tine...? Mai însemn eu pentru tine ceva?...

SINEȘTI *se desface în el vederea interioară a unui paradis pierdut.*

Am căzut cândva prost... M'am încurcat în propria mea nebunie... Ah! fata de pension cu părul pieptănat pe spate, la fereastra unei case mari, cu lachei mulți, care ieșea cu bunica ei într'un landou deschis, la plimbare. Pe fata asta am dorit-o dement până a fost soția mea, dar niciodată n'am avut-o cu adevărat. Cum nu poți să bei cu adevărat când ți-e sete în vis. Totdeauna se întâmplă ceva care-ți ia cupa dela gură.

MARIA *dorind desnădăjduită*

Șerbane... să lăsăm totul aci și să plecăm...

SINEȘTI *nedumerit*

Unde să plecăm?... De ce să plecăm?...

MARIA *cu ochii măriți, cu sete*

Ori unde mâine nu e mâine cel de aci... M'au năvălit toate râmele urîciunii.

SINEȘTI *îndurerat*

Femee, desmeticește-te odată... Ieși din ceața asta fierbinte care-ți întunecă judecata... Unde vrei să plecăm?

MARIA

Trebue să plecăm... Oriunde vrei...

SINEȘTI

Oricum, nu putem pleca mâine... Sunt membru al guvernului, am obligații...

MARIA

Nu mă înțelegi... Nu poți să mă înțelegi... Nu mai vreau să ai niciun fel de obligații... Nu mă mai interesează să fii, cum spui tu atât de mândru, membru al guvernului...

SINEȘTI

Maria, ce vrei să spui?... Iar nu mai trăiești pe pământ...

MARIA

Și e atât de bine să trăiești «pe pământ»?... Ții atât de mult să fii, să rămâi ministru?...

SINEȘTI *a căzut pe gânduri, bănuitor, nu știe cum să interpreteze dorința ei*

Nu pot să renunț la minister... E absurd ceea ce îmi ceri...

MARIA

De ce este absurd? Am oroare de politica asta care deslănțuie toate poftele — *gândindu-se la Gelu* — care calcă în picioare totul, duce la toate trădările... Nu mai recunoști oamenii. Ah! ce poate face politica asta dintr'un suflet curat. Până la ce josnicie se poate coborî un om din patimă politică... Fără milă, fără o privire omenească, fără amintire... Am oroare de această politică... Nu mai vreau niciun fel de politică... Nu mai vreau...

SINEȘTI *vânjos, cu gât de lup*

Așa judecă femeile... Firește, are și politica mizeriile și greutățile ei... dar nu mă sperii de ele... Mi-a

și dat satisfacții destul de mari... Nu e puț n lucru să vezi că ai ajuns prin propriile tale mijloace, să te faci ascultat de oamenii de frunte ai țării, să fie cuvântul tău hotărîtor în orânduirea statului... Maria, nu e o vorbă goală... Uite, cu mâna asta, pot semna un act care răsucește destinul oamenilor. Pot creia situații care să facă fericite sute de familii, pot numi funcționari, pot dărui sume mari. Pot propune scoaterea din fundul ocnei a unor oameni uitați de semenii lor și de Dumnezeu acolo și pot deschide acțiuni care să trimită în fundul ocnei alții, nimicind astfel familii întregi, distrugând fericirea soțiilor, și a copiilor...

MARIA *cu un chiag în inimă, strigă înebunită*

Taci... Taci... Nu vreau asta... Nu vreau să semnezi nimic.

SINEȘTI *surâzând înțelegător ca unui bolnav*

Tot adolescentă ai rămas. Mereu imaginația ta bolnăvicioasă. Dela cuvânt la faptă nu e la tine nicio deosebire, nicio trecere. Cuvântul la tine e strigoiul realității. Ai și văzut familiile, cu adevărat distruse... soțiile nefericite, copii dezonorați...

MARIA *într'un soiu de paroxism*

Nu vreau să mai semnezi nimic... Oamenii nu trebue să aibă astfel de puteri de viează și de moarte... — *se frânge disperată.*

SINEȘTI *o mângâie pe obraji, pe brațe, ea se lasă mângâiată*

Ai rămas cu o minte de copil... Ai fel de fel de spaime. Te înnebunesc cuvintele... Din toate fleacurile îți pierzi judecata.

MARIA *aproape agățându-se de brațele lui cu privirea sperioasă*

Nu mai vreau să semnezi nimic... Nu mai vreau să fii ministru... Vreau să plecăm... Nici la capătul lumii nu vom fi destul de departe de răutatea ome-

nească. — *ghemuită ca o pasăre speriată* — Ah... și cerul ăsta cu plumbul lui... Auzi cum țipă pe stradă, aceia cu jurnalele. — *uitând* — Aci femeia n'a strâns măcar masa... — *tresare sub arsura unui gând.* — Să fim undeva în tren... când aşi deschide ochii să văd munți și ape pe geam... Să văd cum fuge totul în urmă...

SINEȘTI

Ai rămas tot școlărița de atunci... Iți mai aduci aminte cum țineai să pleci?... Lungită pe divan, zi și noapte visai numai gări mari și vapoare — *dorind sincer să fie așa* — Te regăsesc... nu mai speram să te revăd ca atunci... — *îi mângâie lacom și timid brațele.*

MARIA *fără judecată, cu spaimă*

Ascultă, Șerbane, nici nu știi tu cât de mult pot fi ca atunci. Dar trebue să plecăm...

SINEȘTI *mustește în el mereu dorința*

Vom pleca... Facem o croazieră spre Capul Nord. Peste două-trei săptămâni suntem pe un transatlantic. Vom lua un apartament de lux — *amețit de făgăduială* — vom începe vieața dela început... Ești singura femeie din vieața mea. Ars de o sete smintită ți-am căutat sosii în toate casele vițiului. Am cercetat crispat albumele lor cu fotografii... Am încercat în neștire. Nu te-am putut regăsi în nicio altă femeie... — *a prins-o puternic în brațe.*

MARIA *se smulge, cu o încăpățânare copilăroasă*

Nu, nu așa... nu m'ai înțeles. Nu vreau peste două săptămâni, nu vreau nicio amânare... Vreau mâine... Nu mai vreau să faci politică... pentrucă nu mai vreau să fii atacat...

SINEȘTI

Ah!... ce copil ești... Ai cetit ziarele?... Am văzut eu că Dora îți cară aci teancuri de gazete... — *o mângâie recunoscător* — Copiii nu au voie să citească gazete. De ce citești gazete?...

MARIA *cu respirația tăiată și parcă inadecvat exasperată.*

Te atacă, te atacă în fiecare zi... Nu mai vreau...

SINEȘTI *surâzând*

Asta e? *mirat* — De aceea nu mai dormi nopțile?... Ești o fetiță caraghioasă... Iei atacurile din ziare în serios. Te martirizează furia lor verbală.

MARIA

In fiecare zi... Nu pot îndura atacurile din gazete.

SINEȘTI *bărbătește, grav*

Ascultă, Maria, știu eu o vorbă dela tata: Câți câini m'au lătrat, toți au turbat. Nu mă sperie atacurile... Știu să primesc lovituri, dar mai ales știu să dau... Și cel lovit de mine nu se mai ridică... — *o ia puternic în brațe.*

MARIA *se desprinde iar, desarticulată*

Nu, nu-mi pasă... Nu mai vreau eu să faci politică... Dacă mai faci politică, nu-ți mai dau voie să-mi atingi nici măcar mâna. Alege, ministru ori împreună... Pe vremuri nici nu așteptai să exprim o dorință, o ghiceai și mi-o îndeplineai...

SINEȘTI *toropit de dogoarea amintirii*

Pe atunci erai o fetiță de optsprezece ani, nici nu ieșeai încă în lume... Erau cincisprezece ani diferență

de vârstă între noi — *i se crispează umerii* — Când te ţineam în braţe şi te vânzoleai îndârjită, suia flacăra unei băuturi tari în mine... Nu puteam rezista nici unui capriciu al tău...

MARIA *răsfăţându-se, ca un aparat detracat*

Vreau ca nici azi să nu poţi spune nu, când îţi cer ceva. Crezi că nu mai pot avea 18 ani?... E pierdut tot ce a fost..?

SINEŞTI *a luat-o în braţe lacom*

Tu niciodată n'ai să fii alta, Maria... Ca şi mintea, ţi-e sângele veşnic fierbinte—*îşi muşcă buza.* — Cred că tot mintea îţi înfierbântă şi sângele... Ah, prin tăria sângelui tău vreau să ajung la mintea asta, care mă exasperează, fiindcă îmi scapă mereu...— *Maria râde cu ochii strălucitori* — Intru aci în interiorul ăsta dospit de făptura ta şi ameţesc. Mereu am simţit în tine o femeie nouă... mereu te-am descoperit alta...

MARIA *îşi pierde capul îl priveşte râzând mereu,*

Nu mă cunoşti?...Nu-i aşa?...nu mă cunoşti încă... — *se desface puţin din îmbrăţişarea lui* — A nu... nu... Trebue să-mi promiţi... că nu vei mai fi ministru...

SINEŞTI *dus de mărul dorinţei*

Şi dacă îţi promit?.. Dacă îţi promit că nu voi mai fi ministru?

MARIA *cu o credinţă copilărească naiv înduioşată*

— M'ai face fericită — *grăbit* — Promite-mi acum asta.. — *se lasă mângâiată pe braţe, crezând că a obţinut ceea ce vrea.*

SINEŞTI *cu ochii tulburi*

Iţi promit...

MARIA *parcă trezită dintr'un vis, delirând aproape*

E adevărat? Nu e părere? Ah!...

SINEŞTI *a prins-o cu furie în brațe, a muşcat-o cu răutate rece şi silă, o cuprinde apoi sălbatec cu amândouă mâinile de gât, aproape s'o sugrume*

MARIA *desmeticită, simte că s'a schimbat ceva, se smulge, îşi acoperă cu oroare umărul însângerat şi gâtul, întreabă buimăcită*

Dar?... ce?...

SINEŞTI *încleştat, batjocoritor*

Am vrut să te sărut, şi m'am trezit cu dinții în carnea ta...

MARIA *îl priveşte frântă, năucită*

Dar...

SINEŞTI *surâzând crâncen*

Cine ți-a cerut să joci comedia asta? — *cu o aprigă brutalitate* — Şi cum te plăteşte?...

MARIA *a rămas ca o iederă fără sprijin...*

Ce vrei să spui?

SINEŞTI *silnic, dârz*

Repede... pentru cine joci comedia asta, şi cum te plăteşte?...

MARIA *buimăcită*

Dar...

SINEŞTI *cu privirea de fier*

Amantul tău?...

MARIA *încremenită*

Ce vrei să spui?.. — *îşi frânge mâinile.*

SINEȘTI *cu o grabă de oțel*

Răspunde: amantul tău?... E de prisos să tăgăduiești... Ai să te convingi numaidecât...

MARIA *e mereu năucită, nu știe ce să spuie*

Știai?...

SINEȘTI *fără prea multe ocoluri precizează*

V'ați întâlnit întâia dată la Zurich, la Dolder Grand-Hôtel. Ți-a ieșit înainte în gară.

MARIA *înebunită că a fost văzută, fără să știe că e văzută, când nu bănuia că e privită, reacționează cu pângărită pudoare sentimentală; vocea îi e înghețată*

Ce vrei să spui? că de trei ani știai?

SINEȘTI *crâncen*

Da...

MARIA *nu se poate regăsi, respiră greu, apoi cu o nemărginită uimire*

Și ai tăcut?... De ce ai tăcut?...

SINEȘTI *și-a cuprins pieptul, direct pe vestă cu amândouă mâinile gest familiar oratorilor dar cu privirea apăsată în podea*

A... asta-i socoteala mea...

MARIA *îngrozită*

De ce ai tăcut?...

SINEȘTI

M'a ispitit un gust amar să fac puțină filosofie... Vream să văd până unde merge perversitatea unei fete

de 18 ani care abia renunțase la părul pieptănat pe spate... Ah! ce teatru știu să joace fetițele astea...? Dar se poate trăi și lângă o panteră, dacă știi și nu uiți niciodată că e o panteră...

MARIA *arsă mereu de gândul că era calm observată fără să știe ca o vietate de laborator, destinată experiențelor*

Nu... nu... Dacă ai fi știut ai fi izbucnit... ai fi strigat...

SINEȘTI *încleștat*

Dacă strigam, riscam să te pierd cu totul și nu puteam îndura gândul ăsta... Și pe urmă am descoperit acea voluptate mai amară decât toate... acea noimă care fără loc, te duce, neajunsă niciodată. Am descoperit ce haină bucurie, ca o drojdie, poate să-ți dea corpul unei femei care ți se refuză... Care e a ta numai după ce se narcotizează...

MARIA *neputând totuși să creadă*

Nu, nu-i adevărat... Dacă ai fi știut ai fi dat drumul fiarei din tine... N'ai știut — *cu respirația tăiată, vine lângă el, cere șoptit* — Dă-mi o dovadă...

SINEȘTI *acum parcă răcorit prin furie, descărcat de năpasta dorinței, liniștit ca și când ar vorbi de altul, își aprinde o țigare*

E de prisos să mai facem acum anchete asupra trecutului... Am să-ți spun doar o mică întâmplare care te va potoli... Când stam pe Rue de Rivoli la Paris, într'o noapte când mă credeai plecat la Londra, m'am întors pe neașteptate acasă. Erați amândoi în camera ta... Disperată l-ai vârît în camera de baie și tremurând m'ai ajutat să mă schimb pentru club... Mi-am dat seama că în camera de baie amicul tremura și el — *cu ochii strălucitori* — Sau poate că era altfel?... Nu doream totuși să împing lucrurile prea departe. Imbră-

cându-mă, m'am prefăcut că vreau să intru în camera de baie... Ai sărit ca arsă... Ți-ai pierdut capul și atunci, ca și acum... ai recurs la farmecele tale ca să mă reții. Ce teatru jucai, dar mai ales ce teatru jucam eu, care mai și râdeam pe deasupra. N'a mai fost nevoie atunci de niciun fel de narcotic... Bine înțeles că n'am avut niciun motiv să fiu discret, când îl știam pe amicul Gelu Ruscanu alături... N'am împins răutatea prea departe... Am trecut mai târziu două minute la mine ca să-i dau timp să iasă și să dispară cum o putea... Ei!... acuma crezi că am știut?...

MARIA *fără reazăm, clătinându-se*

Ești hidos... mereu te descoper tot mai hidos...

SINEȘTI

Are și situația de soț înșelat tristele dar realele ei satisfacții, dacă știi să-ți stăpânești nervii și să-ți transformi picătură cu picătură furia în voluptate, cum se schimbă otrava în doctorie...

MARIA *caută mereu și nu găsește niciun sprijin gândului*

Așa cum te știu, nu pricep cum de n'ai încercat să ucizi.

SINEȘTI *mereu liniștit și sigur, discutând parcă un caz strein*

Vezi că mă cunoști prost?... De ce să ucid?... Să lipsesc țara de un viitor moralist? Să pierd un subiect și cu tine, două de filosofie? Nu, nu mă cunoști... Nu știi ce puternic este sentimentul superiorității când știi lucruri pe care cei interesați cred că nu le știi... Firește și această satisfacție se plătește... Vezi că moralistul n'a uitat seara de atunci... Dovadă, campania de azi... Are memorie bună...

MARIA *ca marea frământată de hulă*

Dacă ai făcut tot ceea ce spui... şi aşa cum spui... şi acum înţeleg că ai fost în stare să faci aşa... nu ai fost decât ceea ce te-am ştiut, ceeace te-am descoperit îngrozită într'o bună zi: un monstru... Asta eşti, un monstru... Tu eşti de vină pentru toate rătăcirile mele... că mă sbat fără să găsesc liman... că tot ceea ce încerc mă duce la ruşine şi la durere... Totul e fiindcă am întâlnit în calea mea un monstru...

SINEŞTI *crescând amar*

Vorbeşti cu aproximaţie şi te depăşesc propriile tale vorbe... Monstru?... Ce este atunci o femeie care luptă alături de amant împotriva propriilor ei copii? Care nu ţine socoteală că din nebunia sa, ei sunt cei mai rău loviţi, că asupra lor se răsfrânge totul?... Uită-te la mine cu ochii care-ţi străluceau adineaori când mă îmbiai cu propriul tău trup, urmărind ceea ce urmăreai, şi spune-mi dacă nu am dreptul să te consider o nevropată? o sclavă dementă a simţurilor şi o svăpăiată a poftelor?

MARIA *tremurând de indignare, căci vorbele lui au atins un punct nevralgic*

Să nu vorbeşti de copii... Să nu pomeneşti în clipa asta de copii... Nu ai dreptul în clipa asta să loveşti în mine prin ei... Dacă am încercat nebunia să te conving... ah!, mi-e silă mie însă-mi de această rătăcire... a fost numai cu gândul la copii. Pe ei am vrut să-i ţin deasupra cu orice preţ, chiar cu preţul desgustător de adineauri... Pentru ei şi numai pentru ei, m'am sbătut nopţi întregi, ca o fiară înnebunită în cuşcă.

SINEŞTI *acum izbit în plin, nu mai ştie ce să creadă... se clatină*

Să-i salvezi...? aşa credeai tu că-i poţi salva?... Dela ce să-i salvezi...? — *caută nedumerit...*

MARIA

Pentrucă dacă atacurile te vor nărui pe tine... pe bieţii de ei îi vor sfărâma...

SINEŞTI *cercetând lung în gând, întreabă*

Gazetele? lasă-le să mă atace cât vor.

MARIA *fulgerată de un spasm, la gândul unei prăbuşiri*

Nu... nu, niciodată, ar fi o nenorocire... Tu nu ştii totul... — *cade în fotoliu* —

SINEŞTI *ne mai ştiind ce să creadă, clătinat în presupunerile lui gândindu-se şi el la copii, se plimbă concentrat câţiva paşi prin casă. Vine apoi la ea, îi pune mâna pe frunte o priveşte lung în ochi*

Ce se petrece în capul acesta?... Ce fantasme îi tulbură mintea?... Cum poţi să fii în aşa hal de sperioasă?... Eşti bolnavă de nervi... — *brusc, violent* — Uită-te la mine... Uită-te la umerii mei... Eşti o neroadă dacă-ţi închipui că e în stare să mă doboare cineva... Vai de prostănacul acela, care îşi închipuie că poate lupta cu mine... e un om pierdut... — *iese, cu un masiv dispreţ...*

TABLOUL VII

In acelaş cadru fix cu redacția, jos la subsol, un birou mic de corectură, separat prin pereți de scânduri și sticlă, de una din încăperile tipografiei... O masă mai mare de lemn, acoperită cu hârtie albă de tipar... spalturi-corectură teanc... O lampă atârnată din tavan, cu abajur de postav verde, o canapea de mușama veche, trei-patru scaune... Un ceas de perete... o sobă de tuciu... hârtie de tipar aruncată pe jos... o ceașcă de cafea turcească... un pahar cu apă... o farfurie cu mucuri pe ea.

SCENA I

VASILIU, SACHE, APOI DAŞCU

SACHE *frământându-se*

Domnule, ce facem, că uite e ora trei şi jumătate și nu putem încheia gazeta?... Pierdem vânzarea de mâine...

VASILIU

Directorul a telefonat din nou adineaori din oraş să nu încheiem pagina fără el... Trebue să dea caseta cu Sineşti.

SACHE

N'are aface... Mai amânăm o zi... Azi nu se mai poate... Ținem oamenii de două ceasuri, au obosit și ei... I-așteaptă acasă nevestele și copiii...

VASILIU

Nene Sache, nu se poate... Uite ce scrie în Dreptatea noastră de ieri cu litere de-o palmă: « Oficiosul Guvernului și-a pierdut cu totul capul... In loc să anunțe pur și simplu demisia domnului (încă) Saru Sinești ne sfidează pe noi să publicăm documentul « misterios » menit să treacă pe ministrul « Justiției » de pe banca ministerială, pe banca acuzaților... Foarte bine. O vom face chiar în numărul de mâine ».

SACHE — *adunând spalturi*

Azi?... Unde să fie, domnule, de n'a venit, încă până acum? Il așteaptă sus mătușa lui de aseară și acum e două noaptea.

VASILIU

Trebue să vie să ne dea scrisoarea aceea sau ce naiba e... Și ce face sus acolo singură?

SACHE

Moțăe într'un fotoliu... Să știi că dacă nu vine într'o jumătate de oră, nu-și mai poate ține Dascu oamenii.

MOȘ DUMITRACHE

Dați revizia? că ne cere jos, pagina, la stereotipie... Nu mai are timp să toarne pagina...

VASILIU

Uite-o, gata.

SCENA II

VASILIU, SACHE, DAȘCU, MOȘ DUMITRACHE

DAȘCU *intrând ia el revizia*

Hai domnilor, dați odată și pagina aceia întâi? O să-mi plece oamenii.

VASILIU

Încă un sfert de oră... așteptăm pe director. —*face cu ochiul celorlalți, arătând că vrea să necăjească pe bătrân, vorbește râzând* — Moș Dumitrache, știi ce a spus patronul? Că dela 1 Iulie să nu mai vii... că aduce alt rotar tânăr în locul dumitale...

DUMITRACHE *speriat*

Când a spus ast[illegible]..? Nu se poate... Moare fata acasă...

SACHE *îl privește* [illegible]

Bietul Moș Dum[illegible]he, ce zețar strașnic a fost... Numai el putea să descifreze scrisul lui Mille...

VASILIU

A fost și la Adevărul?

SACHE

A fost la Adevărul — strașnic lucrător... acum nici nu mai vede ca lumea și abia mai aude...

VASILIU

E bătrân rău? Câți ani are...

SACHE

Păi e destul de bătrân... Cred că are cinzeci de ani... Vreo zece mai mult decât mine... L-au omorît literele astea de plumb...

VASILIU

Dar bine, ce fac lucrătorii tipografi când îmbătrânesc...?

DAŞCU

In meseria noastră nu prea îmbătrânesc oamenii... Unul de 45 de ani e o raritate... Ii omoară pe toţi plumbul şi cerneala asta... Pe strada noastră sunt în zece case douăzeci de ofticoşi... Mai toţi tipografi...

VASILIU

Ar trebui să fie asiguraţi toţi lucrătorii să se poată odihni la bătrâneţe...

DAŞCU

Ce să asiguri? Nu ţi-am spus? lucrător bătrân azi e o raritate...

VASILIU

Dar nenea Sache...? — *surâde cu înţeles* — Mi se pare mie că nenea Sache e un infam burghez.

DAŞCU

Asta-i cam adevărat... Ştiţi ce sgârcit este? De câte ori ai luat tramvaiul, nene Sache dela înfiinţarea lui? Niciodată... Stă tocmai pe lângă lacul Fundeni... şi când noi plecăm dela lucru dimineaţa, obosiţi prăpădiţi, el o porneşte pe jos, hai, hai, un ceas şi ceva face până acasă... E teribil de sgârcit? Are bani la Casa de depuneri...

SACHE *furios*

Nu e adevărat, nu sunt sgârcit... dar nu vreau să ajung la bătrâneţe ca moş Dumitrache, nu vreau să mi se prăpădească la boală copiii. Un ban pe zi... economisit la tramvai face trei lei pe lună... D-ta ştii să socoteşti? Trei lei pe lună, fac treizeci de lei pe an... In zece ani...

VASILIU *râzând, uimit*

Ai mers pe jos zece ani?

SACHE *convins*

Am mers pe jos zece ani, dar fiu-meu are azi în Iunie 1914, la Casa de depuneri trei sute de lei... Şi-am să continui... In 1924 va avea şase sute de lei...

VASILIU *vesel mereu*

Dacă mai mergi încă zece ani pe jos bineînţeles.

SACHE *grav, mânios că nu e înţeles*

Da, am făcut toate socotelile. In 1934 dacă şi el va continua va avea 900 lei, în 1944... 1200 lei... iar când va avea cincizeci de ani, vârsta lui moş Dumitrache, nu va veni să muncească toată noaptea pentru doi lei, bolnav... Va avea în buzunar în 1954... 1500 de lei... Şi multe va putea să facă în 1954 cu o mie cinci sute de lei...

DAŞCU

Proastă socoteală... Dacă îţi rupi mâna înainte de 1954? Nu-i mai bine să vii în Sindicat... să obţinem asigurare de boală şi de bătrâneţe prin organizaţie...? Pentru toată lumea? Iţi asiguri copiii, nu punând zece bani pe zi economisiţi dela tramvai... ci luptând pentru viitorul lor alături de noi... Luptând pentru minimum de salariu, pentru fixarea orelor de muncă... Nu zece ore pe zi ca acum, fără drept la concediu, fără salarii plătite... Să luptăm pentru interzicerea lucrului pentru copii mai ales noaptea... Pentru asigurarea de boală şi de bătrâneţe... Pentru toate astea... Că ducem o vieaţă de câini... Suntem mai jos decât sclavii din antichitate...

VASILIU *corectând mereu*

Tovarăşe Daşcu asta-i prea dela secţia de propagandă...

DAŞCU

Asigurarea trebue să fie asigurare adevărată... Nu trebue să vie dela puşculiţa de pământ, ci din însăşi munca ta... Să-ţi spui drept... Mi-e ruşine de camarazii ăştia ai mei... Nici culegătorii de o gazetă socialistă, nu sunt toţi în Sindicat. Nu avem decât ceea ce merităm.

SCENA III

ACEIAŞI, GELU, apoi IRENA

GELU *intră foarte îngândurat, după ce a intrat rămâne un timp pe gânduri în picioare. Toţi s'au ridicat şi îl privesc, dar nimeni nu întreabă nimic, pare stânjenit...*

E gata gazeta...?

VASILIU

E şi turnată, afară de pagina întâia...

GELU *scoate din buzunar două file*

Dă şi astea la cules — *dar a rămas cu filele în mână, căci a intrat Irena.*

IRENA *femee ca de cincizeci de ani, îmbrăcată sobru ca o guvernantă, dar « cucoană », merge sprijinită într'un baston, acum şchiopătând parcă mai mult de emoţie şi enervare, s'a oprit şi-l priveşte lung*

Te ascunzi de mine...? Te ascunzi de mătuşa ta?

GELU

Mamă... este foarte greu să ne înţelegem... Şi aş fi vrut sincer să te cruţ...

IRENA

Nu, lasă-mă să rămân azi doar mătuşa dumitale... Când am văzut că te ascunzi de mine la telefon şi acasă, am venit aici... Te aştept de aseară sus în redacţie şi te-aş fi aşteptat trei zile şi trei nopţi...

GELU

E de prisos...

IRENA

Dacă ai bănui ce am să-ți spun, ai înțelege că nu e de prisos... Ai să-mi fii recunoscător... Haide sus, să vorbim...

GELU

Am fost așteptat aci... Oamenii aceștia au treabă cu mine...

IRENA

Vreau atunci să rămânem singuri pentru câteva minute...

GELU *șovăie, privind lung pe cei din biurou, care ies.*

SCENA IV

GELU, IRENA

IRENA *încet, hotărît*

Ce ai de gând?

GELU *la fel*

Să duc până la capăt ceea ce am început...

IRENA

Ai putea să-mi spui și mie ce ți-a făcut ție personal omul acesta, de te îndârjești atâta împotriva lui? — *nu poate respira* — Dar pentru numele lui Dumnezeu, deschideți ferestrele, nu vedeți că vă sufocați...? Cum puteți trăi în duhoarea asta?

GELU

Nu sunt ferestre doamnă... aci suntem la subsol...

IRENA

Dar bine, aci nu se aerisește niciodată...? E un miros pestilențial...

GELU *explicându-i cu o ironie amară*

Clei de lipit, cerneală, hârtie putredă, plumb, benzină, sudoare stătută, de oameni care nu prea au timp să se spele, dar greul vine din spre capătul din stânga, dela niște mici dependințe cu alt miros și mai neplăcut, extrem de neplăcut. Dar fii fără grijă, un sfert de oră se poate respira, greu dar fără pericol... Nici eu nu stau de obiceiu aci mai mult de un sfert de oră...

IRENA

Și de ce este tipografia asta în subsol...? De ce nu o pune la aer...?

GELU

O tipografie este rentabilă, doamnă, numai dacă este situată în centru, în plin centru, unde sunt și ziarele, etc... Iar patronul acestei tipografii vrea să câștige cât mai mult, ca toți patronii tipografi...

IRENA

Atunci și d-voastră socialiștii exploatați pe muncitori?

GELU

Tipografia nu este a noastră, a socialiștilor... Tipărim doar ziarul nostru aci... Și plătim scump... cuiva care nu vrea să audă de socialism...

IRENA *se așează*

Nici nu m'ai poftit să stau jos... Și de ce faci toate astea?

GELU *îi oferă loc*

Pentru ca să fie puțină dreptate pe lumea asta...

IRENA

Te-ai găsit tocmai tu care să îndrepți lumea...? Ești tu mai cu moț decât toți ceilalți...? Cât sunt de fericită că Paul e un artist... Că declară că vrea să rămâe singur cu pictura lui... Că vrea să rămâe deasupra...

GELU *o privește cu o brutală precizie*

Se simte deasupra?... Este atât de mândru de izolarea lui? Dar în lumea asta, așa cum e alcătuită ea, nu te poți izola decât cu îngăduința celor răi... Lumea asta din care îți tragi hrana este atât de abjectă, încât nu te acceptă și nu te tolerează decât cu prețul complicității... A te izola este întotdeauna a fi sperjur prin tăcere... Aștepți, cu ochii într'altă parte, să ți se trimeată, în plic închis, la domiciliu, cota cuvenită.
Ce puțin ne înțelegem mătușă... Cum e cu putință ca ideea unei nedreptăți să nu găsească un pic de îndemn la bine nici măcar într'un suflet de femeie...? Cât de jos trebue să stea neamul acesta românesc...

IRENA *iritată*

Fleacuri... fraze de prin cărțile cu care ți-ai umplut capul...

GELU *isbucnind indignat*

Cum fleacuri...? cum fraze? De unde asta că un gând scris frumos și curat, e de disprețuit? Fraze? Dar cărțile s'au scris pentru proști și nebuni? De ce ințepciunea celorlalți practică, și cinică, e singura atotștiutoare? Da... eu am crezut și cred în cărți, mai mult decât în practica d-voastră.

IRENA

Atunci se vede că în cărțile d-tale ai învățat să nu mai respecți nici perii albi — *Gelu vrea să protesteze* — Lasă că dela tine nici la asta, nu mai țin măcar... Nu... Din cărțile acelea ai învățat să batjocorești și să calomniezi lumea?

GELU

Eu calomniez? Aș vrea să știu pe cine calomniez?

IRENA *îndurerată*

Dar atunci cum poți să scrii ceea ce scrii despre Sinești...?

GELU *încremenit*

Dar Sinești este un asasin mamă... Un asasin, înțelegi d-ta asta?

IRENA *fără să creadă*

Un asasin? Hm... asta nu o crezi nici tu.

GELU *uimit*

Dar atunci de ce socoți dumneata că fac ceea ce fac?

IRENA

Mă întreb și eu. Din dorința de a provoca scandal — *întoarsă în ea însă-și* — Face asta copilul căruia i-am ținut loc de mamă... Mă pune pe drumuri cu spaimă zile și nopți...

GELU *dezolat*

Ascultă mătușă, agitația asta nu are niciun sens... Dacă Sinești e vinovat, nu are rost să-i iei apărarea. Dacă nu e vinovat, e de prisos.

IRENA

Ţi se pare că e puţin să-l târăşti aşa în discuţia lumii? Odată la teatru o cucoană căreia i se furase poşeta, lângă mine, m'a acuzat că i-am luat-o eu... Imi venea să înebunesc de ruşine, acolo, deşi nu eram vinovată. Că şi-a şi găsit-o apoi pe sub bănci... Santajezi bizuindu-te pe spaima de scandal a oamenilor.

GELU *uluit*

M'ai crescut de mic, mi-ai ţinut loc de mamă şi poţi să crezi asta despre mine?

IRENA

Nu mai ştiu nici eu ce să cred — *foarte stânjenită* — Tu ştii de ce te-am căutat toată ziua? De ce te-am aşteptat până la două noaptea pe scaun sus în redacţie...? Ca să te împiedec să faci o mare prostie...

GELU *priveşte întrebător*

Nu înţeleg unde vrei să ajungi...

IRENA

Ca să afli şi tu cine este Sineşti... — *începe să plângă*

GELU *foarte încurcat*

Mamă...

IRENA

Uite... — *dar nu poate, plânge cu scâncete puternice, amintindu-şi întâmplarea, stânjenită că e silită să vorbească* — Ah, ştiam că n'am să pot... Te-am crescut altfel... N'aşi fi vrut să ştii tot ce s'a întâmplat. Nu m'am gândit niciodată că va trebui să vorbim despre anumite întâmplări noi doi... Ţi-am scris o scrisoare... mi s'a părut mai uşor... — *scoate din poşetă o scrisoare, i-o întinde cu sfială.*

GELU *cetește nedumerit la început, scrisoarea.*

IRENA *în timp ce el cetește, ea plânge sec și convulsiv.*

GELU *a terminat de cetit, e copleșit, rămâne pe gânduri, se pare că nici vorbă nu mai poate fi să mai continue campania*

De ce nu mi-ai spus asta niciodată până acum?

IRENA *nemângâiată*

Ce sens ar fi avut...? Afară de mine și de Sinești nu a știut nimeni niciodată... Nici Paul nu știe... I-am înapoiat eu banii lui Sinești, după vreo doi ani...

GELU *simplu, scăzut*

La cât se ridică suma delapidată?

IRENA *gata să isbucnească iar*

Cum poți vorbi astfel de tatăl tău...?

GELU

In definitiv a fost o delapidare, nu?

IRENA *plânge*

GELU *pustiit sufletește*

Tata... avea mâinele atât de albe și fruntea atât de palidă...

IRENA *îndurerată de suferința lui*

Uite, de aceea n'am putut să vorbesc niciodată, cu tine despre...

GELU

Cum a putut să puie mâna pe bani străini...?

IRENA *cu o veche amărăciune*

Jocul de cărți... era bolnav... Nopți întregi rămânea la club... Din cauza asta, el fiul, ministrului, n'a ajuns decât simplu deputat... Câte odată copiii se nimeresc tocmai pe dos... El avea o fire și chiar o înfățișare de femeie... iar eu sunt nefericită că n'am fost bărbat... Aș fi dus numele nostru departe... N'avea pic de voință, deși în parlament trecea drept un strălucit orator... Ca advocat era foarte reputat, dar pleda rar. Era un om superior ...Ințelegi?... dar...

GELU

Inţeleg... — *se scoală, se plimbă doi pași* — Știi ce-a mai rămas în mine mătușă? Atât cât rămâne dintr'un măr pe care l-a bătut grindina... In lumea asta care mă desgustă, amintirea lui, era totuși un punct de sprijin. Din ce-mi spuneai, din fotografii, aveam altă imagine despre el... Acum știu de ce purta mustața ca a prințului de Sagan. Nu trebue să crezi în fotografii. — *după un timp* — Sinești și-a primit toți banii?

IRENA

Toți... cam greu, dar i-a primit. Dela
măsese, căci astea au fost în preajma morții lui, numai niște case pe Șerban-Vodă, pe care le-am vândut. Dar Sinești a fost și destul de răbdător... M'a așteptat... Ce am luat de pe recoltă.. chiria dela casele din Brăila... Chestiunea era destul de gravă... căci suma era dată în depozit ca să se depună la licitație pentru Societate... societatea la care era el avocat... Am avut noroc că Sinești — care îi era secretar — și care e foarte strângător, a avut bani la îndemână... Altfel... ar fi fost dezonorat bietul tatăl tău și-l nenorocea și pe el...

GELU *abătut*

Cum a putut tata să ia banii străini..? Cum a putut să-i ceară unui secretar al lui să facă un asemenea gest?

IRENA

Nu vă mai socotiți judecători... Nu mai cere socoteală nimănui, căci fiecare are motivele lui neștiute. Numai Dumnezeu poate judeca, fiindcă numai el cunoaște urzeala pricinilor și știe cum a fost cu deamănuntul, totdeauna... Noi oamenii dibuim... nu știm nimic...

SCENA V

GELU, IRENA, DAȘCU, MOȘ DUMITRACHE, SACHE, VASILIU

Se produce rumoare în atelier

GELU *aleargă și el, ...revine apoi destul de tulburat*

Faceți loc — *către Irena* — Un accident... mi se pare că un lucrător și-a sdrobit piciorul... — *către Dașcu și lucrătorul care-l aduc pe rănit* — Incet, nu-i atingeți piciorul... — *rănitul, Moș Dumitrache este așezat pe canapeaua de mușama neagră.*

IRENA *săritoare și impresionată*

Incet... încet... — *către lucrători* — Dar cum s'a întâmplat?

DAȘCU *descurajat*

I-a scăpat forma de plumb pe picior...

IRENA *care s'a uitat și a văzut ce e, cu durere*

I-a rupt piciorul... pentru numele lui Dumnezeu, de ce e pus un om atât de bătrân să ridice greutăți...? Un bătrân trebue să stea acasă...

DAȘCU *amar*

Acasă? Acasă are o noră bolnavă de oftică... Nu mai are nici aia mult de trăit... Mai are doi nepoți la școala primară, atacați și ei... El, așa de bătrân, îi ține pe toți...

IRENA *soră de caritate*.

N'aveţi nişte cârpe curate... două şipci mici... Trebue dus la spital undeva...

UN LUCRĂTOR

Vai de ei... din ce or să trăiască de-acum?

IRENA

Nu vă supăraţi d-voastră... dar uite acum se vede cât de bine e să puie omul un ban deoparte.. E bine cât eşti în putere, să faci puţină economie pentru zile grele... Să nu fii nevoit să munceşti la vârsta asta...

DAŞCU *cu o uşoară amărăciune*

Economie? De unde economie...? Ce brumă o fi avut şi el, a cheltuit cu boala feciorului şi cu înmormântările... Că i-a murit nu de mult şi un nepot.

GELU *exasperat*

Mătuşe... nu mai vorbi... nu mai întreba nimic... Nu ştii cât de greu loveşti... Ce economii vrei să facă oamenii aceştia? Salariul le e socotit atât cât să nu moară de foame. Muncesc cel puţin 10 ore pe zi,... adeseori 12, în duhoarea asta de aci... N'au sărbătoare cu adevărat decât două zile la Paşte şi două la Crăciun... N'au în toată vieaţa lor o săptămână de vacanţă... Odihna nu o cunosc decât lungiţi, între patru scânduri... Dacă sunt bolnavi şi lipsesc nu sunt plătiţi... Deci nu au voie să fie bolnavi... Umblă cu răni pe ei, cu bube în cap... N'au timp să se spele, n'au voe să gândească la nimic altceva decât la lucrul acesta îndobitocitor şi ca nişte animale, la hrana celor de acasă... Dorm câte cinci-şase într'o odaie igrasioasă, părinţi şi băieţi, fete mari la un loc. Şi sunt încă bucuroşi să poată munci aşa... Bătrânul acesta era ţinut, vezi d-ta, de milă, nu mai muncea ca lucrător, a implorat dreptul de a-şi sfărâma piciorul aci în atelier, era un «rotar» robotea şi el toată noaptea pe aci... — *Intre timp s'a adus o cârpă şi două scândurele, Irena face un bandaj.*

IRENA *potrivind șipcile tulburată*

N'am știut cât e de greu lucru în tipografii...

GELU *uimit, cu un rânjet greu*

N'ai știut cât e de grea munca în tipografii...? Ei, Praida are dreptate... Oamenii sunt, cei mai mulți, răi numai fiindcă n'au imaginație... Ii cutremură doar cazul la care sunt de față... Nu văd decât ceea ce pipăie cu ochii lor de melc... E grea munca în tipografii? Dar crezi că munca prăfuroasă din fabricele de dărăcit lâna e mai ușoară? Știi dumneata în ce duhoare se lucrează în tăbăcării? Te-ai întrebat vreodată cum conduc mecanicii și fochiștii trenurile pe arșiță și pe vifor? In fundul vreunei mine ai coborît vreodată să vezi oamenii în picioarele goale în apă lovind zece ore pe zi din greu cu târnăcoapele...? Pretutindeni aceeași trudă de robi, osândiți la muncă silnică pe vieață, până se rupe ceva în ei și cad în genunchi ca vitele... ca bătrânul acesta... Sunt hrăniți numai cât să nu moară... ca să nu-și întrerupă lucrul... Vezi dumneata pe Moș Dumitrache ăsta?... In treizeci de ani nu s'a odihnit niciodată trei zile la rând. Treizeci de ani a cetit litera, literă cât un purice, neagră murdară, nu numai pe hârtie, ci de-a-dreptul pe plumb, până și-a pierdut vederea... în duhoarea asta de aci...

IRENA

N'am știut... n'am bănuit... — *a terminat pansamentul* — Am să mă ocup eu de acest bătrân și de familia lui... Sunt la o societate de binefacere...

DAȘCU

Doamnă..., nu vă supărați, n'avem nevoie de nicio societate de binefacere... O să punem noi mână dela mână și o să-l ajutăm din ce putem și noi, cum am mai făcut și cu alții...

IRENA

Dar bine oameni buni de ce să nu primiţi ajutorul unei societăţi, dat creştineşte din toată inima...? Acesta este rostul acestor societăţi de binefacere...

GELU *stânjenit, dezolat*

Mătuşe, iar nu înţelegi... Nu le face plăcere muncitorilor să le vorbeşti despre aceste societăţi de binefacere... Ei le privesc, nu te supăra, cu oarecare duşmănie... Nu vor binefacere... Nu le plac duioşii şi filantropii... Ce-ai zice dumneata dacă ţi s'ar lua casa şi apoi de milă, să fii lăsată să locuieşti la mansardă sau în subsol...? Ei cred că pentru munca lor au dreptul, dreptul, înţelegi? la o vieaţă omenească şi chiar la puţină fericire... Nu mai vor să fie exploataţi... Nu vor mila nimănui...

IRENA *respirând greu, devenind nervoasă*

Dar pentru Dumnezeu, deschideţi măcar uşile, toate, nu se poate trăi aci... — *se aşează* —

GELU

De toate acestea, de exploatarea nemiloasă, ei cred că vor fi mântuiţi numai dacă vor fi organizaţi... Ei nu aşteaptă îndreptare decât prin luptă, prin Sindicatul lor. Muncitorii apuseni, mai înaintaţi decât ai noştri, au dobândit mari îmbunătăţiri, ore mai puţine şi condiţii de lucru igienice numai pentrucă sunt organizaţi... In douăzeci de ani de organizaţie au dobândit mai mult decât în două mii de ani de milostenie...

UN LUCRĂTOR

... Hai până la o trăsură, să-l duc la spital — *Rănitul e scos sprijinit de doi inşi.*

GELU *după o scurtă și evidentă luptă interioară*

Sache, fă tot posibilul și mai așteaptă scrisoarea pe care ți-o voi da. — *cu înțeles* — Sinești nu va rămâne ministru...

IRENA *deprimată*

Sinești nu va rămâne ministru? Cum, te bate gândul continui? După cele ce ți-am arătat? De ce atâta înverșunare împotriva lui? Ce va câștiga muncitorimea dacă Sinești nu va mai rămâne ministru? Gelule, de ce toată nebunia asta?

GELU *cu o convingere de neclintit*

Luptând ca Sineşti să nu mai rămâie ministru, muncitorimea luptă pentru ideia de justiție absolută... Numai ideea de justiție absolută poate susține și închega conștiințele într'o luptă atât de grea ca a noastră...

IRENA *exasperată*

Ascultă, ai putea să-mi spui și mie ce anume a făcut Sinești? Ai putea să-mi spui și mie ce document este acela?

GELU

Mâine dimineață îl vei vedea.
Este vorba de o scrisoare a doamnei Maria Sinești...

IRENA

O scrisoare a Mariei Sinești? Ce scrisoare poate fi asta și cum a ajuns în mâna ta?

GELU

O scrisoare pe care mi-a trimis-o mie...

IRENA *îngrozită*

Ca s'o publici?

GELU *încurcat*

Nu ca s'o public... Este o scrisoare personală — *tot mai încurcat* — o scrisoare intimă...

IRENA *bolnavă*

Şi dumneata publici o asemenea scrisoare? Un Ruscanu face asta? Să ştii că dacă nu se găseşte niciun bărbat să te pălmuiască în stradă... o voiu face eu, în cazul când făptuieşti asemenea ticăloşie...

GELU *primeşte drept în obraz insulta, şovăie şi pe urmă hotărît*

Mătuşă, facem parte azi din două lumi deosebite şi orice lămurire între noi este de prisos... Se va întâmpla... ceea ce va fi să se întâmple... Vei face ce vei crede de cuviinţă... iar eu voiu răspunde faptei dumitale cum voiu putea.

IRENA *jicnită, crispată merge spre ieşire*

Noapte bună... — *dar din prag se întoarce brusc, ca şi cum ceva s'ar fi frânt în ea, disperată* — Nu e cu putinţă să plec... Trebue să-ţi explic, trebue totuşi să pricepi... E vorba de tatăl tău, e vorba de numele ... Aşi fi o criminală, o denaturată, dacă nu aşi încerca totul... Ascultă Gelule, iartă-mi modul nesocotit în care ţi-am vorbit adineaori, îmi pierdusem capul... Dar înţelege că nu mai poţi ataca pe Sineşti, acum când ştii ceea ce ştii...

GELU

De ce nu?

IRENA *exasperată oarecum*

Nu înţelegi că omul acesta are să facă şi el scandal? are să desgroape cele ce ţi-am povestit? Are în buzunar

scrisoarea tatălui tău prin care îi cere să ia bani din depozit. Are să vânture totul la gazetă... Numele părinților noștri, numele tău, vor fi nume de scandal...

GELU *amar*

Adică să acoperim fărădelegile trecute cu una nouă...? — *frânt în el după un timp* — Lasă mătușă, acolo în groapă să-și primească tata pedeapsa și să îndure memoria lui dacă e nevoie ca un pic de adevăr să iasă deasupra... — *surâzând îndurerat* — Nu e nimic dacă sufere puțin fotografia lui.

IRENA *copleșită de spaimă*

Te-ai gândit bine la rușinea de care ne acoperi, de care te acoperi? N'ai să îndrepți tu lumea.

GELU

M'am gândit... Nu știu dacă am să îndrept lumea, dar dacă n'ași abate omenirea din calea răului, decât atât cât abate un bob de nisip albia unui fluviu, și totuși datoria mea e limpede... precisă... M'am gândit... nici nu știi cât mă gândesc și cât mă doare. Mătușe l-am iubit pe tata chiar așa fără să-l cunosc. Și am regretat totdeauna că fiind atât de sportiv a trebuit să piară într'un accident de vânătoare... dar scrisoarea trebue să apară mâine.

IRENA *învinsă, ridică spre el o privire întunecată*

Atunci dacă nu se poate, mai am o singură rugăminte, și-ți cer să mi-o îndeplinești pentru tot ceea ce am făcut pentru tine — *cu fața albă, pierită* — Lasă încă o singură zi. Poate că te răsgândești totuși, poate Sinești are un gând. Poate că se întâmplă o minune. Lasă o zi norocului.

GELU *prins sub zodia umbrelor și a contrazicerilor pe gânduri*

Da.

IRENA

Mulțumesc — *iese fără să mai adaoge niciun cuvânt* —

TABLOUL VIII

Biroul lui Gelu la redacție. Ora 9 fără un sfert

SCENA I

GELU, PRAIDA, PENCIULESCU, VASILIU, SACHE, apoi PRIMUL PROCUROR

PENCIULESCU *cu un teanc de manuscrise în mână*

Atunci rămâne stabilit așa. Ne-am înțeles... Pentru poimâine, dai dumneata — *lui Gelu* — editorialul și cursivul din pag. 1, punem 5—6, articolul profesorului ăla — *către Vasiliu* — Dumneata dai foiletonul, și cursivul de pagina doua... Reportajul din Galați merge în pagina 1 cu continuare într'a treia...

SACHE

Dar până atuncea îmi trebue pagina întâi de mâine. Uite, e 9 seara și nu am până acum caseta aceea bloc, cu chestia Sinești...

GELU *vinovat*

Intr'o oră, ai jos caseta.

SACHE *teroarea redacției*

Așa ziceți domnule director și pe urmă iar vine o vizită la redacție... și iar o vizită... și încă zece, până se face miezul nopții... Că aci vine lumea ca la spital...

PENCIULESCU *preparându-şi şvarţul*

Păi spital e aci Sache, procopsitule, spital pentru sufletele rănite...

SACHE *arătând un capăt de sfoară neagră*

Nu ştiu, dar îmi trebue o coloană.

TOMA *anunţând lui Gelu*

Domnul Prim procuror Vlădi... vlă... vlidicescu... — *toţi se privesc miraţi, destul de neliniştiţi... trece un timp.*

PENCIULESCU *exasperat*

Asta-i acum...

VASILIU *încolţit*

Ce facem?

PRAIDA *liniştit, dar după o tresărire ageră*

Tovarăşe, ai înţeles bine, chiar Primul procuror?...

TOMA *nedumerit*

Da... da aşa a spus...

GELU *se frământă nedumerit*

Dar...

PRAIDA *repede*

Numai câteva clipe — *scoate febril o hârtie dintr'un sertar o pune în afara ferestrei dedesubt într'un loc pregătit*

PENCIULESCU *speriat, dezarticulat*

V'am spus eu, vine în chestia Sineşti — *amintind* — «Mâna forte» a guvernului — *se ridică* — Am plecat... Redactor la o gazetă socialistă nu e un post indicat

pentru cine suferă de inimă; aici vizitele astea mă omoară — *lui Gelu* — Pot să trec prin apartamentul dumitale? — *dar speriat se întoarce și caută și el într'un sertar pripit, ca să-și ia niște hârtii pe care el le crede periculoase* —

GELU *băiatului*

Spune-i să poftească.—*către ceilalți, mereu nedumerit*— Dacă ar fi fost ceva, ar fi venit « In numele legii » etc....

Intră Primul procuror, bărbat înalt, ca de treizeci și cinci de ani, elegant, cu monoclu... Chiar după intrarea lui, stânjenirea continuă..., iar Penciulescu nici n'a putut ieși

PRIMUL PROCUROR *după un minut de incertitudine, dă mâna cu Gelu*

Vlădicescu, cred că ne-am cunoscut...

GELU

Da, domnule Prim procuror... ne-am cunoscut... fără voia noastră ca să zic așa...

PRIMUL PROCUROR

Ei, ce să-i faci, datoria... Ași dori să vă vorbesc...

GELU *îi arată un fotoliu*

Da... luați loc...

PRIMUL PROCUROR *se uită întâi la toată lumea aceia, care privește tulbure și pe urmă începe*

D-voastră duceți de vreo săptămână, o campanie foarte violentă împotriva Regiei Monopolurilor Statului și în deosebi împotriva unui șef de serviciu Constantinescu, pe care-l acuzați de fraude...?

GELU *altfel nedumerit, confirmă*

Da...

TOŢI *se privesc buimăciţi, neştiind ce să creadă*

PRIMUL PROCUROR

Şi cereţi să se facă imediat o anchetă severă..?

GELU *tot mai nedumerit nu găseşte capătul firului*

Da...

PRIMUL PROCUROR *cu mult accent*

D-voastră ştiţi cine este acest Vasile Constantinescu?...

GELU

Dar!?...

PRIMUL PROCUROR

Este marele poet, Ion Zaprea...

GELU *uimit*

Vasile Constantinescu dela Regie este poetul Ion Zaprea...?

PRIMUL PROCUROR *cu un gest care spune : n'aţi fi crezut? joacă pe surpriza lor*

Da, Ion Zaprea...

PENCIULESCU *după ce s'a privit lung cu ceilalţi şi-a recăpătat curajul*

Bine, o fi el Ion Zaprea... dar de unde până unde mare poet...?

PRIMUL PROCUROR *indulgent*

Eu știu că d-voastră, oamenii condeiului, vă cam mâncați între d-voastră... dar dați-ne voie nouă, cetitorilor, să știm care este poet și care nu. Cine a scris poezia « Inimi lângă pământ » sau « Femei de alabastru » e un mare poet.

PENCIULESCU

Și, de unde până unde Ion Zaprea la Regie?...

PRIMUL PROCUROR

Este șef de serviciu la economat... L-a numit acolo Maiorescu mi se pare... în orice caz, conservatorii. Mergea cred și pe la Junimea...

PENCIULESCU

Mă rog, așa în paranteză, fraude a făcut?...

PRIMUL P *urcat, cu vocea scăzută*

A cam făcut... Vi se pare grav?

PENCIULESCU

Dimpotrivă. Mai ales că în cazul acesta s'ar putea spune corespunzător, că e « cam cinstit... ». De altfel cum vrei să fie când se amestecă cifrele cu rimele...?

PRIMUL PROCUROR

Situația este asta... Directorul Regiei m'a rugat să viu la el și mi-a arătat dosarul... Dacă veți continua să cereți să se facă anchetă, el va fi nevoit, să ceară anchetă oficială și firește să înainteze apoi dosarul parchetului... Iar eu când voiu fi sezisat oficial, va trebui să dau curs afacerii... Fără trei ani, nu scapă... — *urmează o liniște apăsătoare.* Soarta lui e în mâna d-voastră...

GELU *cu linii interioare drepte*

Dați-mi voie să vă întreb încă odată: E vinovat?...

PRIMUL PROCUROR

Da... dar va fi socotit mâine un mare poet... Este Ion Zaprea. Adaog că nu-l cunosc personal și nu l-am văzut niciodată. Cu toate că trece drept modernist, eu îl apreciez foarte mult.

GELU *liniștit, de neînduplecat*

In fața legii nu stă Ion Zaprea, stă Vasile Constantinescu.

PRIMUL PROCUROR *uimit*

D-voastră vorbiți în numele legii? Mie îmi vorbiți așa? Iată o situație paradoxală...

GELU

Nu e de loc paradoxală... Nu e vorba de legea d-voastră, pentru care nu avem prea multă stimă, cum nu e vorba despre dreptatea d-voastră, pe care o cunoaștem... Este vorba cu totul de altceva, mai deasupra. Situația vi se pare paradoxală fiindcă nu ne cunoașteți și deci nu ne înțelegeți... Legile pe care le știți și dreptatea aceea, sunt după chipul și asemănarea d-voastră... sunt omenești... Noi urmărim legea pură și ideia de dreptate însăși... Legea asta este în noi... Dreptatea asta nu are privilegiați...

PRIMUL PROCUROR

Poate că tot ar trebui să aibă... Vă luați o grea răspundere trimițând un poet la temniță...

GELU

Nu depinde de noi. Dreptatea este deasupra noastră și e una pentru toată lumea și toate timpurile. De altfel

dați-mi voie să vă atrag luarea aminte asupra faptului că termenul « dreptatea » nici nu are plural.. Nu se poate spune dreptăți ... Curios este că nedreptatea are plural: nedreptățile pe care le suferă muncitorimea de pildă... Toată puterea noastră de a spune ceea ce spunem, vine din conștiința acestei dreptăți absolute... Un singur caz de excepție ar anula-o, precum dacă o singură dată doi și cu unu ar face patru, toată matematica ar fi nulă...

PRIMUL PROCUROR *se scoală desamăgit, cu gesturi largi*

Atunci — *așteaptă încă* — Atunci, îmi pare rău că nu am găsit la d-voastră, înțelegerea la care mă așteptam. Credeam că sunteți mai umani — *s'a întrerupt și dă bună ziua oarecum la toată lumea* — Bună seara...

GELU *îl oprește în prag*

N'am spus niciodată că suntem umani. Dreptatea este inumană — *ridică din umeri* — Bună seara—

— *Primul procuror a ascultat, se înclină și iese...*

SCENA II

GELU, PRAIDA, PENCIULESCU, VASILIU, SACHE

PENCIULESCU

Saint-Just, maică... Nu-mi închipuiam sabia dreptății atât de rece și de tăioasă. Zăpezile ei alpine m'au înghețat... Ce m'ai încolo și în colo, m'ai aiurit.

PRAIDA *dezaxat, gânditor*

Imi dai voie, tovarășe Ruscanu, să-ți exprim un sentiment al meu..? Cred că ești prea sever, aproape nedrept cu poetul Ion Zaprea. Nu merită morala burgheză să-i sacrifici un poet.

GELU *încremenit*

Dumneata spui asta, tovarășe?

PRAIDA

Nu mă împac în totul cu felul dumitale de a concepe dreptatea. Vorbești despre această dreptate într'un mod foarte neașteptat, nu știu cum să-ți spun... In sfârșit... O dreptate inhumană...? Dreptatea d-tale este cel puțin prea abstractă...

GELU *are un gest moale de nedumerire ridicând ușor ambele mâini*

Cum ar putea să fie altfel?...

PRAIDA *surprins*

O dreptate absolută?

GELU *cu o privire liniară*

Cum ar putea să fie dreptatea, dacă nu e absolută? — *se închide cu un soiu de îndârjire în el însuși, nu mai ascultă nimic, parcă ar trece pe alt tărâm*

PRAIDA

D-ta pari obsedat de ideea de lege, de ideea de dreptate, așa pură... O dreptate absolut pură, ca o geometrie...?

PENCIULESCU

Praida, tot nu înțelegi ceea ce ți-am spus de atâtea ori? Sunt oameni care au nevoie de absolut, cum ai dumneata nevoie de aer, ori eu de svarț.

PRAIDA

Vorbe... Crezi că această necesitate e cu adevărat reală? Corespunde vreunui sentiment?

PENCIULESCU

Sunt convins că există sentimente pe care nu le încearcă toată lumea... Şi sensaţii... Eu sau dumneata, dacă găsim o muscă în varza cu carne o scoatem, o aruncăm şi mâncăm mai departe. Dar am văzut oameni care atunci când descoperă musca moartă în sosul acela gras... devin cadaverici la faţă şi nu se mai ating de varza cu carne o jumătate de an.

PRAIDA

Hm... cazuri rare... nevoi artificial create...

PENCIULESCU

Toată civilizaţia este artificial creată, dar cred că nu mai putem fără ea... Şi pe urmă să-ţi spun un lucru... Poate că în istoria omenirii tocmai asemenea cazuri rare contează... Când supravieţuesc... Căci în genere dispar de timpuriu ucise de climatul vitreg. Florile rezistă mai puţin decât buruenile care se... adaptează...

PRAIDA

Suferinţe imaginare...

PENCIULESCU

Spune-mi din ce cauze suferi şi-ţi voi spune cine eşti. E cazul prietenului nostru Saint Just care nu e obsedat decât de idei... Ce vrei? dacă a descoperit într'o noapte cu lună, « Jocul Ielelor ».

GELU *care a stat mereu pe gânduri căutând*

Mărturisesc totuşi că nu văd ce ar fi o altfel de dreptate care s'ar da după toate vânturile ca o giruetă ... Care mai e atunci criteriul?...

PRAIDA

Criteriul este totdeauna o cauză... Este drept numai, şi tot ceea ce slujeşte cauza pentru care luptăm... cauza muncitorească... Numai cauza e mare...

GELU *întâi nu ştie ce să creadă. Parcă s'ar fi răsturnat în el dimensiunea unui orizont. Se scoală şi face câţiva paşi ameţit. Mâinile parcă nu ştiu ce să mai facă, se mângâie, se frământă una pe alta. Se ridică, ia o floretă din panoplie, o îndoaie gânditor, loveşte cu ea, concentrat. Pe urmă vine iar la locul lui, palid, înmărmurit, extenuat*

Tovarăşe Praida. Am descoperit pe neaşteptate un continent nou cu alte fluvii, şi alţi munţi nebănuiţi, cu populaţii necunoscute. — *neted, dur* — D-ta aşezi partidul deasupra dreptăţii... — *a rămas încremenit.*

PRAIDA

Altfel de unde o să ştiu ce e dreptatea...?

GELU *ca un ecou, într'o complicată arhitectură ulterioară.*

Aşezi partidul deasupra dreptăţii?

PRAIDA

Iţi repet: Altfel de unde o să ştiu ce e dreptatea?

GELU

Cu alte cuvinte, pentru d-ta, dreptatea e în funcţie de interesele muncitorilor?...

PRAIDA

Dacă nu e aşa, atunci ce poate fi dreptatea? o simplă abstracţie...?

GELU

Nu... nu... tovarăşe—... Eu lupt pentru cauza muncitorească şi îi sunt devotat atât de mult... nu-

mai şi anume fiindcă socot că dreptatea este cu ea. Mi-aş da viaţa pentru muncitorime, numai şi numai fiindcă ea este sub steagul dreptăţii şi nu dimpotrivă... Am socotit totdeauna că dreptatea e absolută. Dacă lupt pentru o cauză, aceasta este dreptatea însăşi.

PRAIDA

Periculos mod de a vedea... şi de altfel fals... cu totul fals... plin de riscuri... Dă-mi voie tovarăşe să-ţi spun un lucru. Inainte de a studia ingineria, am vrut să studiez, în Germania matematicele pure. Dar am căzut peste noile teorii matematice, ale antinomiilor şi m'am îngrozit. Logica asta pură sfârşeşte iremediabil în marasmul incertitudinilor. Dreptatea asta formală, abstractă, are să te lase odată suspendat în gol... tocmai când îi vei căuta mai disperat conţinutul... Şi atunci n'aş vrea să fiu în locul d-tale... Ideile? Hm... hm... E ceva mai sigur materialismul istoric...

GELU *cu o ardere interioară*

Sunt surprins că nu mă înţelegi.

PRAIDA *îşi scutură pipa*

Periculos mod de a vedea lucrurile...

PENCIULESCU

Dar nu înţelegi, Franzisek, că Gelu nu « vede lucruri », că vede numai idei?

GELU

La urma urmelor e adevărat... Eu văd ideile...

PENCIULESCU *îl priveşte lung*

Ideile...? Ideile.. Hm! Saint-Just maică... uite... câtă vreme le vezi... totul e în ordine... Când au dispărut... după ce le-ai văzut, abia atunci e grav... Incepe drama... Aci are dreptate Franzisek.

PRAIDA *examinându-și pipa, răspunde lui Gelu*

Nu te supăra, tovarășe. E pentru întâia dată când parcă s'a întors pe dos în mine ceva, ca o umbrelă răsucită de vânt... Caut și nu găsesc ce ar putea fi o dreptate «inhumană?».

PENCIULESCU

Dar tocmai asta e... Cine a văzut ideile devine neom, ce vrei?... Trece flăcăul prin pădure, aude o muzică nepământească și vede în luminiș, în lumina lunii, ielele goale și despletite, jucând hora. Rămâne înmărmurit, pironit pământului, cu ochii la ele. Ele dispar și el rămâne neom. Ori cu fața strâmbă, ori cu piciorul paralizat, ori cu mintea aiurea. Sau, mai rar, cu nostalgia absolutului. Nu mai poate coborî pe pământ. Așa sunt ielele... pedepsesc... Nu le place să fie văzute goale de muritori. A mai fost odată un grec, unul Platon, care pretindea că a văzut ideile pure și dela grecul acesta au venit toate nenorocirile din lume. A fost și un franțuz, Robespierre.

GELU *cu o ardere interioară*

Atunci e foarte simplu... Ideile n'au să dispară niciodată.

PENCIULESCU

Amin!...

VASILIU *care fierbea tot timpul*

Domnule director, da-ți-mi voie vă rog să vă spun și eu un cuvânt... Un poet nu trebue să meargă la închisoare...

GELU

Dar și d-ta, îmi dai voie să spun că un poet nu trebue să fure...

VASILIU

Şi Francois Villon?...

GELU

Ştii d-ta după patru sute de ani cum a fost? O legendă literară...

PENCIULESCU *îl caută pe Vasiliu în buzunar, găseşte versurile*

M'am lămurit — *cu alt ton către Gelu* — Nu-i mai puţin adevărat că situaţia e paradoxală... Primul procuror solicită şi nu obţine dela un particular ca un vinovat să fie iertat — *ridică din umeri încurcat şi amuzat* — Asta-i societatea românească...N'are ordine socială... n'are început şi sfârşit... O frază din prefaţă se rupe şi se leagă tocmai la pagina cincizeci, pe verso, jos, iar pasajul din primele rânduri se continuă, trunchiat, în partea doua...E o încălcitură de nu se poate descurca nimeni... Toţi sunt rând pe rând victime şi călăi... Toţi sunt legaţi între ei, toţi sunt dacă nu fraţi, veri, ori au stat pe aceeaşi stradă, sau au învăţat la aceiaşi şcoală... sau şi mai obicinuit... au făcut afaceri împreună... Partidele politice româneşti nu au aderenţi, ci aderenţe.

GELU *cu desgust*

Nu prea eşti departe de adevăr...

PENCIULESCU

Aderenţe, numai aderenţe... Organismele greşite, bolnave au astfel de aderenţe, pe care dacă nu isbutesc să le rupă, mor cu totul. De aceea sunt necesare revoluţiile ... ele — *taie cu mâna* — tranşează ...

VASILIU *luându-şi inima în dinţi*

Dar nu vă e teamă că s'ar putea ca revoluţia să vă tranşeze şi pe d-voastră...? — *speriat de îndrăzneala lui* — aşa din greşală...

PENCIULESCU

Ba... bine că nu... Am zis necesară, nu de dorit... E singura soluție... ca să se îndrepte răul... Dar ce nevoie am eu — *apasă* — să se îndrepte lucrurile? Unde aşi mai găsi eu alți proşti de pe urma cărora să trăiesc? Şi în definitiv aş vrea să ştiu cine dintre noi cei care avem azi cuvânt, are vreun interes să se îndrepte lucrurile? Ce ne-am face toți în cazul acesta? Ascultă-mă pe mine. Nimeni nu are interes să se îndrepte lucrurile în Țara Românească... *se apleacă și îi spune la ureche dar destul de tare* — In afară de țară, însăşi...

BĂIATUL DE REDACȚIE *dă o carte de vizită lui Gelu*

Doamna aceasta vrea să vă vorbească...

GELU *ia cartea de vizită și tresare*

Unde e?...

BĂIATUL

Aşteaptă pe culoarul de jos.

PENCIULESCU *surprins*

Iar vizite... Cine mai e?...

GELU *prins cu totul, tulburat, încurcat*

Doamna Maria Sineşti.

PRAIDA *tresare și el, toți se gândesc la același lucru.*

Doamna Sineşti?

PENCIULESCU

De când cu doamna Lecaillaux şi Galmetta, nu-mi prea plac nevestele astea de miniştri care vin în vizită la directorii de gazetă... *(ca un secret grav)* Aceea l-a aşteptat trei ore — *mestecă în gol, apoi și mai explicit* — A tras şase focuri...

PRAIDA

Drept să-ţi spun nici mie nu prea-mi place vizita asta... Poate că ar fi mai bine să n'o primeşti...

GELU *profund îngândurat, luptând cu el însuşi, resemnându-se*

Toma, pofteşte pe doamna înăuntru, când voiu suna eu...

PRAIDA *alarmat, opreşte pe Toma*

Stai... stai câteva clipe — *pentru întâia dată profund neliniştit* — N'are niciun sens să primeşti pe această doamnă...

GELU

Nu se poate să n'o primesc.

PRAIDA *nervos, neştiind ce să mai facă*

Imi dai voie să rămân şi eu?...

GELU *încuviinţează obosit, din cap.*

SCENA III

GELU, MARIA, PRAIDA

MARIA *după ce a intrat, îl fixează cu ochii arzători, cu un freamăt nervos al buzelor; devine şi mai stânjenită şi mai palidă când vede că Gelu nu o primeşte singur*

Aşi vrea să-ţi vorbesc numai dumitale...

GELU *cu o linişte de casă de spital*

Doamnă, nu aveţi ce să-mi spuneţi numai mie... Nu am niciun secret faţă de camarazii mei şi faţă de nimeni...

MARIA *înfrigurată*

E o chestiune care nu privește pe camarazii dumitale... e ceva cu totul personal... privește vieața dumitale intimă...

GELU *înghețat*

Vă repet, doamnă, că eu nu mai am o vieață intimă...

MARIA *arzând*

Ce vrei să spui cu asta?...

GELU *fără niciun gest, cu privirea absentă*

Că m'am dăruit cu totul unei cauze... unei cauze care depășește orice preocupări domestice...

MARIA *închide o clipă ochii de durere, apoi căutând parcă să se desmeticească*

Uită-te la mine, fă un pas, du mâna la frunte, fă un gest, ca să mai cred că ești un om, și nu o cauză.

GELU *tace un timp, încăpățânat*

Doamnă, spuneți-mi ce aveți de spus...

MARIA *privește spre Praida, nu poate vorbi, caută totuși. Tot ceea ce era să-i spună era întemeiat pe gândul că va vorbi numai cu el ; exasperată*

Nu pot să-ți spun « Gelule » față de altcineva.

GELU *dur*

Nu-mi spuneți...

MARIA *întoarsă asupra ei însăși, cu o crispare de milă și desgust*

Din ce petice sunt peticită, ca să sper în mod stupid așa cum am sperat, că se va putea vorbi cu un om care de două săptămâni nu mai are numele cu care l-a mângâiat mama lui și... și femeia care... — *se frânge...*

GELU *egal ca două linii paralele*

Așa cum sunt împrejurările, ar fi poate mai indicat să vorbiți cu soțul d-voastră.

MARIA *cu oroare*

Soțul meu? Cu el într'adevăr nu se poate vorbi — *cu o bruscă lumină de nădejde* — Ascultă — *vrea să-i spuie numele... șovăie...* — Nu se poate să te fi schimbat într'atâta... Trebue să mai ajungă un cuvânt până la inima aceea de altă dată. E vorba aci și de fericirea mea...

GELU

Fericirea nimănui, individual, nu interesează aci,...

MARIA *izbucnind cu o furie de sălbăticiune, încolțită, exasperată*

Dar crezi că am să pot răbda multă vreme să-mi vorbești ca unei condamnate? Socotiți că n'am și eu un cuvânt de spus în toată împrejurarea asta?... Ei bine, n'am murit încă... Nu pot fi atât de rău lovită, fără să lovesc și eu...

GELU *calm ca un anesteziat*

Așa e mai limpede, doamnă... Loviți... Scoate-ți revolverul și trageți.

MARIA *cu o strâmbătură de dispreț, a dus mâna la poșetă*

Te crezi la adăpost fiindcă e altcineva de față...

GELU *cu aceeași liniște de moarte*

Chiar dacă în altă împrejurare este cert că voiu putea fi găsit singur... în stradă, de pildă... este preferabil pentru d-voastră să trageți acum... Nu vă va împiedeca nimeni...

MARIA *înmărmurită*

Aș putea să trag... — *în timp ce Praida pândea în lături cu o încordare de vânător, după o clipă de șovăire ea scoate brusc revolverul și-l trântește pe masă ca pe-o unealtă netrebuincioasă* — Ah, nu se poate lupta cu voi — *gândindu-se limpede la Sinești, căci pe Praida pare că nici nu l-a mai observat* — sunteți prea puternici, prea răi, prea cranceni amândoi... Trebue să fiu sfărâmată între voințele voastre... Nu se poate lupta cu voi... O inimă e prea puțin lucru între două blocuri de răutate...

Gelu și Praida schimbă priviri, obosite, cu înțeles, revolverul, cu prăsele albe, a rămas svârlit departe pe masă. Maria s'a lăsat istovită în fotoliu, ca o pasăre rănită, cu ochii în gol.

GELU *se apropie tulburat, nedumerit totuși, o mângâie cu privirea și îi spune cu o nesfârșită duioșie*

Ai vrut să mă ucizi Maria?

MARIA *fără să-l privească*

Nu m'am gândit să te ucid niciodată...

GELU

Dar revolverul?... — *i-l arată cu un surâs întrebător. Praida iese neobservat.*

MARIA

Nu-l purtam la mine ca să te omor...

GELU

M'ai amenințat totuși...

MARIA *cu fața întinsă, palidă*

In clipa aceea poate tea-și fi și ucis...Nu mi-am închipuit niciodată că ai putea să-mi ceri să-ți vorbesc cu martori...

GELU *se gândește că ea s'ar fi putut sinucide, se uită la revolver gânditor,*

Ai vrut să te sinucizi?... *îl svârle într'un sertar al biroului*

MARIA *aproape scâncit, ca o fetiță, cu o elementară durere*

Mi-a luat amândoi copiii... i-a dus la mătușă-mea, care mă urăște... mai rău ca o streină.

GELU

El nu va putea păstra în niciun caz copiii... Justiția ți-i va înapoia...

MARIA *îndoindu-se*

Sunt și copiii lui...

GELU *ca un ecou interior, întârziat*

Ai vrut să te sinucizi?...

MARIA

Nu știu... Nu mai cred nici asta... Nu pricep nimic...

GELU

De ce ai venit?

MARIA *cu reflexe sleite*

Nu știu... Am plecat de acasă fără să mă gândesc... Am privit gândul morții atât de fix că nu mai văd nimic. La pension o fată dintr'a opta pretindea că sunt un mediu bun și într'o seară m'a hipnotizat în dormitor. M'a pus să privesc fix un nasture de metal lucios. Mi s'a spus că pe urmă am adormit, m'am ridicat din pat, și am umblat prin dormitor la porunca ei. De două săptămâni mă gândesc numai la moarte. Am privit-o prea mult fix și tot ce e real a dispărut pentru mine. De azi de dimineață merg ca o somnambulă pe stradă.

GELU

Cred că totuşi tu singură ai putea să mă înţelegi. E o lege deasupra noastră, inumană.

MARIA *adânc descurajată, istovită*

Eu nu înţeleg prea mult, dar dacă tu crezi că e nevoie să fiu sdrobită, nu şovăi... loveşte, înfige pumnalul într'o inimă, care şi aşa nu era decât a ta.

GELU *nervos, bănuitor*

Ai venit anume ca să-mi spui asta?

MARIA

Nu... Ştiam că acum totul e de prisos şi că nimic nu te abate dela nebunia ta. Dar cred că paşii m'au purtat aproape singuri încoace... Nu ştiu de ce... poate fiindcă totuşi aş fi vrut să aflu ceva.

GELU *o priveşte neliniştit*

MARIA

Prezentul e pierdut... ştiu asta. Dar spune-mi dacă — *apasă cuvântul, se frânge desnădăjduit* — atunci m'ai iubit... Un singur ceas măcar.

GELU

De ce te îndoieşti?

MARIA

Felul în care m'ai părăsit m'a aruncat în vâltoarea tuturor îndoielilor.
Poţi face orice din prezent, dar e dreptul meu să ştiu dacă m'ai iubit...

GELU

De ce vrei să ştii asta acum?

MARIA

E o nevoie de vieață și de moarte pentru mine să știu dacă trecutul însuși a existat... dacă am fost cu adevărat iubită. Poate să se întâmple orice acum, dar ceea ce a fost nu poate să fie cumva anulat ca o socoteală greșită.

GELU

Ce ar putea să mai însemne acum trecutul?...

MARIA

Ce vrei? Voi credeți în ideile voastre, prietenele mele, unele, se duc la biserică. Au copii care sunt ai lor, care nu pot fi luați... Mie nimic nu mi-a izbutit cu adevărat. Vieața mea a fost toată zadarnică... Pe nimic nu m'am putut sprijini sigur. Nu mi-a rămas decât amintirea iubirii...

GELU *tot mai îngândurat, chinuit de nedumeriri și întrebări, tace îndelung; se duce la fereastră, ia o carte din raft, ca un alibi al îndoielii, pe urmă vine din nou la ea și-i spune cu o stranie indulgență, cu un zâmbet melancolic*

Și totuși, Maria, tu m'ai înșelat...

MARIA *se frânge tăcută*

Nu, nu-i adevărat... De altfel ce sens mai are să mai vorbim despre asta...? Nu orice... orice... dar nu vreau să mai vorbim despre asta acum... A fost vreme când un cuvânt de al tău ar fi refăcut lumea din nou... O explicație atunci...

GELU *cu o duritate de diamant*

Nu ți-am cerut nici acum nicio explicație. Am spus numai « și totuși »... Exprimam doar o nedumerire.

MARIA *după o lungă tăcere, sdrobită de voința lui, într'un ton de ultimă renunțare ca într'o agonie lucidă —*

Nu este ce ai spus tu, dar nu e mai puțin adevărat că uneori nu mă mai înțeleg nici eu. Alaltăeri... Sinești — *se întrerupe cu silă*... — Sunt clipe în vieața mea pe care când mi le amintesc mă îngheață un fior din cap până în picioare — *cu oroare crescândă* — rătăcirile astea din vieața mea... câtă josnicie inutilă... Mi-e silă de mine... Gândesc uneori că sunt în mine două ființe: una josnică, mărginită și lașe, care a primit să i se dea de bărbat un om pe care nu-l iubea, care a putut să creadă că Gaian... — *se întrerupe cu silă, apoi aducându-și aminte, mai aproape, brusc, povestește scăzut de parcă ar avea gura coclită* — Adineaori, cu mințile duse, lovindu-mă de toți pereții disperării, am mers până acolo că am făcut încercarea meschină, desgustătoare ca să-l seduc pe Sinești... Oh! mi-e scârbă de tot... de tot... — *după un timp* — Și totuși e în mine o ființă care suferă, care plânge... care sângerează pentru toate josniciile celeilalte — *surâde trist, apoi explică firesc* — Știi că Vădulenii au în afară de Marta, încă o fată Rida, idioată și gângavă, pe care o țin mai mult ascunsă, de durere și de rușine... Dar care din când în când tot scapă în salonul plin de lume... Dacă ai vedea atunci cât de penibilă le e suferința... cum ghicesc în ochii tuturor o întrebare la care ei umiliți și dezolați nu pot răspunde — *cu un nesfârșit desgust și părere de rău* — Ei bine, este în mine o Rida care de câte ori mi-a scăpat, m'a abătut din calea norocului... m'a făcut să-mi mușc buzele de silă și de durere...

GELU *neliniștit, a rămas pe gânduri, ridică privirea nervos*

Nu văd lămurit ce vrei tu acum.

MARIA

Aș dori, firește, să nu publici scrisoarea —

GELU *egal cu el însuși*

Scrisoarea nu mai are nicio importanță în ea însăși... Crima lui Sinești e în conștiința mea, ca un astru negru rătăcit pe cer în plină zi... Alte legi îl pot scoate de acolo decât propria noastră voință.

MARIA *resemnată*

Da... ştiu şi că totul e de prisos... Tot ceeace ţi-am spus n'avea nici un rost, nici eu nu-mi dau seama de ce am venit. Poate că aş fi vrut să ştiu, nu ce ai de gând să faci, dar ce simţi acum, cum ţi-e fruntea în ceasul când iei o asemenea hotărîre... Mi-era teamă să nu fie ură... Şi dacă mai caut în pustiul din mine de acum, poate că aş găsi dorinţa că şi tu să ştii ceea ce simt eu acum. când am renunţat la tot... Când eram mică şi eram bolnavă, tremuram de frica doctorului şi îmi făcea bine să ţin mâna mamei sau a tatei.

GELU *iritat, bănuitor*

Ce vrei? Nu te mai bizui pe mine... Stăm astăzi fiecare sub altă stea... decât atunci când s'a întâmplat ceea ce tu vrei să rămâie neschimbat... Am văzut după aceea şi am înţeles alte lucruri decât le vedem împreună... Am văzut un joc, jucat numai pentru mine însumi. şi de atunci am alţi ochi, mintea mi-e alta...

MARIA

Am să-ţi arăt că nu vreau nimic..Vezi cutia aceasta..? — *se miră* — Nu mai recunoşti mâţişorii de ulm?

GELU *clatină din cap neprecis*

Spune.

MARIA

Vreau să-i iei înapoi — *i se înnegurează privirea* — Plecaserăm amândoi, într'o Duminecă în care eram liberă, pe lângă pădurea dela Fontainebleau unde am rămas şi la prânz... Fusese o primăvară tare târzie, înverzirea dumbrăvilor întârziase foarte mult şi pe urmă parcă intrasem de-a-dreptul în vară. Era de o săptămână vremea foarte călduroasă şi toţi copacii plesneau de sevă, grăbiţi să înmugurească şi să înverzească. Ai fost tot timpul neastâmpărat, ai glumit cu local-

nicii, ai vâslit. Pe urmă a venit un grup de studenţi, care au crezut că şi eu sunt studentă ca voi, ne-au luat cu ei, şi eu muşcam din bucuria asta ca dintr'un măr, eu care mă măritasem din clasa şaptea de liceu, smulsă de pe băncile şcoalei... Au fost fel de fel de jocuri şi de farse... — *privirea ei întoarsă în trecut actualizează totul* — Mi-ai făcut semn. Ne-am despărţit apoi de toţi... Mergeam alături prin crâng şi era un verde sfios şi fraged. Mereu neastâmpărat, mă necăjeai... Mi-ai umplut buzunarele cu mâţişori de ulm — *zâmbind* — Aceştia sunt mâţişorii de atunci. Uite-i. Lucrurile astea crezi că le-ai uitat, pentrucă te preocupă altceva dar, închise în fundul sufletului, ele îşi păstrează frumuseţea, cum păstrează pământul strălucirea sculelor de aur. — *îi cad braţele moi* — Pe urmă ai devenit tăcut, serios... comic de serios... Am început să te necăjesc eu... Mi-ai prins deodată mâinile şi cu o voce care parcă venea de dincolo de tine... de unde lucrurile sunt fără cauză... « Maria, în clipa asta te iubesc atât de mult... că mă doare iubirea asta îngrămădită în sufletul meu, care nu se poate exterioriza aşa cum irumpe seva copacilor în desfacerea mugurilor»... Te necăjeam încă, spuneam că nu te cred... M'ai privit, liniştit mereu, m'ai oprit lângă trunchiul negru al unui ulm şi m'ai apropiat mult de tine... « Maria, iubirea mea este sub altă constelaţie decât celelalte iubiri...» — *lasă capul în jos* — Vorbele tale sunau în mine ca într'o vioară...». — *reia* — « Aş vrea să fac pentru tine un sacrificiu nemărginit... un sacrificiu absolut, prin care vieaţa mea să fie alta, sau să nu mai fie... Ca să gândeşti cândva altfel, ceea ce acum nu sunt decât vorbe, ruşinate că nu sunt decât vorbe... să-ţi spui odată « cât de mult m'ai iubit ». — *Maria s'a sculat, face un pas, vrea să plece, sau numai fiindcă e foarte turburată* — Aşa mi-ai spus.

GELU *cu spaimă, ca pe o plută luată de şuvoiu*

Maria, ce vrei dela mine...?

MARIA *liniştită, obosită*

Nimic... sacrificiul acesta, ţi-am spus că nu ţi-l cer... — *gândeşte adânc, liniştit, toată fiinţa ei se pierde întinsă* —

Poate, totuşi, aş vrea să ştiu ce crezi azi, ca o mărturie, de foc despre clipa de atunci...

GELU *are o răsucire în el însuşi, convulsivă.*

Maria...

MARIA *cu aceeaşi voce gravă obosită, inactual, îndurerată*

Altădată, Gelule, eram în odaia ta de student... Erai ca de obiceiu neastâmpărat, vorbeai cu fervoare, ca dintr'un prea plin sufletesc... Erai pe covor şi te jucai cu buclele pantofilor mei... Aveai parcă ochii în lacrimi: « Ce nefirească este prezenţa unei femei ca tine, Maria, în această odaie săracă şi plină de cărţi... Când mă gândesc la femeile din vieaţa colegilor mei... Te privesc şi ştiu că tinereţa mea săracă nu s'a irosit zadarnică şi fără frumuseţe... Ar fi fost o moarte neştiută... » Spuneai în lacrămi... « N'ai să regreţi niciodată cât de mult dărueşti? » Imi strângeai fierbinte mâinile... « Maria spune-mi că orice s'ar întâmpla, orice s'ar întâmpla înţelegi? niciodată n'ai să regreţi că te-ai dăruit atât de mult, că m'ai iubit atât... » — *s'a oprit îndelung murmură pentru ea însăşi « niciodată ».*

GELU *la capătul puterilor lui*

Ce vrei?

MARIA *îl priveşte sigur, puternic şi îi spune apoi liniştită*

Vreau să ştii că azi de dimineaţă simţind revolverul pe care-l plimbam, rece lipit de piept... n'am regretat... Şi acum, fiindcă am putut să te văd în ceasul acesta, şi mai puţin — *pleacă brusc.*

SCENA IV

GELU, după un timp PRAIDA, apoi VASILIU

GELU *s'a trântit în fotoliu foarte nervos, îngândurat, abătut. Aşa îl găsesc Praida. El pare că nici n'a observat intrarea lor. Incepe apoi să se plimbe agitat prin încăpere. Praida îl observă foarte concentrat.*

PRAIDA

Ţi-a cerut să nu publici scrisoarea?

GELU *chinuit*

Nu...

PRAIDA

Prin urmare scrisoarea apare... Dar în definitiv ce-a vrut atunci?...

GELU

Nimic... Sau dacă vrei cam acelaşi lucru: o mărturisire...

PRAIDA *(zâmbind)*

Asta tot?

GELU *abătut*

Atâta tot — *cu o duioşie şovăitoare* — Ar fi vrut să ştie dacă a fost iubită cu adevărat măcar în zilele acelea trecute... Nu vrea nimic dela prezent. Renunţă la tot... Dar ca să sufere mai puţin, ar vrea să ştie măcar atâta lucru: dacă a fost iubită cu adevărat...

PRAIDA

« Cu adevărat »? Dacă ar fi Penciu aci, ar spune că e şi ea însetată după absolut... A văzut şi ea « Jocul Ielelor »...

VASILIU *intră agitat*

Tovarăşe director, s'a întâmplat o mare nenorocire...

GELU *speriat*

In tipografie?

VASILIU

Nu... Sus la mansardă, pianistul Lipovici s'a sinucis azi-noapte cu toată familia... Acum i-a descoperit o vecină.

TABLOUL VI

E către orele 9 ¼ seara.

Un soiu de terasă leproasă, pe care dă uşa unui culoar îngust şi ferestrele unei camere, altfel mari ca un pod, dela ultimul etaj al unei clădiri vechi, dărăpănate, dintre cele care înconjurau pe vremuri Parcul Oteteleşeanu, pe atunci consacrat spectacolelor estivale de operetă. Intrările sunt fireşte pe străzile înconjurătoare, spre parc dând numai curţile interioare. De pe această terasă rudimentară nu se vede decât departe, o singură altă clădire, cea mai înaltă, cu firme luminoase, oraşul fiind jos, sub orizont, trădat numai de imensa reverberaţie serală cu jocurile ei ca o respiraţie cetăţii. Ferestrele joase, luminate, ale odăii în care zac cei şase morţi, sunt larg deschise spre terasă... Balustrada înconjurătoare e când de zid lepros, când de fier strâmb. Se ghicesc în interiorul clădirii vechi, la etajul ultim mai ales, scări înguste, deşelate, culoare murdare şi prost luminate ca în casele vechi de raport de prin porturi... Cerul apare înalt în seara plină, de Mai şi pe el, printre stele mici palide, se proiectează fulgurant reclama operetei « Văduva Veselă »:

La VIENA, PARIS, LONDRA, BERLIN, ROMA
în toată E U R O P A se joacă
V Ă D U V A V E S E L Ă
O mie de spectacole în trei ani

Siluete negre de dansatori şi dansatoare de cabaret sunt proiectate transparent peste text, în ritmul măsurilor din operetă, care răzbat de jos din parc. In timpul primelor replici şi proiecţia şi muzica sunt mai atenuate.

GELU, VASILIU, PRIMUL PROCUROR, MEDICUL, UN GARDIAN

GELU *foarte tulburat, copleşit de nenorocire, se plimbă pe terasă şi când apare Vasiliu îl întreabă nervos*

Ei...?

VASILIU *abătut, agitat*

Am vorbit cu vecina. E o sinucidere în masă. Au aprins două lighiane cu mangal... Au murit probabil azi de dimineaţă. Locuiau toţi în camera asta mare, de mansardă.

GELU *arată ferestrele joase larg deschise, luminate*

Se văd pe fereastră şapte cadavre pe jos.

VASILIU

Au sosit chiar acum medicul şi Primul-procuror. Vecina dela ultimul etaj a descoperit nenorocirea.

MEDICUL *vine purtând pe braţe o fetiţă ca de cinci, şase ani, caută unde s'o aşeze pe terasă, după el vecina şi Primul-procuror, urmat de gardian*

Fetiţa nu e încă moartă... S'ar putea să scape.

PRIMUL PROCUROR *dă ordin gardianului*

Nu intră nimeni în casa asta. Faceţi cordon jos în stradă — *către cei doi* — Dumneavoastră?

GELU *scăzut*

Noi suntem locatari în aceeaşi clădire.

PRIMUL PROCUROR *îl recunoaşte pe Gelu*

A, dumneavoastră... — *se salută uşor*

GELU *obosit*

Au lăsat vreo scrisoare?

PRIMUL PROCUROR *explicând*

Din pricina mizeriei. De luni de zile nu mai aveau ce mânca. De trei zile n'aveau nici pâine. Bunica era bolnavă de cancer.

GELU

Mi se pare că el era profesor de pian. . .

PRIMUL PROCUROR

A dat lecții, iar în ultima vreme cânta la un cinematograf. Era și el tuberculos în ultimul grad.

MEDICUL *se apropie de grup*

Fetița va scăpa — *nu se poate regăsi* — Trei generații împreună moarte: Bunicul, tatăl și mama, trei copii în afară de fetiță. Cel mai mare avea treisprezece ani... Cea dintâi a murit bunica.

Se accentuează intens, câteva clipe, muzica și mișcarea reclamei, cu siluetele de dansatori de cabaret

PRIMUL PROCUROR *când pulsația muzicii a scăzut amar*

Fericită această Europă, din 1914 care poate petrece când sunt cu putință asemenea drame.

MEDICUL *cu o silă nesfârșită, din toată ființa lui.*

Nu, lumea asta nu e cea mai bună cu putință.

Din jocul luminilor între litere rupte, neciteţe, pe ecranul cerului, asemeni unui fulgurant « Mane, thecel, pharès » au rămas întregi doar aceste cuvinte :

ཝ ɿɘɾ ɘƨɾɿƨɿƚɒ. E U R O P A ɾɒɿɒɒ0ɘɿɒɔɿɘƚɿ

V Ă D U V A V E S E L Ă

ɿɾ?ɲɔɔɿɘɒɘɒɿɔƒƚƚ

Parcă din neant, sus în partea stângă a cerului a apărut o uriaşă crizantemă de lumină, un luceafăr arzând puternic, în cea mai apropiată fază de pământ, ca stelele fatidice din legendele popoarelor.

GELU *cu o tristeţe fără margini, grea de compătimire*

Lăsaţi-i să se îmbete, devoraţi de propria lor frenezie... Lăsaţi-i să petreacă... să se ameţească. Nu vedeţi că deasupra lor s'a şi ridicat Steaua morţii?

Reclama ciuntită, diformată, fulgeră mereu : ... EUROPA VĂDUVA VESELĂ... pe cerul înalt de Mai, subt floarea albă a luceafărului care priveşte fatidic.

ACTUL III

TABLOUL VII

Biroul lui Gelu la redacție... La ridicarea cortinei Penciulescu citește, scoțând mereu ochelarii de oboseală, manuscrise, acum pe al lui Vasiliu, și soarbe din ceașca de șvarț.

SCENA I

PENCIULESCU, VASILIU, KIRIAC

PENCIULESCU *citește*

« Crima doamnei Lecaillaux, în redacția ziarului « Le Siècle » e semnificativă. Simplul fapt că publicarea unor scrisori de dragoste poate să provoace asemenea drame și stârni asemenea furtuni, îți dă măsura frivolității și sensibleriei acestei burghezii, coapte pentru lichidare » — *svârle foaia cu dispreț.* — Eah ! Fleacuri...

VASILIU

Acesta-i adevărul... De altfel scriitorii burghezi abuzează de dramele din amor. Tragedii din amor din astea superficiale fac numai cei care trăiesc parazitar.

PENCIULESCU

Mare lucru n'ai rezolvat... La asta, ei ți-ar putea răspunde că nici dramele și furtunile iscate din nevoile

stomacului nu trebue exagerate... Că nici ele nu sunt de un nivel mai ridicat... Ai să afli într'o zi în ce constă esența dramei. Fugi de-aici — *aruncă plictisit manuscrisul între cele acceptate. Vasiliu iese.*

PENCIULESCU *înmărmurit, lui Kiriac, care intră*

Ce, e războiu și revoluție la noapte?... — *i-arată calendarul pe perete* — Kiriac, azi nu suntem decât în 28 Mai 1914... Până la 18 Iunie mai e aproape o lună... Ce te-a găsit?

KIRIAC *cu maxilarele accentuate, grav și convins*

S'a sfârșit... Nu va mai fi niciodată războiu și deci nici revoluție...

PENCIULESCU *cu o teatrală emoție*

Kiriac, ce vrei să spui?

KIRIAC *cu profilul de vultur scăzut*

Nu va mai fi războiu. Nici acum și niciodată. Nu va fi nici revoluție.

PENCIULESCU *cu fața lui negricioasă, rasă de senator roman, tot mai teatral și uluit*

Vino încoace. Intoarce-te... la dreapta... la stânga — *îl întoarce ca pe o păpușe* — Ascultă, glasurile tale secrete, nu-ți mai spun nimic...? Negrii pun urechea la pământ și aud un cal în galop la șapte kilometri... Urechea ta nu mai aude nicio furtună viitoare...?

KIRIAC *de neclintit*

Am cetit un articol în « Dreptatea Socială » care demonstrează că nu va mai fi niciodată războiu...

PENCIULESCU *fierbând*

La noi în gazetă? Kiriac, fiindcă trebue să-ți spun totuși pe nume, optsprezece ani ai ascultat glasurile tale și acum te iei după « Dreptatea Socială »?

KIRIAC *pătruns*

Era un articol foarte bine lămurit și vreau să-l cunosc pe redactorul care l-a scris. Era semnat Gh. Vasiliu...

PENCIULESCU *izbucnește scandalizat*

Vasiliu...? dar ăsta nici n'a avut timp să devie un gazetar... — *strigă* — Vasiliu... Vasiliu — *acesta vine dela secretariat* — Ai scris d-ta un articol prin care demonstrezi că nu vor mai fi războaie? Când a apărut? Fără știrea mea?

VASILIU *intimidat*

Acum trei zile, nu ați venit în ajun la redacție... Am comentat articolul unui savant francez, care demonstrează că războiul e o formă depășită.

PENCIULESCU *nu pricepe*

O formă depășită?

VASILIU

El arată că sensibilitatea prea desvoltată a omului civilizat îl face impropriu pentru războiu...

KIRIAC *aprobă și va aproba mereu convins, fiecare argument.*

VASILIU

Nervii omului de azi, nu sunt nervii bestiei antice ori medievale, nu mai e nici chiar omul de acum 100 de ani. Am progresat în cincizeci de ani, mai mult decât în veacuri întregi. Un occidental cultivat nu va putea ucide și nu va putea suporta ororile și atrocitățile unui războiu... Se opune psihologia modernă — *Penciulescu se strâmbă*—Mai ales cu ravagiile armamentului modern...

KIRIAC *aprobă tot mai convins.*

PENCIULESCU *cu o falsă admirație*

Măi... măi...

VASILIU *devotat ideii*

Toți economiștii de altfel sunt de acord că nicio economie națională nu va putea suporta un nou războiu... Un dreadnought englez de 26.000 de tone care poate fi scufundat de o torpilă, costă aproape un sfert din bugetul unei țări mici... Francezii au tunuri de câmp cu tragere rapidă care bat la cinci kilometri și jumătate, iar o mitralieră germană trage 600 de focuri pe minut... Un stat nici nu poate fabrica și nici nu poate plăti atâtea munițiuni... Savantul englez afirmă de altfel că chiar dacă ar izbucni un războiu, l-ar opri bancherii, epuizați după trei săptămâni... Economiștii sunt în această privință de acord...

PENCIULESCU *furios*

Ei bine, economiștii tăi sunt niște dobitoci, celebrul savant e un bou, iar tu ești un idiot... Să nu mai pui articole fără să mi le arăți... — *se întoarce îndurerat spre Kiriac* — Iar tu Kiriac, pentru că nu pot să-ți spun acum decât pe nume, m'ai desamăgit... M'ai desamăgit, Kiriac. Nu ești un filosof... M'ai făcut chiar să înțeleg deosebirea dintre un nebun și un filosof... Filosoful este un nebun consecvent... — *solemn* — Nu mai avem nevoie de serviciile d-tale — *îi întoarce spatele.*

KIRIAC *iese jicnit*

Bună ziua...

VASILIU *cu ochii în lacrămi*

Domnule Penciulescu este ușor să faci toată lumea tâmpită... Dar mai e nevoie să și argumentezi.

PENCIULESCU

Nu plânge băiete că mi se rupe inima și mă silești să-ți spun, acum într'un ton duios, că ești idiot... Cum o să argumentez că — *apasă* — va fi războiu...?

VASILIU *îndurerat*

Aşa cum ei argumentează că nu va fi, d-ta trebue să le răspunzi arătând cu argumente că va fi. După regulele logicei... Nu cu invective.

PENCIULESCU

Măi băieţaş dragă, mă, cazi din prostie în prostie... Dacă ei sunt atât de imbecili ca să pretindă că demonstrează că nu va fi războiu, eu nu pot fi tot atât de idiot, ca să aduc şi eu argumente, fie şi contra... Aci este prostia, să aduci argumente, pricepi? Aşa, băieţaş, să nu te mai prind cu logică prin toate buzunarele. — *soarbe* — Strici chiar gustul şvarţului — *Intră Gelu întovărăşit de Praida, venind dela maşini de jos în capul gol.*

GELU

Stai să-ţi arăt că am procesul-verbal aci — *caută în sertar* — *între timp către Penciulescu* — la ce oră a telefonat secretarul că vine Sineşti?

PENCIULESCU

Trece pe la Interne întâi şi pe urmă vine aci — *către Vasiliu* — Aşa... să ştii că trebue să-mi dai toate articolele să le văd mai întâi... Ia arată-mi, ce-ai acolo... Aaa... s'a terminat. *(i-a luat articolul din mână).* Ăsta-i 5—6 de mâine...? Nu-ţi mai dau drumul aşa uşor... — *citeşte şi e indignat* — Ei nu... asta-i... bună — *către Gelu* — Băiatul ăsta scrie cu şira spinării, nu cu capul. Işi bate joc de cetitori...

VASILIU

Domnule Penciulescu, vă rog... — *Gelu nu mai caută în sertar şi ascultă.*

PENCIULESCU *fierbând*

Ce mă rogi? Cum poţi d-ta să scrii că ţara românească este condusă de excroci, de şarlatani şi de hoţi? Cum?

D-ta crezi sincer că Take Ionescu, Marghiloman, or frații Brătieni sunt niște excroci? Ei, nu zău... Te pomenești că ți-ar fi frică să călătorești cu Take Ionescu în compartiment? Vrei să-ți spun cinstit?... Dacă ar fi să călătoriți împreună, mai curând m'aș aștepta, ca d-ta să-i bagi lui mâna în buzunar... să-i subtilizezi portmoneul... când ar privi visător pe fereastră... Domnule, oamenii politici nu sunt excroci... Excrocii suntem noi care suntem siliți să trăim de azi pe mâine. Excroc ești d-ta, care iei leafă pentru o meserie pe care nu o cunoști... Excroc sunt eu care în fiecare an iau bani dela minister ca să scriu o carte pe care toată lumea știe că n'am s'o scriu niciodată. — *se întoarce către Gelu și Praida* — Auzi cine vorbește... și cum vorbește despre oamenii politici români...?—*către Vasiliu* — Ai cunoscut d-ta vreun om politic român...? Află că adevărații oameni politici la noi sunt niște delicați și niște visători... Tocmai visând treji, agonisesc ei palate și moșii... Cu gândurile în sfere suave iscălesc aprobând odată, la cinci șase ani, odată nu mai mult, un contract de furnituri pentru stat, fără să bage de seamă că s'a strecurat acolo un cuvânt mai mult sau mai puțin. Am cunoscut unul, care la un contract de bocanci pentru armată, visător, n'a observat într'o frază acolo, termenul « *la vârtej* ». Asta i-a adus, tot fără să se trezească nici când a primit-o, o vie de patruzeci de pogoane... Fără să calce legea... Poți azi să călătorești cu el liniștit în tren... Îți va plăti amabil și masa, în vagonul restaurant... E de o cinste rară, de o distincție totală, în raporturile lui cu lumea... Nici nu are nevoie azi să fie altfel... Acum cinstea îi rentează ea însăși. Află tinere nesăbuit, că politicianul român dansează cu legea elegant, fără să o calce pe picioare...

PRAIDA *surâde amuzat*

Și că în genere, chiar la cinci ani odată, obosit de cinste, el nu dansează decât pe contul Statului.

TOMA

Domnul pe care-l așteptați...

GELU

El e...Praida, d-ta rămâi — *ceilalți se duc.*

SCENA II

GELU, PRAIDA, intră SINEȘTI

SINEȘTI *cu o abilitate voită, are înadins mâinile ocupate, cu pălăria și bastonul, ca să pară firesc că nu poate da mâna, în realitate fiindcă îi e teamă că s'ar putea să rămâie cu mâna întinsă.*

Ești de sigur surprins că șeful meu de cabinet a insistat atât de mult, arătând că vreau să te văd astă seară — *s'a așezat jos, se așează și cei doi care îl primiseră înadins în picioare* — Mi s'a spus la club, azi după amiază, că sunt atacat de o foaie oarecare, la început n'am dat nicio importanță numelui gazetei...Înțelegi? un ministru nu o să stea să citească toate gazetele care îl înjură... unde am ajunge?... Și personal din principiu nu citesc foile care mă atacă. Așa că habar nu aveam de acest atac din — *caută titlul gazetei.*

GELU *concentrat*

« Dreptatea Socială ».

SINEȘTI *precis*

Intocmai... — *reluând* — zic, nu aveam habar, când mi-au căzut ochii sub titlu... A... dar aci e director bunul meu prieten Gelu Ruscanu... probabil că nici nu știe omul despre ce e vorba. Se vede că vreun redactor zelos, în criză de subiecte, acum pe căldurile acestea, a vrut să mai animeze foaia și... — *rupând fraza ca să descopere pe Praida* — Domnul e de sigur vreun prieten de al dumitale?

GELU *calm*

Da... — *reia și el ideea* — Cred că v'ați înșelat. Pot să vă spun chiar că toate aceste articole, și cele pe care le-ați cetit și cele pe care din principiu nu le-ați cetit, sunt scrise chiar de mine...

SINEȘTI *cu un soiu de cordialitate ciudată*

Nu se poate... Atunci tot eu am dreptate... Intr'adevăr nu știi despre ce e vorba...

GELU *brusc, grav*

Socoteam... că ați reflectat adânc și că tocmai pentruca să evitați un pas ireparabil și pentru noi și pentru d-voastră... ați venit aci... Cel puțin în modul acesta am interpretat noi telefonul care ne anunța vizita d-voastră...

SINEȘTI

Noi?... care noi?...

GELU *puțin încurcat*

Noi... să zicem eu și prietenii mei... Să zicem, eu și domnul Praida — *îl arată.*

SINEȘTI

Sunt foarte încântat să cunosc pe domnul Praida, însă eu nu înțeleg să am deaface cu niciunul din prietenii d-tale. Nu mă interesează nici măcar directorul «Dreptății Sociale». Eu am venit aci să stau câteva minute de vorbă cu vechiul meu prieten domnul Gelu Ruscanu.

GELU *cu un ton mai precis*

Domnule Sinești, d-voastră știți că la ora aceasta — *se uită la ceas* — scrisoarea e gata să intre în pagină? Și dacă știți aceasta de ce atâta vorbărie fără folos?...

SINEȘTI *candid*

Scrisoarea? ce scrisoare?...

GELU *stupefiat*

Credeam că sunteți în curent?... Credeam...

SINEȘTI *surprins*

Ce tot spui d-ta?... cum, cine să mă pună în curent? Am cetit și eu ca oricine amenințarea din ziar...

GELU

Din ziar?...

SINEȘTI

Altminteri de unde?...

GELU

Domnule Sinești, de ce țineți atât de mult să rămâneți în acest Minister?... Ar fi mai bine și pentru d-voastră și pentru noi.

SINEȘTI *tăios*

N'am nevoie de sfaturile d-tale. Ce scrisoare e asta?

GELU *e în prada unui chin vizibil. Sinești observă și capătă mai multă siguranță.*

SINEȘTI

Ai pus cumva vreun detectiv de mi-a umblat prin sertare?...

GELU *cu voce slabă*

O scrisoare... — *stânjenit totuși* — o scrisoare a Doamnei Sinești...

SINEŞTI *mirat*

O scrisoare a nevesti-mii. Dar nu văd legătura cu politica... cu Ministerul Justiţiei. Ori e şi ea o infamă de burgheză? –*dintr'o dată dur.* –Iartă-mă, dar trebue să-ţi spun, ar fi o ticăloşie.

GELU *se stăpâneşte greu*

Dumneavoastră nu aveţi dreptul să întrebuinţaţi acest cuvânt.

SINEŞTI *ca o lamă de stilet*

Nu e rău spus... chiar în clipa când anunţi că vei publica scrisoarea unei femei. In fine, pentrucă e vorba de o scrisoare, dă-mi-o s'o văd şi eu... Ce scrisoare? După câte ştiu nevastă-mea n'a făcut niciodată politică, nici ocultă chiar... Atunci?...

GELU *încurcat*

Da...!

SINEŞTI *ca un cleşte*

Ei da... ce fel de scrisoare?...

GELU *obosit, enervat*

O scrisoare... în sfârşit... o scrisoare de dragoste...

SINEŞTI *se ridică, face un pas, cu o detentă dură, se frânge se răsuceşte în el însuşi şi întreabă apoi cu voce scăzută*

Către cine este adresată?...

GELU *mereu încurcat*

Domnule Sineşti, de câte neplăceri am fi scutiţi amândoi, dacă aţi renunţa la Ministerul Justiţiei.

SINEŞTI *îndârjit*

Inainte de Minister şi de toate, mă interesează acum ce scrisoare e asta? Către cine e adresată?

GELU *şovăitor*

Veţi vedea mâine când o veţi citi... Nu asta interesează acum.

SINEŞTI *îl priveşte sălbatec*

Ba, da — *se stăpâneşte cu un gest sec, îşi revine.* — Dar nu e adevărat?.. Maria?.. — *apoi parcă neputând să treacă peste un obstacol, resemnându-se, surâzând* — E o născocire... o plăsmuire... ascultă, dragul meu... mă obişnuisem să te cred un tânăr cam naiv, dacă vrei, şi iartă-mă că ţi-o spun... dar de bună credinţă. Ei bine, e probabil c'ai fost indus în eroare.

GELU *s'a trântit crispat în fotoliu*

Am motive să cred că nu am fost indus în eroare...

SINEŞTI *fără să apese*

L-ai privit drept în ochi pe cel care ţi-a adus-o? Ai învârtit în mână petecul acela de hârtie..? Te-ai îndoit o clipă de autenticitatea lui?... O cunoşti pe Maria, tot atât de bine ca şi mine. Ei bine, atunci cum ai putut crede una ca asta?...

GELU *nesigur*

Domnule Sineşti...

SINEŞTI

Ce caraghioslâcuri... — *râzând insinuant.* — Şi pe urmă, cu cine ar fi putut să mă înşele?... Dar în sfârşit... dă-mi scrisoarea... S'o cercetăm împreună. Să-ţi dovedesc dacă e nevoie ce infamie s'a încercat.

GELU *cu oarecare hotărîre*

Dacă mai aveți un petec uitat de conștiință veți înțelege că nu puteți rămâne ministru al Justiției... — *crispat* — al Justiției...

SINEȘTI *dur, totuși având aerul că nu crede*

Deocamdată, dă-mi să văd scrisoarea... — *rânjind.* Vreau și eu să aflu și eu cu cine m'a înșelat — *stă pe gânduri, caută, apoi parcă uimit.* Dacă n'oi fi cumva chiar dumneata. Mai știi drăcie!... — *amuzat parcă* — Te pomenești că-i făceai curte cu piciorul pe sub masă? Și de aceea găseai mâncărurile delicioase — *din ce în ce tonul de bonom se transformă în zeflemea ageră* — Maria te invita cam des când erai student. Restaurantele sunt așa de proaste și murdare... bietul băiat «...Poate că de aceea îmi găseai discursurile frumoase... admirabile... când le comentam seara la colțul căminului... pe când Maria ne turna ceaiul?... — *Gelu devine din ce în ce mai palid* — Și pe urmă seara, când ieșam împreună fumând, îți aduci aminte ce țigări minunate aveam?... eu la club, d-ta acasă... Să-ți prepari examenele... Ori te pomenești că după ce ne despărțeam o luai pe Bulevard la dreapta la mine acasă?... Și eu te credeam cu ochii pe carte! E drept că servitorii, oameni de încredere, nu mi-au spus nimic... Dar mai ști, poate că d-ta, luptătorul pentru adevăr, pentru dreptatea absolută, înflăcăratul reformator... campionul luptei împotriva corrupției... «fie ea de sus, fie de jos» cum scrie «Dreptatea Socială», ai debutat prin a corrupe pe Lina și Vasile?... poate că atunci când eu intram pe ușe, d-ta escaladai... cum puteai fereastra? — *râde gros* — Fleacuri... fleacuri... — *cu o șerpuitoare ironie* — D-ta, mă iubești. Domnule. Da, da mai mult decât ai crede poate... cu toată graba inexplicabilă de a publica scrisoarea asta — *dus pe gânduri* — Mi-aduc aminte și n'am să uit niciodată, când eram bolnav de pneumonie cu 40 de grade temperatură, cât devotament mi-ai arătat...

Infrigurarea cu care alergai după doctor... Ceasurile pe care le vegheai cu Maria la căpătâiul meu... De câte ori nu te apuca dimineaţa la mine acasă...

GELU *e cu desăvârşire abătut, nu scoate o vorbă, în timp ce Sineşti îl priveşte apăsător ironic. După un timp*

V'am spus că veţi vedea mâine cui îi e adresată scrisoarea şi cum înţelege cel care a primit-o şi a publicat-o, să tragă consecinţele acestui act.

SINEŞTI *îl ţine cu o privire de oţel*

Sunt convins că o vei opri dumneata, chiar dacă va fi cumva pusă în maşină.

GELU *obosit*

Nu cred că se va întâmpla acest lucru...

SINEŞTI *rămâne mult timp pe gânduri, îşi frământă pumnii strânşi, îşi muşcă buzele, apoi, cu gestul de a trece mai departe*

Dar să admitem că va apărea această scrisoare... Ce vreţi să dovediţi cu ea?..

GELU *face o sforţare grea, şi apoi cu destulă energie.*

Scrisoarea aceasta aduce dovada că aţi jefuit şi aţi asasinat pe... bătrâna Manitti.

SINEŞTI *a rămas încremenit, apoi, după o lungă pauză, nespus de calm.*

Eu am jefuit, am asasinat? Afirmă aceasta nevastă-mea în scrisoarea ei? — *ţine umerii ridicaţi într'o lungă întrebare.*

GELU *hotărît*

Da, dând şi amănuntele împrejurării...

SINEŞTI *priveşte nedumerit, apoi, foarte neliniştit*

In cazul acesta de sigur că această scrisoare dovedeşte ceva...

GELU *scăzut, subliniind cu mâna sensul*

A, prin urmare...

SINEŞTI *continuându-şi ideea*

Dovedeşte fără putinţă de tăgadă că nevastă-mea este o mitomană... — *completând, mai sever* — o mitomană erotică...

GELU *cu totul surprins rămâne aşa năucit*

Cum, o mitomană erotică?

SINEŞTI *voit obiectiv*

Foarte simplu... O femeie care, ca să devie interesantă şi să-şi aţâţe amanţii, brodează cele mai abracadabrante năsbâtii... Cazuri foarte des studiate de medicină şi de psihologia patologică...

GELU *scos din sărite, trânteşte cu pumnul în masă.*

Ce vreţi să spuneţi?...

SINEŞTI *pridind ceasul*

Că în delirul lor erotic unele femei detracate născocesc cu frenezie tot ceea ce poate face plăcere amantului lor, tot ceea ce le arată pe ele ca pe nişte fiinţe excepţionale, ca pe nişte victime. Mai ales leturghii negre împotriva bărbatului, ca să-şi justifice adulterul. In genere amantul este prost şi crede orice... crede nu numai că este singurul care se împărtăşeşte din farmecele doamnei, dar că este şi cel dintâiu... şi de sigur cel din urmă. Aşa e orice amant, credul... Dar dacă amantul

este în genere credul. Justiția e mult mai puțin credulă... Ea pretinde probe... și mai ales pretinde probe tocmai unei femei fără scrupule și fără demnitate, care-și trădează soțul, și-și necinstește căminul.

GELU *uluit de această întorsătură, nu găsește al' argument*

Eu sunt absolut convins că nu aceasta este cazul aci și că această scrisoare conține purul adevăr.

SINEȘTI *s'a ridicat masiv, îl privește, aspru, apăsat.*

Crezi că e adevărat că eu am ucis și am jefuit?...

GELU *scăzut*

Da...

SINEȘTI *se stăpânește cu un gest convulsiv răsucește apăsat o carte, apoi după un timp respirând puternic*

Te privește... să admitem, dacă vrei pentru ușurința discuției și această — *apasă* — absurdă afirmație. Dar sunt avocat. Discutăm strict juridic... Ce valoare probantă poate să aibă această scrisoare pe care vrei s'o publici și în care autorul ei face afirmații, care îl privesc ca valoare de adevăr, despre un terț?...

GELU *cu privirea vagă, dar neclintit*

Depinde de împrejurări... Dacă aduce verosimilitate...

SINEȘTI *cu o voită obiectivitate*

De acord... Dar atunci sunt judecate împrejurările... Se vor judeca deci împrejurările. De altfel, dacă scrisoarea există totuși, e probabil că în fața instanței, desmeticită, o va retracta femeia însăși.

GELU

Rămâne gravitatea condițiilor obiective, a prezumțiilor.

SINEŞTI *continuând ostentaţia juridică*

Pentru aceasta nici nu e nevoie de scrisoare... Atunci?

GELU

Pentru ca justiţia să se pună în mişcare, are nevoie de un început de dovadă.

SINEŞTI *cu o strâmbătură de dispreţ, cu umerii drepţi, privindu-l iscoditor*

Inţeleg, e nevoie de scandal.

GELU *chinuit, fără sprijin, iritat — de argumentarea lui Sineşti*

Repet încă odată şi voiu repeta la nesfârşit convingerea mea profundă, că aci nu e vorba de o născocire, că nu e vorba mai ales de o mitomană.

SINEŞTI *liniştit, ca de piatră*

Nu mă interesează convingerea d-tale personală şi sunt sigur că nu interesează pe nimeni... Dar din punctul d-tale de vedere, dacă eşti într'adevăr convins că această femeie merită să fie crezută, şi aşa e, de vreme ce afirmaţia ei ţi se pare de nediscutat... atunci ceea faci este nu numai inutil, dar şi abominabil... Nu vei putea să atingi pe nimeni, căci nu e aci nicio probă... decât pe ea însăşi — *se consultă, o clipă, cu el însuşi.* Spune-mi un lucru... Crezi că ea e vinovată? Nu faţă de mine, căci aci nu încape îndoială... Dar asta mă priveşte numai pe mine. Faţă de dumneata, faţă de justiţie?

GELU *precis*

Nu...

SINEŞTI *în continuare*

Care ar putea în definitiv să-i fie vina?

GELU *mereu precis*

Nu e vinovată.

SINEŞTI *pironindu-l lung cu privirea*

Atunci începi cu un asasinat. — *a încleştat pumnul* — Nu vei lovi decât tot în această nenorocită, căci vei da pradă opiniei publice, nu numai purtarea ei de soţie nedemnă, şi de mamă denaturată care nu-şi va mai putea păstra copiii, dar vei etala şi tarele ei intime de femeie bolnavă... Vorbiţi în numele dreptăţei la această « Dreptate Socială », dar începeţi, dacă aceasta e începutul, printr'o bestială, criminală nedreptate, căci asasinaţi în mod deliberat o femeie, care din punctul d-voastră de vedere nu are nicio vină, distrugându-i căsnicia şi terfelind-o nimicind-o în stima semenilor ei.

GELU *de neclintit*

Dreptatea individuală nu poate trece înaintea Dreptăţii tuturor. E o nenorocire, o mare nenorocire, că această biată femeie trebue să fie sacrificată, dar nu poate să fie altfel. Am văzut sacrificii şi mai grele.

SINEŞTI

Te întreb precis... Ea consimte la acest sacrificiu?

GELU *după o lungă şovăire concentrată*

Mai curând, nu.

SINEŞTI *stăruind mult*

Te întreb din nou... E vinovată?

GELU *cu un calm impersonal*

Nu.

SINEŞTI

Aşa dar sacrifici, liniştit ca o maşină, o femeie şi copiii ei, pentru o cauză care e a oricui, dar nu e a ei... — *scurt* — Nici o lege nu-ţi dă acest drept.

GELU *cu privirea absentă*

Nu se poate altfel.

SINEŞTI *cu privirea dură, încleştat*

Mentalitate bestială... Imi pare rău că trebue să-ţi amintesc încă odată lucruri pe care le credeam că le ştii... Văd că n'ai priceput nimic din tot caracterul civilizaţiei occidentale. Baza, esenţa acestei civilizaţii nu e ştiinţa, căci ştiinţa poate fi asimilată şi de alt continente... Este moştenirea romană a dreptului... Este supremaţia absolută a legii juridice. Pereat mundus, fiat justitia... — *parcă el ar fi însuşi vocea justiţiei milenare, s'a ridicat în picioare* — Să piară lumea dar să se facă dreptatea legală celui care o are chiar dacă e singur şi neînsemnat. Aceasta-i puterea şi gloria civilizaţiei europene... De aceea mentalitatea occidentală cucereşte celelalte continente şi nu din potrivă...

GELU *într'o fierbere amară, cu ironie grea*

Bine ai nimerit vorbindu-ne nouă Socialiştilor de dreptatea şi omenia societăţii moderne... Ah, legile de asuprire şi secătuire ale exploatatorilor... Când vezi ce ticăloşii tolerează această Societate capitalistă şi cum îşi trage luxul şi desfrâul tocmai din nedreptate, asemeni ciupercilor care îşi trag culorile frumoase tocmai din putregaiu, e savuros să vorbeşti de spiritul de dreptate al Societăţii occidentale.

SINEŞTI *ştie ce spune*

Nu tăgăduiesc că e adevărat ceeace spui. Desigur că legile sunt în mare parte nedrepte... Dar sunt legi... Se pot face altele mai bune fără îndoială...

Justiția însăși poate greși în aplicare... Dar ceeace nu poate admite conștiința apuseană este nedreptatea legală... executată lucid, deliberat, indiferent scopul. Și, pentrucă vorbește de absolut, e aci singurul absolut posibil, cel juridic pentru că vine din voință, acel principiu de foc: « Pereat mundus, fiat justitia ».

GELU *cu un dispreț de metal pur*

Legile juridice sunt făcute de oameni, deci nu sunt legi adevărate. Noi le disprețuim. Legile adevărate sunt în conștiință... — *sarcastic.* — Dar continuați... continuați...

SINEȘTI

Nu există dreptate pentru cei mulți, acolo unde nu există pentru unul singur. Pentru un asemenea caz, cazul Dreyfus, Franța a fost frământată aproape un deceniu și a ajuns până în pragul războiului civil. De altfel această Franță regretă și acum ororile morale ale Revoluției... Ilegalitățile tribunalului revoluționar. Teroarea.

GELU *liniștit*

Au fost totuși necesare.

SINEȘTI

Greu de dovedit. Pot să-ți spun altceva... Dacă azi un corp de savanți, în căutatrea unui leac, ar inocula deliberat cancerul, unui individ, fără știrea și fără voința lui, mulțimea, în apus, ar da foc institutului lor. Și dumneata vrei să sacrifici reputația unei mame, și poate viața ei și a copiilor ei, chiar pentru o experiență socială? presupunând că ești de bună credință.

GELU *îl privește uluit, se frământă enervat, parcă nu știe ce să mai facă, apoi împinge furios scrumiera de bronz care se rostogolește pe jos*

Este atât de nemaipomenit ce se întâmplă în clipa asta, încât ar trebui ca evenimentul să fie întovărășit

de « semne cosmice, aşa cum a fost la naşterea marilor personajii legendare. — *cu tot corpul crispat.* — Un criminal pledează şi afirmă sublimul legii. Ar trebui ca în această clipă să se frângă instantaneu toate liniile drepte din abecedare, ar fi de aşteptat ca oamenii să înceapă toţi deodată să pronunţe cuvintele de-a'ndaratelea de la coadă spre început — *violent cu ochii de foc.* — Dar bătrâna Maniti, în clipa în care era sufocată cu perina, ce vină avea? Pe ea n'o apăra legea al cărei elogiu sublim îl faci?.. Ei bine, răspund eu. O va răsbuna, deşi prea târziu, conştiinţa dreptăţii absolute.

SINEŞTI *se răsuceşte într'un salt întors de tigru gata să sară, respiră greu apoi, aproape livid, stăpânindu-se*

Când eu, ministrul Justiţiei am venit aci, mi-am dat seama cât risc şi cât de imposibilă este orice reacţie pe loc, aşa cum ai merita din partea mea. Mi-am spus că trebuie să fiu calm orice s'ar întâmpla. Mi-am spus că trebuie să viu pentru că o nenorocire ameninţă pe fiul singurului om superior pe care l-am întâlnit în viaţa mea şi, doar în anume sens, ameninţă şi familia mea. Dar cum? Pentru că dumneata crezi asta, dumneata, în definitiv un oarecare, mă şi socoţi condamnat ... şi mă execuţi pe temeiul mărturiilor unei mitomane erotice? Nu găseşti că treci dincolo de limitele discuţiei convenite? Căci am convenit faptul în discuţie, numai cu nădejdea că voi împiedeca o nenorocire iscată din demenţă. Dacă n'ar fi fost amintirea fierbinte a lui Grigore Rascanu şi dorinţa unei lămuriri...

GELU *îl întrerupe surâzând ironic*

Invoci amintirea tatălui meu ca introducere la şantajul pe care-l pregăteşti..? — *cu un gest moale* — Nu se va prinde. Ştiu că ai în portvizit scrisoarea imprudentă a tatălui meu... Ai păstrat-o şi...

SINEŞTI *duce mâna la portvizit*

Da, o am la mine, o port totdeauna la mine. Uite-o — *a scos-o, vrea să i-o arate, Gelu face un gest de refuz şi*

atunci o citește el însuși — « Dragă Sinești, te rog, dă neapărat aducătorului douăzeci de mii de lei din depozitul « Societății forestiere »... N'avea nicio grijă, mâine dimineață, luni, la ora opt, pun toată suma la loc ». E pe hârtie cu antetul clubului.

GELU *îngrozit, pune fără să vrea mâna la gât*

Cum a putut să scrie în asemenea termeni? — *nu pricepe* — O scrisoare de sinucigaș — *a rămas câteva clipe înghețat* — Ce chilipir în mâna unui om fără scrupule... Înțeleg, de ce ai păstrat-o cu atâta grije, de ce o ai acum la dumneata.

SINEȘTI *cu scăzută brutalitate*

« Înțelegi », fiindcă judeci toată lumea după mentalitatea dumitale și a complicilor dumitale.

GELU *surprins cu totul*

Ce vreți să spuneți?

SINEȘTI

Un lucru foarte simplu... Dar mai întâiu o lămurire... De ce nu l-ai întrebat tocmai pe acel ticălos care a primit scrisoarea, de ce a păstrat-o ani de zile și abia acum ți-a adus-o ca s'o publici? — *așteaptă, aspru* — De curiozitate, pe el l-ai întrebat oare de ce a păstrat-o?

GELU *înroșindu-se, sufocat, cu un act de încleștată voință, apoi ridică privirea cu hotărîre, calm*

Eu am primit scrisoarea — *după un lung răstimp, cu privirea absentă, cu o neomenească liniște* — Și voi trage toate consecințele.

SINEȘTI *ascultă încremenit, respiră greu, ca și când ar aprecia ceva în adânc, pe urmă foarte simplu ca o linie pe tablă*

Știam...

GELU *parcă lunecând, fără sprijin*

Știai?

SINEȘTI *masiv*

Știam... Am știut totul de atunci.
Urmează un lung răstimp stânjinitor în care fiecare caută parcă în el însuși, apoi Sinești vine sfidător sunt acum amândoi față 'n față
Pot să te întreb eu acum, de-a-dreptul, cu ce gânduri ai păstrat atât de grijuliu această scrisoare, ani de zile?

GELU *limpede ca platina*

Cu gândul că trebue publicată — *de-a-dreptul* — Din clipa în care o primisem ea făcuse din mine, automat, un complice. — *cu un fior scăzut* — Până la denunțare nu mai eram decât complicele asasinului. Nu mai puteam distruge o mărturie, care nu-mi mai aparținea mie, ci justiției. In conștiința mea era din prima clipă ceva care se desprinsese de mine și nu mai putea fi schimbat de mine. Dumneata n'ai cum să mă înțelegi.

SINEȘTI *stă un lung răstimp cu privirea în pământ. Se plimbă puțin prin cameră, apoi schimbat cu totul, de nerecunoscut, fără nimic din dârzenia de până acum, parcă obosit, parcă descurajat, cu un fel de tristețe neașteptată*

Te înțeleg... din nefericire te înțeleg. Poate că dacă nu ași fi cunoscut atât de aproape pe tatăl dumitale, mi s'ar fi părut totul de necrezut. Dar acum recunosc aceeași sete cu neputință de astâmpărat, aceași nebunie a absolutului. E ceea ce m'a îngrozit, dar și ceea ce am iubit mai mult la acest om. Prin asta am fost nedespărțit de el până în ceasul morții, — *s'a așezat iar, întârzie în gând, apoi continuă cu voce moale* —.
A fost nu numai maestrul în profesia pe care mi-am ales-o, dar am avut prin el și norocul de a trăi lângă un om neasemănat... Un om lângă care vieața e frumoasă și adâncă — *privește focul cu care se joacă* — Era de o înspăimântătoare inteligență. O inteligență sterilă pretindeau dușmanii lui... Dar eu știu de ce era așa... Vedea parcă prin lucruri... Din cauza asta era incapabil de acțiune. Dorea totul cu sete și patimă, dar când judeca

mai de aproape, orice îi apărea mărunt şi ridicul... Prea marea lui inteligenţă îl paraliza. Avea un fel de boerie a minţii şi un fel de silă de cei din jurul lui, care l-a făcut să renunţe la rolul care i se cuvenea în advocatură şi în politică.

GELU *nedumerit, oarecum neliniştit, aproape sacadat*

Mi se pare nespus de nefiresc să te aud pe dumneata vorbind aşa cum vorbeşti.

SINEŞTI *cu copleşitoare omenie*

Ştiu. Ai socotit că am păstrat scrisoarea cu aceleaşi intenţii ca dumneata. Pe dumneata te-a uimit chiar că el a putut să scrie o scrisoare atât de « imprudentă ». Eu am găsit asta firesc şi sunt mândru că un astfel de om mi-a scris o asemenea scrisoare, tocmai f indcă ea care constitue o dovadă de încredere absolută. — *cucerit în amintire* — Totul era la el absolut.... Fă ce vrei cu această scrisoare — *o aruncă pe masă.*

GELU *rămâne încremenit*

Totuşi mi se pare ciudat.

SINEŞTI

Am păstrat douăzeci de ani această scrisoare pentrucă ea constituia o mărturie, o clipă sfâşietoare din drama ultimelor lui ceasuri, înainte de sinucidere.

GELU *abia poate vorbi, i se răstoarnă toată vederea despre lume ca un decor întors de teatru* — Sinucidere? Cum, înainte de sinucidere?

SINEŞTI *rămâne perplex, cu privirea fără sprijin*

Dar parcă... Adineaori ai vorbit de o scrisoare de sinucigaş?

GELU *sufocat aproape, s'a ridicat*

Ce vrei să spui? Cum, tata n'a murit într'un accident de vânătoare?

SINEŞTI *nedumerit, într'o revenire oarecum*

Am fost de altfel foarte mirat că ştii... Erai numai un copil de cinci ani şi luaserăm măsuri să nu se răspândească adevărul despre întâmplare... Chiar procurorul a convenit la versiunea unui accident cu o puşcă pe care o cerceta în birou... Numai mătuşa dumitale, eu, medicul legist şi procurorul, am ştiut întâmplarea... Tatăl d-tale s a sinucis cu revolverul pe care i l-a trimis iubita lui anume.

GELU *pierit cu totul, abia poate întreba, după un timp*

Cine era acea femee?

SINEŞTI *ca o paranteză dezolată*

O actriţă, Nora Ionescu... Joacă şi acum la o grădină cred.

GELU *încremenit*

Tata s'a sinucis pentru actriţa aceea vulgară şi fără talent? — *se frânge, cade iar în fotoliu*

SINEŞTI *cu o voce moale, inactuală*

Asta s'a întâmplat cam acum douăzeci de ani... Pe vremea aceea ea avea vreo două zeci şi cinci de ani şi era frumoasă... Nu se prea observa nici că e vulgară, nici că n'are talent. A avut epoca ei. Toată săptămâna încercase s'o vadă fără să isbutească. Ii lipsea ca morfina unui bolnav... Pretindea că e supărată că o făcuse să-şi comande nişte toalete şi nu avea acum bani să le scoată... Biletul mi l-a scris Duminică în zorii zilei. Până pe la zece dimineaţa pierduse şi aceşti douăzeci de mii de lei. A vrut s'o vadă neapărat şi ea nu l-a primit. I-a scris după masă o scrisoare că se sinucide dacă nu-l primeşte câteva clipe. A aşteptat până seara răspunsul ei. Pe la opt ea i-a trimis un bileţel, batjocoritor şi revolverul, spunând că i-l face cadou de despărţire. — *cu un tâlc amar* — Atunci am înţeles pentru toată vieaţa că dela o femee te poţi aştepta

la orice. Am stat cu el până pe la unu noaptea, neîndrăsnind să-i iau revolverul. Nu vorbea nimic, şedea lungit pe divan... Dimineaţa am fost chemat în grabă, era încă în agonie.

GELU *nu-şi mai poate reveni, totul e răsturnat în el*

Aşa dar tata s'a sinucis. A stat lucid în faţa morţii... a ales într'un act de conştiinţă.

SINEŞTI *cu o admiraţie îndurerată*

Era prea pătimaş, dar patima asta, setea asta de « tot » deviase la el într'o legătură stupidă şi în jocul de cărţi. Nopţi întregi vrea să biruie cu logica lui exasperată, absurditatea hazardului. Aşa s'a ruinat. Cum vezi, te înţeleg când te privesc copleşit de această împrejurare dureroasă din vieaţa dumitale...

GELU *se reface ca adunat din sfărâmături*

Durerea mea pentru soarta crâncenă a tatălui meu nu are nicio legătură cu judecata mea. Şi nimic nu se schimbă din ceea ce credeam — *se ridică, drept palid* — Dumneata ai putea suporta ideea unui cerc pătrat?... sau gândul că doi şi cu trei fac şase? Ei bine, aşa nu pot eu suporta faptul că dumneata — *crescând amar* — dumneata — *exasperat* — eşti ministrul Justiţiei. — *îi cad braţele moi* — Al justiţiei, însăşi.

SINEŞTI *cu un calm întins*

Să ne înţelegem... Nu poţi suporta ideea că eu sunt ministrul Justiţiei. — *surâde* — Cine e de vină că iei fumurile dumitale drept realitate ? A, dacă printr o inexplicabilă eroare eu aşi fi găsit vinovat legal, atunci de sigur că ar fi cazul unui cerc pătrat. Dar, numai fiindcă dumneata singur m'ai condamnat, să iei în serios această condamnare, e absurd, e ridicul... Pentru astfel de fumuri vrei să sacrifici o femee?

GELU *din toate rădăcinile ființei lui*

Nu va fi niciodată dreptate reală în lume până când ideea de dreptate nu va rămâne intangibilă, absolută.

SINEȘTI *îl privește lung nedumerit, ridică din umeri*

Pot să iau scrisoarea? — *în prag își aduce aminte, se oprește* — **A,** tocmai că eram să uit — *încet* — acum vreo două zile secretarul general mi-a supus spre aprobare, cererea câtorva membri ai partidului d-voastră de a li se îngădui să viziteze pe deținutul Petre Boruga și să-i ducă vreo câteva cărți... Am telefonat eu însu-mi la temniță, cerând lămuriri, și am aprobat această cerere... Eri, deoarece deținutul se pare că e bolnav, am telegrafiat să fie imediat transportat la Spitalul închisorii Văcărești... Nu va mai purta uniforma, va putea fi vizitat de oricine și va putea fi alimentat din oraș... Voiu cere dosarul lui și dacă va fi cazul îl voiu propune pentru grațiere... — *foarte rigid* — Bună seara — *să îndreaptă spre ușe încet.*

PRAIDA *care a urmărit cu o mare încordare toată discuția intervine brusc*

Dați-mi voie să spun și eu un cuvânt... Nu știu ce hotărîre va lua tovarășul Ruscanu, în orice caz sunt convins că o va lua pe cea mai bună... Dar ați vorbit despre dreptate, despre puterea legii și ați citat un dicton roman. Pot să vă spun însă că deasupra legii și dreptății chiar, și romanii puneau politicul... Căci tot ei spuneau: Salus rei publicae, suprema lex: sau tradus, cum vă place d-voastră... Mântuirea cauzei obstești este suprema lege — *net* — Asta este tot ceea ce aveau de spus...

SINEȘTI *îl privește lung*

Atunci bună seara...

PRAIDA

Bună seara... — *Sinești iese.*

SCENA III

GELU, PRAIDA

PRAIDA *tulburat*

Nu mai știu ce s'a întâmplat atunci, dar acest Sinești este sigur una dintre cele mai infernale canalii din câte am întâlnit.

GELU *absent, istovit, a ridicat receptorul*

Nouă pe doisprezece. Da... Dumneata ești mamă? Vreau să-mi lămurești un lucru... Este adevărat că tata — *îi tremură vocea, îi vine greu* — ... s'a sinucis? — *nervos*. — Da... atât am vrut să știu — *se frânge* — ai vrut să mă cruți, înțeleg... Nu... Altceva... De ce m'ai lăsat să-mi fac despre el o imagine atât de falsă? Cum ai putut să-mi ascunzi atâta vreme faptul acesta, care dă acum alte rădăcini gândirii mele și care-mi răstoarnă tot cerul vieții...?

PRAIDA *mereu cu gândul la Sinești,* — *surâzând* —

Crâncen jucător.

GELU *a rămas mult timp nemișcat, apoi, ca halucinat, se duce la portretul tatălui lui*

Tovarășe Praida, până astă seară, tatăl meu, pe care abia l-am cunoscut... era o abstracție... Nu l-am văzut bine decât în fotografii, căci eram prea mic și el lipsea mult de acasă.

PRAIDA *obsedat mereu*

Crezi că doamna Sinești ar fi putut născoci totul?

GELU *net ca platina*

E peste putință — *cade iar pe gânduri.*

PRAIDA

Nu am date suficiente ca să judec, dar firește doi amanți au avantajul, și desavantajul privirii directe. Văd ce nu pot vedea alții. Oricum, indiferent dacă a înfăptuit sau nu acea crimă, el e o infernală canalie.

GELU *obsedat de portret, îl privește lung, târît pe alte căi de viață și de moarte*

Ascultă, mă vezi pe mine cu mustață galică... pălărie înaltă și monoclu cu șnur? — *înfiorat, într'un soiu de răsturnarea detracată* — Așa eram atunci... Acum el crește în mine dinăuntru... Știu cum a așteptat și toate gesturile lui din seara în care s'a sinucis, fiindcă erau nerăbdarea și gesturile mele. Tot ce s'a întâmplat în noaptea aceea când a rămas singur, întocmai cum s'a întâmplat, numai eu pot să știu — *se apropie tot mai mult de portret, ars de propriile amintiri*

PRAIDA

Drăcească abilitate.

GELU *vine dela portret, se așează la birou scoate scrisoarea din portefeuille — un scris mare, aplecat spre dreapta, pe o hârtie albă, frumoasă ca înfățișare — o privește lung și apoi se decide s'o transcrie*

PRAIDA *nedumerit*

Ce vrei să faci?

GELU

Nu pot da acest text într'o mână străină... Il transcriu pentru tipar...

PRAIDA *hotărît*

Nu găsești că nu mai poți face acest lucru?

GELU *uimit*

Să nu mai apară scrisoarea?

PRAIDA

...Nu știu... vom vedea... Oricum hotărîrea nu o mai poate lua decât Comitetul.

GELU *simplu, moale, uimit*

De ce să nu apară scrisoarea? Și ce amestec poate avea aci Comitetul?

PRAIDA *cu privire sigură*

Fiindcă deocamdată Sinești, ne-a pus într'o situație nouă, care ne depășește pe noi doi...

GELU

Nu înțeleg ce vrei să spui.

PRAIDA *cu gândul pe o lamă de fier*

A pus în discuție eliberarea lui Petre Boruga și aci nu mai putem hotărî noi doi... Mă duc să iau părerea membrilor din Comitet. Te regăsesc într'o oră.

GELU *năucit*

Da — *se duce iar la portret*

TABLOUL XI

GELU, NORA

O încăpere cât o celulă de scânduri, cabina Norei la Parcul Oteteleşeanu. Un lighean, două scaune de cârciumă, o măsuţă cu oglindă pentru grimă. Rochii atârnate într'un cuier, prosoape mizere, lumină săracă.

NORA *pe scaunul dela măsuţa de toaletă, îmbrăcată în costum de servitoare de operetă*

Ce să-ţi spun, a fost un chef să nu-l mai uiţi... Era aproape de închiderea stagiunii şi după spectacol ne-am dus întâi în Covaci... că eram mai mulţi. Era şi Aurica Vulpoiu cu noi, că jucam amândouă în Aventuriera. Pe urmă ne-am dus la Herăstrău — *râde smecheră* — Avea Fronescu nişte pavilioane cu camere separate, chiar în malul lacului. De-acolo se pleca numai către zece, unsprezece dimineaţa.

GELU *pândind spre culise*

Dar ascultă, te rog, să nu pierzi intrarea...

NORA *cu o mutră de desgust*

Nu, că nici în actul ăsta n'am decât o replică în final, când aduc o scrisoare. De altminteri mai că-mi vine să-l dau dracului de teatru. Ce, astea sunt roluri de mine, eu care am jucat la Naţional numai roluri de

cochetă? S'ajung să joc servitoare și să mă uit la nespălatele astea care vin cu toalete ca să sperie lumea, și n'au talent... Lasă, că dacă izbutește Titi să ia concesia bufetului la Modern, să mă picuri cu ceară dacă mă mai prinzi pe scenă, că la bufet se câștigă mai bine decât în turneu. Dar ce-ai zice dacă am comanda încă două cognacuri?

GELU *după un timp cu un surâs*

Dacă vrei și încă două cafele.

NORA

Țigări ai?

GELU *accentuând surâsul*

Nu fumez, dar spune să vie și un pachet de țigări...

NORA *iese o secundă, apoi se întoarce*

Și cum îți spuneam, frumoase timpuri, acum douăzeci de ani. Ei, ce se compară bărbații de atunci cu fleacurile de azi?... Prin 94 un bărbat nu trimetea flori de ziua unei femei ca azi... Ii trimetea o bijuterie, sau o trăsură cu doi cai focoși, cadou... Ăia știau să iubească.

GELU *cu tâlc amar*

Și dumneata făceai uneori cadouri frumoase.

NORA *cu vervă*

Ei, dacă ai ști ce frumos ceas de aur, cu breloc, i-am făcut cadou odată de ziua lui, lui Titi... Hei, alte vremuri... Mi-aduc aminte de Ruscanu, ruda asta a dumitale de care vorbim... Foarte distins... așa înalt, umbla numai în haină neagră vesta cu pichet alb, purta o bărbuță blondă și baston cu mâner de aur, când

venea să mă ia dela teatru crăpau târfele de invidie. Ba într'o zi am avut un scandal și cu nevastă-sa care l-a întâlnit odată cu mine pe stradă.

GELU *uimit*

Dacă nu mă înșel prin anii aceia nevastă-sa nu mai trăia... — *cu un surâs crispat* — Și nu cred că era blond...

NORA

Bată-te să te bată, că bine zici... Acuma știu, îl confundasem cu Dodo Arghiropol... Și ăla era bine... Erau prieteni, de altfel — *își lipește palma pe obraz, emfatic* — Și geloși, domnule, geloși... Dar eu nu-l iubeam pe niciunul dintre ei, îl iubeam pe Titi...

GELU *deprimat, parcă ar pluti dus de șuvoi*

Așa dar l-ai confundat. — *îi pipăie gândurile* — Eu știam că el te-a iubit foarte mult.

NORA *firesc, sigură de ea*

M'o fi iubit dragă, de ce să nu mă iubească..? Parcă numai el m'a iubit?

GELU *contemplând-o cu o curiozitate amară, în clipa când ea, în picioare, pune o rochie în cuier, spune ca într'un aparte îndurerat*

Ce mormânt au căutat toți în șoldurile acestea făloase..?

NORA *n'a înțeles prea bine și mai ales îi convine*

Pe vremea aceea o femeie era o femeie...

GELU *cu un ecou, pentru el*

« Femeie » — *privindu-i intens brațele goale* — Or mai fi în brațele astea esențele tari și amare care-i amețeau pe ei..?

NORA *simte și joacă ocolit comedia ancestrală, făcându-și de lucru cu rochia în cuier*

Intr'o zi, Ruscanu asta mi-a spus că am o piele mătăsoasă ca un sân de mamă tânără... — *zâmbește șireată și vulgară pe nuanță* — Auzi? ca un sân de mamă tânără...

GELU *retractil*

Și crezi că nu-l confuzi iar...?

NORA

Ei, asta-i... Ce crezi acum despre mine...? Goriță Ruscanu, frate, avocatul? Nu? A fost și deputat cred.

GELU *dezarticulat, cu privirea obosită*

Zădărnicie a zădărniciilor... — *bea tot paharul* — Și Titi cine era?

NORA *cu mândrie conjugală*

Actualul meu bărbat... De abia terminase conservatorul... Era stagiar la Național... Ar fi făcut mare carieră de prim amorez. Dar n'a avut nici el noroc... S'a certat cu directorul, tot o chestie de femei, și l-a dat afară. Atunci am plecat și eu dela Național. Am făcut o trupă și am început să jucăm în turnee... Dar am pierdut tot, că Titi s'a încăpățânat să joace roluri care nu i se potriveau — *face gestul cu palmele ca două talgere* — Am tocat casa, bijuteriile, via... Dar acum sper că dacă luăm bufetul dela Modern ne refacem, că mi l-a promis Alecu

GELU *cu o bruscă furie interioară, cu o grimasă*

Ascultă, ești fericită?

NORA

Sigur că, da... — *legănat, cântat* — E el cam crai... că la patruzeci și ceva de ani se ține bine... Eh... mai calcă el și pe de lături... — *arată strângând pumnul* — Da-l țin — *e în picioare ca o combatantă.*

GELU *descompus, cu gândirea în zigzag, bea din nou din paharele aduse, reține și sticla*

Cât a putut să dorească... și cât a putut să fie de nefericit — *îi mângâie grumazul alb pe gânduri* —

NORA

Cine?

GELU *nostalgic ca unui refren*

Un om pe care nu l-am cunoscut nici eu... și pe care nu l-a cunoscut bine decât un asasin — *o mângâie și ea se lasă mângâiată* — Ascultă, ești atât de fericită? — *e un vin tulbure în privirea lui*

NORA

Dacă-ți spun că iubesc?

GELU *un freamăt mocnit, un gând fulgerat răscolește drojdii din el, îi înfierbântă sângele ca o otravă. Se apropie mai mult de ea și-i spune aprig*

Vrei să vii mâine seară să iei masa și să dormi la mine?

NORA *îi joacă ochii*

Să dorm la tine?...

GELU *cu furie*

Toată noaptea... Te vreau goală din cap până 'n picioare...

NORA *clatină din cap*

Scârboși mai sunteți voi bărbații... Pentrucă ți-am spus că-l iubesc pe Titi?... — *e totuși foarte ispitită* —

GELU *cu o anumită duritate amară de stăpân*

Vii?

NORA *concesivă*

Trebue să-mi anunţ o prietenă să ştie că dorm la ea, că aşa am eu o vorbă — *când el e în prag* — Am să văd... Trec eu pe sus la gazetă.

TABLOUL XII

SCENA I

GELU, *PRAIDA* apoi *SACHE*, *VASILIU*

La redacție către miezul nopții. Intră Gelu și Praida, care întoarce comutatorul.

PRAIDA

Dacă nu mi-ar fi spus Colaru că ai intrat la Capșa, n'ași fi crezut. Știu că nu mergeai acolo niciodată. Vream să te caut la grădină

GELU *răsucit în el*

Avea un loc al lui favorit, pe canapea în colț, unde-și lua totdeauna șvarțul cu rom și paharul de cognac seara, înainte de a se duce, s'o ia dela teatru. Mi-a povestit multe un chelner bătrân care l-a servit ani de zile.

PRAIDA *îl apasă pe umăr ca să stea în fotoliu, căci Gelu rămăsese dezorientat în picioare*

Tovarășe Ruscanu, afară de dumneata tot comitetul e de părere că trebue să obținem eliberarea lui Boruga, renunțând să publicăm scrisoarea.

GELU *cu un soiu de indiferență din oboseală*

De ce afară de mine? Sunt și eu de aceeași părere ...

PRAIDA *îl privește încurcat*

Atunci?

GELU *ridică din umeri*

Atunci... — *cu mâna moale scoate portvizitul, scoate din el scrisoarea, aprinde un chibrit de pe masă, o flutură și îi dă foc* — Ia seama tovarășe Praida — *cu un fel de solemnitate* — In clipa asta suntem — *irevocabil* — definitiv complicii lui Sinești. Eu, dumneata, cei care au luat cunoștință de această scrisoare. Prin urmare să fim bine înțeleși: Am devenit complicii lui Sinești — *arată un cap de bronz al lui Voltaire, îl privește cu o nervoasă fixitate* — Uite, cum surâde bătrâna Manitti, parcă e un țap ironic — *sună telefonul* — Da... da... Eu... Da, Mătușă acest domn a fost pe aci... Acuma a plecat... Știai și d-ta că vine aci? Nu... Nu cred nu apare... Nu... Nu știu... Nu, nu încetează campania... Mătușe ce sunt de vină dacă d-tale îți plac lucrurile clare... Vorbele limpezi? Nu știu... Uite am descoperit și eu acum că în vieața nu există nimic limpede, cum o să fim deci noi limpezi și categorici? — *enervat* — Nu, scrisoarea nu se mai publică... Iartă-mă — *închide telefonul* — Ei nu înțeleg că nu e nicăeri început și sfârșit clar... Lucrurile se nasc și mor unele în miezul celorlalte.

PRAIDA *îl privește lung, își scutură pipa*

Tovarășe Ruscanu, te supără că partidul ți-a impus eliberarea lui Petre Boruga? Crezi a pus un om deasupra cauzei comune? Atunci, dă-mi voie să-ți spun că nu ai înțeles despre ce e vorba... E bine, stă în interesul cauzei noastre (*repetă*) în interesul cauzei noastre, ca Boruga să fie liber... trebue să vadă toți șovăelnicii din partid că suntem nu numai solidari... ci și tari... Să fie un avertisment.

GELU *zâmbind istovit*

Tovarăşe Praida, d-ta greşeşti... E într'adevăr ceva prăbuşit în mine, dar nu e din pricina acestei hotărîri... Atât cât mai pot să mai fiu eu fericit acum, sunt fericit că Boruga e liber... Ai spus, când l-am văzut la temniţă, o frază care atunci m'a sguduit şi n'o pot uita. Ii vorbeai copilului. « El avea tot ce-i trebuia ca să fie fericit, dar s'a jertfit pentru ca şi alţii să fie fericiţi... ». Ei bine, nimic din ceea ce e în orizontul omenesc nu poate sta în cumpănă cu asemenea om. Dreptatea însăşi cere să-l scoatem de acolo — *are buzele uscate, gesturile crispate.* — Cred că apăsarea asta inexplicabilă s'a produs ceva mai devreme, din timpul convorbirii cu Sineşti, dar i-am simţit efectul abia acum, cum sunt unele otrăvuri cu întârziere — *frânt iarăşi* — Dacă o fi într'adevăr aşa, căci s'ar putea să fie şi altfel.

PRAIDA

Te-au zdruncinat atât de rău revelaţiile lui Sineşti despre nenorocirea întâmplată tatălui d-tale?... E posibil să dai atâta importanţă acestui fapt întâmplat acum 20 de ani?

GELU

Nu descoperirea faptului însuşi, că tatăl meu s'a sinucis fiindcă n'a putut să puie la loc banii pe care i-a pierdut la cărţi... Acesta-i un fapt trecut şi faptele trecute sunt trecute... Am descoperit însă dintr'odată altceva — *cu ochii mari, cu gâtul moale* — Că sunt fiul tatălui meu. Şi ăsta nu e un fapt trecut... Nu e trecut încă...

PRAIDA *cu totul nedumerit*

Te-a tulburat, anume, descoperirea, că tatăl dumitale s'a sinucis? Că n'a fost un simplu accident aşa cum credeai? Iartă-mă, dar nu văd nicio deosebire.

GELU

E deosebirea dela trăire la conştiinţă... Adică, totul... drama... Câtă luciditate atâta existenţă şi deci atâta dramă. Vieaţa lui a fost o dramă. De unde ştiu asta? Fiindcă o trăiesc eu din nou acum.

Vine de alături, dela secretarul de redacţie, Sache, urmat de Vasiliu, care e vădit nemulţumit...

SACHE *insistent, grăbit* .

Domnule director, nu vă supăraţi, doar două cuvinte, ştiu că sunteţi ocupat...

GELU *îl încuviinţează absent*

Da...

SACHE *nemulţumit*

Uite, s'a dat un articol şi e la cules, împotriva intendentului Cimitirului nou...

VASILIU *revoltat*

Domnule director, Râpoi ăla este un pezevenghiu, o bestie... Adună florile depuse pe morminte şi le vinde; fură untdelemnul din candele şi lumânările de pe morminte...

GELU *ascultă cu o bunăvoinţă absentă.*

Da... da...

SACHE *iritat către Vasiliu*

Domnule director, Râpoi mi-e cumnat. Are cinci copii toţi în şcoală... Vai de capul lui... Dacă apare articolul îl dă afară... Are copii în şcoală... Nu se poate să apară...

GELU *mereu absent, obosit ridică evasiv din umeri*

Ăsta cel puţin îi fură pe morţi...

SACHE

Domnule director, nu se face gaură în cer dacă nu-l daţi la gazetă pe bietul Râpoi...

GELU

Dacă ideile lui Platon sunt într'adevăr în cer, atunci gaura s'a şi făcut, Sache — *concesiv* — Hai, pe unde a trecut guzganul, poate trece acum şi şoricelul... Devii şi dumneata complice beneficiar cu noi... *cu aluzie ironică* — Căpătăm aderenţe.

VASILIU *uimit*

Opresc reportajul, tovarăşe Director? — *revoltat* — Atunci ce facem cu poetul Ion Zaprea?

GELU

Foarte bine, să profite şi el de breşa făcută în sfera pură a conştiinţei noastre şi să intre cu toţii... la grămadă — *Vasiliu şi Sache ies nedumeriţi.*

PRAIDA *îl priveşte pe Gelu lung, liniar, ar vrea să-l întrebe ceva, pe urmă renunţă şi preferă să treacă la fapte*

Tovarăşe Ruscanu, va fi cred necesar să găsim o formulă de transformare a campaniei, care ar putea continua de altfel, dar ocolind problema acelei scrisori... Pentru mâine s'ar putea relua caseta de azi, puţin atenuată.

GELU *aprobă cu un soiu de indiferenţă de bolnav, aproape îngânat*

Da nu e rău... da... puţin atenuată.

PRAIDA

Vrei s'o scrii, acum, că şi aşa e târziu...

GELU *ca un ecou*

Da... da... e târziu — *în timp ce Praida își aprinde luleaua și se duce la fereastră, el încearcă să scrie... După ce a așternut pe hârtie două rânduri, o mototolește și o aruncă la coș... Incearcă o alta tot fără succes... pe urmă după ce caută un timp, renunță* — Nu merge.

PRAIDA

Ce?

GELU *topit*

Nu pot să mai scriu.

PRAIDA

Ce vrei să spui?... Ești atât de obosit?

GELU *își frământă mâna și o privește ca pe un obiect străin*

Mi-e teamă că în vieața mea nu voiu mai putea să pun mâna pe toc...

PRAIDA *după un timp, puțin nedumerit se așează la masă*

Vrei să-mi dictezi mie, că uite e târziu și trebue să se toarne pagina?

GELU *zâmbește*

Tovarășe Praida... nu e vorba de asta... Resortu mâinii e la mine în creer... Acolo s'a rupt ceva... Eu nu sunt un gazetar propriu zis... eu nu pot să scriu decât ceea ce gândesc. Eu valorez cu condeiul atât cât valorează convingerile mele.

PRAIDA

Au fost zile când ai scris singur gazeta întreagă...

GELU

Da... Mergea mâna singură... — *se uită ca la un obiect străin la propria lui mână* — Nu mai merge. S'a rupt resortul.

PRAIDA

Are să treacă şi asta.

GELU

Mi-e teamă că trebue găsit alt director la « Dreptatea Socială »... — *îşi priveşte mânile cu interes medical* — Incepând chiar de astă seară — *s'a ridicat dela masă*

PRAIDA

Nu, vorbeşte serios?

GELU *măcinat în adânc surâzând*

Crezi că n'am ştiut până adineaori, că tatăl meu s'a sinucis?... Ştiam de accidentul de vânatoare, aşa cum s'a anunţat chiar şi în gazetele timpului. Aflasem acum câteva seri dela mătuşa mea şi despre întâmplarea cu jocul de cărţi, dar abea acum văd toată jucăria destinului montată şi în funcţiune...

PRAIDA *foarte calm încă*

Tovarăşe Ruscanu dă-mi voie să nu mai pricep această ciudată dislocare psihologică... Ce a intervenit anume de te-a schimbat în modul acesta?... Ce ai aflat nou ca să-ţi schimbi hotărîrea?... Ai ştiut dela început că publicarea acestei scrisori va provoca scandal... şi ai decis totuşi s'o publici. Ai ştiut că vei distruge vieaţa Mariei Sineşti şi ţi-ai menţinut hotărîrea... Mi-ai arătat că mătuşa d-tale, ţi-a explicat greşala tatălui d-tale, de asemeni sprijinul lui Sineşti, şi ai rămas neclintit... Am impresia că alte fapte nu ai aflat dela Sineşti, căci am fost de faţă,

nu?... Mi s'a părut chiar în cea dintâiu clipă că reacțiunea d-tale e tocmai din pricină că Partidul te-a obligat să renunți la publicarea scrisorii. Aceleași fapte... Atunci?... De ce această inexplicabilă și adâncă dislocare psihologică...?

GELU

Știu și eu, tovarășe Praida?... Uite cinci litere scrise una lângă alta, uneori nu spun nimic, alteori scriu un cuvânt. Aceleași litere... — *ia telefonul care sună* — Da eu... un serviciu? Imi pare rău dar nu mai sunt directorul «Dreptății Sociale». Nu, nu,... e adevărat.... Incepând de când?... Știu și eu?... Incepând chiar de acum... de astă seară... — *închide telefonul.*

PRAIDA *îngândurat*

Chestiunea e mai gravă decât o bănuisem... — *după un timp* — Demisia d-tale, tovarășe, este o complicație, care trebue adusă la cunoștința Comitetului... E o răspundere pe care nu pot să mi-o iau singur. S'ar putea reveni eventual asupra hotărîrii Sinești și deci ai reveni și d-ta asupra demisiei... — *Pune mâna pe telefon.*

GELU *oprindu-i mâna*

Dar n'am demisionat, ca să pot reveni... Nu mai sunt director pur și simplu... Nici n'am măcar cum să reviu... Nu numai atât, dar dacă acum s'ar pune din nou hotărîrea la vot, aș vota mereu «pentru». Mă îngrozesc că Petre Boruga ar mai putea sta la ocnă... Nu se poate lua altă hotărîre... Acum, acum, mă îngrozesc sincer că Ion Zaprea ar putea fi arestat.

PENCIULESCU *intrând anunță tulburat*

Transportă cadavrele celor șase... E din nou scara blocată... — *se duce la fereastră și după un timp își scoate pălăria. Vine de dincolo Vasiliu, ca să vadă mai bine; Praida s'a dus și el la fereastră, urmărind ce se întâmplă jos.*

VASILIU

Sunt înțepeniți toți și nu mai pot fi așezați pe tărgi.

GELU *privește lung biblioteca, parcurge cu privirea rafturile*

Aci dormitează tot adevărul... și dreptatea... Tot adevărul... tot binele pe care vrem să-l turnăm în arterele vieții... Ieri am cumpărat pentru băiatul lui Petre tot cărți... Fumuri... mătușe... — *ia o carte din pachetul de pe masă, citește coperta* — « Cuore » — Inimă de copil... Dragul meu Enrico și eu ca și tine... am dăruit un tren lui Precosi... Toată drama este că morala pe care o proclamăm nu e pe măsura noastră... Specia încape în ea ca un braț de crăci într'un sac... Acum știu ce ne-ar trebui... Să născocim o nouă morală mai omenească... Să urcăm un nou Moise... pe alt Sinai... Să ne aducă alte table de legi... Mai largi... mai înțelegătoare... mai aproape de vieața noastră... Ceva cu codiciluri și excepții... Legile fără excepții sunt îngrozitoare... Nu ne trebue... Ne sufocă... Să căutăm un nou Moise mai psiholog... că dacă nu, Europa noastră dă faliment.

PENCULESCU *absorbit la fereastră*

De ce i-o mai fi purtând de geaba pe la morga? — *mai atent.* — Ăla pe care-l coboară acum e băiețașul?

VASILIU

Nu, e o fetiță acoperită cu pânză... — *zâmbind dezolat.* — Se pare că băiețașul avea mare talent la pian... Unii vorbeau ca de un copil minune.

PENCIULESCU

Era să fie și n'a mai fost. Uite-l acum și pe el pe targă.

GELU *se așează cu fața măștii lui Voltaire și discută cu ea.*

Dar dacă s'ar întâmpla... și acum mi se pare că nimic nu e imposibil, să mă întâlnesc... la capătul pământului sau dincolo, cu mine însu-mi, sau mai exact cu cel care a plecat odată cu mine și pe care-l credeam pierdut pe drum... Ei, dacă s'ar întâmpla să mă întâlnesc cu acest uitat alter ego pornit spre toate răfuielile, mă întreb ce i-aș putea spune... Sau i-aș explica prea multe... Da, în atotputernicia lui Dumnezeu nu am crezut... cutezanța mea a fost fără margini... Memoria părinților nu mi-au cinstit-o. Am dorit femeia aproapelui și am mințit... am mințit mult... am silit și pe alții la minciună... cuvântul dat mi l-am călcat... am mâhnit adânc pe cei care m'au iubit... purtarea mea a stârnit mânia celor din jurul meu... Iertare nu am știut ce este... am lovit crâncen... fără îndurare. Dar cine îmi poate pretinde umilința de a cere iertare, tu știi cât de limpede a fost conștiința mea. Totul era atât de limpede, de cristal, în trecut.

PRAIDA *a plecat dela fereastră odată cu ceilalți*

Ce importanță are trecutul d-tale?

GELU

Pentrucă mecanismul acțiunii e la mine în conștiință. De acolo îi venea autoritatea.

PRAIDA *nemulțumit*

Vanitate individuală... Autoritatea noastră de luptători nu vine din conștiința noastră... Vine din măreția cauzei. Cauza singură, ne arată care fapte sunt bune și care sunt rele.

GELU

Pare-se că într'adevăr înainte vedeam fapte bune și vedeam fapte rele... Azi le-aşi putea desluși numai dacă mi s'ar vopsi în alb cele mai bune și în negru cele rele. Ceasul minții mele s'a detracat, merge anapoda. Și pe urmă — *privindu-l în ochi* — ori cine poate pune mâna pe sabia dreptății?... Oricine are dreptul să facă să triumfe adevărul și dreptatea.?.. Oricine?

PRAIDA

Oricine vrea sincer binele omenirii...

GELU

Uite, asta mi se părea limpede până acum o jumătate de oră. Acum — *surâde cu o ironie moale* — Ți-am spus... s'au schimbat literele între ele. Sar vorbele în toate părțile.

PRAIDA *foarte grav, dar foarte liniștit*

Tovarășe Ruscanu, ia seama... desmeticește-te... nu te lăsa dus de șuvoiul întrebărilor și răspunsurilor fără sens... E aci o mentalitate individualistă... Delirul acesta ideologic este foarte periculos... Nu părăsi terenul solid al camaraderiei... Nu te aventura pe apele turburi, ale întrebărilor fără răspuns... Ai vanitatea de a pricepe și de a hotărî... E grav tovarășe... Nu e scăpare decât în gândirea laolaltă... Te pierzi dacă te depărtezi de organizație... In mocirla asta a îndoielii, cu cât te sbați mai mult, cu atât te duci mai afund... Simte umărul tovarășe și vei vedea cum se limpezesc toate. Adevărul și dreptatea sunt acolo unde sunt în bloc cei asemeni d-tale...

GELU *mustesc în el toate cele menite răbufnirii*

Dar pot să nu mai pun întrebări tovarășe Praida? Că e în mine acum o foială de îndoieli... Iar întrebările țâșnesc din toate părțile, ca focurile de armă, într'un sat, în care se dau prin surprindere lupte de noapte... S'a dat alarma și din toate părțile piue întrebări.

PRAIDA *pentru întâia dată turburat, se ridică în picioare, șovăie, parcă nu mai știe ce e de făcut, pe urmă ridică din umeri cu sentimentul că și-a făcut datoria*

Tovarășe, prietene, desmeticește-te... Altfel ești pierdut... — *trece spre fereastră și se uită spre cer o bucată de vreme.*

PENCIULESCU *care a privit tăcut și mirat tot timpul*

Nu mai e nimic de făcut cu el. S'a destrămat hora ielelor — *misterios* — E omul care a văzut idei.

GELU

Jocul Ielelor?... Un joc... un joc... și eu sunt victima acestui joc... Victima acestui negoț cu idei — *a privit cărțile, asvârle una, luată în mână, pe masă.*

PRAIDA *întristat*

Ințelegeți acum de ce nu au încredere muncitorii în intelectuali? Pentrucă de două mii de ani intelectualii sunt incapabili să se descurce din ițele ideilor... Nu aș vrea să mă înțelegeți greșit... Și noi prețuim ideile... Dar le cunoaștem înțelesul... Ideile sunt așa ca Steaua polară... să meargă oamenii spre ele când au un cârmaciu bun... Dar nimeni nu s'a gândit vreodată să ancoreze în Steaua Polară...

VASILIU *care totuși trecuse la secretariat, intră și anunță impresionat*

Doamna Maria Sinești — *urcă scara. Toți se privesc... Praida și Penciulescu se scoală să plece.*

PRAIDA *îl privește nervos*

E ora unsprezece și jumătate...

PENCIULESCU

S'a destrămat de mult hora ielelor — *bătăi în ușă, toți sunt nedumeriți — intră fără să aștepte răspunsul Maria; ceilalți ies*

SCENA II

GELU, MARIA

MARIA *cu un soiu de elan înnăbușit*

Ah, nu m'am îndoit niciodată de tine — *îi ia mâinile*

GELU *uimit de contradicția ei aparentă*

Nu te-ai îndoit niciodată — *zâmbește nemulțumit*

MARIA *indiferentă la logică*

Nu știu, poate că m'am îndoit, dar când mă gândeam mai mult... când scotoceam în mine, atunci te găseam, acolo, mai în adânc, și îmi ziceam că tu nu poți publica acea scrisoare.

GELU *obosit, după o pauză*

Dar cum de ai venit la ora asta aci?

MARIA

Mătușa ta i-a telefonat lui Sinești... M'am ridicat parcă fără să vreau, toată, cum se ridică iar cel care căzut în neștire... și căruia i se dau câteva picături de apă... Nu aveam decât un singur gând... Să te văd... să te văd numaidecât...

GELU

Și bărbatul tău...

MARIA *ca și când nu ar pricepe, ca și când a uitat cu totul*

Bărbatul meu? Nicio lege omenească nu mă poate sili să stau alături de el... — *cu un nou val de fericire* — Ah, știam că nu ai să publici scrisoarea...

GELU *o privește bănuitor*

Pari sinceră... — *cu o bănuială amară*— Nu ai venit alaltăeri aci să-mi spui că pot publica scrisoarea...? Erai și atunci sinceră?

MARIA

Dacă tu erai în stare s'o publici fără ca să tresară nimic în tine ca să te împiedice... restul motivelor mi-era indiferent. Aşi fi suferit mai mult să ştiu că altceva.., milă, consideraţii sociale... te pot opri... acolo unde iubirea nu te-a putut opri...

GELU *liniştit, obosit, dezorientat*

Şi acum?

MARIA *ca o apă adâncă luminată scăzut*

Acum sunt fericită că te-am regăsit...

GELU *brusc, violent, îi ia mâna*

Şi totuşi tu m'ai înşelat...?

MARIA *strigând*

Nu, nu-i adevărat, nu te-am înşelat...

GELU *năucit oarecum*

Cum, nu m'ai înşelat?

MARIA

Nu mai ştiu ce sens are acest cuvânt «înşelat...», dacă tu poţi spune că te-am înşelat... De tot ceea ce s'a întâmplat, tu singur porţi întreagă vina.

GELU *cu capul în piept*

Dacă nu aş fi atât de obosit, aş râde, Maria.

MARIA *fierbinte*

Ei bine, da... Incăpăţânarea ta, refuzul acela îngheţat de a asculta orice explicaţie... Dacă încercam să-ţi vorbesc, îmi zâmbeai rece şi calm, ca unui bolnav

incurabil... Aş fi preferat, orice — *crescând* — să te mânii, să strigi, să-mi arunci în faţă cuvinte grele, să mă loveşti... Hotărîrea asta a ta rece, m'a făcut să-mi pierd capul... Ai venit a doua zi degajat şi familiar, ca un vecin amabil în vizită... şi iarăşi nicio explicaţie... Eram disperată... ţi-am luat mâinele... am plâns... te-am implorat — *într'o întoarcere* — Te deprindeai din braţele mele neînduplecat: « Ştii tot atât de bine ca şi mine » şi eu nu ştiam nimic... — *cu un fior* — Nici azi nu ştiu nimic...

GELU *zâmbind amar*

In ziua aceea sosisem dela Paris înnebunit de depărtarea dintre noi.

MARIA *sguduită*

Acum îmi spui acest lucru... N'ai avut un surâs pentru mine nici măcar în clipa în care m'ai văzut.

GELU *cu o frângere în trecut*

Niciodată nu te-am iubit mai mult ca în timpul acelor zile când am fost departe de tine... La început mi se părea firesc să fii nevasta lui Sineşti, căci trecutul şi chiar viitorul, nu mă interesau, cât mă preocupa prezentul. Cu vremea începuse însă să mă obsedeze fiinţa ta peste loc şi timp. Sufeream din pricină că fusese o vreme când nu te cunoscusem, fiindcă nici în trecut nu te mai puteai gândi dela o vreme fără mine... Veneam dela Paris hotărît să te iau înapoi, numai a mea, pentru eternitate.

MARIA *uluită se ridică în picioare*

Ai vrut tu asta? — *priveşte năucită, nu ştie ce să mai creadă, îşi frânge mâinile.* — Ai venit tu atunci, cu acest gând?

GELU

Imi scriseşi scrisoare după scrisoare în care te arătai nemângâiată de singurătatea ta, de absenţă, fără încli-

nare pentru nimic din jurul tău, sortită unei pieiri încete... Asta era imagina către care alergam năuc, ca o jumătate către cealaltă jumătate fără de care nu mai e decât moartea. Lăsasem totul ca să viu... să te smulg de acolo de unde îmi cereai să te văd ca într'o agonie...

MARIA *care nu se poate mai regăsi*

Dar atunci... dar atunci... ce s'a întâmplat, de n'a mai fost nimic din ceea ce trebuia să fie?

GELU *nemișcat, cu o nedumerire îndepărtată, o privește lung, apoi cu o ușoară afectare narativă...*

Ne-am înțeles la telefon ca să ne vedem la unchiul tău, unde spuneai că trebue să te duci neapărat. Când am trecut din salon în biblioteca unde credeam că nu e nimeni... erai totuși tu, la fereastră în picioare, iar lângă tine, apropiat, acel Gaian, care-ți săruta mâinele și tu râdeai...

MARIA *grăbit*

Ei, da, asta a fost totul — *cu o arzătoare părere de rău, exasperată* — Ah, dacă ai fi vrut să mă asculți, cine știe... căci ți-o jur, nu te înșelasem...

GELU

Nu mă înșelaseși? — *surâzând* — Vrei să spui că încă nu fuseseși amanta lui...?

MARIA *stânjenită, îndurerată*

Nu se întâmplase încă nimic...

GELU *clatină din cap cu un soiu de dezolare*

Nu se întâmplase nimic!

MARIA

A fost apoi o răzbunare stupidă... A sângerat toată mândria mea atunci când am văzut că nu sunt crezută pe cuvânt... Mă umilisem în toate modurile... Nu-mi acordai nici măcar dreptul de a şti de ce mă învinueşti, dreptul de a mă apăra. Iată. Azi abia, după trei ani, ştiu de ce mă învinuiai... Ah, dacă ai fi vrut să mă asculţi... nimic ireparabil nu se întâmplase — *s'a ridicat în prada unui chin crâncen.*

GELU *cu tristeţe*

Dar ce mai vrei să se întâmple ceva? — *de neînduplecat*... — Se întâmplase totul. Că ai fost apoi metresa lui, nu mai avea nicio importanţă.

MARIA *istovită ca după o catastrofă*

Că mi-a sărutat mâinile..? Că am râs?...

GELU

Râsul tău alături de un bărbat strein nu exista pe lume, iar de atunci încoace există... L-ai creiat tu acest râs, străin de mine, în biblioteca lui Mârza...

MARIA *cu un fel de recapitulare înfiorată retrospectivă*

Pentru asta a trebuit să sufer atât? Pentru asta, acele rătăciri? Pentru asta, am stat ani de zile singură uitată între munţi..? Îmi sunt pumnii prea sleiţi, dar ar trebui să sfărâm totul. Dacă anii şi faptele au putut să se aşeze ca nişte ziduri peste o asemenea întâmplare atunci totul e orbire, numai orbire — *arsă în amintire* — ... Ah, dacă mi-ai fi spus, dacă mi-ai fi cerut explicaţii...

GELU

Da?... vreai explicaţii?... Vreai şi tocmeli probabil?... Vreai să fixăm zilele din săptămână când era permis delirul?... Când era în cumpănă eternitatea: totul sau nimic.

MARIA

Ei bine, nu pot gândi că totul e pentru totdeauna pierdut — *înnebunită de un val de desnădejde* — Va fi iar acum fost...

GELU

Cum ar putea să mai fie iar...? Cum aş putea crede acum că nu pot trăi fără tine... când am văzut că totuşi se poate trăi fără tine... timp de trei ani?... Tu, imprudentă, m'ai învăţat să exist fără tine... O iubire adevărată înseamnă să nu poţi gândi contrariu ei... Când te iubeam nu-mi puteam închipui vieaţa mea fără tine nici măcar pe lumea cealaltă... Nu pot gândi că trei şi cu patru să nu facă şapte nici măcar într'un mod ipotetic. Nu numai că nu concepeam că ar putea veni o zi în care să nu te mai iubesc, dar nu concepeam măcar că s'ar putea să nu fii iubită de toţi bărbaţii din lume... Eu nu eram decât un privilegiat al norocului... singurul iubit de tine. In faţa lui Dumnezeu însuşi, te vedeam tot cu atributele unei fiinţe iubite. — *cu ochii întorşi spre altă lume.* — O iubire care nu este eternă, nu este nimic... Eu însă am văzut că pot fi zile, săptămâni, pot fi ani, în care tu să nu fii iubită.

MARIA *îndârjită*

Ce vrei să mă convingi?... Ce vrei să te convingi?... Că iubirea noastră nu există?... Dar nu simţi că peste toate încercările ea durează?... Peste spaţiu şi timp, ea este şi acum... Au trecut trei ani de încercări şi ocoluri şi totuşi noi suntem azi faţă'n faţă căci între noi este tot iubirea de atunci. Zic «noi» şi « noi » acesta este adevărat cum nu este altul pe lume... Ce pot să însemne câteva clipe de rătăcire?... O neînţelegere trecătoare... Când vieaţa întreagă este înaintea noastră?...

GELU *tulburat de această dăruire exaltată a ei, o priveşte totuşi cu un zâmbet neînduplecat*

A fost un vas scump dintr'un cristal « fără pată » fără pereche şi vasul acesta stă înaintea noastră în

cioburi. Ştiu că adeseori şi cioburile pot fi reunite la un loc, dar nu mai e vasul dintâiu...

MARIA

Suntem oameni... putem greşi... Ne iubim, dar suntem oameni.

GELU

Doi inşi care se iubesc cu adevărat nu mai sunt oameni...

MARIA

Ba da... ba da... sunt bieţii oameni care-şi caută un pic de fericire... atât cât e cu putinţă aci pe pământ... Cu zile bune şi cu zile rele, înălţaţi de speranţă ca de o vijelie, sau prăbuşiţi de desnădejde ca de un crivăţ... Fii om pentru numele lui Dumnezeu, că nu suntem decât oameni, chiar când iubim...

GELU

Ceea ce oamenii numesc iubire nu mă mulţumeşte... Cum?... O contabilitate de zile când iubeşti, şi zile când nu iubeşti, ca pe urmă să închei bilanţul şi să vezi dacă în total ai iubit sau nu?...

MARIA

Ei bine, am greşit, am greşit... iartă-mă... Nu poţi să uiţi o clipă de rătăcire?...

GELU

Maria, sunt nemângâiat eu însu-mi, dar aci nu poate fi greşeală... Aci nu se poate « repara » nimic... Faptul însuşi că nu înţelegi că iubirea nu poate admite greşeală îmi explică şi ceea ce ne-a adus unde suntem... Ţi-am spus că iubirea e un tot sau nu e nimic... O

greşeală nu are sens aci... Dacă într'o pagină întreagă de calcul, un inginer a zis o singură dată trei şi cu patru fac opt, tot calculul este nul şi podul se prăbuşeşte...

MARIA

Ah, mintea asta drăcească mi-a fost necontenit duşmană... Ce-ţi pasă de ce a fost, dacă eu te iubesc acum? Dacă îţi jur că te iubesc?... — *ingenuă şi nefericită* — Iţi jur cât vrei...

GELU *acceptând gluma*

Cât vreau?... Şi rândul trecut mi-ai jurat mai puţin?...

MARIA

Nu ştiu ce a fost... dar îţi jur acum... îţi jură toată fiinţa mea...

GELU

Şi ce mă poate face pe mine să cred că jurămintele ai să le ţii?...

MARIA *jignită*

De ce aş spune-o acum?... Ce fel de interes aş avea în clipa aceasta?... Te îndoieşti de sinceritatea mea?...

GELU

Atunci n'ai fost sinceră?... Niciodată nu m'am îndoit de sinceritatea ta... Cum eşti acum sinceră, aşa ai fost şi atunci... Şi constatarea asta anulează totul în mine... Ce înseamnă sinceritatea unei femei? Sinceritatea ta Mario?...

MARIA *îl imploră palidă*

Taci... taci...

GELU

Să revenim?... — *surâde, și ridică dezolat din umeri* — Intr'o zi are să se întâmple iar ceea ce s'a mai întâmplat... E un lucru împotriva căruia nici eu, nici tu nu putem face nimic... Și ce ne-ar împiedeca s'o luăm dela început?... Ce ne-ar împiedeca să jucăm comedia asta de zeci de ori... toată vieața?... Am ajunge o zi când ne-am urî, dându-ne seama cât de strâns legați suntem unul de altul doar prin simțuri, și tocmai prin ura noastră însăși, fără să mai știm cine e vinovat și cine nu... In Abisinia îmi pare, debitorul este legat cu un lanț de piciorul creditorului zi și noapte și așa se târăsc unul pe altul în tot locul până la plata datoriei... Cam așa ceva este ceea ce oamenii de care vorbeai adineaori, înțeleg prin iubire. Asta-i ceea ce îmi oferi?...

MARIA *exasperată*

Iar socoteli? Iar probabilități?... Ah, între inima ta și inima mea simt mereu, mereu, lama rece a minței tale...

GELU

Și pe urmă azi e altceva... Mi-a murit credința în mine însu-mi... Când m'ai înșelat rândul trecut a fost o lovitură în plin... M'a clătinat până la pământ, dar am suportat-o. Aveam rădăcini adânci... Eram altul... In după amiaza aceea și pe urmă toată seara și încă toată noaptea apoi, era în mine gerul unui un foc mistuitor. Alergam pe străzi, cu groaza că dacă stau o clipă în loc, să gândesc aș putea înebuni... Am venit acasă târziu de tot... mi-am luat fruntea în mâini până am căzut într'un soiu de amețeală și nesimțire. Dar când în zorii zilei, după noaptea aceea plină de iasme, în care fusesem până la capătul lumii, am deschis larg ferestrele și răcoarea dimineții mi-a năvălit în odaie... mi-am umezit buzele... mi-am înviorat tâmplele... Am respirat adânc sufletul tânăr al zorilor

şi am înţeles atunci că totul e trecător în iubire... că mă chiamă o vieaţă nouă... altă vieaţă... un ideal care nu te înşeală ca o simplă pereche de buze... Şi în dimineaţa aceea n'am venit să-ţi cerşesc iubirea... căci mă simţeam un pisc rece de piatră... Azi unde aş mai putea găsi sprijin şi refugiu dacă iubirea ta mi-ar da o nouă lovitură?... Evident, fără voia ta... Azi nu sunt decât o biată epavă... toate resorturile sunt rupte în mine...

MARIA

Trebue să iei viaţa aşa cum e... Dacă priveşti în jos nu mai poţi trece peste prăpastie... Ce e în jurul nostru ne depăşeşte în toate modurile...

GELU

Răul e în noi... Totul în lume este coruptibil... Nimic nu e întreg şi frumos... şi nici nu poate deveni... Toate se îndeplinesc numai până la o palmă de pământ. Totul e altfel de cum era aşteptat... Cel mai frumos măr are viermele în el... Mai merită viaţa asta să fie trăită, dacă totul ţi se dă atât de cârpit şi de îndoielnic?

MARIA

Totuşi trebue să trăieşti...

GELU

De ce?

MARIA

Fiindcă te-ai născut?

GELU *surâzând amar*

E un argument?

MARIA *ştie ce spune*

Teribil argument. Gândurile acestea le-am vânturat toate.

GELU

Trebue să poţi să te ridici dela masa vieţii... — *copleşit* — Aşa cum a făcut tata...

MARIA

El a mai încercat totuşi...

GELU

Dar nu în iubire, unde probabil că având aceeaşi minte şi aceiaşi nervi ca mine, văzuse aceeaşi urîciune. Ci acolo unde iluzia mai putea fi mediocru îngăduită. La jocul de cărţi şi în posesiunea fizică a femeii. Şi tot acolo a ajuns... Ceea ce vrea el, ceea ce vreau eu, înţeleg acum, nu e cu putinţă... Totul e ca un calcul matematic, fără de prisos... Nicio martingală nu poate ajuta în jocul meschin vieţii... A pierdut... A plătit... Astăseară am aflat asta, dela Sineşti. — *Se întunecă încet, încet, până când scena e cu totul în întunerec. Apoi se luminează un singur colţ din biroul tatălui în 1894... O canapea pe care el e culcat, o etajeră scurtă, scundă, pătrată ca o măsuţă cu câteva cărţi şi o cutie cu ţigări jos, iar deasupra o fotografie, serviciul de cafea, un revolver. Un fotoliu alături. Grigore Ruscanu e îmbrăcat într'o haină de casă, figura este aceea arătată de portretul din redacţie. E adâncit pe gânduri, nervos. In tot timpul când dialogul dintre cei doi continuă în întunerec, Grigore Ruscanu va trăi din nou în mintea lui Gelu ultimele sale clipe. Sunt aproape aceeaşi fiinţă ca trăsături şi ca gesturi, cu deosebirea uşoară a vârstei şi a mustăţii moale şi mătăsoase. După câtva timp se scoală de pe acea canapea joasă, îşi toarnă cafea din cana filtrului, se aşează în fotoliu şi încearcă să citească o bucată de vreme, dar se vede că mai mult aşteaptă, pândind cu urechea adâncul nopţii. E nervos, are strâmbături de sarcasm şi de gust. Nu poate să citească şi asvârle cartea. Priveşte cu oarecare duioşie fotografia... Rămâne iar pe gânduri... Toată viziunea este paralelă în structura ei cu dialogul de aci până la indicaţia ulterioară.*

MARIA *atunci când Grigore Ruscanue încă pe canapea*

Ah, a fost o crimă a lui Sinești că ți-a vorbit de tatăl tău... Dar tu nu înțelegi că nu trebuie să te mai gândești la asta?... A avut probabil o clipă de slăbiciune atunci când a privit revolverul și asta l-a costat vieața...

GELU *cu un fior prelung*

Slăbiciune?... — *râde sarcastic* — Abia prin asta a dovedit cât era de încă puternic... Nu se sinucid decât cei care sunt încă foarte puternici... Sinuciderea este o demonstrație de forță...

MARIA

Ah, nu, sinuciderea este o lașitate... Trebue să ai curajul să duci totul până la capăt...

GELU

Nu-i adevărat... Se sinucid tocmai cei curajoși, care văd limpede și nu vor să meargă până la descompunerea totală și inevitabilă. Cei bolnavi incurabil se sinucid în prima fază, când sunt încă tari, sau nu se mai sinucid de loc... Toată lumea spune: Mai bine moartea decât să-mi pierd o mână sau un picior... Sau când află că într'un accident un cunoscut a fost grav mutilat adaogă: Mai bine pentru el că a murit decât să fi scăpat cine știe cum... Și totuși cazurile de sinucidere la infirmi sunt cu totul rare...

MARIA *mereu frenetică, își acoperă ochii cu oroare*

Taci... taci...

GELU

Dacă îți place un exemplu mai puțin tragic, adu-ți aminte că toate actrițele când sunt tinere încă și în plină strălucire, privesc cu groază pe cele bătrâne și ridicole care se cramponează să joace mereu și făgăduiesc că ele vor ști să se retragă la timp. Și ai văzut că nu se pot retrage niciodată...

MARIA

Ce sunt bietele de ele de vină?

GELU

Când am terminat liceul, un grup de camarazi, văzând la ce se pretează înaintașii noștri, contemplând spectacolul în care ei își trădează zi de zi idealurile tinereții, ne sufocam de desgust... Urmăream, cum cu fiece amurg, ucideau în ei câte ceva din ceeace ce ar fi vrut să fie în vieață. Ne umpluse de silă spectacolul degradării lor an cu an mai ales când ne închipuiam cât de frumoși și cât de mândri trebue să fi fost la pornire... Intr'o zi ne-am spus că noi niciodată nu vom semăna cu ei... că noi nu ne vom descompune de vii... Ne-am jurat că vom avea tăria să ne sinucidem la cel dintâi semn al capitulării viitoare... — *cu admirație* — Doar tata a găsit în el puterea ca într'o dimineață să ducă revolverul la piept...

MARIA

A fost o nebunie... totul se putea aranja... cum s'a și aranjat... Datoria a și fost plătită...

GELU *cu un nemăsurat orgoliu*

Era prea inteligent ca să nu-și dea seama că o asemenea datorie se poate plăti, de altfel a lăsat și din ce să fie plătită... ultima lui avere. Știa deci că « totul s'ar putea aranja »... Dar tocmai pentrucă era atât de inteligent, a înțeles și cu ce jalnic preț... și mai ales a avut viziunea viitorului care-l aștepta... Să fie salvat dela închisoare de Sinești?... Să fi pus de tutelă de familie?... Să accepte compromisuri cu femeia pe care o iubea?... *Grigore Ruscanu în timpul ultimelor fraze, a ascultat în inima nopții, pândind, are o nouă strâmbătură de desgust și dispreț, renunță definitiv, respiră greu apoi lipește parcă visător și anesteziat revolverul de pieptul desfăcut. O convulsie ușoară. A tras și s'a prăbușit între canapea și fotoliu.*

MARIA

Era ceva mai simplu: să renunțe la jocul de cărți... Ar fi putut să-și refacă vieața... *s'a făcut lumină, dar Grigore Ruscanu va rămâne până la sfârși așa, prăbușit.*

GELU *se aud aplause, el se duce spre fereastră*

S'a terminat spectacolul la Parc, se poate deschide acum fereastra — *deschide fereastra din spre parc, privește cerul, respiră și pe urmă cu privirea fixată, cu o intensă emoție, asupra cerului*

MARIA *vine lângă el, îi urmărește privirea intensă*

Ce privești atât de tulburat?

GELU

Vino să vezi... Luceafărul...

MARIA *cu teamă*

Nu... mi-e frică... E prea mare și prea amenințător... Pe Bulevard, lumea-l privea încă dinainte de apusul soarelui, comentând speriată... Vestește nenorociri.

GELU *ca o melodie lăuntrică*

« Domnul care a trecut adineaori, întrebând prin vecini, chiar pe dumneavoastră vă căuta... S'a întors și e la poartă »...

MARIA *neliniștită*

Ce vrei să spui?

GELU *preocupat*

Nimic, refrenul unui cântec vechiu... — *surâde moale* — Avea un chiag de moarte în inimă.

SCENA III

GELU, MARIA, NORA

Bătăi în ușă pe care cei doi nu le aud... Intră Nora, foarte fardată cu pălărie excesivă, cu o rochie prea colorată de femeie tânără, care o face grotescă... E un moment stânjenitor. Gelu se scuză cu privirea, Maria răspunde cu o privire înțelegătoare și se întoarce cu spatele,

privind pe fereastră ; în timpul acesta el vine către Nora care e foarte încurcată și ea că nu l-a găsit singur.

NORA *intimidată, cu un zâmbet ridicul, oarecum în șoaptă*

Am vrut să-ți fac o surpriză chiar... chiar astă seară...

GELU *amar*

Da... da — *o prezintă numai pe ea, eschivându-se să pronunțe limpede numele Mariei* — Doamna... — *mormăie, apoi* — Doamna Nora Ionescu, cunoscuta actriță, joacă jos la parc...

NORA *vrea să pară femeie de lume, dă mâna cu alură și îl silește pe Gelu să repete numele Mariei*

Doamna...?

MARIA *cu multă rezervă, cu o amabilitate de ocazie, își dă numele de fată*

Maria Boiu...

GELU *tresare când aude numele ei de fată*

Maria Boiu — *uitase parcă asta*

MARIA *fără să dea importanță nouii venite, voind să fie amabilă, dar fără nicio dorință de a lega conversație*

Cred că am avut prilejul să vă văd jucând, doamnă, dar nu mi-aduc aminte unde, fiindcă la Parc n'am fost niciodată. Mi se pare că...

NORA *pornește pe explicații*

Să vedeți... Eu...

GELU *în stânga, în față, mângâie pe Grigore, cu o nesfârșită tristețe*

A venit, cu douăzeci de ani şi un minut întârziere... *(repede)* şi neaşteptată — *sarcastic* — dacă mai poţi, priveşte acest spectacol... — *le contemplă, pe Nora vorbind volubil şi pe Maria, ascultând silită, dar binevoitoare* — Nu trebuia să te grăbeşti, căci soluţia venea dela sine... Dar ce să-ţi fac...? Cel mai frumos măr poartă în miezul lui viermele care îl va roade şi-l va închirci...

MARIA *care totuşi nu prea ascultase are un gest de nerăbdare*

Da, doamnă...

GELU *vine către Nora*

Voiu trece eu pe la Parc mâine seară, doamnă — *aproape că o conduce spre uşă*

NORA *cu alură din nou*

Oh...da, da... Bonsoir, doamnă... foarte încântată de cunoştinţă...

MARIA *de foarte departe*

Bună seara, doamnă...

NORA *către Gelu, încurcată*

Atunci... bună seara.

GELU *o conduce cu o veselie iritată*

Bună seara... Şi dacă întâlniţi în cale, în noaptea asta, vreun popă, e de prisos să faceţi nod la batistă... — *au rămas iar singuri, el s'a aşezat abătut în fotoliu*

SCENA IV

GELU, MARIA

MARIA *revenind obsedată*

Cum îţi explici că tatăl tău nu s'a putut desbăra de patima jocului de cărţi, deşi socoţi că era destul de tare...

GELU

Chiar atât de tare nu era de sigur... Jocul de cărţi e o formă foarte perfidă a descompunerii... Toţi cei care pierd, mereu se jură că nu vor mai juca, dar nu sunt decât foarte rare cazurile de rezistenţă, şi numai la cei care-şi descoperă altă pasiune... De sigur că tata s'a gândit la asta, dar şi-a dat seama ce puţin sigură este această perspectivă... Ca să ia calea aceasta plină de riscuri, îi trebuia o certitudine, altfel pierdea orice şansă de a se putea sinucide, mai târziu...

MARIA

Şi ce nevoie avea de certitudine?...

GELU

Fără certitudine nu există adevăr şi nu există frumuseţe pe lume... Fericirea care nu durează, nu e fericire, e un mizerabil stupefiant... Era în gazetă alaltăeri cazul unui nenorocit care a falsificat o semnătură, numai ca să trăiască o săptămână, cu o femeie de lux, într'un hotel dela Sinaia... ştiind bine că peste câteva zile trebuia să i se pună cătuşele de mâini. Mulţi îl aprobau: Cel puţin ştia că trăeşte bine şi frumos o săptămână... Dar eu nu m'aş fi simţit bine niciun ceas măcar, din acea săptămână. Orice plăcere mi-ar fi fost, nu otrăvită, ci nulă. O fericire, pe care nu o poţi gândi durabil, nu e fericire şi încă odată fără certitudine nu poate fi în lume nici adevăr, nici frumuseţe... — *cu un surâs strâmb* — Şi nu e...

MARIA *revoltată, cu o frenezie care vine din toată fiinţa ei de femeie*

Nu vorbi de fericire... Tu nu poţi să fii fericit între cărţile astea care te-au intoxicat... Nu mai merge aşa... — *începe să închidă la întâmplare, cărţile şi dosarele depe masă, împingându-le înlături.*

GELU

M'au intoxicat? Mi-au arătat poate, numai perspective pe care nu le mai pot anula.

MARIA *cu o grație băețească*

Destul cu atâta logică și paralogică, patologică și cantologică...

GELU *o privește zâmbind amuzat de savantlâcul ei*

Cantologică?

MARIA *încălzită*

Și mai știu și altele... dar ți le spun mâine... Acum s'a terminat cu vorbele — *îl sărută, el se lasă obosit, ea îi arată placarda de pe perete : « Fapte, nu vorbe », îl sărută și citește cu înțeles* — Fapte, nu vorbe — *Gelu protestează* — Știu ce vrei să spui. Vrei certitudini? — *Il sărută apăsat* — Uite, o certitudine...

GELU

Maria...

MARIA

Nu, tu ai explicat destul... Acum eu vorbesc... — *îl sărută și arată placarda* — Așa cum știu eu. « Fapte, nu vorbe » — Mâine seară plecăm... Am să las partea de avere cuvenită copiilor și plecăm... Să fim mâine seară în tren și totul să rămână repede în urmă... Să fim noi doi, douăzeci și patru de ceasuri împreună, cum n'am fost niciodată... Mi s'a părut totdeauna un vis irealizabil... Vreau să mergem într'o țară străină, a cărei limbă nici măcar să n'o vorbim... Să fim necunoscuți noi doi, toată ziua, între oameni cu care abia putem schimba câteva vorbe. In vreun orășel, din Olanda sau din Suedia... Stai, că ai să vezi la câte m'am mai gândit încă... Pentru ca să vezi cât am dorit clipa aceasta... — *Un val cald îi umezește ochii* — Ah, să fie săruturile care n'au fost, toate...

GELU

Cu ce preț? Cu prețul cu care se plătesc toate stupefiantele... toate bețiile... Ascultă, Maria...

MARIA

Nu mai ascult nimic... pentrucă tu nu înțelegi nimic decât nălucirile tale reci... Te sperie cu anticipație compromisurile și păcatele vieții?... Dar dacă n'ar fi așa, vieața nici n'ar merita să fie trăită... Urîciunea nu e de cât umbra frumuseții... Numai moartea este perfectă. Tot ce e viu crește din pământul negru al păcatului... Vrei să strângi totul în cămașa de forță a ideilor tale?...

GELU *ca o flacăre răsucită* . . . .

Maria, când știu dinainte..

MARIA *îl întrerupe, certându-l drăgăstos*

Știi? Ce știi tu? Eu știu mai multe decât tine. Iubirea noastră se va hrăni din greșeli și din dureri, așa cum focul se hrănește din tot ceea ce îi stă în cale... Dar iubirea noastră nu va fi păcat, cum focul însuși nu este lemnul putred pe care-l mistuie... Vom trăi departe câțiva ani, până când vom deveni asemeni. Nu trebuie să te mai gândești la tatăl tău... Când ne vom întoarce vei deveni puternic și ascultat...

GELU . . . .

Cine să mă-asculte și de ce să mă asculte? Ce să le spun?

MARIA *râzând lacom*

Taci... Sunt goluri care trebue împlinite în iubirea noastră... Sunt restanțe de voluptate la care nu renunț... — *îl cuprinde cu brațele* — Tot ce-a fost ispită doar în închipuire, și fără speranță, trebue să devie...

GELU *profund tulburat, simțind că pasiunea ei îl copleșește, că își pierde reflexele de apărare voită, cu un soiu de disperare.* — Maria, trebue să mă înțelegi.

MARIA

Nu e nimic de înțeles... Ai să afli că fericirea nu e o vorbă goală...

GELU *văzut numai din partea ceastălaltă, cât timp a vorbit ea și neobservat de ea a scos revolverul, e cel încrustat cu sidef pe care i l-a adus cu două zile înainte tot ea, și l-a lipit întâiu cu latul de piept ca să-i simtă parcă răcoarea* — Du-te Maria, așează-te din nou la masa vieții... Eu sunt prins în gura unui cleşte de oțel care mă smulge... Nu doresc să mai reviu și nici nu pot reveni... E cea din urmă... cea mai mare rugăminte... nu face să-mi șovăie mâna... Dacă mă iubești într'adevăr, du-te... — *are o răsucitură convulsivă, apoi apasă hotărît, încet pe trăgător. Se prăbușește cu aceleași gesturi ca și tatăl lui, care a existat aci numai pentru el, la picioarele fotoliului. Din spate par la fel, ca și când unul a murit de două ori.*

SCENA V

PENCIULESCU *cercetează arma, surâde*

Revolverul, pe care i l-ai adus dumneata...

MARIA *năucită, pierdută*

Nu înțeleg nimic... De ce s'a omorît?

PENCIULESCU

Nicio sinucidere nu are înțeles și nu poate fi justificată... Cu toate acestea există sinucideri.

PRAIDA *îl privește lung, îndurerat, cu o dragoste frățească*

A avut trufia să judece totul... S'a depărtat de cei asemeni lui care erau singurul lui sprijin... Era prea inteligent ca să accepte lumea asta așa cum este, dar nu destul de inteligent pentru ceea ce voia el. Pentru ceea ce năzuia el să înțeleagă, nicio minte omenească nu a fost suficientă până azi... L-a pierdut orgoliul lui nemăsurat...

SFÂRȘIT

MITICĂ POPESCU

PERSOANELE

MITICĂ POPESCU
DIRECTORUL
SUBDIRECTORUL
SECRETARUL GENERAL
JEAN
BUIAC
CASIERUL
BERNIGRĂDEANU
INSPECTORUL DE POLIȚIE
AGENTUL
GHEORGHE
NEPOTUL LUI MITICĂ

GEORGETA DEMETRIAD (Patroana)
ANA
SONIA
GINA
ELISABETA
ANGELA
DIDI
O SERVITOARE
BONA FETIȚEI
FETIȚA

Clienți și cliente la bancă. Invitate la serată.

ACTUL I

Bancă mică imediat după război, între anii 1920—1922, când toate noțiunile curente erau încurcate, afacerile improvizate și un val de promiscuitate domnea în totul.

Scena e împărțită în două birouri. Zidul din mijloc, care le desparte, are, dând dintr'un birou într'altul, o ușă capitonată. Biroul direcției are fotolii adânci de piele, o masă destul de luxoasă, în spatele fotoliului directorial, pe perete, un gobelin încadrat, reprezentând o scenă pastorală. O cartonieră americană, elegantă, pentru acte, în fund în dreapta, de cealaltă parte a ușii, pe un picior de stejar, o veneră oarecare, albă, la scară redusă. De asemeni pe pereți vreo două portrete mari. Masa e așezată în față, așa că acel ce scrie e cu stânga spre sală. Intrarea propriu zisă în biroul direcției este prin fund dintr'un vestibul ghicit, care e și vestiar. Biroul funcționarilor, cel din stânga, nu are perete ci dă deadreptul în hall. Tot fundul acestui birou e astfel ocupat de o planșă mare de stejar acoperită cu sticlă și drept ghișeuri, tăblițe atârnate : « viza și ordonanțarea » sau « cassa ». Pe o estradă, foarte puțin ridicată, la aceste ghișee corespund biroul contabilului și al casierului, care par de fapt o singură masă, cu despărțituri și policioare joase ca la birourile americane. Multe registre și tot soiul de rechizite contabilicești, mai ales stampile, dosare, biblioraf-turi cu polițe. In spatele casierului pe jumătate în zidul peretelui despărțitor, casa de bani, pe care eventual un mic grilaj, o izolează de rest.

In primul plan, în dreapta, o masă cu două locuri : Mitică Popescu, în dreapta și în fața lui Jean Goldenberg.

La stânga, două dactilografe la mașinile de scris. Cuiere, calendare, portrete și avize: « Vă rugăm să ne cruțați timpul »... « Vizitele particulare strict oprite în birou ». « Banii se numără la ghișeu, etc. »

E o impresie în biroul funcționarilor de incomod și improvizat. Mai este de asemeni o ușă în stânga, care dă la subdirector, funcționarii intră ridicând ca un capac, partea extremă din stânga a planșei-ghișeu. Zidul despărțitor trebue să fie scurt ca să nu împiedice vizibilitatea din orice unghiu. La ridicarea cortinei, toți funcționarii biroului din stânga se găsesc la locurile lor. Lipsește Mitică Popescu.

De lucrat, se lucrează tot timpul în birou, e de asemeni destulă mișcare între mese, căci mereu e nevoie de confruntat o poliță, de luat un număr, de pus o hârtie la dosar, dar bine înțeles când se încinge discuția oamenii mai uită de lucru... Clienții vin prin hall la ghișee, numai atunci când nu se vorbește în biroul funcționarilor, ceea ce revine la faptul că funcționarii nu vorbesc atunci când e lume străină acolo. Nu se aud mașinile de scris decât atunci când nu se vorbește de loc nici în birou, nici la direcție, adică acolo unde e indicat un răstimp de tăcere. E de la sine înțeles că mai toți participă cu interes la discuții.

SCENA I

BUIAC, CASIERUL, JEAN GOLDENBERG, DIDI, ANGELA, SUBDIRECTORUL

Afară de Mitică Popescu, toți funcționarii lucrează la locurile lor. Intră Subdirectorul

SUBDIRECTORUL *mic, uscat, cu o bărbuță dură și căruntă, cu ochelarii încruntați, plimbă, după ce vede locul lui Mitică gol, o privire cercetătoare*

Unde-i d-l Mitică Popescu? Bun. Să-i spuneți să mă caute îndată ce vine — *către Buiac* — Mă reped cu mașina până la Minister. Dacă sosesc cei doi negustori din Galați să mă aștepte.

BUIAC *tip de flăcău crescut din plin sănătos*

Da, d-le director.

JEAN *fără peruca tradițională a ovreiului, fără nas fals, și fără accent ovreesc, cu ochelari. După ce se asigură prudent că subdirectorul a plecat*

S'a cam ars amicul Mitică. Dacă intri în cleștele ăsta cu ochelari, proastă afacere.

ANGELA *de 18 ani, frumoasă, dulce și bună*

Săracul.

BUIAC *intervine flăcăește, hotărît cum se cuvine să facă un funcționar disciplinat*

De ce, săracul? Vreți să ajungem cu toții la faliment? Eu cred că nu e întâia oară că dumnealui vine când poftește la slujbă? — *și cum nimeni nu răspunde* — Eu știu una și bună: Când iei leafă, înseamnă că trebui să faci și serviciu... — *cu orgoliu și regret* — Ee! la noi în Ardeal nu se pomenește ca un funcționar să întârzie la slujbă. Musai să vie înaintea d-lui șef de birou, altfel nu are drept la leafă...

CASIERUL

Leafă? Domnule contabil, să nu mai vorbim de leafă...

BUIAC

De ce să nu mai vorbim? Abia săptămâna trecută s'a dat un nou spor...

DIDI

Ce să fac cu sporul? Merci...

BUIAC

Cum ce să faci cu sporul? Ai acum de trei ori leafa de dinainte de război. Aveai 150 lei pe lună, ai azi

450 de lei... Ce, va fi puțin pentru o dactilografă când se va ridica iar leul la valoarea lui aur?... Ceeace e absolut sigur. Căderea asta este ceva trecător din pricina speculanților. Suntem o țară bogată — *și se afundă în socotelile lui.*

CASIERUL *răsucind o țigară*

Da, leafa s'a mărit de trei ori și vieața s'a scumpit de zece ori... Pachetul de Regale s'a făcut cinci lei...

DIDI

Tramvaiul era 15 bani, acum e un leu...

CASIERUL

Tramvaiul ca tramvaiul... Da... alaltăieri am vrut să iau un car de roșii să facă nevasta bulion... Că uite a venit toamna... Inainte de războiu când vrea nevastă-mea să facă bulion, mă duceam la Bariera Moșilor și luam cu cinci lei un car de roșii, că erau cinci parale kilogramul... Ei bine, știi cât mi-a cerut eri pe un car de roșii?

JEAN

Cât? — *se întrerupe din lucru, ca și ceilalți.*

CASIERUL

Nu, spune dumneata cât...

JEAN

Nu știu...

CASIERUL

Ei bine, domnule, n'ai să mă crezi... Mi-a cerut 60 de lei pe un car cu roșii... Cu 60 de lei luam un costum de haine...

JEAN

D-ta să fii sănătos... Acum un costum de haine este 600 de lei.

CASIERUL *oftează*

Hei, acum șase ani eram numai ajutor de casier... Aveam 250 de lei pe lună... Îmi alegeam din casă numai napoleoni de aur... că unii nici nu primeau aur pe atunci... 12 napoleoni în fiecare lună, îi țineam ici în palmă...

BUIAC *bate autoritar în masă și apoi pune în picioare un carton destul de vizibil*

« Lucrați... nu mai vorbiți despre scumpete ».
Urmează un răstimp de tăcere și lucru serios.

ANGELA *dulce*

Orice ați spune dragă, Mitică e teribil de simpatic.

DIDI *mai practică, dând cu roșu pe buze*

O fi dragă, dar nu-mi convine de loc să scriu eu în locul lui... Uite ce am aici... — *arată necăjită un teanc de hârtii* — Poftim, poftim dacă e băiat bun — *îi trece o hârtie* — scrie d-ta ciorna asta de contract.

ANGELA

Dar ți-a dat-o ție directorul.

DIDI *mereu necăjită*

Dar uite ce mi-a dat să transcriu în locul d-lui Mitică Popescu... Ce vrei să fac mai întâi?

ANGELA *bună și dulce*

Dă-mi să scriu... Dar nu contractul... Dă-mi ce are de făcut domnul Mitică Popescu.

DIDI *îi dă niște hârtii cu o privire de nesfârșit dispreț și ironie.*

Se lucrează din nou în tăcere.

JEAN *adunând*

357, 422... Ianuarie 1925 — *întoarce capul către Buiac, simplu ca omul care știe ce spune* — Și asta e o afacere proastă.

BUIAC *mânios, s'a oprit din lucru*

Domnule Jean Goldenberg, îți interzic să mai faci aprecieri proaste despre banca noastră.

JEAN *care, bineînțeles, e victima logicei și vrea să priceapă toate motivele, vorbește scurt și nervos*

Da? Și de ce-mi interzici? Parcă nu am eu dreptul să-mi spun părerea mea? Mă rog: nu era o prostie să cumperi 4 vagoane de pălării cafenii, fără să știi că e o diferență de 20 de lei la pălărie?... — *acum nu mai lucrează nimeni* — Ai vândut d-ta pălării vreodată? Atunci ai să mergi la unchiul meu la prăvălie... Să vezi cum spune clientul — *imită prost pe client* — « Lasă-mă d-le în pace cu aia... Dă-mi una daia de colo ». Și arată una gri, nu cafenie.

BUIAC *indignat, ridicând tonul*

Domnule Jean Goldenberg, te voi reclama.

JEAN *ridicând și el tonul, bătăios*

Mă rog, și de ce să mă reclami? Dacă d-voastră nu vă pricepeți nu trebue să faceți afaceri. Asta-i foarte logic. Și pe urmă o bancă nu trebue să facă afaceri pe cont propriu... Noi suntem bancă, nu societate comercială. Uite, d'aia am ajuns așa de înghesuiți aici. *căci într'adevăr birourile sunt înghesuite, pentrucă jumătate din edificiu a fost închiriat*

BUIAC

Ce-ți pasă dumitale? D-ta ești funcționar aici.

JEAN *asta n'o pricepe și n'o admite.*

Cum, ce-mi pasă? Când văd că suntem aproape de faliment? D-ta știi că înainte banca ocupa tot imobilul? Ne-am înghesuit aici acum dela moartea patronului și trăim din chirii... Dacă mâncăm și noi o pâine aici, înseamnă că nu trebue să ne pese? Da? — *mereu scurt și logic* — Și dacă dăm faliment? ia spune: înseamnă că trebue să tac? Da? Uite, « Perseverența » noastră cumpără 3 vagoane de galoși rotunzi, când de doi ani se poartă ghete cu vârf ascuțit?

BUIAC *lămurește*

Erau oferiți pe un preț eftin. Domnul Director... — *vrea să spuie că directorul a crezut că...*

JEAN *îi taie doctoral și indulgent cuvântul*

Domnule contabil, dă-mi voie să-ți spun eu dumitale o vorbă: — *și iată ce anume* — galoși cu bot rotund... când se poartă ghete ascuțite nu se cumpără nici pe de geaba... E păcat de chirie și de transport... Domnul director Valtezeanu trebuia să știe cum merge piața. Eu dac'aș fi fost director...

BUIAC *brutal*

Da? Bine... Am să te spun d-lui Director General că vrei să-i iei locul.

JEAN *rămâne cu nasul în vânt, interzis, speriat*

Eu? — *și se cufundă în tăcerea care urmează.*
E alt răstimp de tăcere și lucru.

CASIERUL *înăcrit, cu cioc, se uită după ce a scris câteva note, la ceas*

E aproape 10 și amicul Mitică tot nu vine... Uite dom'le d'aia merge banca de râpă!... Dacă toți ne facem de cap...

DIDI *sigură*

A, dar azi o pățește cu guşterul cu ochelari — *confidențial și alarmat* — Mi se pare că acum vreo două zile l-a văzut în trăsură, iar.

CASIERUL *brusc înfuriat, pentru amorul artei*

Dar lasă-mă d-le că bine-i face. Umblă cu trăsura și pe urmă vine după aconturi la mine.

BUIAC *cu un ton amărui, căci știe el ce spune*

Sau stă toată ziua rezemat de bară, la Capșa.

DIDI *se pricepe și ea*

Și se leagă de femei.

BUIAC *a prins argumentul, cu degetul împunge în gol către Jean*

Eh! Vezi?

JEAN *nu se lasă învins cu una cu două*

D-le casier, d-ta n'ar trebui să spui asta... Când ți-era fetița bolnavă, Mitică ți-a ținut locul și aici și ți-a făcut și lucrările dela cealaltă slujbă?

CASIERUL *enervat, găunos*

Și nu i-am plătit?

JEAN

D-le casier, marfa asta s'o vinzi la altcineva... Știu eu cum l-ai plătit — *casierul vâră nasul în hârtii căci nu-i place să i se amintească asta* — E Mitică băiat bun.
Un nou răstimp de tăcere și lucru.

ANGELA *înflorită ca o mușcată*

Uite-l!...

SCENA II

Aceiaşi, MITICĂ

MITICĂ *intră aferat, speriat că e în întârziere. Se duce întins la locul lui*

Salutare... — *către fete trimite o bezea* — Pa! puiule! — *grijuliu către Jean* — A venit subdirectorul?

CASIERUL *cu satisfacţia omului acru, care vede că triumfă dreptatea*

Ehei, d-ta să fii sănătos — *şi iar trece hârtii lui Buiac.*

BUIAC *scăzut, cum se şi cuvine pentru ceva care vine de sus de tot*

O spus d-l subdirector că musai să te duci la d-lui, cum vii.

JEAN *convenind şi el că e grav*

Mitică dragă, te-ai ars.

MITICĂ *stă puţin pe gânduri şi pe urmă îşi face curaj*

Eh... Puţin îmi pasă — *face ordine în hârtii şi examinează cu atenţie tocul, să vadă dacă peniţa e nouă, apoi o încearcă pe unghie, scuipă uşor pe ea, o trece cu tocul prin păr şi începe să scrie. Va face acest gest de câte ori va începe să scrie — şi din obicinuinţă. Apoi ca la el acasă, începe să fredoneze aria tenorului din actul I din Rigoletto.*

BUIAC *îl priveşte lung, mirat*

Ei, domnule! — *şi când Mitică întoarce capul* — Unde te trezeşti aici?

MITICĂ *îl priveşte enervat*

Ce-i? — *ironic* — Lasă-mă domnule, cânt de necaz nu vezi? Mă chiamă directorul şi d-ta nu-mi dai voie să cânt măcar de necaz — *fredonează mai încet.*

ANGELA *încet, timidă după ce a așteptat puțin.*

Domnule Mitică Popescu... Mi-ai adus biletele pentru Operă?

MITICĂ *afectuos și îndepărtat în același timp*

Zaharino dragă, ...n'am putut că n'a venit administratorul la Capșa.

JEAN *s'a întrerupt din scris*

Dar mie?

MITICĂ *distribuind cu autoritate*

Ție ți-am adus două balcoane la Teatrul Mic.

CASIERUL *strâmb de parcă ar fi luat o sare amară*

Păi era vorba să mi le aduci mie pe alea?

MITICĂ *scurt*

D-ta vrei o loje de-al treilea la Național? Când l-oi întâlni pe șeful de cabinet...

CASIERUL *s'a sculat de pe scaun indignat*

Cum domnule? Mă lași așa? — *crescând* — După ce i-am spus nevestii-mi și cumnată-mii să se pregătească de teatru? — *indignat, cu tonul și mai ridicat* — De ce te lauzi — *strâmbându-se* — domnule că poți, dacă nu poți?

MITICĂ *calm, superior*

Scumpule, nu l-am întâlnit pe șeful de cabinet. Ințelegi? Lasă că-ți dau Vineri la Moartea Civilă. Astă seară e o prostie.

CASIERUL *încântat*

A! La Moartea civilă? Bun.

MITICĂ *arată cu degetul că el are obraz, apoi cu autoritate*

Păi, când îți spun eu!

Urmează iar un răstimp de tăcere și lucru.

JEAN *ros de curiozitate, întreabă nervos, în șoaptă*

Ascultă, mă Mitică — *îl privește în ochi* — de ce-ai întârziat?

MITICĂ *face cu ochiul, îngâmfat, că este vorba despre o femeie*

JEAN *și mai curios*

Nu vrei să spui?

MITICĂ *suficient, din umeri*

Te cred!... Boeroaică dragă! — *vorbește dramatic ca să sublinieze importanța* — Dac'ai ști! Toată noaptea... acum mi a dat drumul!... — *tot biroul ascultă deși Mitică nu vorbește decât cu Jean.* Se ruga de mine să rămân... să-l dau dracului de birou.

CASIERUL *punând invidios acreală și accentuând fiecare vorbă*

Și de ce n'ai rămas domnule?

MITICĂ *disprețuitor*

Să rămâi? Ei asta-i? — *își trece mâna prin păr* — Eu am principiile mele... vreau ca dama să mă regrete...

JEAN *nervos și invidios*

Ascultă Mitică, pe parola ta că [illegible] roaică?

MITICĂ *cu indiferență*

Ei asta-i! Dacă vrei, îți spun și numele — *și arată apoi cu un gest de trubadur* — Mă salutau lacheii până la pământ.

BUIAC *violent*

Domnule Goldenberg, lasă-l pe domnul Popescu să lucreze... Dacă, Doamne ferește n'o să primim lefurile luna viitoare.. n'o să ne plătim chiriile cu palavrele dumnealui.

MITICĂ *prompt, îl privește cu ochi preciși*

Nu, o să facem negoț cu ceai purgativ. Il vindem la d-voastră la Cluj ca să mai râdă lumea și p'acolo — *se întoarce către Jean* — Știi asta-i teoria mea... pentru grăbirea unificării.

BUIAC *ca să se răzbune, uzează de singurul mod în care-l poate lovi pe Mitică*

Mai bine decât ai face spirite proaste, mi-ai da înapoi cei două sute de lei... că au trecut două luni.

MITICĂ *sincer, dar sincer exasperat*

O să ți-i dau domnule... O să ți-i dau... că m'ai înebunit. La leafă ți-i aduc pe tavă.

CASIERUL *sec*

La care leafă?

MITICĂ *neliniștit, căci aci se pot întâmpla surprize*

Cum la care leafă?... La sfârșitul lunii.

CASIERUL *metodic, cu dicțiune clară*

Mai ai de luat 150 lei — *și în paranteză* — Și de acont te-ai curățat. Nu-ți mai dau un ban.

MITICĂ *înfuriat*

Ia lasă-mă domnule, că nu mi-i dai d-ta... Ei drăcia dracului.

CASIERUL *mereu calm și metodic, căci se simte tare la acest capitol*

Bun! Du-te la d-l subdirector. Când i-am arătat chitanțele d-tale, m'a privit pe sub ochelari, de am crezut că...

MITICĂ *pentru el, potolit, căci simte că aici e punctul slab*

Puțin îmi pasă la urma urmei — *refugiindu-se cu privirea spre fete* — Luna asta dau lovitura...

CASIERUL *știe el ce spune*

Lasă-mă cu loviturile d-tale... Că de când tot dai lovituri... Toată ziua te lauzi că faci afaceri. Să-ți spun eu: singurele afaceri pe cari le-ai făcut în vieața d-tale sunt cele cu sâmburi de roșcove la Moși...

MITICĂ *pe terenul lui, unde victoria e ușoară, în lumea proectelor*

Ei bine, apoplexia o să te lovească săptămâna viitoare, când am să-ți arăt pachetul de țărăncuțe... Dă grecul șperț 50.000 de lei, dacă-i obțin două vagoane... Am vorbit eri la Capșa cu un inginer dela Căile Ferate... — *a și devenit bogat* — Atunci să vă văd pe toți: « Dragă Mitică, dă-mi 500 lei... dragă Mitică, dă-mi două sute de lei » — *către casier* — Pe d-ta am să te pun să faci petiție timbrată — *a pus pe hârtia din fața lui un timbru imaginar* — și dumnealui — *arată pe contabil* — îi fac cadou 40 de sticle de limonadă Roger... — *cu superioritate fetelor* — Știi, ca să-i mai rafinăm puțin.

BUIAC *cu amărăciune și dispreț*

Poate vrei să ne balcanizezi. Vrei să ne faci și pe noi șmecheri... Venise la Cluj la noi un șmecher —

pronunță cu k — de ai d-voastră, unul care locuia pe aici... — *surâzând gros* — într'o vilă de pe calea Țigănești. Când a văzut Clujul...

MITICĂ *îl întrerupe cu o falsă indignare*

Domnule Buiac, lasă-ne te rog să lucrăm, nu ne ține de vorbă. Că pe urmă te spun d-lui subdirector și nu uita că și ăla e tot ardelean ca și d-ta...

BUIAC *furios că a fost prins*

Na poftim — *tace îndesat.*
Se lucrează iar în tăcere.

MITICĂ *mai ușor, ca un refren*

Te pomenești că azi vine vreun client la bancă.

BUIAC *iar cu dreptatea lui*

Te rog, ultima dată să nu mai insulți banca
Și toți lucrează acum serios

JEAN *după un timp, mereu obsedat de parcă a fost absent până acum*

Ascultă Mitică, unde-ai cunoscut-o?

MITICĂ *simplu, căci a și uitat*

Pe cine?

JEAN *răcâit în interiorul lui*

Dama de azi noapte... boeroaica...

MITICĂ *își aduce aminte*

A! — *neglijent* — Pe stradă... — *vede un teanc de fotografii în fața lui Jean și pune mâna pe ele* — Dar ce-i cu fotografiile astea?

JEAN

Şi-a comandat patroana o duzină de fotografii mărite la atelierul lui cumnatu-meu. Şi le-am adus — *reia căci nu se poate linişti de invidie şi curiozitate* — Ascultă, mă, vreau să ştiu cine e... Ai cunoscut-o de curând?

MITICĂ *a rămas absent cu ochii pe fotografia « patroanei ».*

Da...

JEAN *nervos*

Ai mă?

MITICĂ *îi răspunde ca într'o paranteză, privind mai departe fotografia*

Nu, mai de mult... Asta e chestie veche. Tu o cunoşti din vedere. E una, aşa — *caută* — aşa... — *a găsit* — bine... Cu monoclu. Ia în fiecare zi aperitivul la Capşa.

JEAN *îl priveşte cu admiraţie invidioasă, pe urmă tresare, când vede pe subdirector trecând prin hall foarte serios şi solemn, ca de obiceiu, cu gambetă pe vârful capului, ia repede o hârtie de pe masă, pe care i-o duce la semnat. Rămas singur, Mitică fură o fotografie format mare, pe care o ascunde repede în biroul lui. Subdirectorul îi spune lui Jean să-l cheme pe Mitică, de aceea când se întoarce îl anunţă vesel*

Mitică, la d-l subdirector.

MITICĂ *speriat*

Unde-i? — *se repede zăpăcit spre stânga spre biroul subdirectorului.*

JEAN

Nu la dumnealui, la direcţie.
Ceilalţi aşteaptă cu interes sporit să vadă ce are să păţească Mitică.

SCENA III

La direcție

MITICĂ și SUBDIRECTORUL

MITICĂ *bate încet la ușă, iar când i se spune să intre, deschide timid și îngândurat, închide apoi ușa capitonată care desparte birourile și așteaptă neliniștit să-și ridice subdirectorul, care scrie, ochii de pe hârtii.*

SUBDIRECTORUL *după ce i-a lungit chinul ca orice șef care se respectă, ridică ochii și cu o mutră acră și surprinsă*

A, bine ai venit domnule... — *un « domnule » apăsat* — Mitică Popescu.

MITICĂ *speriat de severitatea lui, apelează vag*

Domnule director!

SUBDIRECTORUL *dur, sgrunțuros*

Niciun domnule director... — *îl privește cu ochi mici și autoritari* — Am să te dau afară... nu mai merge cu indulgența... D-voastră nu sunteți oameni...

MITICĂ *încercând desolat să se explice*

Să vedeți domnule director...

SUBDIRECTORUL *tăindu-i scurt vorba, cu un ton sec de sergent major*

Ce vrei să văd? Ei — *ironic* — domnule Mitică Popescu, eu de ce nu întârzii? Văzutu-m'ai d-ta, de un an și două luni, de când am venit dela Arad, să întârzii vreodată? — *pune coatele pe masă* — Știi d-ta la ce oră am venit eu azi la birou?

MITICĂ *apelează din nou, nefericit*

Domnule director!...

SUBDIRECTORUL *strigând*

Ce domnule subdirector!... — *și stăruie să aibă răspuns*
La ce oră am fost eu aici?

MITICĂ *recunoaște stânjenit*

D-voastră ați fost cel dintâi...

SUBDIRECTORUL *strigând mereu*

Nu cel dintâi, domnule. La șapte am venit... — *îndesat* — Nici servitorii nu veniseră... Și d-ta îmi vii la 10...? — *joacă degetele întrebător ca un flautist* — Eu cum fac de sunt cel dintâi aici — *vocalizând* — Nu sunt și eu om, de ce nu întârzii? De ce eu adică să viu la 7 și d-ta la 10... Ai? — *și acum atacul devine precis* — La curse de ce nu întârzii? — *Mitică încearcă speriat să protesteze, dar subdirectorul și mai înfuriat îi strigă* — Taci din gură! — *ca și când ar fi aflat el de mult nelegiuirea* — n'am auzit eu că mergi la curse? Funcționari ca d-ta nu ne trebue!... — *vocalizând iar* — Curse... trăsură... și pe urmă vii și ceri acont aici... — *se ridică în picioare bătând cu pumnul în masă* — S'a sfârșit — *dă cu ochii de ghetele de lac ale lui Mitică și-l întreabă sec, ca o gură de ferăstrău* — Ce sunt ghetele alea? — *acru* — Mori dacă n'ai ghete de lac?... Ia uită-te la mine... — *ridică pe birou un picior cu o gheată peticită* — Coșgogeamite subdirectorul... — *iar îl privește cu bărbuța înțepenită* — Eu respect banul domnule. D-ta umblii toată ziua cu femeile...

MITICĂ *speriat de o acuzare atât de gravă*

Domnule director!

SUBDIRECTORUL *bătrân cârpănos, acru, dar formidabil de indignat și convins, s'a ridicat în picioare și-l pironește cu privirea*

Eu de ce nu umblu cu femeile domnule? — *a rămas așa ca o statue beșleagă.*

MITICĂ *face un cap cât o baniță căci evident, nu pricepe de ce domnul subdirector nu umblă cu femei*

SUBDIRECTORUL *reia scurt, înghițind saliva.*

Ești concediat dle Mitică Popescu... *reia cu un ton mai sus.* Cu începere de mâine ești concediat.

MITICĂ *palid, abătut ?*

Domnule Director... mă nenorociți...

SUBDIRECTORUL *tăios și dezolat parcă.*

Atunci de ce întârzii domnule?
De ce nu-ți vezi de slujbă?

MITICĂ *respirând greu*

Iertați-mă!

SUBDIRECTORUL *cu un ton amărît*

Cum să te iert domnule? Cum să te iert? Că nu e întâia oară?

MITICĂ *prăpădit, abia mai răsuflă*

Nu mai fac.

SUBDIRECTORUL *se încruntă și mai rău, tace, se uită în hârtii și pe urmă după un timp, apăsat*

Ieși!... — *l-a iertat.*

MITICĂ *fericit că a scăpat*

Vă mulțumesc — *trece dincolo*

SCENA IV

MITICĂ și cei din birou

MITICĂ *a deschis ușa, a închis-o cu grije, și instantaneu a devenit calm și radios. Își pune neglijent o țigare în colțul buzelor și înfruntă surâzător toate privirile întrebătoare.*

CASIERUL *acru și ironic, făcând gestul știut, adică brațul drept îndoit, adus în față, cu pumnul strâns și repezit de câteva ori în afară, cum ar freca un craniu imaginar.*

Ei, ți-a frecat ridichea?

MITICĂ *Și-a dus calm și uimit arătătorul spre piept*

Miee? — *surâde disprețuitor și natural, neagă lent cu arătătorul*
Nu s'a născut ăla care să-mi frece mie ridichea — *se uită spre fete* — I-am trântit vreo două... de a rămas sperietoare de ciori.

ANGELA *cu admirație naivă*

Oh!...

DIDI *cu admirație deșteaptă*

Eh!...

JEAN *încântat, nervos, cu ochii vii*

Ce ți-a spus?

MITICĂ *răsturnat pe scaun își aprinde tacticos țigarea*

M'a luat așaa... că de ce am întârziat?... — *trage cu metodă din țigare și povestește scena imitând, după el, somnoros*
« M'am sculat târziu » — *toți se amuză căci îl cred.*

CASIERUL *uimit, se uită la toți, căci nu știe ce să mai creadă, intrigat*

Ei și?

MITICĂ

« C'o să vă înlocuim ! » « Poftim demisia » — *scoate din buzunar demisia pe care într'adevăr o avea scrisă, o arată bătând-o cu palma, și explică imitând tonul firesc* — Știi, o am la mine în permanență, la vedere, demisia scrisă la mașină. Ințelegi dumneata? Cånd mi se oferă într'altă parte 15.000 lei pe lună...

ANGELA *frumușică admiră, mai uimită decât ceilalți*

Daa?

MITICĂ *continuă fără să ia notă de admirație*

Incercase să mă ia așa — *arată legănând mâna, se întoarce către Jean* — Iși și găsise omul — *tranșant, întors către Buiac* — Domnule, mie nu mi-e frică de nimeni! — *pipăe în aer degetele în semn de întrebare, ca pe clape de armonică* — Crezi că mă sperie cumva banii sau situația cuiva?

JEAN *încântat*

Așa... bravo Mitică.

MITICĂ *jucând expresiv cu mâna stângă*

Ce, dacă ai moștenit dumneata sau dumnealui o moșie sau acareturi... crezi că nu am eu ac de cojocul dumitale? Hee... să nu-mi cazi mie pe mână...

BUIAC *uimit*

Dar ce, dumneata ești haiduc?

MITICĂ *pornit s'a ridicat dela masă*

Da, să ştii că sunt haiduc... Aşa-mi place mie să fiu, haiduc... Bunicu-meu era vestitul Popescu Tunsu. Ai auzit d-ta de el? Ei, Popa Tunsu ăsta lua dela bogaţi şi... uneori dădea şi la săraci. — *Vine către Didi* — Aşa o să fac şi eu acum... — *sbate expresiv degetele dela mâna stângă* — De unde ai dumneata palat şi moşii Aă? — *aşteaptă parcă răspunsul şi pe urmă — imită iar cu mimică.* Că hâr, că mâr — *firesc şi autoritar* — Se confiscă...! *cu mâna dreaptă adună larg şi bagă în buzunar la el, interpelând apoi pe cealaltă, precis* — Dar d-ta? de unde ai atâtea fabrici, bănci? — *joacă încurcătura celui întrebat* — Că aşa şi pe dincolo... — *recunoscându-l şi adresându-se în realitate Angelei* — A, dumneata eşti miliardar? — *simplu şi fără bătae de cap* — Ei pac, pac... Nu mai eşti miliardar! — *l-a împuşcat.*

ANGELA *îngrozită de confuzie*

Domnule Mitică...

MITICĂ *fără cruţare*

Niciun domnule Mitică... Pac... pac — *a terminat cu ei* —

Se lucrează în tăcere. Vine un client.

MITICĂ *după ce pleacă dela ghişeu clientul, începe să cânte iar din Rigoletto.*

DIDI *care a controlat o hârtie la casă, îl priveşte ironic şi îl întreabă acrişor*

Bravo, domnule Mitică, ...Altceva mai ştii?

MITICĂ *făcând cu ochiul, echivoc*

Aş mai şti eu.

DIDI *direct*

Imi dai voie să-ţi spun că eşti obrasnic?

MITICĂ

Da? Să mai poftești să-ți fac altădată cunoștințe.

DIDI

Puțin îmi pasă.

CASIERUL *arătând un băiețaș ca de vreo 8 ani care a intrat în birou*

Ei! Domnule Mitică...

SCENA V

ACEIAȘI, MITICĂ, NEPOTUL

NEPOTUL *golaș, se apropie de Mitică, stânjenit, aproape de tot.*

MITICĂ *încet și alarmat se întoarce spre el*

Ce-i mă?

NEPOTUL *rugător, sfios*

Unchiule!...

MITICĂ *tot mai neliniștit, căci bănue că e vorba de bani*

Ce e?

NEPOTUL *aproape la ureche*

Unchiule, m'a trimis mama să ne dai o sută de lei.

MITICĂ *a sfeclit-o, întreabă vag ca să-și confirme*

Ce să-ți dau mă?

NEPOTUL *confirmă*

O sută de lei... Că a zis că dacă se face sănătoasă...

MITICĂ *se caută nedumerit prin buzunare*

Bine, mă, du-te și așteaptă afară. Ți-i aduc eu — *își mușcă buza de jos și nu știe ce să facă. Pe urmă se duce la contabil, ia un aer degajat și « natural »* — Ascultă șefule... Imprumută-mi 100 de lei — *confidențial* — Am randevu cu o damă și nu vreau s'o scap.

BUIAC *sec, scrie mai departe.*

N'am.

MITICĂ *e profund jignit, de brutalitatea refuzului dar caută să ascundă din mândrie și delicatețã. Se duce apoi la loc, și după un timp, când Jean s'a mai potolit din aranjatul hârtiilor*

Ascultă Jeane, dă-mi o sută de lei.

JEAN *jucând puțin teatru*

Uite îți dau două sute, — *i le întinde* — și ți le iau înapoi ca să le dau lui unchiu-meu. — *le-a băgat în portefeuille* — Cu ăla nu mai merge. Zice că a trimis de trei ori la tine și ai spus că nu ești acasă. A tăbărît pe mine. Dacă nu-i dai rata pe luna trecută, nu-ți mai face un crac de pantalon măcar. Domnul Isidor Schwartz e cel mai scârbos croitor de pe suprafața pământului. Nu vreau nici eu să mă stric cu el. Scurt.

MITICĂ *acru îl măsoară*

Și nepotul său îi seamănă leit — *se afundă în hârtii.*

Un răstimp se lucrează în tăcere. Un nou client.

ANGELA *după ce a plecat clientul*

Dar de ce n'o fi venit patroana încă?

JEAN *a făcut un dosar de hârtii*

Te cred, aseară a fost la nu știu ce petrecere.

DIDI *insinuând*

A fost se vede și Valtezeanu, căci nici el n'a venit încă.

ANGELA *dulce și candidă*

Ascultă, e adevărat că e între ei ceva?

CASIERUL *a pus pecetea pe o hârtie, o trece contabilului și rămâne ascultând ca gestul suspendat.*

DIDI *ea care știe multe*

Oița a devenit curioasă! — *făcând ordine pe măsuță* — La urma urmelor de ce n'ar fi dragă? E femee tânără, frumoasă, a moștenit banca asta... Ii ajung trei ani de văduvie.

JEAN *convenind*

Nici Valtezeanu nu e rău: Când ai patruzeci de ani și ești elegant ca el.

MITICĂ *s'a întrerupt din lucru și ascultă amărît*

Cu alte cuvinte le-ați încuscrit familiile?

BUIAC *șef*

Vă rog, asta nu-i convorbire care poate fi permisă.

MITICĂ *isbucnind sec*

Ei asta-i — *se întoarce spre el, net* — Și de ce nu? Nu vezi că pregătim viitorul băncii? — *puțin cam acru* — Măritâm pe patroană cu directorul. Ce vrei mai

mult, spre fericirea norodului? — *pe gânduri, caută ceva între hârtii și nu găsește.*

ANGELA *sublimă*

Crezi că are să fie fericită?

MITICĂ *cu ironie, dar suferind destul*

Sigur, dragă... dacă înaintează în grad!

DIDI

Cum înaintează în grad?

MITICĂ *căutând pe gânduri*

Stai să vezi — *ia tocul și scrie.*

BUIAC *cu năduf*

Ce? Iar faci vreo epigramă șchioapă?

MITICĂ *căutând mereu*

Lasă-mă, domnule, în pace!...

DIDI

E, hai să vedem — *așteaptă curioasă.*

MITICĂ

Dacă așteptați nu pot să scriu — *a rămas cu privirea fixă.*

DIDI

Uite că nu mai aștept — *și așteaptă.*

MITICĂ *a terminat de scris și a pus-o cu o falsă modestie înaintea lui Jean.*

JEAN *citește mai întâi în gând și după ce a savurat-o*

A! E extraordinară... Ascultați!...
«Am să strig în gura mare
Ca să afle chiar și Hector...
Ce grozavă înaintare:
O patroană, subdirector!»
rămâne cu un surâs echivoc.

BUIAC *mânios*

Domnule Mitică Popescu — *ridicând încă tonul.*

MITICĂ *scurt, fără bătaie de cap*

Găsesc de cuviință că d-ta mârâi fără niciun rost și te roșești ca o șuncă de Brașov...

BUIAC

Se cunoaște că ești țigan... La noi în Ardeal...

MITICĂ *îl întrerupe cu o comică exasperare*

La d-voastră în Ardeal... — *surâde strepezit.* — De ce n'ai rămas, domnule, acolo în Ardeal? de ce ați venit pe capul nostru aci? Dumneata mocan, subdirectorul mocan, mitropolitul mocan, nu mai scăpăm domnule de mocani...

BUIAC *punând lucrurile la punct*

La noi în Ardeal funcționarul este cuviincios cu mai marele lui. Acolo își cunoaște omul lungul nasului.

MITICĂ *obrasnic*

Daa? Ia spune-mi rogu-te: «dama d-tale dela Cluj poartă burtieră au ba?» — *toți râd.*

ANGELA *pudică*

Domnule Mitică!

MITICĂ *explicându-se*

Lasă-mă d-ră în pace. Acolo în Ardeal, cucoanele nu poartă corset, poartă burtieră.

CASIERUL *după un timp, cucerit și el, murmură*

Al dracului Mitică, ăsta, domnule... de unde le mai scoate?

JEAN *firesc și cu elementară admirație*

Păi dacă merge la Capșa!

SCENA VI

La Direcție. PATROANA, SUBDIRECTORUL care s'a întors și CASIERUL

PATROANA *femeie frumoasă, elegantă, ca de treizeci de ani coboară scara dela locuința ei, trece prin dreptul ghișeelor, salutată de casier, intră la direcție, unde îi arată nervoasă o scrisoare, subdirectorului, care lucra la birou*

Uite... Uite...

CASIERUL

A venit patroana — *trece și el la direcție.*

PATROANA *îl vede*

Ce e d-le Șerbănescu?

CASIERUL *respectuos, ca un vechi funcționar ce e*

Doamnă, Vasiliu cere un ajutor de două mii lei. Are de plătit chiria.

PATROANA *revoltată, cu ochii mari*

Nu, nu, nu, nu!... Asta nuu... S'a isprăvit.

CASIERUL *sfios*

E bolnav doamnă.

PATROANA *enervată și femeie*

Puțin îmi pasă. Lasă-mă te rog, domnii ăștia abuzează. Nu mai vreau să știu de nimic. E destul că îi plătim leafa de șapte luni. Nu vezi că am ajuns de râpă?

CASIERUL *se înclină să plece.*

PATROANA

E tot la spital? — *revenindu-și, înciudată către subdirector* — Aprobă-i te rog 2000 de lei — *către casier* — Nevastă-sa și copiii au primit leafa pe Mai? — *tot cu ciudă* — Spune-i omului care-i duce banii să treacă mai întâi pe sus pe la mine. Poate mai găsesc ceva prin cămară.

SUBDIRECTORUL *vrea să-i spună ceva.*

Doamnă, am fost de două ori...

PATROANA *care era de altfel îngrijorată, așteaptă speriată* Ei... — *întreabă sfioasă* — A protestat-o?

CASIERUL *iese mulțumit.*

SUBDIRECTORUL *înghite în sec*

Ne dă un ultim termen până poimâine dimineață.

PATROANA *abătută*

Ce e de făcut? — *mereu abătută, repetă după un timp* — Ce e de făcut?
Alt client la casă. De câte ori se vorbește la direcție, se lucrează în tăcere în biroul funcționarilor.

SUBDIRECTORUL

Nu ştiu nici eu. Poimâine, de unde o să găsim? Că expiră şi ipoteca ... Toată noaptea mi-am trudit capul. — *îşi scarpină bărbuţa* — Incercaţi cu Gheorghiu...

PATROANA *cu o sensibilitate îndurerată, zăpăcită*

Nu-mi vine... am luat aseară masa la ei... Şi el şi nevastă-sa au fost foarte drăguţi... — *şi parcă tot...* — Ştiu eu? — *ia telefonul* — Să încerc... Domnişoară 8 pe 30... da... da... D. Gheorghiu? A perfect... Da... da... eu... Mulţumesc. L-am primit de dimineaţă...M'a impresionat... Sunteţi acum în stare să credeţi că am admirat atât de mult kimonoul acesta ca să mi-l faceţi cadou... — *apărându-se* — Nu, nu, glumesc d-le Gheorghiu. Mi-a făcut o enormă plăcere. Dar acum vreau să te rog ceva serios... Avem nevoie de un împrumut... — *râzând galben* — Nu... nu... mare de tot... — *ezitând* — Poate două milioane... — *aşteaptă şi pe urmă face semne subdirectorului că e zadarnic, ascultă totuşi ultimele explicaţii* — Da... da... nu-i nimic... — *cu o veselie falsă* — Sigur... cu plăcere... la revedere. — *închide abătută aparatul* — Mi-a dăruit un kimonou dar... două milioane împrumut este ceva. Oamenii sunt buni, dar cu socoteală — *către subdirectorul* — Nu mai ştiu cui să mă adresez. Cum vom plăti scadenţele din luna asta? Va trebui să vând casa...

SCENA VII

In birou. Toţi funcţionarii

MITICĂ *ameninţător, după ce a tot căutat pe masă, prin sertare, şi a încercat să-i ia tocul*

Jean, dă-mi tocul n'auzi, că pe urmă îţi pun fălcile în bandaj...

JEAN *îi întoarce spatele*

La alții cu d'astea...

MITICĂ

Mă, dă-mi tocul... N'auzi, dă-mi tocul...

JEAN

Imi trebue mie...

MITICĂ *înfuriat, îl smucește de umăr*

Ia ascultă, mă, Goldenberg, dă-mi tocul când îți spun odată. Ințelege...

JEAN

A se slăbi, Mitică...

SUBDIRECTORUL *a intrat și privește uimit.*

MITICĂ *se ridică în picioare, furios*

Ascultă, mă... ăsta, dacă mai îndrăsnești să fii obrasnic, te cotonogesc — *aruncă un vraf de hârtii în el îi strigă ce-i trece prin cap* —

JEAN *nervos, urmărit de hârtiile aruncate pe jos de Mitică a fugit spre ușă.*

SCENA VIII

Aceiași, SUBDIRECTORUL

SUBDIRECTORUL *uscat și crunt*

Ce e aici? — *toți încremenesc și Mitică descoperindu-l a rămas de lemn, în picioare.*

JEAN *enervat, repede și gâfâind*

Domnule subdirector, eu nu mai stau în banca asta. Eu sunt nervos. Asta nu-i întâia oară...

SUBDIRECTORUL *cu o privire feroce*

Domnule Mitică Popescu, aici ești la Bancă sau la spitalul de sminti̦ți? — *amenințător* — Bine!

PATROANA *vine și ea alarmată*

Ce e? Ce s'a întâmplat?

JEAN *exagerează precipitat, nervos*

Doamnă, Mitică Popescu mi-a dat cu călimara în cap, mi-a făcut praf hârtiile de pe birou.

PATROANA *exasperată*

Iaar, domnu' Mitică Popescu? — *trece dincolo femenin indignată, furioasă.* — Domnul ăsta m'a nenorocit.

SUBDIRECTORUL *după ce l-a mai privit pe Mitică feroce trece dincolo.*

SCENA IX

La Direcție PATROANA, SUBDIRECTORUL apoi DIRECTORUL

PATROANA

Te rog să-l dai afară imediat.

SUBDIRECTORUL *aprobă încruntat.*

Nici vorbă... că-l dau afară.

PATROANA *exasperată*

Cum vrei să mai meargă banca asta! Cum vrei să mai găsim credite? Domnule Stuparu, să ți-o spun eu: scandalurile acestea antisemite ne compromit... Ne com-pro-mit!

SUBDIRECTORUL *mereu pe gânduri*

Da, da!

DIRECTORUL *intră, elegant, distins, amabil, om ca de vreo 40 ani*

Dar ce e, ce s'a întâmplat?

PATROANA *încă aprinsă*

Scandal! Inţelegi dumneata? Am avut scandal în bancă.

DIRECTORUL *mereu calm*

Cum? Cine a îndrăsnit?

SUBDIRECTORUL *simplu şi furios*

Domnul Mitică Popescu... Il dăm afară.

DIRECTORUL

Dar ce-a făcut?

PATROANA *viu, femenin*

Manifestaţie antisemită... Daa... De asta-i arde dumnealui acuma...

DIRECTORUL *tot calm*

Manifestaţie antisemită? Extraordinar...

PATROANA *către subdirector*

Notifică-i numai decât, că e concediat.

DIRECTORUL *ştergându-şi monoclul*

Pentru atâta lucru?

PATROANA *indignată*

Cum pentru atâta lucru? Ia lasă-mă... De mult domnu'ăsta m'a scos din sărite... Acum am aflat: Dumneata ştii că dumnealui e cel care mi-a făcut mustăţi cu cărbune pe portretul din vestibulul de sus? — *cu ciudă* — Intr'o după amiază când nu eram acasă. Nu, nu, vreau să se termine cu domnul ăsta.

DIRECTORUL

Nu vă supăraţi... dar uneori sunteţi ca un copil.

PATROANA

Nu... nu... trebue pedepsit.

DIRECTORUL

Bun... Să-i dăm o pedeapsă straşnică. Il amendăm cu leafa pe o lună.

PATROANA *surprinsă*

Cum, numai atât?

DIRECTORUL

Nu-l putem da afară... El duce tot serviciul... E unul dintre cei mai buni contabili din Bucureşti.

SUBDIRECTORUL

Brânză bună în burduf de câine... Nu-şi vede de slujbă, lucrează după toane... ar fi ajuns azi departe dacă era serios.

DIRECTORUL

Te rog scrie — *dictează cu diplomaţie clasicul comunicat* — « Având în vedere că manifestaţiile cu caracter antisemit sunt de natură să turbure bunul mers al băncii » aşa — *se gândeşte* — « şi mai ales că sunt de

natură să ne compromită în ochii lumii » bun, « direcțiunea amendează pe domnul Mitică Popescu », da, cu salariul pe o jumătate de lună ».

PATROANA *indignată*

Ziceai că leafa pe o lună?

DIRECTORUL

Lăsați așa... Va să zică o jumătate de lună așa « și își exprimă dorința ca pe viitor asemenea excese să nu mai aibă loc » — *își examinează unghiile făcute.*

SUBDIRECTORUL *cu tamponul*

Tot mai avem puțin noroc. Dacă secretarul general cădea tocmai pe scandal?

DIRECTORUL

Ce secretar general?

PATROANA *își mușcă buza de joc, bucuroasă*

Ai fost?

SUBDIRECTORUL *cu bărbuța greoaie*

Da... vine acum, imediat, aci, ca să-și facă o idee de posibilitățile noastre.

PATROANA *cu ochii vii, dar desamăgită*

Asta cum?

SUBDIRECTORUL *ca unul care știe ce spune*

A spus că din registre și hârtii.

DIRECTORUL *savant*

Georgescu?... E funcționar de carieră... A fost făcut din șef de birou... se pricepe — *scutură o scamă de pe haină.*

PATROANA *neliniştită*

Bine, dar din hârtii? Mai curând îmi vine să cred că vrea să se scape de noi. De o lună ne poartă cu vorba — *şi-a oprit privirea* — Părea binevoitor?

SUBDIRECTORUL *ridicând din umeri*

Aşa cred.

PATROANA *care e mereu frumoasă şi neliniştită*

Ştii, am devenit nervoasă. Fabrica asta ne-ar salva — *îndepărtând un teanc de hârtii, amărîtă* — Ce oameni? Ce oameni? O ţin acolo părăsită...Se strică şi bruma de maşini care au mai rămas. Nici n'ar fi ştiut de ea dacă n'o descoperearn noi.

DIRECTORUL *într'o poză elegantă*

Ar fi frumos ca dintr'o simplă excursie cu automobilul în Banat, să iasă o afacere splendidă.

PATROANA *amărîtă, femeiuşcă şi graţioasă*

Nu ştiu... Dar dacă nu ni se închiriază fabrica asta, suntem ruinaţi. Ru-i-naţi.

DIRECTORUL *important, consolând-o*

Fără îndoială doamnă că vom obţine concesiunea asta...

PATROANA *cu născiorul în vânt, credulă*

Crezi? Nu mai pot dormi. De şapte ori am fost la ministru. A spus că-i trebue referatul secretarului general. I-am explicat — *povesteşte scena, jucând* — « domnule ministru, e o fabrică părăsită, plouă şi ninge în sala maşinilor... lipsesc din piesele principale. Pentru că la retragere, inamicul a vrut chiar s'o distrugă ». M'a trimis la secretarul general—... să discut cu el.

DIRECTORUL *ridică din umeri cu distincție*

Dar parcă n'am fost și eu? Parcă nu i-am explicat și eu? I-am arătat că e o mândrie națională ca noi Românii să punem în funcțiune o țesătorie mecanică rămasă dela inamic. Ca să avem și noi un fel de satisfacție pentru sacrificiile pe cari le-am făcut — *familiar* — A încercat el, secretarul general să mă ia la vale în fața ministrului — *solicită, imitând, cu mâna stângă* — « Vă rugăm să alăturați la petiție și ordinul de mobilizare al d-voastră și al doamnei, dela Crucea Roșie » — *foarte distins* — I-am spus, domnul meu, sunt diferite moduri de a-ți servi țara... și d-voastră — *subliniază insistând cu arătătorul* — Secretarul general al Ministerului de Industrie, trebue să știți că în războiul modern o fabrică valorează tot atât cât o companie întreagă — *rămâne ca un orator distins la sfârșitul unui discurs.*

PATROANA *naivă, cu admirație*

I-ai spus asta?

DIRECTORUL *sigur de el*

Fără îndoială doamnă — *adaogă neglijent* — Imi dați voie chiar să vă spun că nici n'a mai avut nimic, absolut nimic de răspuns.

PATROANA *cu o privire neliniștită către subdirector*
Și la ce oră a spus că vine? Trebue să ne pregătim puțin.

SUBDIRECTORUL *ca un profet blazat*

Inainte de 11.

PATROANA *se uită la brățară, speriată*

A! Păi atunci ce facem?

SUBDIRECTORUL *nepământesc*

Ce să facem? Nu facem nimic. Când o veni îl conducem prin birouri, îi arătăm registrele.

PATROANA *femeiușcă practică*

Ce birouri să-i arătăm? Ce registre? — *lămurindu-l cu înțeles* — De zece ori m'a întrebat dacă avem o simplă bancă sau avem o fabrică de țesături. Cu personal format.

SUBDIRECTORUL *mirat*

Personal format?...

PATROANA

Evident — *practică* — Ce să mai umblăm cu birourile? Il primim mai bine sus, la mine, cu toții. Improvizăm câteva sticle de șampanie, ceva icre negre.

DIRECTORUL *scuturând scrumul de țigare, elegant*

Da, nu e o idee rea.

PATROANA *cucerită de propria ei idee*

Sigur... Punem pe cineva care-l cunoaște să aștepte jos — *fină* — făcându-se că se plimbă sau că vine tocmai atunci... și-l aduce direct sus!...

DIRECTORUL

Bine, dar cine-l cunoaște?

PATROANA

Contabilul, că m'a însoțit odată la Minister... — *nu mai schimbăm deci* — Așa! Ii explică, fără să insiste, că toți funcționarii sunt invitați sus la mine — *legând propozițiunile* — că e ziua mea de naștere... Implinesc două... — *se corectează grăbit* — Nu, e ziua numelui meu. Așa ne prefacem că nici nu-l mai așteptăm, dar că ne pare bine, etc.

SUBDIRECTORUL *pedant*

Bine, dar azi e Sf. Filofteia?

PATROANA *cu ochi fermecători, amărîtă*

Uf! eşti sigur?

DIRECTORUL *precizează*

D. Stupariu ştie mai bine decât calendarul... In fiecare Duminică citeşte cazania la biserica Sf. Vasile Nou.

PATROANA *nu se lasă bătută cu una cu două*

Ei, da... mă chiamă Georgeta Filofteia Demetriade... Uf! Nu... nu... Nu — *niciodată* — Am găsit... E ziua dumitale domnule Stupariu.

SUBDIRECTORUL

De ce nu, doamnă? Primesc şi daruri cu mare mulţămită...

PATROANA *sigură*

Da... împlineşti 58 de ani.

SUBDIRECTORUL *nu-i convine*

Cincizeci şi şapte, doamnă.

PATROANA *îi concede*

Cincizeci şi şapte.

SUBDIRECTORUL *ezită*

Şi pe urmă eu am fost la el la minister.

PATROANA *volubilă*

Intocmai... Noi... eu, ţi-am făcut o surpriză... am chemat tot personalul să bea un pahar de şampanie pentru dumneata... sus la mine... — *cucerită de planul ei* — Aşa facem!... Asta nu e inspecţie, e o vizită... nu înţelegi? da, da... — *către subdirector* — Citeşte avizul şi pe urmă spune-le la toţi să vie sus la locuinţă. Eu mă duc imediat să aranjez ceva.

SCENA X

In birou, funcționarii, subdirectorul

SUBDIRECTORUL *vine dela direcție întunecat, plimbă privirea aspră și după ce a pregătit atmosfera citește, pe când ceilalți ridicându-se treptat în picioare, impresionați*

« Având în vedere că manifestațiile cu caracter antisemit sunt de natură să turbure bunul mers al băncii și mai ales sunt de natură să ne compromită în ochii lumii de afară, direcțiunea amendează pe d-l Mitică Popescu cu salariul pe o jumătate de lună și își exprimă dorința ca pe viitor asemenea excese să nu mai aibă loc » — *Citirea pedepsei produce adâncă impresie. Se îndreaptă către contabil* — Prinde cu o țintă asta sub calendar — *și când a ajuns în prag la el* — Dumneata ai să aștepți jos pe d-l secretar general și să-l conduci pe intrarea cealaltă, direct la d-na Demetriade, spunându-i că azi e o aniversare. Peste 10 minute toată lumea urcă sus la locuința doamnei patroane, ca să primim pe d-l secretar general — *iese.*

JEAN *se uită pe furiș satisfăcut la Mitică.*

MITICĂ *consternat, caută în gând și nu vede de unde ar lua cei cinci sute de lei. E un răstimp amărît și caută mereu. După ce a găsit tocul, și a încercat să lucreze, dar nu mai poate, obsedat de amendă, Mitică se apleacă spre Jean și îi spune în șoaptă ca unui vechi prieten*

Ascultă Jean...

JEAN *furios*

Nu mă chiamă Jean, mă chiamă Goldenberg.

MITICĂ *destul de pocăit*

Mă, Jean, mă...

JEAN

V'am spus că mă cheamă Goldenberg.

MITICĂ *prietenos*

Jean.

JEAN *tot îmbufnat*

Ce?

MITICĂ *scăzut și convins*

Dă-mi, mă, cinci sute de lei să plătesc amenda...

JEAN *rămâne o clipă încremenit apoi clatină din cap, surâde cu afecțiune și pe urmă scoate cinci sute de lei.*

MITICĂ *îi trimite o bezea*

Pa!

JEAN

Da' ascultă, diseară ce facem? Unde mâncăm? S'a deschis o grădină pe Văcărești ceva teribil.

MITICĂ

Dragă, diseară mănânc la « parc » la Motoașcă. Sunt curățat.

JEAN

Plătesc eu și pentru tine. Am câștigat la un schimb.

MITICĂ

Mai vine cineva, vreo fată?

JEAN

N'am pe nimeni. Tu?

MITICĂ

Nici eu. Lasă că mergem în doi. Vreau să-mi pun puţin gâtul la punct — *își mângâie ciupindu-l, gâtul.*

CASIERUL *indignat*

Ce? Iar te lauzi că bei domnule? Nu te-am văzut eu? După cinci pahare vorbeşti franţuzeşte.

BUIAC *autoritar*

Haideţi domnilor mai repede.

MITICĂ

Dragă «frate» e timp destul.

BUIAC *precis și energic*

Domnule Mitică Popescu, vă fac atent că e ordin ca în zece minute să fie toată lumea sus.

MITICĂ *sigur de el își potrivește cravata.*

Lasă-mă domnule când îţi spun. Nu mă sperii eu de un secretar general.

BUIAC *uimit*

Nu te sperii d-ta de un domn secretar general?

MITICĂ *calm și îngâmfat, preocupat de cravată*

Asta-i acum!

CASIERUL *ironic*

Te pomeneşti că îl cunoşti şi pe ăsta?

MITICĂ *cu superioritate*

Te cred.

CASIERUL *revoltat*

Domnule, da' te lauzi... ești fenomenal... L-ai cunoscut d-ta pe secretarul general dela Industrie și Comerț? — *toți sunt mirați.*

MITICĂ *voit, neglijent, își face frizura*

La Capșa... a dat și mâna cu mine: « A, domnul Mitică Popescu? ». Am auzit... de dumneavoastră

CASIERUL *în timp ce toți se îndreaptă pe rând spre etaj ironic și indignat*

Ești fenomenal domnule! Nu-i om mare în țara românească pe care să nu-l cunoști...

MITICĂ *fără să asculte aranjează hârtii pe biroul lui.*

BUIAC *a trecut la direcție și îi șoptește interesat Directorului*

Avem o afacere. Zece vagoane de nuci la Arad cu 15 mii de lei vagonul — *așteaptă.*

DIRECTORUL

Hm! nu prea e grozavă — *firesc* — Las-o băncii.

BUIAC *legând fraza*

...și un gaj la Timișoara de trei sute de mii de metri de americă... zece lei metrul?

DIRECTORUL *lacom*

Telegrafiază imediat... O facem amândoi... Hai sus acum.

SCENA XI

MITICĂ și SECRETARUL GENERAL

MITICĂ *după ce a rămas singur jos, scoate, din buzunarul dela spate un petec de catifea roșie cu care își lustruește pantofii de lac, o scutură și o pune apoi la loc și scoate o oglinjoară de buzunar. După ce și-a aranjat frizura scoate din sertar fotografia «patroanei» furată dela Jean. Ii face copilărește o bezea, o privește cu dragoste adâncă și comică*

SECRETARUL *apare în pragul din fund și dă cu ochii de Mitică, îl privește mirat și pe urmă bucuros*

Mitică...

MITICĂ *surprins*

Nae...? — *se duce înaintea lui la ghișeu.*

SECRETARUL *familiar, cald*

Ce e mă cu tine? Ce faci aici?

MITICĂ

Eu sunt funcționar aici... Dar tu? Tu ce cauți? Ai nevoie de ceva? — *bucuros și binevoitor* — Intervin eu pentru tine la bancă — *l-a condus înăuntru.*

SECRETARUL

Nu, am venit eu așa — *îl privește cu dragoste* — Bine mă, ce te-ai făcut? De aproape cinci ani nu te-am văzut.

MITICĂ

Exact de când nu te-am văzut eu pe tine.

SECRETARUL *râzând prietenește*

Tot păcătos ai rămas mă Mitică... Te-ai pricopsit cumva?

MITICĂ

Da' tu? Dă-mi o sută de lei că am un randevu cu o damă și nu vreau s'o scap.

SECRETARUL *scoate liniștit cinci sute*

Na, mă!

MITICĂ *nu-i vine să creadă*

Ești nebun? Toată?

SECRETARUL *scăzut, prietenește*

Toată...

BUIAC *dela intrare, constată că secretarul general a intrat neobservat și stă de vorbă cu Mitică. Aleargă speriat pe scară.*

MITICĂ *nedumerit*

Să știi că te-ai pricopsit, Nae!...

SECRETARUL

De, mă Mitică... poate!
Vine repede pe scară Patroana, apoi Directorul, Subdirectorul și ceilalți funcționari.

PATROANA *amărâtă*

Ce întâmplare! Tocmai peste el a dat! — *ridică ochii în tavan nenorocită* — Ah!... ce-o să creadă despre noi! — *intră în birou*

MITICĂ *încălzit*

Mă Nae mă, dac'ai şti... — *continuă în felul acesta şi se întrerupe când se pomeneşte cu ceilalţi grămadă.*

PATROANA *îl vede pe Mitică bătând pe umăr şi tutuind pe secretarul general şi rămâne încremenită*

Domnule secretar general, cunoaşteţi pe domnul Mitică Popescu?

SECRETARUL

Pe Mitică? Ei asta-i! Am fost camarazi de regiment.

MITICĂ *sare într'o parte, înspăimântat şi respectuos se încheie pripit la haină, ia o poziţie subalternă*

Tu... d-voastră sunteţi secretarul general?

SECRETARUL *se uită lung la el, surâde familiar şi apoi ca şi când n'ar fi el vinovat*

Da! Da' dă-o dracului, ce, acum mă iei cu « d-voastră»?

MITICĂ *instantaneu mândru ca un englez, potrivindu-şi cravata*

Ei, asta-i... Ce tu ai luat-o în serios?

SECRETARUL *râde prietenos, apoi se apropie de patroană, tulburat de amintire*

Doamnă, Mitică Popescu mi-a făcut cel mai mare bine, pe care mi l-a făcut cineva în vieaţa mea. Nici nu ştiţi ce suflet are omul ăsta.

MITICĂ *încă nu şi-a găsit totuşi echilibrul, nu pricepe bine întâmplarea*

Lasă...

CASIERUL *care dela început caută şi el să se regăsească, îi reproşează uimit*

Bine domnule, de ce spunea-i că-l cunoşti?

MITICĂ *întâi perplex, apoi sec*

Da? Ei și dacă nu-l cunosc? — *cu o mândrie de curcan* — Ei, iată că-l cunosc...

SECRETARUL *contemplându-l frățește pe Mitică* Oamenii, doamnă — îmi dați voe să vă spun — se cunosc la jocul de cărți, în rivalitatea amoroasă... și mai ales în fața morții... Omului acesta îi datoresc copiii mei, vieața tatălui lor. In război...

PATROANA *vrând să fie amabilă și să arate interes* Cum? Domnul Mitică Popescu a fost pe front?

SECRETARUL *uimit de o asemenea întrebare*

Dacă a fost pe front? — *explică emoționat dar voit didactic* — Doamnă, în seara zilei de 14 August 1916, sergentul Mitică Popescu s'a oferit să meargă, cel dintâi, cu oamenii lui, să captureze postul inamic dela Predeal și să rupă bariera dela vamă — *privește surâzând în jurul lui* — că zicea că o trimite lui unchiu-său la țară s'o facă oiște de car — *și întors iar spre patroană* — A fost rănit în primul sfert de ceas... — *toți urmăresc atenți și tulburați povestirea, cu diverse semne de interes*

JEAN *impresionat lui Buiac*

Vezi mă, ăsta te-a desrobit pe tine.

BUIAC *aprobă surâzând*

SECRETARUL *continuând*

Dar după o lună era înapoi pe front. A primit și o medalie — *întorcându-se către Mitică* — De ce nu porți Virtutea Militară, mă Mitică?

MITICĂ *stânjenit de aceste laude, trage pe Secretaru general de haină, caută să iasă din încurcătură*

Lasă-mă dragă... înțelegi?...

SECRETARUL *se întoarce parcă în el însuși, i se înegurează privirea, are buzele strânse de emoție, apoi privește pe Patroană*

Personal, însă, eu am socoteala mea cu Mitică... Cu nimic nu m'aș putea plăti de ea.

PATROANA *jucând puțin teatru de ocazie*

Bine, da cum?

SECRETARUL *povestește cu o voce înmuiată de amintire, scăzută, intimă aproape, retrăind în adâncul lui acele clipe*

Eram pe front la Oituz. Ne întorceam dintr'o recunoaștere de noapte. Ne prinsese zorii zilei. La cinci pași de tranșee, inamicul pornește un foc tăios de mitralieră. Camarazii mei au fost secerați toți trei. Mie îmi trecuse un glonț prin piciorul drept și două prin cel stâng... Am căzut ca o găină... descoperit... Și nemții trăgeau într'una. Am strigat « nu mă lăsați fraților... am copii ». Nimeni nu venea... Ii strigam pe nume: Vasiliule... Marine... gândește-te ». Nu știu cât am stat între rețele. Când l-am văzut pe Mitică sărind peste muchia șanțului! M'a luat târâș și într'o secundă a fost cu mine la adăpost... Ii sărutam mâinile — *și rușinat, dându-și seama că asta nu se povestește măcar* — că așa-i la războî... Când m'am văzut între nevastă și copii!... Uite-l ăsta! — *îi strânge cu dragoste mâinile.*

MITICĂ *mișcat, se simte prost când e lăudat*

Nu, nu-i adevărat.

SECRETARUL *certându-l frățește*

Cum, mă, nu-i adevărat?

PATROANA *cu admirație aparent convențională*

Bravo domnule Mitică — *urmărindu-și planul* — Dar, domnule Secretar general, nu poftiți... puțin — *și-l conduce la direcție.*

Toți cei de față au urmărit povestirea cu semne de interes și exclamații potrivite, iar acum se îngrămădesc ini. moși în jurul lui Mitică

SUBDIRECTORUL *înălțând emoționat și mai mult brațul, îl bate pe umăr*

Te felicit, dragule... — *se duce după Secretarul general.*

ANGELA *îi oferă unul dintre cei doi trandafiri pe care îi avea în pahar pe măsuța ei.*

BUIAC *îi bate și el pe umăr, încurcat.*

Știi... cei două sute de lei... poți să nu te grăbești...

MITICĂ *e foarte încurcat de aceste semne de simpatie.*

JEAN *lângă el cu o șoptită și copleșitoare admirație*

Mă Mitică, da știi că ai fost extraordinar, mă...!

MITICĂ *neglijent, încurcat, căutând să evite laudele*

Fugi dragă de-aici... lasă-mă în pace... e un dobitoc, nu știe ce spune. L-am scos de acolo ca să nu putrezească în fața tranșeei... că nu mai puteam trăi pe urmă de miros greu.

SECRETARUL *ajuns la direcție vine în față în timp ce Patroana mergea spre vestibul și întreabă ironic*

A, mergem să vizităm fabrica?

PATROANA *încurcată*

Mergem puțin sus... la locuința mea. Numai un moment.

SECRETARUL *ironic mereu*

A, nu-i aici fabrica?

PATROANA

Nu, o să vedeţi d-voastră.

SECRETARUL *eschivându-se*

Nu vă supăraţi doamnă... mi-e imposibil să mai stau.

DIRECTORUL

Dar, domnule Secretar general, ne-aţi face o foarte mare plăcere...

SECRETARUL

Nu, nu! scuzaţi. La ora douăsprezece plec într'o lungă inspecţie. Dacă sunteţi bună, v'aş ruga să-mi permiteţi însă o scurtă convorbire aparte cu Mitică Popescu.

PATROANA *vexată şi desamăgită*

A... poftim — *trece împreună cu Directorul şi Subdirectorul la funcţionari.*

DIRECTORUL *vexat şi el*

Domnule Mitică!

MITICĂ

Aici...

PATROANA

Poftim alături la direcţie — *în timpul celor ce urmează, cei din birou sunt împărţiţi în două grupuri, conducerea fiind separată. Vorbesc între ei, comentând. Patroana se plimbă nervoasă*

SCENA XII

MITICĂ și SECRETARUL GENERAL

SECRETARUL *cu o emoție mânioasă*

Ascultă Mitică... Dacă e vorba să dau fabrica unora cari n'au inventar... atunci ți-o dau ție.

MITICĂ *candid și neîncrezător*

Mie, Nae? — *I se pare că n'a auzit bine și nu știe ce să facă...* Mie?

SECRETARUL *agitat și hotărît*

Da' ce? Numai peștii și escrocii să trăiască în țara asta? Dacă ai vedea tu ce văd eu în fiecare zi la minister... Dacă ai ști cum se adună averile în țara asta, numai pe lângă lege... Nu mă înduioșează soarta băncilor și a cuconetului ăsta parfumat și lacom... E dreptul tău, nu fii dobitoc, că ești cinstit și la nevoie priceput... Ia un toc și scrie — *îl îmbrâncește la birou.*

MITICĂ *nu mai pricepe nimic, se așează la masă și scrie după ce înmoaie penița și o trece prin păr.*

SECRETARUL *dictând*

Domnule ministru... subsemnatul — *se întrerupe și caută, pocnindu-și degetele* — Voi nu aveți aici vreo secție de mărfuri, țesături?

MITICĂ

Nu...

SECRETARUL

Bun, va să zică este... Și tu nu ai fost funcționar la secția asta?

MITICĂ *mereu candid, ca un înger funcționar*

Nu... Și nici n'am văzut așa ceva.

SECRETARUL *autoritar*

Perfect... Specialist. Scrie acolo: « specialist în comerțul de țesături vă rog să-mi cedați, pentru a pune în funcțiune fabrica de țesături și filaturi de mătase abandonată de inamic, la Bocșa Montană, fabrică în prezent rămasă în părăsire și supusă intemperiilor — așa, d'acapo — mă oblig ca după ce o voiu folosi zece ani, s'o predau Statului în stare de funcțiune » iscălește!

MITICĂ *tulburat, cu o comică amărăciune*

Bine, mă Nae, dar eu habar n'am!

SECRETARUL

Taci mă, nu fi aiurit... ai să înveți, că ești mai deștept ca toți... Uite aici — *semnează energic într'un colț* — « se aprobă ». — *Mitică se uită năuc de emoție la el cum semnează* — Așa, hârtia asta face acum, numai comision, trei milioane. Du-te nene și înregistreaz-o. Apoi caută-ți dacă vrei un asociat... Să trăești și să-ți dea Dumnezeu noroc! — *Il ia în brațe și-l sărută cu dragoste.*

MITICĂ *moale zăpăcit, profund emoționat*

Nae, ai înebunit.

SECRETARUL *grăbit*

Așa, la revedere că am treabă — *trece dincolo și salută cu o politeță rece* — Sărut mâinile doamnă, la revedere domnilor — *iese.*

SCENA XIV

In birou. Cei dinainte

Toți rămân consternați. Patroana e aproape cu ochii în lacrimi. Mitică întors, e și el grav, emoționat, stângaci... Rămâne îndelung pe gânduri. E impresionat îndeosebi de durerea patroanei.

SUBDIRECTORUL *scărpinându-și nedumerit bărbuța*

N'a vrut.

PATROANA *se sprijină de cadrul ușii*

Trebue să vând casa...

DIRECTORUL *distins*

Ce lipsă de eleganță... — *trece la direcție, ceilalți își reiau în tăcere lucrul.*

PATROANA *pornește emoționată parcă spre etaj*

MITICĂ *care se așează la biroul lui, îngândurat, descopere copleșit cât de îndurerată e Patroana. O urmărește cu privirea cum urcă abătută scara. Stă pe gânduri... Ia o hotărîre... iar șovăie... Iși frământă nervos mâna dreaptă... își mușcă buzele... se ridică în picioare... se așează... Apoi se hotărăște definitiv trece la director, se apropie de el*

Domnule Director?

DIRECTORUL *se întrerupe din scris, plictisit*

Ce e domnule?

MITICĂ *vorbește rar, cu un fel de tristeță în glas*

Domnule director, iată aprobarea — *îi întinde hârtia.*

DIRECTORUL *uimit*

Cum? — *ia hârtia în mână, o privește pe toate fețele o cetește, devine palid, înghite în sec, își frământă nervos nodul cravatei și pe urmă* — Ascultă domnule Mitică Popescu... Hai să facem amândoi afacerea asta *așteaptă, suspendat răspunsul.*

MITICĂ *palid, cu gândul aiurea*

Daţi-o băncii... Ce să mă mai bag eu în asta?

DIRECTORUL

Lasă banca... ce ai d-ta cu banca? Facem afacerea asta noi doi.

MITICĂ

Nu, că pe urmă se vinde casa...

DIRECTORUL *stăruind precis*

Dă-mi-o mie... Iţi dau dacă vrei un comision... — *drept în ochi* — două milioane.

MITICĂ *tot rar, e obosit de această hotărîre şi de acest sacrificiu*

Nu, nu, vreau s'o dau băncii — *trece dincolo*

DIRECTORUL *nedumerit, după un timp*

Binee... — *se duce la uşă şi spune omului de serviciu* — Gheorghe, pofteşte pe d-na — *apoi din pragul biroului, lui Buiac* — Pofteşte pe d-l doctor Stupariu la mine... — *revine la masa lui, bate cu dosul palmei nemulţumit aprobarea. Buiac s'a dus la Subdirector pe care l-a anunţat... Cea dintâia care vine e Patroana.*

PATROANA *abătută, intră încet*

Ce e?

DIRECTORUL *îi întinde hârtia drept orice răspuns.*

PATROANA *cu ochii strălucitori, sufocată de bucurie*

Aprobarea? S'a aprobat? — *Citeşte emoţionată şi când ajunge la semnătură se domoleşte puţin* — A! domnului... Mitică Popescu... — *ironică* — Sigur.

DIRECTORUL *rece, corect*

D-l Mitică Popescu a oferit această aprobare băncii noastre.

PATROANA *strălucind de bucurie*

Da? — *perplexă* — Bine, dar în ce condițiuni?

DIRECTORUL *ridică din umeri dezinteresându-se disprețuitor și distins*

Fără nicio condiție...

SUBDIRECTORUL *intrând*

M'ați chemat?

PATROANA *ca un cântec, cu toată fața înflorită, redevenită parcă din nou candidă și frumoasă*

Domnule Stupariu... domnule Stupariu... avem aprobarea... A dat-o d-lui Mitică Popescu... și d-lui ne-a dat-o nouă... sunt salvată... — *privește cu sensualitate hârtia.*

SUBDIRECTORUL *surâde întâia oară, tot crunt, ca un țap*

He, he, he... Stupi-l-ar mâțele...

PATROANA *cald*

Domnule Mitică Popescu!...

SUBDIRECTORUL *transmite chemarea*

Domnule Mitică Popescu...

PATROANA *și când vine Mitică spre ea, îi iese înainte*

Iți mulțumesc, — *loial, cald* — îți mulțumesc. Ne-ai salvat banca!

MITICĂ *emoționat vrea să vorbească ceva, bâlbâie și nu vede nimic.*

PATROANA *aproape lirică*

Ești un adevărat suflet. Secretarul general avea dreptate.

MITICĂ *aprobă serios, fâstâcit și trece pripit, de-a'ndaratele dincolo.*

In biroul funcționarilor

MITICĂ *s'a așezat la birou și comunică lui Jean, grav, emoționat, convins dar mai ales misterios*

Am salvat banca!

JEAN *nu pricepe nimic*

Ce ai salvat mă?

MITICĂ *mereu emoționat*

Fabrica, banca. Tot. Mi-a dat Nae aprobarea și eu le-am dat-o lor.

JEAN *nu pricepe absolut nimic*

Aprobarea? — *pe urmă înțelege, uimit* — Le-ai dat aprobarea? — *înspăimântat se scoală* — Ești un dobitoc... un catâr cu clei în loc de creer. — *sguduit* — Ah! ah! un — *își mușcă vorba, vine violent spre el* — De ce nu m'ai întrebat pe mine? Ce fabrică aș fi făcut eu din aia — *se reazimă de perete* — Ah — *își mușcă mâinile* — Unde s'a mai pomenit un tâmpit ca ăsta... Ah! — *și iar se crispează* — Treizeci de milioane... face fabrica... — *se dă fără să vrea cu capul de perete* — Ah, ah! — *și după ce a răsuflat* — Ascultă Mitică... Dacă ai avea nasul umplut cu câlți... dacă ai mânca numai trifoiu și dacă ai rage ca să ți se dea o găleată

cu apă, un lucru mai tâmpit nu puteai face — *neno-rocit* — Ce fabrică!

MITICĂ *ascultă doar îngândurat ca un om care știe că a făcut bine ce a făcut*

CASIER

Ești ceva teribil în afaceri domnule Mitică Popescu, îți spuneam eu: sâmburi de roșcove.

DIDI

Așa aiurit ceva mai rar...

La direcție

Unde s'a discutat evident, între cei trei cea mai bună formă pentru transmiterea aprobării.

PATROANA *frământată încă de bucurie*

De trei luni umblăm după aprobarea asta — *respiră puternic* — Am scăpat de toate grijile — *i-a venit o idee* — Ascultă domnule Valtezeanu, diseară organizăm o mică serată... Tot avem șampanie și gustări. Trimitem invitații — *subdirectorului* — Te răg să inviți anume pe d-l Mitică Popescu.

SUBDIRECTORUL *pedant*

La ora 10 diseară?

PATROANA *vioaie*

La 9 și jumătate... să vie negreșit... — *în colțul din dreapta scenei a rămas puțin, visătoare și pe urmă către director* — Ascultă domnule Valtezeanu, de ce o fi făcut asta? — *și rămâne pe gânduri, căci răspunsul îl caută în ea însăși.*

DIRECTORUL *se preface de altfel că n'aude.*

PATROANA *îngândurată*

Crezi că d-l Mitică Popescu nu ar fi putut să valorifice şi chiar să vândă aprobarea asta în altă parte?

DIRECTORUL *încă iritat*

Dumneavoastră ce credeţi?

PATROANA *cu o ingenuitate suavă după ce câteva clipe a stat să se gândească.*

Cred că mă iubeşte...

DIRECTORUL

După cât e de aiurit, scuzaţi-mă... mi se pare şi mie, că s'ar putea să fie îndrăgostit... — *scrie într'o agendă.*

PATROANA *rămâne iar pe gânduri*

Domnule Stupariu ce credeţi despre d-l Mitică Popescu?

SUBDIRECTORUL *din deprindere, acru*

Nu e serios... nu e serios doamnă...

PATROANA *surprinsă, uimită*

Nu e serios?

SUBDIRECTORUL *vrând să repare*

E un băiat foarte bun doamnă, dar e cam zăpăcit...

PATROANA *îngândurată*

Din zăpăceală nu faci asemenea gesturi, domnule Stupariu... Din zăpăceală îţi uiţi pălăria, dar nu dăruieşti milioane...

STUPARIU

Iată că la asta nu m'am cugetat.

PATROANA *mereu pe gânduri, delicios obsedată*

Domnule Stupariu, ce crezi, poate cineva să devie serios așa dintr'odată...?

SUBDIRECTORUL

Cum dintr'odată?

PATROANA

Așa dintr'o spaimă mare sau — *șovăie* — chiar dintr'o bucurie prea mare?

SUBDIRECTORUL

Nu m'ar mira de loc ca d-l Mitică Popescu să devie dintr'odată serios...

PATROANA *tresărind din reflexiile ei*

Nu la domnul Mitică Popescu mă gândeam...

SUBDIRECTORUL

Atunci...

PATROANA *gravă*

Mă gândeam la mine...

DIRECTORUL *își aprinde țigarea*

La urmelor s'ar putea întâmpla și minunea asta...

PATROANA *isbucnește în râs, râd și ceilalți*

Nu-i așa? Dar nu așa de grabă... prea am fost amărîtă. Diseară vreau să petrec... ca să mă refac

puţin. Domnule Stupariu, te rog să mi-l inviţi pe d-l Mitică Popescu.

STUPARIU

Da, doamnă — *iese.*

In biroul funcţionarilor

SUBDIRECTORUL *explică dificil*

Domnule Mitică Popescu, sunteţi invitat pentru astă seară la orele 9 şi jumătate la serata pe care o dă d-na patroană — *ca şi când ar da un ordin brusc* — Ai înţeles? — *îi întinde hârtia* — Şi acum adaogă aici deasupra semnăturii « pentru Banca Perseverenţa » — *i-a pus hârtia pe masă* — chiar deasupra semnăturii dumitale — *se duce apoi de rupe avizul de pedeapsă şi trece în urmă la el în birou.*

MITICĂ *se umflă în pene ca un curcan, când vede impresia produsă de invitaţie, pe urmă văzând că subdirectorul rupe afişul de pedeapsă, râde copilăreşte, schimbând priviri cu el, care e din deprindere mânios. Spre fete*

Jean, te-ai ars. Diseară mănânci singur la Motoaşcă.

JEAN *dispreţuitor îi întoarce spatele*

Puţin îmi pasă!... Dacă-ţi închipui tu că aş mai mânca cu un dobitoc ca tine!...

MITICĂ *vrea să-l facă invidios*

Mă, tu ai auzit cine vine la serata patroanei? Toate damele din elită... — *şi explică, plimbând larg mâna ca şi cum ar ascuţi un briciu pe curea* — Aşa am să le văd diseară defilând prin faţa mea... — *toţi îl invidiază.*

La direcție

PATROANA *înflorită bucurie, continuând să facă, pe un blocnotes lista invitaților, cu Directorul*

Ah, ce am să petrec diseară... Era parcă un vis rău. Mă vedeam cu fetița pe drumuri — *și întorcându-se spre director* — Știi, vreau să-ți spun să nu uiți să inviți și pe Dumitriu cu nevastă-sa.

DIRECTORUL *galant*

Eu nu uit niciodată nimic din ceea ce vă privește.

PATROANA

Chiamă și pe Bernigrădeanu... mai de vreme... ca să încerc să amân ipoteca. Stai să-ți fac eu o listă — *el trece în biroul funcționarilor, iar ea se așează la masa de scris.*

In biroul funcționarilor

DIRECTORUL *către Buiac*

Domnul doctor Stupariu e la dumnealui în birou? — *și către Mitică* — Bravo domnule Mitică — *ironic* — Ei, să te vedem diseară, dacă și la dans ești tot atât de tare ca în comerț — *îl măsoară cu privirea* — In frac sau în smoking?

MITICĂ *care se ridicase în picioare, uimit*

Cum în frac?

DIRECTORUL *surâzând*

Sau în smoking? — *cu ochi ironici* — Cum vrei să vii la o serată?

MITICĂ *ca după un duș*

Daa!?

DIRECTORUL

Sigur. La revedere, pe diseară — *din prag, lui Stupariu* — Domnule Doctor treci pe la mine ca să plecăm împreună — *trece înapoi spre direcție.*

MITICĂ *amărât*

In frac?

DIRECTORUL *din mers*

Sau smoking.

MITICĂ *a rămas îngândurat și amărît, stare agravată din cauză că tot biroul îl înconjoară cu o tăcere respectuoasă.*

SUBDIRECTORUL *pedant, trecând cu un teanc de hârtii spre direcție*

Ne-am înțeles domnule Mitică Popescu? Diseară, vezi să nu întârzii după obiceiul dumitale.

MITICĂ *sec*

Nu viu diseară.

SUBDIRECTORUL *uimit*

Cum nu vii diseară?

MITICĂ *tranșant*

Nu viu — *ceilalți, atenți la scenă sunt mirați, impresionați*

SUBDIRECTORUL *înfuriat,*

Eh! Trăsnește-l Doamne... — *trece nedumerit la direcție.*

ANGELA *sfioasă*

De ce nu te duci domnule Mitică Popescu?

MITICĂ *disprețuitor, sigur de el.*

Mersi... Ce să caut eu între atâția pești și excroci? — *arată cu mâna* — Eu când mă duc undeva... — *nu găsește gestul și cotește brusc.* — Eu nu merg oriunde.

La direcție

PATROANA *întrebând*

Ce zici de Leonștein? Ea e foarte cum se cade. Să-i chemăm pe amândoi — *scrie.*

SUBDIRECTORUL

Trebue să vă spun doamnă, că domnul Mitică Popescu nu va veni diseară.

PATROANA *interzisă ca o păpușă cu ochii mari.*

De ce?

SUBDIRECTORUL *ca o explicație*

Nu-l cunoașteți?

DIRECTORUL *cu un surâs subțire*

A, dar e adorabil domnul acesta, e cu adevărat adorabil.

PATROANA *tulburată*

Te rog chiamă-l aici — *nedumerită și convinsă* — N'are să mă refuze pe mine.

SUBDIRECTORUL

De!... *deschide ușa.* Domnule Mitică Popescu, te poftește doamna.

MITICĂ

Da? — *tresare* — Numai decât — *pe urmă instinctiv și cu grijă, își potrivește cravata și trece dincolo.*

PATROANA *ieșindu-i înainte*

Domnule Mitică Popescu... se poate să mă refuzi dumneata pe mine? — *cu ochi calzi* — Trebue să vii neapărat diseară.

MITICĂ *fâstâcit emoționat*

Doamnă, doamnă să vedeți... — *improvizează bâlbâit* — am diseară un randevu și nu pot veni — *iese deandaratelea.*

PATROANA *nemulțumită și prinsă*

Aa!... — *se cunoaște că-i e ciudă* — Dacă nu vine domnul Mitică Popescu n'are niciun haz toată serata.

DIRECTORUL *cu gest elegant*

O serată, doamnă, pe care o patronați d-voastră nu poate avea o strălucire mai mare decât prezența d-voastră.

PATROANA *firesc*

Da... Dar aș fi vrut neapărat să vie și domnul Mitică Popescu.

SUBDIRECTORUL *cu nasul în bărbuță*

Nu vine că n'are haine, festive, l-am mirosit eu.

PATROANA *mirată*

Pentru asta nu vine? Să vie așa.

SUBDIRECTORUL

N'are să vrea — *un moment pe gânduri* — Vreți să vie și el neapărat?

PATROANA *cu nădejde*

Da, negreşit... negreşit...

SUBDIRECTORUL

O să vie.

PATROANA *bucuroasă, cu faţa un surâs*

Credeţi?

SUBDIRECTORUL *cu ochii pe jumătate închişi*

Ştiu eu cum să-l iau. Aşteptaţi o ţârucă.

PATROANA *încântată*

Domnule Stupariu!...

SUBDIRECTORUL

Da, da, numai o ţârucă — *trece dincolo.*

In biroul funcţionarilor

SUBDIRECTORUL *sever*

Domnule Buiac.

BUIAC

Supus domnule director.

SUBDIRECTORUL

S'a făcut tabelul pe care ni l-a cerut Banca Românească?

BUIAC *speriat oarecum*

Domnule director... de abia ieri mi-aţi dat ordinul acesta, n'am avut timp să-l facem.

SUBDIRECTORUL *răstit*

Cum nu-i gata?

BUIAC *nenorocit*

Vedeţi şi d-voastră.

SUBDIRECTORUL *dezolat*

Domnule Buiac, ne trebue mâine — *mânios* — Mâine dimineaţă — *adaogă lipit* — Ni se tae tot creditul.

BUIAC *nu ştie ce să facă*

Să-l facem la noapte? Dar cu cine să-l lucrăm?

SUBDIRECTORUL *prefăcându-se zăpăcit*

De ştiu eu!... — *către Mitică* — Domnule Mitică Popescu, dacă te rog eu ceva, faci?

MITICĂ *respectuos.*

Domnule director.

SUBDIRECTORUL

Te rog... vino diseară... fă câteva ore suplimentare aci. Ţi le plătim ori cât. Soarta băncii depinde de asta.

MITICĂ *cu devotament*

Domnule director! Sigur că le fac...

SUBDIRECTORUL

Dar bagă de seamă, mâine ne trebue. Vii diseară negreşit?

MITICĂ *sincer şi modest*

Lăsaţi pe mine.

La direcție

PATROANA *îi iese înainte*

Ei vine, ce a spus?

SUBDIRECTORUL

Vine... I-am spus că are de făcut niște lucrări supl mentare.

PATROANA *desamăgită*

Aa! Atunci nu vine. Contramandăm tot.

DIRECTORUL *cu un surâs sceptic*

N'o să mă faci pe mine să cred că domnul acesta care nu vine niciodată regulat la slujbă, are să vie la niște ore suplimentare!

SUBDIRECTORUL *cu tâlc adânc, știe ce spune.*

Nu-l cunoașteți pe Mitică... Eu mă pricep la oameni că am fost mult prin străinătate... Numai că mă uit la om și îi știu și rânza și foalele din el... Mitică asta îmi place... E ca nuca... are coaja, dar are și miez... Ei, coaja o lapezi fără pagubă — *surâde.* — Așa e el... Dacă e obligat să facă un lucru, e adevărat că-i greu... greu de tot să-l silești să-și facă datoria... cu totul altceva este însă când îi ceri sincer un serviciu... De pildă la bancă obții orice dela el dacă-i explici că de asta depinde soarta întregei întreprinderi. Nu vă aduceți aminte că în săptămânile când încheem bilanțul, stă și noaptea... până la cinci dimineața și lucrează la birou? Ce-i al lui e al lui, nu pot să zic...

PATROANA

Ascultă, dacă l-am pune pe el să conducă fabrica? Ar putea?

SUBDIRECTORUL

Ar putea de sigur, că e ușor de cap... învață orice numaidecât. Hei, dacă ar fi fost el serios... ar fi ajuns departe azi. Uite, tot așa îi merge mintea — *imită o morișcă* — Pricepe repede și e săritor la nevoie...

PATROANA *s'a răsgândit*

Nu, nu la filatură, de ea mă voi ocupa eu personal.

DIRECTORUL *face un cap mirat*

D-voastră personal?

PATROANA

Da, personal... am planuri mari. Vom vedea ce e de făcut cu domnul Mitică Popescu... Deocamdată îl vreau negreșit diseară, la petrecere... Că pe urmă... lasă-l pe mâna mea... Ți-l fac eu serios. N'avea nicio grijă...

DIRECTORUL *ironic*

Nu vă supraevaluați cumva puterile?

SUBDIRECTORUL

Din doi neserioși te pomenești că iese ispravă serioasă ca la algebră: din doi minus, plus...

PATROANA

Da... dar cum facem să-l avem diseară?...

SUBDIRECTORUL

Pot să vă garantez că îl veți avea jos în birou... Sus vă privește...

ACTUL II

In aceeași zi, către orele zece soara. Un buduar în locuința Patroanei. Peretele din fund este oarecum o arcadă, care înlocuiește și ferestrele, prin uși forjate și de sticlă mată care dau pe terasă. Două alte arcade mai mici, simetrice taie cele două colțuri din fund, transformându-le într'un soiu de nișe. Arcada din stânga maschează două uși mai mici, abia întrevăzute, ducând una în dormitorul gazdei, alta în odaia fetiței. Arcada din dreapta se deschide spre două saloane. Mai e de asemen tot în dreapta, o ușe mai mică spre birou. In stânga, în față, o oglindă foarte mare deasupra unei mese de toaletă destul de scunde, încărcate cu tot utilajul cerut de arta podoabei femenine... In mijlocul buduarului o canapea pentru lectură și odihnă, în funcție de stilul încăperii și mobilierului, dar cum de altfel însăși noțiunea de stil nu era prea familiară epocii care se vrea foarte eclectică, ar putea să fie pur și simplu o canapea « Récamier »... Incă trei patru scaune căptușite cu mătase și o măsuță în felul lor, lângă canapea. Vor fi pe această măsuță două, trei cărți, între care și un « Baedecker » roșu, apoi un vas cu flori. Alte vase cu flori, ici și colo cum și de o parte și de alta a arcadelor... In dreapta, o măsuță ca pentru corespondență, nu va fi lângă perete dar nici în calea celor ce intră și ies. Pe această măsuță accesorii pentru scris, o casetă cu țigări, o carte cu zăloagă de panglică roșie, un registru de bancă. Oricât de lipsit de stil, interiorul acesta de bogătași, nu e lipsit de intimitatea sentimentală a epocii, ca și de un anume farmec femenin.

SCENA I

SONIA, PATROANA

SONIA *Sonia a intrat cu un mare buchet de flori în brațe, ca și când s'ar scuza*

Mi se pare că sunt cea dintâi — *îi dă florile* — din partea lui Paul... mi le-a dat mie să ți le aduc — El e reținut la un consiliu. Vine ceva mai târziu.

PATROANA *care era la oglindă și a ieșit bucuroasă înaintea Soniei*

Cum vezi, e bine să aibă directorul nostru o soră frumoasă ca tine. O trimite în delegație... Am să-i mulțumesc însă direct.

SONIA

Georgetta, toată lumea spune că ești răutăcioasă, te rog să-mi spui sincer, ce zici de rochia mea?...

PATROANA *o examinează*

De ce vrei să fiu sinceră, ca să-mi spui pe urmă că sunt răutăcioasă?

SONIA

Am înțeles... îmi vine prost... Clarisse mi-a greșit-o... Mi-a stricat frumusețe de material... Adus dela Paris... De Tinel care e la Conferința de pace.

PATROANA

Tot e bună la ceva și conferința de pace dela Paris... Nu insulta însă arta... O mare croitoreasă nu poate greși... Cel mult nu-i convine clienta...

SONIA

Ah, şi dacă ai şti cât am plătit modelul şi câte probe mi-a făcut... Sunt furioasă.

PATROANA *arată prevenitoare rochia*

Sst... sst... să nu te audă... O rochie are vieaţă Sonia şi dacă te înfurii pe ea se răsbună... Te face ridiculă... Mai bine ia-o cu binişorul... poate s'o îmbunăm — *dintr'o smucitură rupe colanul de volan* — Uite, a început să zâmbească...

SONIA *se admiră în oglindă*

Ştii că ai dreptate Georgetta...

PATROANA *aranjează decolteul*

Da... da... zâmbeşte săraca de ea... Dar ce-i asta Sonia?... de ce-i pusă aşa de prost talia... Are crampe biata rochie... Cum să nu fie crispată?... — *o măsoară cu privirea* — E şi prea scurtă, draga mea...

SONIA

E cel mai nou model... asta-i moda de acum... Rochiile se vor purta foarte scurte...

PATROANA

Numai rochiile de oraş... vor fi scurte... cele de seară nu... — *dintr'o smucitură a descusut talia* — Hai s'o mai dichisim până vin musafirii.

SONIA

Eşti trăsnită, Georgetta. Dă-mi un fir de aţă, că am de două săptămâni un flirt serios şi nu vreau să-l uit... Ori ce s'ar zice, toată lumea e de acord că eşti femeia cea mai bine îmbrăcată din Bucureşti... Ştefănoiu spunea aseară că eşti desgustător de inteligentă...

PATROANA *prinde rochia cu ace*

Nu crede ce spune lumea, Sonia. Dacă eram inteligentă lichidam banca de acum patru ani, vindeam toată renta şi transformam casa într'un atelier de croitorie... N'aş fi fost ruinată azi... Când cade moneta rămân în picioare doar cei ce muncesc şi produc...

SONIA

Nevasta bancherului Demetriade, care dădea cele mai fastuoase recepţii, croitoreasă?

PATROANA

Adică văduva bancherului Demetriade... De altfel nu aş fi făcut decât să mă întorc spre plăcintăria lui socru-meu... — *Sonia râde* — Nu?
In orice caz atunci aş fi fost o patroană adevărată, nu ca acum o caricatură de patroană...

SONIA

Te-au poreclit aşa de când ai început să vii în fiecare zi la bancă... Dar ei ţi-o spun cu simpatie... Paul mi-a explicat.

PATROANA

Am ţinut însă anume la această filatură... O să muncesc toată ziua în salopetă, am să studiez şi am să născocesc desene şi modele noi... Nu va fi o afacere acolo, făcută de oameni grăbiţi... Va fi o fabrică... o fabrică adevărată, cinstită. Nu mi-e frică de muncă şi simt că am vocaţie... Peste un an toate veţi purta aci în Bucureşti « voile Georgette ».. ciorapi « Diana »... Ai să vezi... - *a terminat* — Hai, Gata...

SONIA

Nu m'ar mira să reuşeşti — *se admiră în oglindă şi o sărută cu veselie* — Eşti un deliciu. Dacă lumea care te bârfeşte că eşti copilăroasă, ar şti ce harnică eşti...

PATROANA *mirată*

Sunt copilăroasă?

SONIA

Pare-se că în două moduri. Uneori faci câte una memorabilă. Alteori, cum spune Paul, ești încăpățânată ca un copil care nu vrea să se culce.

GHEORGHE *intră din birou*

Doamnă, a venit domnul profesor Bernigrădeanu. Il poftesc aici, așa cum mi-ați spus?

PATROANA

Da aici — *servitorul vrea să plece* — Jean, nu uita ce ți-am spus despre domnul Mitică Popescu. Fii atent la intrarea băncii.

GHEORGHE

Da doamnă — *iese prin birou.*

SONIA

Bernigrădeanu la tine?

PATROANA

Astăseară casa este deschisă pentru toată lumea. E ultima serată pe care o mai dau.

SONIA

Și eu care credeam că nu ești frivolă...

PATROANA

Ah, nu e vorba de frivolitate, e vorba de casa mea... de casa în care suntem acum.

SONIA

Ce poți să ai tu cu avarul acesta desgustător și cinic?

PATROANA

Nu pot să mă plâng... Cu mine a fost până azi, totdeauna cuviincios și corect... Era prieten bun cu bărbatul meu. Dela el am împrumutat anul trecut două milioane. I-am dat și poliță și ipotecă. Tocmai vream să-i cer o amânare, așa că, dacă încep să sosească musafirii, vrei tu să te ocupi puțin de ei?

SONIA

Cu plăcere... Nu-ți aduci aminte cum primeam noi împreună când ne jucam cu păpușile? Dar nu știu dacă trebuie să-i și distrez? E nevoie să le cânt la pian « Le lac de Côme » cu un singur deget? Sau poate să le fac ceva scamatorii — *își suflecă imaginar mânecile.*

PATROANA *râzând*

Lasă-i că au orchestra lui Stănică... Controlează numai cum se pun mesele...

SONIA

In salonul mare? în hall? în odaia de musafiri? în birou?

PATROANA

Peste tot...

SONIA

Ai vreun punctaj de simpatii și de tendințe manifeste?

PATROANA

Nu, lasă-i de capul lor. Asta-i hazul dineului la măsuțe separate... E și principala lor distracție deocamdată...

SONIA

Inţeleg, la început doar cercetarea terenului și recunoașteri sentimentale... Cunosc, am avut un logodnic din cavalerie...

PATROANA

Nu numai sentimentele... Aci vin și oameni de afaceri cari se caută unii pe alții... Așî vrea să nu-i lăsăm să joace cărți... Cucoanele își pot aranja coafura în camera de musafiri.

SONIA

Te plâng și te las cu el dragă... — *iese spre salon.*

SCENA II

PATROANA, BERNIGRĂDEANU apoi BONA și FETIȚA

BERNIGRĂDEANU *de vreo 65 de ani, cu intenții de eleganță, dar demodată, cu floare la butonieră, cu cioc. Tip urît, ridicul, sensual și spiritual*

Bună seara încântătoare doamnă.

PATROANA

Bună seara punctual Don Juan... Prin urmare n'ai uitat să vii...

BERNIGRĂDEANU

M'am certat de dimineață cu metreasa mea și țineam negreșit s'o înșel, — *e jumătate glumă, jumătate încercare.*

PATROANA *îndepărtată și amabilă*

A... Coane Vasilică!

BERNIGRĂDEANU

Nu mai avem timp. Grăbește-te.

PATROANA

Vai, coane Vasilică, ce ar zice studenții d-tale dacă te-ar vedea vorbind așa?

BERNIGRĂDEANU

Ce să zică? M'ar admira în orice caz mai mult decât pentru cursul de drept.

PATROANA *tot fără să dea importanță*

Uite, asta nu o cred.

BERNIGRĂDEANU

Mie îmi plac femeile care nu cred.

SERVITORUL *intră din birou și spune respectuos*

Domnule profesor, birjarul spune că nu e mulțumit cu zece lei.

BERNIGRĂDEANU *acru, mânios*

Nu e mulțumit măgarul?! Ai? Spune-i că viu să-l iau la bătae — *către patroană care ar vrea să spună ceva* — Lasă-mă Madame. Sunt niște hoți, trebue duși la poliție. O cursă nu face mai mult de 10 lei.

SERVITORUL

Spune că tariful e 15 lei...

BERNIGRĂDEANU

Ce 15 lei? S'au învoit cu hoții dela circulație de au pus tarifuri de jaf.

PATROANA *timidă și surâzătoare*

Coane Vasilică...

BERNIGRĂDEANU

De ce vrea 15 lei? Să vie încoace să-i fac eu socoteala.

PATROANA

Lasă coane Vasilică, lasă că tot are mărunt Gheorghe 10 lei. Dă-i încă 10 lei birjarului, Gheorghe. — *servitorul iese spre birou.*

BERNIGRĂDEANU

Treaba d-tale dacă vrei să-i dai... Eu i-am dat cât i se cuvine — *mormâit în cioc* — Așa nu se face avere.

PATROANA *cu o timidă ironie*

Dar știi, poate te-oi fi înșelat în socoteli, Coane Vasilică.

BERNIGRĂDEANU *net*

Asta se prea poate, n'am ce zice. Din cauza d-tale care m'ai zăpăcit cu totul.

PATROANA *fruct acrișor*

De aceea am și plătit.

BERNIGRĂDEANU

Ei, dacă ar vedea studenții mei cum mă plătesc femeile.

PATROANA

Lasă gluma coane Vasilică, vreau să-ți explic de ce te-am rugat să vii.

BERNIGRĂDEANU

Ce să-mi mai explici! O femeie nu trebue să explice unui bărbat pentru ce l-a chemat în budoir.

PATROANA

Nu uita că astă seară toată casa e pentru musafiri. Te-am rugat pe d-ta, să vii mai de vreme ca să discutăm puțin afaceri.

BERNIGRĂDEANU

Ce deziluzie...

PATROANA *cu ochii mari*

Nu, serios... Vreau să te rog să-mi faci un mare și prietenesc serviciu. Trebue să amânăm scadența ipotecii.

BERNIGRĂDEANU

A, a, devii periculoasă... Și eu care veneam de acasă cu nădejdea să fiu eu periculos...

PATROANA

Nu... foarte serios... te rog... Sunt în imposibilitate să-ți plătesc mâine datoria... — *așteaptă necăjită.*

BERNIGRĂDEANU *glumind*

Te știu... te știu, ești din cele care evită scadențele.

PATROANA *acceptându-i de nevoie gluma*

Dar și d-ta ești creditor indulgent.

BERNIGRĂDEANU *devenind grav*

Coniță, d-ta vorbești serios?

PATROANA

Sunt dezolată, dar nu o să-ţi pot plăti mâine datoria.

BERNIGRĂDEANU *acru, serios*

Doamnă, dezolarea e reciprocă, dar şi eu am mari dificultăţi. Banii pe care trebuia să mi-i daţi mâine merg direct să acopere o poliţă pe care nu pot s'o amân.

PATROANA

Şi ce o să faceţi?

BERNIGRĂDEANU

Ce pot să fac? O să execut ipoteca... Parcă eu vreau? Ce pot să fac cu hoţii ăia dela bancă?

PATROANA *îngrozită*

E cu putinţă asta?

BERNIGRĂDEANU *a devenit aprig, ridică din umeri, îşi ciupeşte ciocul.*

PATROANA *respiră greu*

Gândeşte-te cum am să părăsesc casa asta? O am dela părinţi, toată lumea ştie — *aproape îl imploră.*

BERNIGRĂDEANU *sever şi nepăsător*

Cum crezi d-ta că se strâng banii? — *mormăit* — Ai făcut greşeli peste greşeli în conducerea băncii — *ridică din umeri dispreţuitor*

PATROANA

Ştiu... Vor fi evitate pe viitor.

BERNIGRĂDEANU

Femeile evită totdeauna prea târziu.

PATROANA *e dezolată, crispată*

Dar nu e cu putință să pierd casa... Voi munci... și acum muncesc... E tot ce vreau...

BERNIGRĂDEANU *se apără ca de o idee*

Lasă că știu eu munca femeilor... — *după un timp, ia o hotărîre* — Vrei o amânare? — *o privește într'un mod care nu mai lasă vreo îndoială.*

PATROANA *încă nu pricepe, se întoarce candidă* Da.

BERNIGRĂDEANU *abil, simplu*

Vino la mine și o să vedem.

PATROANA

Dar doamna Bernigrădeanu nu e în București.

BERNIGRĂDEANU

Nu acasă... Am un fel de... Ceva foarte simpatic. Ai să vezi... în blocul Forestiera...

PATROANA *năucită, cu o voce nesigură*

Dar, domnule Bernigrădeanu...

BERNIGRĂDEANU

N'avea nicio grijă, nu te va vedea nimeni... Uite cheia, descui singură...

PATROANA *abătută, cu ochii în lacrimi, lasă să cadă cheia pe care el a vrut să i-o puie în mână.*

BERNIGRĂDEANU *supărat*

Ascultă, nu umbla cu mofturi... Te ştiam copilăroasă... dar nu proastă... — *aşteaptă* — In orice caz să nu mă crezi imbecil şi să nu-mi faci pe naiva... — *aşteaptă iar, apoi întreabă din nou* — Vii sau nu vii?

PATROANA *istovită, scăzut cu privirea în gol*

Nu.

BERNIGRĂDEANU

Atunci fă ce vrei — *patroana rămâne mereu pe gânduri* — Şi la urma urmelor, chiar dacă ţi-aş da o amânare... pot să-ţi spun precis: situaţia d-tale e pierdută. Casa asta face cel mult 15 milioane. Ai 18, datorii — *pentru el parcă* — Ai să plăteşti? Cum?

PATROANA *vag*

Are să se îndrepte situaţia. Fac câteva încercări care o vor schimba. Uite, acum mi s'a aprobat concesia fabricei de ţesături dela Bocşa. N'am să mai fiu copilăroasă.

BERNIGRĂDEANU *sare ţeapăn*

Cum? Vi s'a aprobat concesia dela Bocşa? — *nu-i vine să creadă, necăjit.*

PATROANA *descurajată cu braţele moi, cu privirea absentă,*

Da.

BERNIGRĂDEANU

Dar o ceruse şi societatea noastră... Serios că v'a aprobat-o?

PATROANA *scoate petiţia aprobată*

Uite.

BERNIGRĂDEANU, *cercetează aprobarea înghite în sec*

Bravo doamnă, felicitările mele... Fireşte, atunci situaţia e schimbată — *filosof* — Ei femeile!... — *rumegând* — Ai obţinut concesia... Bună afacere... Poate să-ţi aducă 10—15 milioane anual.

PATROANA *fericită totuşi, că i se spune lucrul ăsta, la care ea s'a gândit de altfel*

Da?...

BERNIGRĂDEANU *glumind familiar*

Ei, acum se schimbă lucrurile. Eşti solvabilă... Ai deci şi amânarea cerută... Cu un mic spor de dobândă, evident... dar în principiu e altceva...

PATROANA *mereu prin păienjenişul tristeţei, ca de pe un lung drum, rece*

Mulţumesc.

BERNIGRĂDEANU *i-a luat mâna într'ale lui şi o bate amical*

Trec mâine pe la d-ta pe la bancă... Acum mă duc puţin prin sufragerie... Ai un bufet impresionant... Se vede din hall.

PATROANA *cu o silă palidă*

Sper că vă veţi amuza... — *el iese spre birou, ea se îndreaptă, împleticindu-se, îngândurată spre canapea, se lasă moale, doborîtă de desgust.*

PATROANA, BONA apoi FETIŢA

BONA *vine din stânga*

...Coniţă, nu pot să...

PATROANA *o întrerupe repede, sgribulită, ca și când i-ar fi frig.*

Ascultă, închide ușile astea aci. Vreau să rămân singură... — *cu mânie și silă* — Un sfert de oră nu vreau să văd nici un chip omenesc...

BONA

Vream să vă spun că fetița nu vrea să se culce. ... A simțit că e lume streină în casă...

PATROANA *prea obosită*

Adu-o aci câteva clipe... — *rămâne cu privirea prăbușită.*

BONA *reintră peste câteva clipe cu fetița.*

FETIȚA *e îmbrăcată într'o pijama de copil, are un aer de păpușă.*

PATROANA *către Bonă*

Du-te la domnișoara Sonia... spune-i că nu mă simt așa bine... Roagă-o să mă scuze față de musafiri pentru câteva minute.

BONA

Da, doamnă... — *iese spre salon.*

PATROANA *surâzând, pe gânduri ia fetița aproape*

... — Monica, Monica, e adevărat că nu vrei să te culci? Se poate? Dacă nu dormi te faci urs ... Nu-i așa că ai să te culci? — *o privește lung, o mângâie* — Fetița mea, poți dormi liniștită... Intre tine și răutatea lumii va rămâne o casă... Vor rămâne pereții aceștia... — *o mângâie și fetița surâde* — Nu înțelegi nimic și râzi ca o prostuță... Află și tu că suntem salvate... Și asta, pentrucă un băiat prost crescut a făcut un gest de prinț — *găsește că e exagerat* — Ei asta-i acum, prinț! — *gândindu-se mai bine* —

Adică de ce nu? Care dintre aşa zişii prinţi pe care îi cunosc eu ar fi făcut un asemenea gest? Ca şi în război, când a înfruntat moartea, ca să-şi scape prietenul... — *surâzând* — Ah, dar e foarte prost crescut şi va trebui poate să-l creştem noi mai frumos pe acest domn Mitică Popescu — *eventual Fetiţa: « Mitică e şi el copil?* — E mai rău decât un copil... — *priveşte fata lung, apoi brusc înfiorată* — Cât n'aş da ca tu să nu fii nevoită cândva să vezi cum oamenii caută să te înşele surâzând. Ce ochi răi au când le ceri ceva... — *surâzând iar înduioşată* — Să nu uiţi niciodată că dintre toţi: gravi, eleganţi, lustruiţi, amabili, savanţi... el singur a fost bun... Nici eu n'am să uit niciodată. Hai la culcare — *vrea să plece cu fetiţa spre camera ei, apare servitoarea din birou*

SERVITOAREA

Doamnă a venit d-l Mitică Popescu.

PATROANA

Foarte bine... Ştii ce ai de făcut.

SERVITOAREA

Da doamnă — *iese.*

PATROANA *iese cu fetiţa spre stânga.*

SCENA III

MITICĂ, SERVITOAREA

MITICĂ *intră, din birou precedat de servitoare din ce în ce mai impresionat, văzând locul unde e adus să lucreze. Se cunoaşte după mutra lui aiurită că nedumerirea a început de când a fost pornit spre etaj. Ajuns la măsuţă, consideră « hârtiile » pe care să le scrie.*

SERVITOAREA

Ne-a spus conița să vă așezăm aci o măsuță de scris și să fim la dispoziția d-voastră dacă aveți nevoie de ceva... — *mofturi sfioase.*

MITICĂ *zevzec iritat, nu-i vine să creadă*

Să lucrez aci? In salonul acesta?

SERVITOAREA *declinându-și răspunderea pentru asemenea lucru*

Așa mi-a spus...

MITICĂ *privind buduarul mereu, buimac*

Aici? In...

SERVITOAREA

Vă miră, nu-i așa? — *ridică iar din umeri ca și când ar spune : Așa-i conița.*

MITICĂ *tresărind, cu o bruscă demnitate*

Să mă mire?.... — *potrivindu-și cravata* — De ce să mă mire? Eu așa sunt obișnuit. Ehei, în câte odăi de astea și mai frumoase încă, am fost eu!... — *dar uită iar de demnitate și privește mirat.*

SERVITOAREA

Da!?

MITICĂ

Păi sigur. Pentru mine asta nu înseamnă nimic — *servitoarea vrea să plece* — Dar ia stai puțin...

SERVITOAREA

Poftim domnule.

MITICĂ *cu o curioiztate copilărească*

Ce-i acolo?

SERVITOAREA *pripit ca o lecție*

Acolo e biroul prin care am trecut... Acolo — *arată arcada din dreapta* — salonul mare și salonul mic... Acum sunt musafiri în toate. Acolo e ușa care dă pe terasă...

MITICĂ *o ia de bărbie*

Deșteaptă fată, bun! Bravo!... Și dincolo?

SERVITOAREA

Acolo sunt două uși... Una spre dormitorul coniței și alta spre camera fetiței — *iar pleacă.*

MITICĂ *cordial*

Dar ia mai stai — *o privește 'n ochi* — Nu-ți place să stai de vorbă cu mine?

SERVITOAREA *cu ochii 'n jos*

Ba da, domnule.

MITICĂ

Bun. Va să zică ne place la amândoi. Ia ascultă gură fragă... Spune-mi, conița noastră doarme totdeauna singură în a...

SERVITOAREA *mirată*

Da, domnule... Doarme singură...

MITICĂ

Dar d-ta?...

SERVITOAREA

Eu sunt măritată domnule.

MITICĂ

Eu întrebasem numai dacă dormi aici?... Așa... bravo — *se caută în buzunare și nu găsește, scoate batista* — Acum poți s'o ștergi... — *servitoarea iese.*

MITICĂ *rămas singur începe o inspecție a buduarului. Se uită la câteva bibelouri. Se parfumează cu pulverizatorul, dându-și din greșeală și în ochi, își face cravata în oglindă și se piaptănă cu pieptănul Georgettei, se pudrează, pe urmă dă de mănușile ei uitate la oglindă, le sărută copilărește și imediat demn, le aruncă la loc. Se așează apoi la masa de scris. Pune pedant în ordine lucrurile pe măsuță. Tamponul nu era bine, îl îndreaptă, ușor cu degetul. Tot nu-i bine. Il întoarce. Nici acum nu-i place, îl pune transversal. Examinează tocul, pune penița pe unghie, o scuipă ușor, o trece prin păr și scrie. Dar îl întrerupe muzica. Se duce la ușă și o crapă ca să-i vie tot ecoul din salon.*

SCENA IV

MITICĂ, PATROANA

MITICĂ *începe să adune serios și asiduu*

7, 13, 23, 27, 35, 39, 43, 46, 49, 54 — *e întrerupt de ușa care se deschide.*

PATROANA *intră parcă dorind să-și refacă puțin pieptănătura. Surâde încântată când îl vede la masa de scris, dar se preface că nu l-a văzut. E în mișcarea ei ceva nervos, intens și afectuos.*

MITICĂ *s'a zăpăcit de tot când a intrat ea și ca să-și mai facă puțin curaj adună iar dela capăt 7, 14, 23, 27, 35, etc., cincizeci și patru.*

PATROANA *îl vede în fine, vine spre e*

A domnule Mitică Popescu! — *şi grăbit* — Vă rog să mă scuzaţi că v'am pus masa de lucru aici — *cu ochi strălucitori* — dar ştiţi, ca să nu mai aprindem lumina jos — *nici ea n'o crede* — Facem puţină economie.

MITICĂ *emoţionat, cu importanţă*

A... nu face nimic doamnă... Mersi!...

PATROANA *mai dă puţină pudră, mai trage cu coada ochiului, neastâmpărată şi şireată. Mitică scrie cufundat ca într'o problemă filosofică şi mormăie. Ea, ca o pisică*

Vă place aici domnule Mitică?

MITICĂ *neliniştit, înverşunat*

6 şi cu 7, 14... da doamnă.

PATROANA *întorcând capul spre A ironică*

6 şi cu şapte fac 13, domnule Popescu.

MITICĂ *nervos, comic mânios*

Da, doamnă ştiam... Mulţumesc!

PATROANA *sacadat*

A... ştiaţi ... Scuzaţi... V'aţi supărat?

MITICĂ, *pripit încruntat*

Dimpotrivă.

PATROANA

Adică?

MITICĂ *fâstâcit*

Vream să vă spun că adică... — *şi cum n'are ce să spue se aprobă convins* — Da.

PATROANA *categoric convinsă şi ea*

A... da... am înţeles — *tăcere ; ea se pudrează şi nu mai ştie ce să facă.*

MITICĂ *nefericit, trage şi el cu ochiul la ea şi adună mereu, mormăind fără să se înţeleagă cifrele pe care le spune. De altfel parcă l-ar strânge gulerul, parcă nu poate să stea pe scaun, îşi tot frământă stingherit picioarele.*

PATROANA *ridicând privirea o surprinde pe a lui care se lasă speriată pe hârtii şi atunci, amuzată de spaima lui,*

E adevărat că sunteţi atât de curajos, domnule Mitică?

MITICĂ *convins că a făcut mare ispravă*

Da, doamnă... Odată am bătut 7 inşi în Dealul Spirei — *termină totdeauna răspunsurile scurt.*

PATROANA *cu admiraţie vicleană*

Daa? — *ironică* — Ciudat... Nu s'ar părea.

MITICĂ *încântat de succesul răspunsului devine mai curajos, o ameninţă neobservat de ea, cu pumnul strâns (gestul ştiut : « Ţi-am făcut-o »)*

PATROANA *făcându-şi buzele cu roşu*

Trebue să aveţi o foarte rea idee domnule Mitică de cucoanele care îşi fac buzele?

MITICĂ *cu o îndrăsneală sporită de timiditate*

A nu, doamnă... Bunicu-meu din partea mamei, era zugrav — *şi brusc, scrie încântat de el.*

PATROANA *o clipă surprinsă*

Aa ... — *el jubilează neobservat de ea, mângâindu-şi pieptul, cu tâlcul « m'am răcorit ». Ea, după un timp* — Imi pare foarte rău domnule Mitică Popescu că tocmai pe dumneata... te-au reţinut pentru lucrări suplimentare. Cine ştie unde ai fi fost la ora asta?

MITICĂ *neglijent şi important*

La masă cu băieţii, la Suzana.

PATROANA

Parcă spuneai azi că ai un randevu?

MITICĂ *încurcat*

Un mic chef cu nişte actori şi gazetari.

PATROANA *prefăcându-se nedumerită*

Nu ştiu... Eu înţelesesem că ai un randevu.

MITICĂ *fâstâcit*

Păi da... da... — *precipitat* — Am şi un randevu— *explică încâlcit* — Pe urmă...

PATROANA *nedumerită şi ironică*

Aşa târziu domnule Mitică?

MITICĂ *pripit*

Da... — *subit luminat* — Ştiţi, mai bine mai târziu decât niciodată.

PATROANA *râzând de el cu simpatie.*

Sunteţi nu numai curagios, dar şi spiritual d-le Mitică.

MITICĂ *lunatec*

Și d-voastră... — *vrea să mai spue ceva, ca să dreagă pe urmă adună brusc* — 8 și cu 2 fac 10.

PATROANA *nu are nimic de obiectat, socoteala e exactă*

Da...

MITICĂ *oftează amărît de acest « da »*.

PATROANA *se mai plimbă puțin prin casă, își face unghiile, pe urmă apropiindu-se puțin de el, după ce s'a oprit, brusc și direct vrea să-l întrebe ceva, șovăie puțin, atinge din greșeală tamponul care se mișcă*

MITICĂ *pedant îl pune la loc, împingându-l ușor de tot.*

PATROANA *observa surprinsă și ca să-l sâcâie, îndreaptă tamponul ușor cu degetul, cum vrea ea.*

MITICĂ *cu un gest mai energic îl pune cum vrea el.*

PATROANA *ambițioasă și hotărâtă, îl trântește așa cum îi place ei.*

MITICĂ *acum liniștit schimbă tamponul cu scrumiera, câștigând acest mic duel.*

PATROANA *trebue să accepte situația și revine, șovăind iar puțin, la întrebarea pe care vroia să i-o puie.*

Te-a iubit vreo femeie, domnule Mitică?

MITICĂ *fâstâcit, nefericit*

Da, doamnă, foarte multe... — *adună repede* — 10 și cu 6, 16.

PATROANA *înțelege și se miră perfid*

Oh! Oh! — *pe urmă sâcâindu-l* — Dar d-ta? — *precis* Ai iubit vreuna?

MITICĂ *adună mai nefericit și înfuriat*

7 și cu 3, 10; 10 și cu 4, 1...

PATROANA *stăruind*

Nu vrei să răspunzi?

MITICĂ *nenorocit*

14 plus 5, 19 — *pe 19 l-a rostit exasperat.*

PATROANA *adorabilă încăpățânată*

Te întrebasem...

MITICĂ *extenuat se scoală ia registrul la subsioară*

Doamnă, eu nu mai pot să lucrez aici...

PATROANA *firesc*

Bine... Nu mai lucra.

MITICĂ

Plec acasă.

PATROANA *sprinten*

A, asta-i mai greu.

MITICĂ

Pentru ce?

PATROANA *vicleană*

Pentrucă... pentrucă e nevoie, să treci prin două saloane de invitați și — *cu aluzie* — n'ai haine... n'ai haine.

MITICĂ *îngrozit*

Şi ce să fac atunci?

PATROANA

Lucrează... sau stai de vorbă cu mine.

MITICĂ *amărît şi intimidat*

Şi musafirii dumitale?

PATROANA *spune îngândurată*

Musafirii mei — *se cunoaşte că are dispreţ pentru ei* — Musafirii mei petrec foarte bine între ei, domnule Popescu. Şi nici nu merită mai mult... — *după un timp* — Aşa, domnule Mitică, sau lucrezi sau — *vine lângă el* — îmi spui dacă iubeşti vreo femeie.

MITICĂ *o priveşte timid. Apoi dintr'o dată se apucă frenetic de lucru fără să se uite la ea.*

PATROANA *rămâne încremenită apoi îşi muşcă buzele şi mânioasă îl ameninţă în gând : « Iţi arăt eu ţie ». Urmează un răstimp de tăcere.*

5, 7, 9, 17, 29

MITICĂ *adună 7, 13, 25, 31, 36, 39, 43, 49, 54.*

SCENA V

ACEIAŞI, DIRECTORUL, SONIA

SONIA *intră cu o precauţie politicoasă precedând pe Director*

Georgetta, Paul vrea să-ţi dea « bună seara ».

PATROANA *dând mâna Directorului*

Mulţumesc pentru flori, d-le Valtezeanu.

DIRECTORUL *sărutându-i mâna, dă cu ochii de Mitică la masa de scris şi-l întreabă uimit*

Dumneata aci?

MITICĂ *resemnat arată că are de lucru.*

PATROANA

Dar Sonia, dă-mi voie să-ţi prezint pe d-l Mitică Popescu, faimosul cuceritor — *o întoarce spre Mitică.*

SONIA *mondenă pe jumătate, pe jumătate comică*

A! da!

MITICĂ *înfuriat*

Doamnă eu n'am cucerit pe nimeni.

PATROANA *surprinsă şi mirată, dar apoi voit calmă, cu ochii vii*

Adineauri mi-ai spus că ai cucerit 10 şi cu 6, 16 în total — *se corectează, ironic* — Bun — *reia* — Care n'a cucerit pe nimeni — *rămâne cu mâna albă şi nervoasă la jumătatea gestului.*

MITICĂ *ridicând, rugător, timid tonul*

Doamnă vă rog nu e adevărat.

PATROANA *iar surprinsă, se corectează acum perfidă*

Perfect: Domnul Mitică Popescu, care a cucerit şi n'a cucerit pe nimeni...

MITICĂ *dezolat*

Doamnă, vă rog...

PATROANA *iar mirată, cu aceeași malițiozitate de femeie plină de intenții și resurse*

Cum? Te superi?... Ei, nu mai știu nici eu care e adevărul... Ascultă, ai cucerit sau n'ai cucerit? — *îl privește poznașe.*

MITICĂ, *exasperat, nu mai știe ce să răspundă, deși ar vrea, oftează*

PATROANA

Foarte bine!... Uite să facem o experiență... Rezolvăm chestiunea imediat. Sonia dragă, vrei tu să te lași cucerită de domnul Mitică Popescu? — *o roagă* — Fii drăguță... —

SONIA *promptă*

Sunt ca și cucerită, ce trebue să fac?

MITICĂ *net obraznic*

Doamnă, eu cuceresc pe cine vreau eu!...

PATROANA *o clipă încremenită, cu totul surprinsă de răspunsul lui, ca și ceilalți de altfel, nu mai știe ce să spuie, apoi îl privește surâzând cu o indulgentă simpatie și pe urmă vine către Sonia*

E obraznic... Trebue pedepsit — *o ia de braț și complotează amândouă aparte încântate de planul lor.*

DIRECTORUL *în acest timp*

Trebue să fii foarte amărît domnule Mitică Popescu... La ora asta ți-ar fi convenit de sigur să fii într'altă parte — *Mitică îl privește nedumerit* — Să fii de pildă d-ta în locul d-lui subdirector cu domnișoara Angela.

MITICĂ *mirat*

Dar ei unde sunt?

DIRECTORUL *elegant, distins*

Azi e Sâmbătă seara, nu? Ai, auzit de grădina restaurant la «Coana Mița». Pe Șoseaua Bonaparte? Cum? se poate să nu cunoști d-ta grădina aceea cu boschete mici de trandafiri — *către femei* — Intr'un mic boschet ca acela, metodicul nostru subdirector ia masa cu visătoarea noastră dactilografă, domnișoara Angela.

SONIA *de mai de-departe puțin, de lângă Georgetta*

A..., a... trebue să fie un colț foarte poetic... — *Căutând să stârnească interesul celuilalt.* — De ce nu mergem și noi să mâncăm odată acolo? Zău Paul... Pe mine mă amuză, asta.

PATROANA *convenind, mai rezervată*

N'ar fi o idee rea... Să mergem, în grup, într'o seară— *îi face semn Soniei să pue în aplicare ce au plănuit.*

SONIA *iese spre birou amuzată, făcând semn că a înțeles.*

MITICĂ *deziluzionat cu gândul la Angela*

Și eu care o credeam fată cuminte...

DIRECTORUL *râde monden, cu seriozitate caligrafică*

Ha! Ha! Poate că erai îndrăgostit de ea? Ei domnule Mitică Popescu inima femeilor e un mister... un fermecător mister...

MITICĂ *tocmai vrea să reînceapă să scrie*

Eu s'o iubesc pe Angela? Ea îmi spunea că mă iubește pe mine...

PATROANA *puțin neliniștită*

A... domnul Mitică îndrăgostit? — *către el* — Deci acesta e misterul?...

MITICĂ *apărându-se speriat*

Eu, îndrăgostit de Angela?...

PATROANA

Atunci... atunci de ce îți pare atât de rău că petrece acum cu d-l Stupariu?

MITICĂ *are mereu în gest și voce o nervositate de timid care e sub presiunea celorlalți*

Dar nu-mi pare rău de loc... Dar așa... mă enervează că făcea pe sfânta. Toată ziua o întâlneam în calea mea... — *mințind oare cum* — ...că sunt singurul om care o înțeleg... și simt durerile inimei ei.

PATROANA *femee, frumoasă, cu surâs comic*

A... ați ajuns și la compasiuni sentimentale? — *ridicând tonul* — La destăinuiri intime?

MITICĂ *lămurește disprețuitor și timid*

Eu nu i-am spus nimic... ea îmi spunea că are nevoie de un suflet care s'o înțeleagă...

PATROANA *stăruind drăcoasă*

Dar bine unde vă întâlneați?... Unde vorbeați?... Că, ori cum, nădăjduesc că nu în orele de serviciu?... — *se întoarce ironică spre Director* — Nu-i așa d-le Valtezeanu?

DIRECTORUL *întoarce surâsul*

Se pare că au și orele de serviciu farmecul lor sentimental, foarte apreciat de d-l Mitică Popescu...

PATROANA

Şi pe urmă se pare că secretele d-voastră nu puteau fi auzite de ceilalţi... — *îl priveşte, aşteptând răspunsul* — Hei, domnule Mitică, de ce n'ai curajul? Mărturiseşte că domnişoara Angela e prietena d-tale... De ce te simţi stânjenit?... — *vag enervată* — De ce?

MITICĂ *definitiv în felul lui*

Puţin îmi pasă... Am condus-o prin Mai de vreo două ori acasă, stă tocmai dincolo de Mihai Bravul... Mi-a spus că se simte singură şi că îi e dor de un bărbat idealist.

DIRECTORUL *amuzant*

Şi l-a găsit pe domnul Stupariu? — *jucându-se cu monoclul, către patroană* — E o fată de spirit.

SCENA VI

ACEIAŞI, SONIA, ELISABETA apoi GINA care vin din birou

ELISABETA *înaintează spre Patroană: urîtă, gura mare, cochetărie ridiculă, ascultă despre ce e vorba*

M'a făcut Sonia teribil de curioasă...

MITICĂ *dă cu ochii de Elisabeta, şi recunoscând-o, încremeneşte, e brusc cuprins de o comică disperare.*

SONIA *face semn că a adus-o*

Am luat-o dela bridge. Era moartă... Bernigrădeanu pretindea că era moartă după el — *într'o parte Directorul* — Te caută Mănoiu, vrea să-ţi vorbească.

DIRECTORUL *în timp ce Patroana complimentează comic pe Elisabeta care este încântată, Soniei*

Fă tot posibilul să rămân singur cu acest Mitică Popescu...

SONIA *ridică enervată din umeri și intră în grupul celorlalte, iar Directorul iese spre salon.*

PATROANA *o măsoară ca pe un manechin*

Ah, Elisabeta ești fermecătoare, astăseară.

ELISABETA *cu grații subtile*

Numai astă seară?

PATROANA *cu o voce cald afectată, ca un copil bun care s'ar juca. E în aceste glume ale Georgettei, în varietatea lor mobilă, ca o spumă deasupra unui pahar de șampanie adevărată*

O totdeauna... firește totdeauna, Elisabeta, dar vreau să spun că rochia de astă seară te face și mai delicioasă... Tocmai avem un musafir recalcitrant... Cred că numai farmecul tău l-ar mai îmblânzi... — *prezintă* — Domnul Mitică Popescu.

MITICĂ *de cum a văzut pe Elisabeta tot mai nefericit căci își aduce aminte de întâmplare căuta să eschiveze prezentarea.*

PATROANA *prezentând*

D-na Elisabeta Vasiliu... Pe dumneaei vrei s'o cucerești domnule Mitică Popescu?

ELISABETA *care îl descoperă surprinsă și după ce l-a privit cu dispreț, răspunde acru*

Domnul Popescu?... Așa se numește? — *mică pauză*— M'a cucerit de mult...

PATROANA *încremenește, cu adevărat surprinsă!?*

Te-a cucerit?

SONIA *uimită, nemişcată.*

Cum Elisabeta?

ELISABETA *denunţând*

Domnul m'a acostat pur şi simplu pe stradă... — *urîtă şi acră* — ca să-mi spună că am guriţă fermecătoare.

PATROANA *îl priveşte indignată, surprinsă*

A! Bravo domnule Mitică Popescu.

ELISABETA *încântată de scena pe care a provocat-o*

Şi că am un picior...

SONIA *privindu-i picioarele urîte*

Charmant...

ELISABETA

Nu, delicios.

PATROANA *strepezit*

A, felicitările mele, domnule Mitică Popescu. Va să zică eşti şi dumneata dintre cei care se leagă de femei, pe stradă... felicitările mele... — *îl fulgeră indignată.*

SONIA *intrigată*

Şi ce i-ai răspuns Elisabeta? — *aşteptând* — I-ai răspuns ceva?

ELISABETA *sigură de ea, arţăgoasă, de parcă mânueşte şi acum o umbrelă*

Te cred... L-am pus la locul dumnealui de a întors toată lumea capul... — *şi lămurind într'un ton mai*

scăzut — Ştii nu mai poţi să ieşi un minut pe stradă — *iar îl priveşte furioasă* — De altminteri dumnealui pare că numai de asta se ţine.

SONIA *amuzată, curioasă*

Cum asta?

ELISABETA

A doua zi eram pe stradă cu Gina şi ne-am întâlnit cu dumnealui... I l-am arătat, i-am povestit scena şi mi-a spus că-l cunoaşte şi ea.

PATROANA *scandalizată şi amuzată în acelaşi timp de această întâmplare, drăcoasă şi dornică de complicaţii*

Aaa! Aaa!... Dar asta e o adevărată surpriză... Domnule Mitică Popescu ţi-ai făcut se vede o adevărată profesie... ia să vorbim cu Gina. Trebue să-l confruntăm cu propriile dumnealui victime... Sonia fii drăguţă şi adă-o pe Gina aci — *cu ochi neastâmpăraţi* — Te pomeneşti că e nevoie să aducem tot salonul?

SONIA *veselă şi ea*

Acum... numaidecât... E rost să ne amuzăm — *iese cu Elisabeta spre salon.*

PATROANA *femeeşte indignată*

Bravo, domnule Mitică Popescu... Uite asta n'aş fi crezut-o... Vasăzică numai poate ieşi o femeie frumoasă pe stradă din cauza dumneavoastră... — *îl măsoară aspru cu privirea* — Taci, hai? E bine cel puţin că te ruşinezi...

MITICĂ *candid*

Atunci de ce mai ies femeile la plimbare?

PATROANA *afectuos totuşi indignată*

Sigur... credeţi că ies ca să le faceţi dumneavoastră complimente nesărate... De ce crezi că i-ar plăcea unei femei frumoase... să i-o spui dumneata aşa la colţul străzii?

MITICĂ

Dar nu-i spunem nimic unei femei frumoase.

PATROANA *rămâne surprinsă cu ochii mari şi buzele întrebătoare*

Dar, atunci!?

MITICĂ *fără afectare*

La cele urîte le facem complimente.

PATROANA *nedumerită*

La cele urîte?

MITICĂ *băiat bun, pierdevară, vag sentimental*

Sigur... dacă e vremea frumoasă... dacă e soare... şi toată lumea e voioasă, de ce să nu-i faci şi bietei femei urîte o plăcere?...

PATROANA *revenindu-şi din mica surpriză*

Şi crezi că-i face într'adevăr plăcere?

MITICĂ *convine*

Fireşte... Dovada că face gălăgie ca să vadă toată strada.. că a fost şi ea acostată... şi povesteşte pe urmă la toată lumea.

PATROANA *dezarmată, amuzată*

Ah! Asta e bună... şi zi nu vă legaţi de femeile frumoase?

MITICĂ *cu ochi frumoși mirat*

Cum asta? Cum o să spui asta unei femei frumoase?... Se poate?... O urmărești numai de departe, până acasă... Să știi unde stă... Unde s'o aștepți când ți-e dor s'o mai vezi... — *intră din salon Sonia, Elisabeta și Gina.*

GINA *elegantă, frumoasă, cu lorgnion*

Veveriță fermecătoare nu ieși din cuib?... Venim noi aici... — *o sărută* — Nu te simți într'adevăr bine? Ne-ai cam speriat.

PATROANA

Mi-am revenit, Gina... Mulțumesc pentru îngrijorarea ta... — *o sărută.*

MITICĂ *iar speriat de când a intrat Gina.*

ELISABETA *precipitat, ca să confrunte pe criminal*

Domnul Mitică Popescu — *așteaptă, toată lumea așteaptă să se întâmple un soiu de catastrofă cosmică*

GINA *are o tresărire dar se stăpânește, Mitică la fel, căci se pare că ar fi « dama cu monoclu » din actul I. Continuă situația echivocă*

Domnul Mitică Popescu?

ELISABETA *stăruind îndârjită*

Gina, nu-l cunoști pe dumnealui? Pune-ți monoclul.

GINA *îl privește cu monoclul*

Nu... nu... — *e puțin stânjenită.*

ELISABETA *nu se lasă*

Ah! Vino mai aproape... aproape... — *se apropie,*

GINA *vine foarte aproape*

Nu l-am văzut niciodată până acum pe... domnul?

PATROANA

Mitică Popescu.

GINA *îi dă mâna drăguț*

Dar pare fără îndoială un domn foarte politicos, și foarte delicat... — *e o deziluzie generală.*

MITICĂ *își revine instantaneu.*

ELISABETA *mușcându-și buzele*

M'am înșelat se vede... *o privesc toți desiluzionați, ironici* — Mă întorc la bridge — *iese furioasă spre birou,*

SONIA

Nu ți-am văzut azi fetița Georgetta? S'o fi culcat?

PATROANA

Nu adormise încă... Tocmai vream s'o văd și eu — *o invită cu ea și pe Gina* — Mergi cu noi? — *Patroana și Gina ies.*

GINA

Da — *însă rămâne de celelalte, vine aproape de tot de Mitică, îi vorbește în șoaptă, cu un ton prietenos, cu recunoștință*

Domnule, sunteți un adevărat cavaler — *mulțumindu-i cu privirea* — Ați înțeles situația... Mulțumesc pentru discreția d-voastră.

MITICĂ

N'am ştiut doamnă că mergeţi la o întâlnire... că nu vă mai urmăream... Pe ofiţer...

GINA *pudică*

Oh, un prieten vechiu... Ofiţerul acela — *se încurcă* — am să vă explic eu.

MITICĂ

Mi-a părut rău pe urmă că m'am luat după d-voastră... iertaţi-mă.

GINA *i-a dat mâna.*

SONIA *venind cu Patroana dela fetiţă*

Doarme micuţa, parcă e o păpuşe.

PATROANA *enervată surprinde pe Mitică sărutând mâna Ginei. De altfel şi cei doi au o tăcere suspectă de complici. Işi plimbă privirea dela unul la altul*

Aşa dar domnule Mitică o trădezi şi d-ta pe d-ra Angela?

MITICĂ *necăjit*

Doamnă, v'am spus că n'am absolut nimic cu d-ra Angela...

PATROANA *cu ironie amuzată şi nervoasă*

N'am văzut eu cât de rău ţi-a părut când ai aflat că petrece într'un boschet cu d-l Stupariu. Cu atât mai rău dacă totuşi o înşeli — *către prietene* — Dar să vedem cine a mai venit... şi să lăsăm pe d-l Mitică nefericirilor sale sentimentale... — *ies spre salon toate femeile, Mitică face un gest amărît şi furios.*

SCENA VII

DIRECTORUL și MITICĂ

MITICĂ *scrie furibund*

7, 13, 19, 22, 36, 49, 54.

DIRECTORUL *intră după ce se asigură că ele au plecat, bucuros că e singur cu Mitică*

E cam răutăcioasă doamna noastră... Te necăjește puțin, domnule Mitică Popescu?

MITICĂ *indignat și candid*

Eu nu pricep de ce am fost adus aici? Să lucrez sau să-și bată joc de mine?

DIRECTORUL *căruia îi convine ce spune Mitică și care ar vrea să afle mai mult*

Cum? Își bate joc de d-ta?

MITICĂ *revoltat*

Se înșeală dacă crede că am să mai rabd mult.

DIRECTORUL

Dar cum de ai ajuns să lucrezi aici?

MITICĂ

Nu știu... Mi-a pus servitorul masa de scris aici... Așa parcă ar fi pus pe cineva să mănânce la bucătărie...

DIRECTORUL

Ha... ha... Asta-i bună. Dar doamna ce-a spus când a văzut că ai venit?

MITICĂ *necăjit*

Nici nu s'a uitat la mine... de parcă eram un servitor.

DIRECTORUL *surâde amuzat și satisfăcut*

Ei cum?

MITICĂ

Și pe urmă a început să mă ia la vale.

DIRECTORUL *care e încântat că patroana se poartă așa cu Mitică*

Serios?

MITICĂ *surâzând*

Dar i-am trântit și eu vreo două...

DIRECTORUL

Nu te-ai lăsat... Bun! Bravo!... și ce i-ai spus?

MITICĂ *povestește cu aerul lui obișnuit de crai spiritual, încântat de el însuși*

Mă întreba... așa, luându-mă peste picior: ce părere am despre femeile care-și roșesc buzele? I-am spus că foarte bună, pentrucă bunicu-meu din partea mamei era zugrav — *are aerul că întreabă : Nu-i așa că-i bună?*

DIRECTORUL *distins dar grozav de încântat*

I-ai spus asta? Și ce a răspuns?

MITICĂ *convins, uimit*

Ce să mai spună la una ca asta?

DIRECTORUL *prea intrigant*

Ei, dar adineaori cu d-ra Angela? N'ai văzut?

MITICĂ *orgolios*

A! păi, acum s'a sfârşit... Plec acasă dacă nu mă lasă în pace... tot nu pot să lucrez aci.

DIRECTORUL *râde, şi pe urmă bucuros că poate scăpa de Mitică, ştiind că nici nu e nevoie de el*

Nu, ascultă... dacă vrei poţi să pleci.

MITICĂ *conştiinţa personificată, foarte grav*

Şi lucrarea? Ne taie mâine creditul, se prăbuşeşte banca.

DIRECTORUL *ştie el ce ştie*

Las-o, să se prăbuşească... Dacă vrei poţi să pleci... Uite-o pe d-na Demetriade...

MITICĂ *priveşte mânios spre uşe şi pe urmă ca să nu mai dea ochi cu ea*

Mă duc pe terasă... Să mai respir puţin... — *trece pe terasă.*

SCENA VIII

PATROANA, DIRECTORUL, MITICĂ

PATROANA *intră cu un album, foarte impresionată*

Domnule Valtezeanu ia uite ce am primit acum chiar — *observă că nu e Mitică şi întrebă neliniştită* — Dar unde este domnul Mitică Popescu?

DIRECTORUL *cu un ton blazat de om distins*

Spune că s'a plictisit şi a ieşit să mai privească stelele.

PATROANA *cu ciudă*

Da? Să ne distrăm şi noi atunci acum cum putem — *se îndreaptă spre stânga* — Hai să răsfoim albumul acesta.

DIRECTORUL *s'a aşezat şi el alături, citeşte titlul*

Albumul de noutăţi al Filaturilor Porta din Lyon...

PATROANA *amuzată*

Mi l-a trimis cineva anonim. Ce zici?

DIRECTORUL

Extrem de interesant...

PATROANA *uitând să-l mai răsfoiască, foarte curioasă*

Nu pricep nimic. Cine a putut să afle de azi dela prânz? Şi cum a putut să-l găsească aşa repede?

DIRECTORUL *încântat*

Nu ghiciţi?

PATROANA

Mă gândesc mereu şi mi-e greu să ghicesc — *a descoperit dintr'odată* — Dumneata?

DIRECTORUL *râde satisfăcut*

Vă place?

PATROANA

Foarte mult... Dar unde l-ai putut găsi atât de repede?

DIRECTORUL

Când cineva iubește... știe să caute și să găsească repede.

PATROANA *mirată*

Și d-ta mă iubești?

DIRECTORUL *precis*

Și dacă ar fi așa?

PATROANA *drăguță și indiferentă*

A, dar fii serios domnule Valtezeanu.

DIRECTORUL *cu subită gravitate, se vede că e foarte interesat în desbaterea asta*

Dar serios vă vorbesc doamnă.

PATROANA *contrazisă, gândește-te c clipă, hotărît*

Atunci, nu mai fi serios.

Mitică vâră capul pe ușe, privește amărât și dispare brusc speriat că l-ar putea surprinde.

DIRECTORUL

Ah, răutăcioasă mai sunteți — *vede că e insesizabilă ca un joc de lumină, reia un aer amical* — Se cunoaște că sunteți frumoasă.

MITICĂ *apare în ușe și văzând scena dispare furios, fără să observe că a fost văzut.*

PATROANA *l-a văzut cu coada ochiului și satisfăcută de gelozia lui, joacă deschis*

Dar e incomod aici domnule Valtezeanu. Nu vrei să stăm mai bine pe divanul ăsta? — *se așează comod pe divan.*

DIRECTORUL *vine lângă ea*

Doamnă, fiecare pas care mă apropie de d-voastră...

PATROANA

Ei, da?... — *așteaptă firesc, căci e vag amuzată și indiferent ca o spectatoare la teatru.*

DIRECTORUL

Doamnă, aș vrea să mă ascultați altfel.

PATROANA *rece și politicos*

Altfel cum?

DIRECTORUL *și fracul de pe el e derutat*

Nu știu... Dar altfel... nu cu indiferența asta.

PATROANA

Dar nu-i de loc indiferență — *calmul ei contrastează cu ceea ce spune* — Dumneata vorbești frumos — *Mitică apare din nou la ușe, când îi vede alăturați, mai, mai să-i vie rău și dispare brusc. Patroana care i-a văzut amarul, continuă ca o pisică sigură de prada ei, jocul cu directorul* — ...ai un aer de cuceritor de teatru... Te rog fii bun și sună.

DIRECTORUL *sună enervat și întorcându-se sfios*

Cred că n'am făcut nimic care să merite ironia d-voastră?

PATROANA

Dar te asigur că nu-i ironie... Iţi dau cuvântul meu... Iţi spun sincer că, vorbeşti frumos...

DIRECTORUL *nici el nu o mai cunoaşte acum, căci pare altceva decât mondena prostuţă — după el — de până în acea zi*

Cum puteţi fi atât de frumoasă şi atât de rea?

PATROANA *i-a trecut o undă de seriozitate prin privire, şi cu un accent aproape de emoţie*

Rea? Domnule Valtezeanu... — *ingenuu* — Nu, zău nu sunt rea... Uite, dacă vrei îţi dau şi un sfat... *cu sinceritate* — Sunt femei pe care le cuceresc frazele frumoase şi sunt femei pe care le cuceresc gesturile frumoase — *rămâne adânc pe gânduri, surăzând în amintire, gestului lui Mitică.*

DIRECTORUL

Şi d-voastră sunteţi... dintre...? — *aşteaptă.*

PATROANA *melancolică, mirată că el n'a ghicit*

Dintre care crezi d-ta?

DIRECTORUL *vede că a pierdut partida, îşi scoate monoclul, şi-l şterge îndelung*

E ciudat... — *şi rămâne pe gânduri.*

PATROANA

Ce e ciudat? — *servitoarei care a intrat* — Dă domnului de pe terasă fotoliul acesta.

MITICĂ *apare în prag, numai cu capul, trădându-se că asculta şi suferea la uşe şi răspunde pripit şi îndârjit.*

N'am nevoie de niciun fotoliu — *dispare brusc.*

PATROANA *rămâne o clipă încremenită de îndârjirea lui apoi surâde malițioasă*

A n'aveți nevoie, bine! — *servitoarei* — Lasă-l aici.

SERVITOAREA *e o clipă încurcată, pe urmă primește din privire ordinul Patroanei să iasă și iese spre salon.*

DIRECTORUL *i se pare că e clipă favorabilă căci acești oameni sunt gata să profite de orice moment de sinceritate*

Și nu socotiți doamnă că ați putea avea în mine un asociat credincios?

PATROANA *schimbă macazul*

La bancă, da!

DIRECTORUL *jignit, politicos și rece*

Da.

PATROANA *cu o superioritate de felină mare față de un animal de salon*

Te-ai supărat? — *îi ia mâna sincer* — Dar cred că într'adevăr am un foarte bun prieten, în d-ta, la bancă.

MITICĂ *a văzut gestul prin fereastră și furios vrând parcă să fugă se poticnește pe terasă.*

DIRECTORUL *mulțumit oricum de situație*

Bietul Domn Mitică Popescu. . . Il chinuiți grozav ținându-l aici. . . Faceți rău. . . E un băiat foarte bun?

PATROANA *cu o falsă mirare dar și cu oarecare căldură*

Domnul Mitică Popescu băiat. . . foarte bun?

DIRECTORUL *calculat și cu aier de indiferență*

Are un suflet admirabil... Trebue să știți că m'a impresionat foarte mult modul în care s'a purtat anul trecut când a plecat în Ardeal.

PATROANA *o interesează acum tot ce se spune despre Mitică*

Nu înțeleg.

DIRECTORUL

Ne-a lăsat o scrisoare prin care ne înștiința să dăm în fiecare lună, cât timp e detașat, jumătate din leafa lui... unei femei.

PATROANA *vag neliniștită*

Ce femeie?

DIRECTORUL *cu același aer desinteresat*

Unei femei, se vede cu care trăește el!

PATROANA *surprinsă*

Parcă vorbeați de domnișoara Angela?

DIRECTORUL

A nu!... Aceea era o glumă.

PATROANA *nedumerită*

Cum?

DIRECTORUL

Sigur... Asta-i ceva serios... au dacă nu mă înșel... și un copilaș...

PATROANA *după un moment de nelinişte, sigură de ea*

Bine, dar nu-i însurat, nu-i aşa?

DIRECTORUL

Nu e însurat, dar se pare că e o legătură foarte serioasă. Cel puţin modul în care s'a purtat domnul Mitică Popescu.

PATROANA *liniştită*

Nu cred... cine ştie... Domnul Mitică Popescu acesta — *e o cutie cu surprize.*

DIRECTORUL

A, are un suflet admirabil.

PATROANA *simte că vine Mitică spre ei, joacă teatral.*

Ah!

DIRECTORUL *surprins*

Ce e?

PATROANA *nervoasă*

Mi s'a desfăcut bareta dela pantof. Nu vrei să mi-o închei din nou domnule Valtezeanu?

DIRECTORUL *mai mult decât încântat*

O, doamnă dar e un adevărat noroc — *se apleacă şi-i ia pantoful în palmă ţinându-l îndelung, cu o vizibilă recunoştinţă.*

MITICĂ *s'a oprit un moment în loc indignat, derutat, pe urmă vine brusc către ei.*

DIRECTORUL

A! — *exagerând pentru ca să dea aer de intimitate și să-și confirme astfel victoria, dă teatral drumul piciorului* — Domnul Mitică Popescu.

PATROANA *jucând surpriza*

Scuzați-mă domnule Mitică Popescu, mi se desfăcuse pantoful — *are o privire ironică și fermecătoare.*

MITICĂ *nefericit și mânios, căci până acum el nu mai avusese prilejul să vadă cu adevărat femeia pe care o iubește, atât de intimă cu un bărbat... De altfel își ascunde atât de stângaciu suferința de aci încolo, încât se demască mereu copilărește... E când fâstâcit, când revoltat parcă, dar e sigur că niciodată n'a iubit-o mai mult ca acum... Apropierea ei îl zăpăcește cu totul. Ea parcă și-a pus anume în cap să-l chinue până când se va da învins.*

Hm, da... Vream să vă rog să-mi dați o țigare.

DIRECTORUL *scoțând tabachera*

O țigare, poftim.

MITICĂ *întârziind s'o ia*

M' da!... O țigare... Aveam poftă nebună de-o țigare...

PATROANA *îi oferă vicleană o casetă întreagă*

Poftim!

MITICĂ *îndurerat nu ia, suspectând totul cu privirea.*

PATROANA *așezând tot drăcoasă caseta la loc*

Nu vreți să luați?

MITICĂ *ia o țigare*

N'aveam nevoie de toată cutia doamnă.

PATROANA *perfidă, cu ochii strălucitori*

Nu se știe — *se scoală* — La revedere domnilor. Mă scuzați un moment, vreau să văd ce-mi fac musafirii.

DIRECTORUL *foarte satisfăcut de cele de până acum, încrezător dar încă nesigur*

Atunci, aranjați, cu Sonia masa de mâine seară?

PATROANA

Care masă?

DIRECTORUL

Nu era vorba să luăm masa la grădină, toți trei?

PATROANA *nu se gândise niciun moment serios la asta*

A da, foarte bine — *observă că Mitică se necăjește* — Și mâine seară, și poimâine seară și Joi — «*totdeauna*».

MITICĂ *o privește furios, uimit.*

PATROANA *încheind cu o comică generozitate*

Mâncăm toată săptămâna acolo... La Coana Marița cum îi spune. Mă duc. Ah, musafirii ăștia...

DIRECTORUL *ambalat, crezând că nu trebue s'o lase să se răcească*

Dar îmi dați voie... Vă întovărășesc și eu...

PATROANA *cu ochii la Mitică*

De ce nu? Dați-mi vă rog brațul...

SCENA IX

MITICĂ, JEAN

MITICĂ *face un gest de furie exasperată după ea, apoi se răsbună pe caseta de țigări, al cărui mecanism nu-l pricepe de altfel, dând cu pumnul în ea. Pe urmă rămâne, dezamăgit și după un timp amărît începe să lucreze din nou*

7, 13, 18, 21, 33, 39, 44, 47, 51, 54.

JEAN *apare pe terasă cu un soiu de mutră disperată, nădușit de atâta alergătură privește în jur cu grije să nu fie văzut de cineva și în cele din urmă strigă gâfâit*

Mitică... Mă Mitică!...

MITICĂ *întoarse capul în toate părțile nedumerit, ca să vadă cine-l strigă și când îl descoperă pe Jean face o mutră uluită, intrigată.*

Mă! Ce e mă cu tine, ce caut aici?...

JEAN *cu același ton de om care a luptat cu greutăți*

Mitică ți-am adus un frac.

MITICĂ *jumătate amărît de necazurile lui, încremenit de această năsdrăvănie*

Ce mă?!

JEAN *eroic și puțin mânios că nu e înțeles*

Ți-am adus un frac, mă n'auzi?

MITICĂ *tot dela măsuța de scris scandalizat*

... ești nebun?

JEAN *abia mai răsuflă de emoție*

Ți-am adus un frac dela unchiu-meu.

MITICĂ

Da' ce e pe moarte?

JEAN *important și îndârjit*

Nu... dar când i-am spus că te-a invitat Patroana... a spus că ești om de viitor — *veste bună* — îți face iar credit...

MITICĂ *refuză scuturându-se ca de o calamitate*

Fracuri din alea pe care le dă cu chirie..? Fugi d'aici că nu port hainele rămase dela morți...

JEAN *amărât că nu e înțeles*

Mă Mitică... așa să mor eu... e fracul ăla nou... al actorului... cel pe care l-ai încercat tu în glumă... n'are bani să-l scoată...

MITICĂ *necăjit de atâtea pe care le are pe cap, complicațiile îl sperie*

Fugi, mă, lasă-mă în pace... Unde să mă îmbrac? ...Și, pe urmă, nu mai trebue cămașe, cravată?

JEAN

Ți-am adus tot... că ghete de lac ai purtat toată viața ta... Vino de te îmbracă pe terasă. Hai mai repede...

MITICĂ *pudic, sare în sus indignat căci se și vede gol pe terasă*

Pe terasă? — *se scutură cu ochii închiși, cu oroare, ca de o viziune* — dacă dă cineva peste mine pe terasă..?

JEAN

Nu e nimeni în grădină... Dacă vine din salon îți fac semn eu... te păzesc.

MITICĂ *șovăie greu, pe urmă se decide*

Fugi mă de-aci că nu vreau să mă îmbrac pe terasă.

JEAN *cu un fel de disperare.*

N'auzi mă că nu e nimeni?... Te păzesc eu.

MITICĂ *rămâne un timp pe gânduri, luptă, șovăie.*

Ei drăcia dracului, hai s'o fac şi pe asta... — *iese pe terasă, scena rămâne un răstimp goală.*

SCENA X

DIRECTORUL, SONIA apoi PATROANA

DIRECTORUL *stăruitor, parcă târând-o după el*

Ascultă dragă, nu pot vorbi şi eu câteva clipe singur cu tine?

SONIA *cu o vagă silă, iritată*

Ei bine, am pus o masă pentru noi trei într'un colț în hall. Ce mai vrei?

DIRECTORUL *acum încântat*

Daa?... — *își aprinde țigarea* — Ascultă, merge admirabil — *cam în șoaptă* — M'a rugat să-i încheiu pantoful.

SONIA

Nu mai spune.

DIRECTORUL

Serile acestea luăm masa împreună.

SONIA *ironică*

Serios?

DIRECTORUL

Când îți spun... — *trage puternic din țigare* — Sonia sunt fericit.

SONIA

Ceea ce îmi place este nu numai că lucrurile isbutesc, dar că ești și fericit. Ascultă nu puteai să descoperi unde te pândea fericirea până azi?

DIRECTORUL *cu repros*

Sonia...

SONIA *privindul pe sub gene*

Dragul meu, pot fi o soră devotată, dar nu pot să nu observ ce rol joacă în fericirea candidaților la însurătoare și mica diferență de 2—3 milioane venit — *acrișor* — Am fost și eu logodită de vreo două, trei ori... Toți sunteți la fel.

DIRECTORUL

Ascultă, tu nu înțelegi.

SONIA

Inteleg.

DIRECTORUL

Ba nu, nu înțelegi.

SONIA

Inţeleg dragă, înţeleg foarte bine — *explică* — ...vrei să o iei pe Georgetta de nevastă cu zestrea pe care i-a dat-o acest domn Mitică Popescu.

DIRECTORUL *cu repros*

Sonia !

SONIA

Singurul lucru bun în afacerea asta este că voiu căpăta o cumnată amuzantă ca Georgetta.

DIRECTORUL *cu înţeles*

Şi un mic colier.

SONIA

Prefer postul de secretară la Filatura aceia, dacă o vrea să mi-l dea — *arată spre birou* — Uite-o...

PATROANA

Sonia dragă, de ce ai pus pentru noi măsuţa aceia îngustă în colţul din hall? Aşi fi preferat o masă de şease persoane aci — *arată alături* — în birou.

SONIA

Foarte bine, schimbăm.

PATROANA

Dar cum facem cu cei care joacă bridge — *ridicând din umeri* — M-mme Frasinopol şi-a adus cărţile în poşetă.

SONIA *triumfătoare*

S'a terminat cu jocul de cărţi — *arată din sân un as, pe care-l arată şi îl pune imediat la loc.*

PATROANA *mirat*

Cum?

SONIA *sigură de ea*

Le-am șterpelit o carte, fără să vadă când am trecut pe lângă masa lor... Când vor da iar cărțile... — *e foarte admirată pentru isprava ei.*

ELISABETA *intră îndârjită ca o locomotivă, sigură de-a-dreptul ei Sonia și fără o vorbă îi scoate asul din sân, o amenință cu el și iese fioroasă.*

SONIA *Rămâne ca un hoț păcălit*

Au ghicit... — *cei doi râd de ea.*

DIRECTORUL *prost inspirat*

Dacă am pune masa aci, în acest simpatic budoir?

PATROANA *nu acceptă*

Aci?

MITICĂ *vine din balcon în frac, cu un aer afectat de licean care când îmbracă întâia dată fracul se crede distrus ca un diplomat. Dar nu e mai puțin adevărat că toți cei de față îl privesc uimiți, nepricepând de unde poate să apară așa transformat.*

PATROANA *surprinsă, rămâne cu ochii mari, surâde amuzată*

Ce-i asta?

DIRECTORUL

Ia uitați-vă...

SONIA *mirată și ea*

!? Unde te-ai îmbrăcat... Ce-i asta?

MITICĂ *grav și candid*

Pe terasă... —*își aranjează încă, distins, manșetele*

SONIA *încremenită*

Pe terasă?

MITICĂ *tot atât de angelic*

Pe terasă. Când am văzut cum merg lucrurile pe aici, am trimis acasă... de mi-a adus fracul.

DIRECTORUL *uimit*

Dar pe cine l-ai trimis domnule?

PATROANA *îl măsoară cu privirea mulțumită căci amicului nostru nu-i stă rău.*

MITICĂ *cu o simplicitate afectată*

Pe Jean Goldenberg.

DIRECTORUL

De unde și până unde Jean Goldenberg?...

MITICĂ *o clipă încurcat, dar pe urmă găsind soluția*

L-am... l-am auzit cântând pe stradă și l-am strigat de pe terasă — *face oarecare mofturi.*

PATROANA *jumătate glumind, cam către Director*

Nu-i stă rău... de loc...

DIRECTORUL *perfid*— Da, e foarte elegant — *se face că-i potrivește cravata și-i scoate plastronul afară, de i se vede cămașa*

O... pardon... n'ai cămașe întreagă...? —*femeile surâd amuzate surprinse de această eleganță improvizată*

MITICĂ *se 'nfurie pe director că i-a făcut de rușine eleganța, strepezit*

Așa suntem noi... lucrăm numai la fațadă...

PATROANA

O domnule Mitică Popescu... Știi că poți fi și acrișor...

MITICĂ *acru și furios*

Da...

PATROANA

Hai să mergem Sonia că domnul Mitică Popescu a început să devie periculos — *ies amândouă.*

SCENA XI

MITICĂ, DIRECTORUL

DIRECTORUL *se simte acum stăpân și devine cu adevărat director, căci familiaritățile lui Mitică nu-i plac*

Nu ți se pare domnule Mitică Popescu că ai început să incomodezi puțin pe doamna Demetriade?

MITICĂ *fierbând, destul, de mânie*

Vă înșelați... Doamna Demetriade mă incomodează pe mine...

DIRECTORUL *sever*

Sunteți sigur?

MITICĂ *aprinde o nouă țigare și vorbește cu o indiferență afectată*

Da, fără îndoială că da... Altminteri, dacă aș incomoda-o nu mi-ar fi spus să vin la orice oră la ceai, la dumneaei — *trage din țigare*

DIRECTORUL *surprins*

V'a făcut doamna Demetriade invitația asta?

MITICĂ *fals afectat și cu o voită simplicitate*

Să întrebăm spiritele, să vedem de ce părere sunt.

DIRECTORUL *îndurerat, nedumerit*

V'a făcut doamna Demetriade invitația asta?

MITICĂ *cu o comodă familiaritate*

De altfel m'a sfătuit să viu mai târziu când începe lumea să plece — *suflă distrat în rotogoalele de fum.*

DIRECTORUL *îl privește scurt, furios și căutând să se stăpânească*

Fără îndoială fiindcă o jenează prezența d-tale...

MITICĂ *fără ciudă*

După alți autori asta înseamnă că preferă să fim singuri.

DIRECTORUL *încremenește nedumerit, apoi se frânge dezolat*

E uimitor! — *abătut* — femeile acestea sunt de neînțeles... — *se frământă fără eleganță acum.*

MITICĂ

Nu-i chiar atât de neînțeles... La Flora e mai comod.

DIRECTORUL *uimit, cu privirea mărită*

Cum la Flora? — *exasperat* — Ce vrei să spui cu Flora?

MITICĂ

Eu nu vreau să spun nimic. Dumneata ești cel curios... Chiar foarte curios.

DIRECTORUL

Te rog să-mi spui numai decât, ce ai vrut să înțelegi cu... Flora...?

MITICĂ

Iar eu aș vrea să știu de ce vă interesează asta pe d-voastră...?

DIRECTORUL *furios și arogant*

Te rog nu ocoli... Ce-ai vrut să însinuezi?

MITICĂ

A, bun... Am vrut să insinuez că am luat de vreo două ori masa cu doamna Demetriade la Flora... că am preferat să fim într'un separeu. Se temea să nu o vadă vreo cunoștință.

DIRECTORUL *uluit, lovit parcă de un ciocan în cap*

E cu neputință...

MITICĂ

Părerea d-voastră mă jignește. De altfel pot să vă spun că mare lucru nu e... — *confidențial* — Sărută prost.

DIRECTORUL *se dă un pas înapoi de surpriză și emoție, după un timp își revine, măsoară pe Mitică furios ca și când ar fi să se încaere și disprețuitor pe urmă se îndreaptă spre ușă, iese spre birou,*

MITICĂ *se uită triumfător după directorul care iese furios, apoi cu pumnul strâns jubilează copilărește: « i-am făcut-o ».*

Ahaha... — *e îndelung încântat de isprava lui* — *De odată descopere monoclul uitat de director pe măsuța de lângă canapea. L-a luat în mână, dar tocmai în clipa aceea reintră Directorul* — Căutați monoclul? — *îl șterge comic pe pantaloni și i-l dă, acesta îl primește furios, smucindu-i-l drastic.*

DIRECTORUL *cu duritate în privire, biciuitor*

Dumneata ești necuviincios — *ridică mâna să-l lovească.*

MITICĂ *rămâne o clipă înmărmurit de violența directorului. Apoi crește în el o mânie ca de oțel, și voit calm, caută o soluție. Parcă involuntar dă cu ochii de panglica roșie din cartea de pe măsuță. Sugestionat de această panglică, tacticos, apăsat, și-o pune ca un galon pe umărul stâng, apoi așteaptă dârz.*

DIRECTORUL *l-a urmărit, enervat, furios dar și foarte nedumerit*

Ce 'nseamnă asta?

MITICĂ *arată cu înțeles, foarte familiar și obrasnic galonul de pe umărul stâng*

Galon... de bun ochitor, de la Moși... la baracă... *cu un gest ager arată pieptul Directorului* — bag toate gloanțele în țintă.

DIRECTORUL *cu ochii măriți, schițează iar gestul de a lovi*

Ascultă, să nu mă scoți din sărite!...

MITICĂ *îl privește o secundă și pe urmă calm și serios*

Nu... — *la Moși, ci* — în armată, galonul roșu înseamnă: bun ochitor... Un fel de semn pentru cel care nemerește toate gloanțele... *familiar și provocator.* V'ași fi spus așa dar nu cred că ați făcut armata... ca să înțelegeți...

DIRECTORUL *de abia se mai stăpânește, se apropie furios gata să-l plesnească, sunt acum obraz lângă obraz.*

MITICĂ *cu sânge rece, îl privește 'n ochi*

Am și dela Moși: o decorație pentru tras — *apasă* — palme... dela manechinul de talpă. Are un ceas care marchează puterea... Știi? tragi palme — *cu stânga trage, icnit o palmă pe lângă obrazul Directorului, și automat ridică dreapta cu indexul în sus, imitând mecanismul manechinului, obrasnic* — și ies kilograme — *numai că nu l-a pălmuit pe director.* Tragi palme și ies chilograme — *de vreo două, trei ori.*

DIRECTORUL *se stăpânește, intimidat, ezită o clipă și pe urmă are aerul că iar vrea să lovească, dar se răsgândește și iese furios.*

MITICĂ — *îl urmărește exultând, cu toată fața înflorită ca un strigăt. Apoi complimentându-se singur* — Bun ochitor...

SCENA XII

PATROANA, MITICĂ

PATROANA *vine preocupată cu flori în brațe, caută un vas și constată surprinsă*

Dar unde e domnul Valtezeanu?

MITICĂ *în felul lui*

N'am știut că vă interesează, altminteri îl întrebam unde se duce.

PATROANA *cu același fond de afecțiune, dându-i însă o lecție*

Domnul Valtezeanu e un prieten care mă interesează. E amabil, cultivat, causeur plăcut și — *subliniază cu intenție* — în orice caz un musafir politicos.

MITICĂ *fierbând, vexat*

A, da... nu ca alții... mersi, asemenea...

PATROANA

In orice caz, nu înțeleg domnule Mitică Popescu, să vă dau socoteală pentru preferințele mele.

MITICĂ *înțepat dar și îndrăgostit*

Nici nu v'am cerut-o.

PATROANA

Cu atât mai bine.

MITICĂ *îndurerat totuși*

Intocmai. Știți proverbul: de gustibus non disputandum.

PATROANA *precis*

Latineasca d-tale te onorează domnule Mitică Popescu și sunt perfect de acord cu ea.

MITICĂ *mânios, foarte nervos de altfel*

Sunteți, cum s'ar zice, de acord cu toată lumea. Am văzut... Eram adineauri în balcon. Ar trebui să vă trimeată Statul la Liga Națiunilor.

PATROANA *tresare, apoi enervată și ea*

Da... uite un lucru la care nu m'am gândit.

MITICĂ

Va trebui să cereți însă un permis ca să luați și divanul acesta — *o privește în ochi* — E foarte necesar acordurilor d-voastră.

PATROANA *cu ciudă, îndârjită*

Evident că da... și divanul și toate pernele... — *privindu-l cald și direct* — Numai pe dumneata nu.

MITICĂ *o privește mânios și îndurerat*

Dar pe domnul Valtezeanu, de sigur că da?

PATROANA

Acord, fără dumnealui? — *convinsă* — nu se poate... Merge și dumnealui...

MITICĂ *cu un fel de desnădejde*

Da... și o să vă duceți... val-valtezeanu... călătorie bună.

PATROANA *provocată de spiritul lui*

Mulțumesc. Dumitale o să-ți scrim o « cărămidă poștală », cum probabil îți place să zici d-ta...

MITICĂ

Mersi pentru atenție! O să-mi facă mare plăcere.

PATROANA *drăcoasă, și afectând indiferența*

Din Veneția mai ales o să-ți trimetem câteva vederi foarte interesante.

MITICĂ *adus parcă la realitate, rămâne dezolat și încremenit, ca și când i-ar fi înfipt un cuțit în inimă*

Din Veneția?

PATROANA *suav afurisită*

Sigur că da... drumul la Liga Națiunilor trece prin Veneția... Da, uite Baedekerul — *ia cartea în care este o panglică și explică* — Știi, îmi place așa de mult lumea dela noi, că numai călătorii visez. Dorm cu Baedekerul la căpătâi. Uite-l... Asta-i ruta Simplonului Triest-Veneția-Geneva — « *N'am ce să-ți fac* ».

MITICĂ *îndurerat, sfâșiat, dar fără niciun joc vine spre ea*

Ai să te duci la Veneția cu domnul Valtezeanu? — *așteaptă înlăcrimat, așa ca o rufă stoarsă*

PATROANA *făcând lirism ca să-l exaspereze*

O să petrecem vreo două nopți!... una la ducere... alta la întoarcere. Știi, câteva plimbări cu gondola. Puntea Suspinelor... Luna...

MITICĂ *mânios acum*

Da, numai mierea o să lipsească.

PATROANA

Nu te supăra... dar asta e cam prea Mitică... Fii te rog mai Popescu...

MITICĂ *supărat*

Vă rog doamnă, fără « mai ». Vă rog...

PATROANA

...Nu pricep... de ce te-ai supărat?

MITICĂ

Vă rog foarte mult, fără « mai Popescu... ».

PATROANA

Şi în definitiv, de ce nu vrei d-ta să fii « mai Popescu »?

MITICĂ

Asta mă priveşte... Nu-mi place să mi se spună « Mai »... — *şi după un timp* — Numai lui tata, Dumnezeu să-l ierte, putea să-i trăsnească prin cap să mă boteze Mai, fiindcă m'am născut la 1 Mai...

PATROANA *se dă un pas înapoi, nu-i vine să creadă*

Ce-i asta?... — *uimită* — Cum, nu te chiamă Mitică?... Nu te chiamă Mitică? — *nu-şi revine.*

MITICĂ

Şi numai biata mama, Dumnezeu s'o ierte şi pe ea, a putut să fie fericită, gargarisind toată ziua: Măiuţul mamii... Măişorul mamii.

PATROANA *acum zâmbind*

Nu era crede-mă, chiar atât de urât...

MITICĂ *furios*

Dar nu i-a trăsnit prin cap că o să fiu de râsul şcolii? Râdeau de mine toţi, ca nişte măgari... Unii profesori nu mă mai scoteau din « Prea Popescu », « Chiar Popescu ».

PATROANA

Şi de unde până unde Mitică?

MITICĂ

E numele lui tata, că-aşa îl chema... Dacă nu m'a botezat el ca lumea, m'am botezat eu singur...

PATROANA *glumind*

Dar ştii că eşti un măsluitor?... Ai semnătura falsă... Doamne fereşte, ai semnat aşa la bancă?

MITICĂ

N'aveţi nicio grijă... Nu semnez niciodată decât M. Popescu... — *semnează în aer, punând punctul după M. cu arătătorul* —

PATROANA *tot nu se lasă*

Ei bine, deşi nu eşti un veritabil Mitică tot plecăm şi nu te luăm la Veneţia.

MITICĂ *înfuriat, cu drepturi vechi parcă*

Nu vreau să te duci cu domnul Valtezeanu la Veneţia.

PATROANA *scurt, nervos, parcă indignată de aceste drepturi pe care şi le creiază el*

Da?... Şi de ce nu vrei? Şi dacă nu vrei dumneata ce-mi pasă mie...?

MITICĂ

Pentrucă acest domn Valtezeanu e un mizerabil.

PATROANA *spumoasă ca un pahar de şampanie*

Uite un lucru pe care nu l-am ştiut. Il socoteam un desăvârşit om de lume...

MITICĂ *fierbând*

Ooh...

PATROANA *enervată*

Un musafir încântător.

MITICĂ *suferind*

Da, are buzunarele pline de migdale amare.

PATROANA *enumărându-i calitățile*

Elegant.

MITICĂ *întărâtat în suferință*

Scoate panglici pe nas și cântă la minavetă.

PATROANA *cu aceiași tensiune*

...care de altminteri mi-a vorbit totdeauna numai bine despre dumneata.

MITICĂ *înfuriat, categoric, fără să țipe totuși*

Nu-i dau voie să vorbească bine despre mine — *a rămas ca o statue.*

PATROANA *tocmai își potrivea o buclă și încremenește așa*

Nu-i dai voie să vorbească bine despre dumneata?

MITICĂ *mândru și scurt*

Eu cum nu vorbesc bine despre el?

PATROANA *râde acum amuzată de explicație, fără să-și dea parcă seama totuși de sensul profund al protestărei lui.*

MITICĂ *închee convins*

De sigur că da.

PATROANA *cu ochii ca un joc de lumină*

Ai perfectă dreptate... dar un lucru: Știi că ai putea să vorbești și dumneata mai frumos despre el.

MITICĂ *sincer*

Nu pot.

PATROANA

Şi de ce nu poţi?

MITICĂ

Dumneata spui aşa fiindcă nu-l cunoşti. Dacă l-ai cunoaşte...

PATROANA *curioasă*

Dacă l-aşi cunoaşte?

MITICĂ

Atunci ai avea altă părere despre dumnealui.

PATROANA

Iată ceva care mi se pare ciudat. Te rog să mă pui şi pe mine la curent cu lucruri atât de grave.

MITICĂ *ezitând puţin şi pe urmă decis, scade tonul ca să sublinieze importanţa celor spuse*

Dumneata ştii ce propunere mi-a făcut acest domn Valtizeanu în legături cu banca? — *aşteaptă hotărît.*

PATROANA *neîncrezătoare*

In legătură cu banca?

MITICĂ

Da...

PATROANA

Te rog spune-mi ca să ştiu şi eu — *şi aşteaptă curioasă, puţin cam neliniştită.*

MITICĂ *după o mică ezitare*

Ei bine, domnul acesta a avut neruşinarea să-mi propue să nu mai lucrez astă seară, mai departe tabloul pentru Banca Românească... — *arată masa afectat* — să las să se prăbuşească banca.

PATROANA *s'a liniştit surâde*

Ei, nu-i chiar atât de grav... tot plec cu el la Veneţia...

MITICĂ *cam zăpăcit puţin că destăinuirea lui n'a impresionat-o*

Da? — *categoric* — Atunci am să-l omor sau am să-i rup picioarele — *a terminat cu el.*

PATROANA *vicleană, exasperantă şi calmă*

Oh, domnule Mitică, devii fioros. Vrei să-mi îngreuezi călătoria făcându-mă să-l iau cu mine pe targă — *îl priveşte, cu un soiu de îndârjire întinsă.*

SCENA XIII

PATROANA, DIRECTORUL, SONIA

DIRECTORUL *intră cu Sonia continuând o discuţie agitată*

Trebue să-i vorbesc numaidecât.

SONIA *cu socoteală*

Pentru Dumnezeu linişteşte-te ...Lasă-mă să aranjez eu lucrurile...

PATROANA *care îşi potrivea pieptănătura la oglindă, când au intrat ei îi iese înainte*

Sonia ce fac musafirii noştri?

SONIA *destul de rezervată*

Petrec. Servitorii au început să aşeze mesele pentru supeu...

PATROANA

Foarte bine... — *dar observă figurile reci ale celor doi.*

SONIA

Am dat ordin... crezând că te suplinesc...

PATROANA

Vai... de sigur... de sigur Sonia...

SONIA

Am dat ordin să se aşeze mescioare în salonul mare... In birou am pus aşa cum ai spus o masă de şease persoane.

PATROANA

Dar ce eşti atât de tăcut, domnule Valtezeanu — *şi ca să-l consoleze parcă* — Apropos Sonia... ce a-ţi hotărît pentru mâine seară? Luăm masa la grădină... cum am plănuit?

SONIA *vag bucuroasă*

A, fireşte!...

MITICĂ *asculta nervos şi ţâşneşte indignat*

... Imi daţi voe să fumez o ţigare în balcon?

PATROANA *viespe*

Da, de sigur, tocmai vream să te întreb şi eu asta. Poţi să iei chiar cutia întreagă — *îl ajunge cu caseta cu ţigări în pragul terasei.*

MITICĂ *furios dar vrând să pară nepăsător*

Mulțumesc, posed... — *iese* —

PATROANA *după ce a înregistrat refuzul surprinsă, privește lung după el satisfăcută, apoi brusc serioasă, gânditoare vine lângă Director*

Ce-ați spune, domnule Valtezeanu, dacă am da o procură la bancă domnului Mitică Popescu?

DIRECTORUL *surprins*

O semnătură la bancă acestui domn? Vreți să dați banca pe mâna unui asemenea om? — *are un gest de indignare.*

PATROANA *candidă*

Ziceam că, da...

DIRECTORUL

Doamnă, dacă ați ști ce știu eu, nu v'ați mai gândi să-i dați această procură...

PATROANA *speriată comic*

Vai... Ce să știu?

DIRECTORUL

Dacă ați ști ce mi-a spus adineauri, l-ați goni imediat din casa dumneavoastră...

PATROANA

Te rog spune-mi pe loc...

DIRECTORUL

Nu știu cum să mă explic...

DIRECTORUL

Destăinuiri, e un mod de a vorbi... afirmațiile publice, deși nu eram decât noi doi... ale domnului Mitică Popescu.

PATROANA *stăruind*

Bine, dar ce v'a spus domnul Popescu?

DIRECTORUL *tace, stânjenit, încurcat*

Doamnă, mi-e penibil să vă spun anume ce mi-a povestit domnul Mitică Popescu despre d-voastră. De altfel dacă asemenea fapte ar fi adevărate, cu nespusă părere de rău ar trebui să vă declar că rareori în vieața mea am fost mai dezamăgit... Dar nici nu-mi vine să cred... V'am stimat foarte mult, doamnă...

PATROANA *nervoasă, iritată*

Vă rog să-mi spuneți fără întârziere ce v'a povestit acest domn pe socoteala mea...

DIRECTORUL

Ei bine, mi-a spus că l-ați sărutat... că în sfârșit ...pretinde că ați fost numai cu el la un restaurant de noapte... la Flora în cameră separată...

PATROANA *ridicând indignată tonul*

V'a spus asta domnul Mitică Popescu.

DIRECTORUL

Acum un sfert de ceas, aici.

PATROANA *furioasă ca un samovar care fierbe*

A, a, a... — *cheamă vehement, cu tonul ridicat accentuând pe «Mitică»* — Domnule Mitică Popescu... — *și mai vehement* — Domnule Mitică Popescu...

SCENA XIV

Aceiași, MITICĂ POPESCU, BERNIGRĂDEANU, GINA, ELISABETA

MITICĂ *intră speriat de această chemare poruncitoare Bernigrădeanu, Elisabeta, Gina, intră și ei nedumeriți să vadă ce s'a întâmplat. Poate și alți invitați.*

PATROANA *elocventă, rapidă, cu tonul ridicat și gălăgioasă*

Domnule Mitică Popescu, ai spus dumneata că am luat eu masa, cu d-ta, în cameră separată la Flora?... Că te-am sărutat eu pe d-ta?

MITICĂ *începe să respire prost, dar tot poate plasa repede nervos, Directorului*

Credeam domnule că ai să porți asta cel puțin nouă luni.

PATROANA *cu tonul mereu ridicat, clocotind parcă*

Te rog răspunde la întrebare? — *și mai indignată* — Ai spus într'adevăr că am luat eu masa cu d-ta la Flora, că te-am sărutat eu?

ELISABETA *se întoarce spre Bernigrădeanu indignată*

Poftim...

MITICĂ *intimidat de isbucnirea ei acum*

Doamnă...

PATROANA *amețitor*

Taci, și răspunde la întrebare... Cum de ai putut să spui una ca asta?... E nemai pomenit... Nu poate să stea cineva de vorbă cu dumneata nici cinci minute.

MITICĂ *caută sprijin cu privirea, a cam băgat-o pe mânecă*

Să vedeți...

PATROANA, *sus de tot, zănatecă fără să mai asculte nimic, ca să nu i se vadă privirea.*

M'ai compromis... Mâine toată lumea are să știe asta. Are să se publice în Universul... Are să fie un scandal nemaipomenit... — *la foarte înaltă tensiune* — M'ai compromis...

MITICĂ *nu mai știe ce să facă, privește speriat în jurul lui, vede că toată lumea îl privește și îl desaprobă.*

PATROANA *care nu ascultă nimic și nu privește pe nimeni ca să nu i se ghicească gândurile, continuă cu tonul ridicat zănatecă*

M'ai compromis... Nu mai e decât o singură soluție — *se oprește lung cu brațul întins și rostește acum sincer, de-a-dreptul* — Trebuie să mă iei de nevastă. *Cei de față, surprinși, nu mai știu ce să creadă, se privesc întrebători.*

BERNIGRĂDEANU *aiurit*

Adică...?

MITICĂ *parcă ar fi lovit în cap, nu e în stare să scoată o vorbă, privește ca leșinat în jurul lui, parcă să vadă din privirile celorlalți dacă nu visează, în sfârșit bâlbâie*

Vream... credeam...

PATROANA *sigură de biruința ei, adaogă, așa ca o concluzie efervescentă*

Ce? Crezi, dumneata că așa merge cu mine?

MITICĂ *după ce rămas suspendat în gol câtva timp își regăsește respirația doar ca să spuie aiurit*

Nu pot.

ELISABETA *i se pare că nu a auzit bine*

Ce-a spus?

BERNIGRĂDEANU *clipind nedumerit din ochi către Gina care privește stupefiată*

Asta-i și mai bună.

PATROANA *nevenindu-i să creadă*

Cum nu poți?

MITICĂ *ca orbit de o lumină bruscă, agățându-se ca un disperat de « nu pot »*

Nu pot — *caută, bâlbâie nu numai fraza, ci toată situația* — Pentrucă *repetă, căzut din lună* ... pentrucă — *nu găsește* — nu pot...

PATROANA *indignată, caldă, pasionată, trăznită.*

Dar nu vezi că mă iubești? Ești nebun după mine...

MITICĂ *cu o uimire prefăcută, fără să se poată regăsi, căutând mereu intimidat o scăpare*

Eu te iubesc pe d-ta? Mai întâi... Mai întâi nici nu-mi placi... — *fericit că totuși a găsit ceva* — Și pe urmă eu sunt însurat...

PATROANA *lovită în inimă se dă un pas înapoi, nu se poate regăsi ea acum*

Cum ești însurat? Cum asta? Cum poți să fii însurat?

MITICĂ *îndârjit în el însuși, apăsând ca să-și facă puțin curaj*

Ca oamenii. — *didactic* — Oamenii se însoară la Ofițerul stării civile...

PATROANA *înfuriată, femeiește, i-a tras, reflex, o strașnică palmă.*

Nerușinatule...

MITICĂ *instantaneu demn și înfuriat și el*

Doamnă nu admit să fiu bătut... Eu sunt aici funcționar... nu sunt sclavul d-tale.

PATROANA *mai femeie, mai înfuriată și ea strigă acoperindu-i vocea*

Ba da, ba da... ești sclavul meu... sclavul meu...

MITICĂ *a luat-o rasna*

Vă înșelați... — *și în timp ce toți scrutează, dar nu mai pricep nimic din ceea ce văd, el se caută prin buzunare scoate demisia* — Poftim demisia mea... Bună seara... — *iese*

DIRECTORUL *ia demisia de pe jos mirat*

Avea demisia la el?...

BERNIGRĂDEANU *către Gina care zâmbește nedumerită*

Dacă-mi propunea mie s'o iau de nevastă.. eu divorțam pentru ea.

GINA *mai încet*

Am să vă spun un secret. Georgetta are ceva mai mult gust — *de cât să ia un bărbat ca dumneata*

BERNIGRĂDEANU *mormăie furios.*

SCENA XIII

PATROANA, DIRECTORUL, SONIA

SONIA *toată atmosfera a scăzut, întreabă nedumerită*

Dar... Georgetta ce a fost asta? Ce copilărie?

PATROANA *uimită încă, nepricepând nimic, deprimată*

Așa dar, e însurat... — *rămâne tristă.*

DIRECTORUL

Doamnă... dar știți prea bine...

SONIA

Georgetta... Crede-mă, te cunosc de multă vreme... Ești atât de copilăroasă uneori... De multe ori gesturile tale, felul tău de a fi te fac să nu mai știi ce să crezi...

ELISABETA

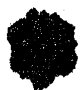
Cum ai putut să te gândești la una ca asta?... Să-l iei de bărbat pe domnul Mitică Popescu?

DIRECTORUL *ironic*

Mai curând făcea să-i oferiți un paltonaș pentru copil, decât mâna d-voastră.

PATROANA *isbucnind într'un, râs nervos copilăresc*

Aha, aha, ha!... Cum? Ați luat-o în serios? Vai, dar delicioși mai sunteți... N'ați văzut că toată seara am glumit? D-l Valtezeanu îl lăuda adineaori pe acel domn ca pe un om de inimă. M'a amuzat să-l pun la încercare cu farsa asta... Vream să văd cât ține un om de inimă la nevasta lui. Cum, ați crezut...? Aha, ha, ha!... — *ia brațul lui Valtezeanu* — Hai la masă!... — *toți se îndreaptă gălăgios spre masă. Se aud diverse exclamații* — Așa da... Ca glumă nu e rău și altele.

ACTUL III

O odăiță, acasă la sora lui Mitică. In fund, o ușă care dă într'un mic vestibul. Două ferestre aproape lipite dau peste o boltă de viță ruginită. Ghivece cu mușcată în fereastră, gutui puse să se coacă, perdele albe și figuri geometrice brodate, deschise și prinse într'o parte și alta a ferestrei. In mijloc o masă cu un picior pe care e așternută o față de masă lucrată de mână : verde, roșu și coloarea nisipului. In dreapta un pat cu tablii pentru o singură persoană, acoperit cu o cuvertură. Deasupra patului, pe perete, un covor ieftin, cu o scenă arabă. Intre pat și ușă, un paravan care maschează lavoarul și cuierul. In stânga întâiu o sobă înaltă de tinichea, ca ale vânzătorilor de castane, cu cuptor deasupra, pe care pe nisip se coc vreo câțiva cartofi. O ușă care dă într'o cameră vecină. După ușă, un scrin pe care sunt câteva borcane cu dulceață, o cupă de cristal, câteva fotografii. De asemeni o oglindă cât o pagină de coală, cu rama mobilă fixată pe o casetă. Pe pereți portrete de familie, făcute după fotografii. O fotografie îl arată pe Mitică militar cu raniță, și arma pe umăr. Altă fotografie reprezintă un grup de absolvenți. Sub ferestre e ca un soiu de laviță pe care se pot pune hainele. In jurul mesei se află în dreapta un fotoliu scund, cu brațe groase de tot, așa că se poate sta comod pe ele. E acoperit cu o velință. In partea cealaltă e o jumătate de fotoliu din altă garnitură. Mai e un scaun obicinuit ca de restaurant pe care stă Mitică acum când se bărbierește. Tot mobilierul e vechiu, ruinat destul, dar foarte curat. Străbate aruncând pete luminoase pe dușumea, ici și colo, prin bolta de viță, un soare anemic de Noemvrie.

SCENA I

MITICĂ, NEPOTUL, apoi ANA

MITICĂ *cu niște pantaloni mai vechi pe el, în cămașe, se bărbierește în fața unei oglinjoare pătrate.*

NEPOTUL *privește atent la bărbieritul lui Mitică, de parcă ar exista la cine știe ce operație importantă*

Unchiule, mai dă-mi să-ți țin cureaua.

MITICĂ *jucându-se cu el ca un dulău cu un cățeluș amic, deci ultându-l în glumă ca dela egal*

Păi te țin pe tine curelele să-mi ții cureaua de ras?

NEPOTUL

Ohoo!...

MITICĂ *se preface neîncrezător*

Na, ține — *îi dă un capăt al curelei. Nepotul se opintește și trage* — Ei trage...

NEPOTUL *trăgând puternic*

Uite

MITICĂ *întinde brațul și nepotul cade trăgând de curea*

Păi vezi — *râzând de el* — Mă, asta-i treabă boierească. Pe vremea fanarioților era un boier special care rădea pe Vodă — *ce știi tu?*

NEPOTUL *serios mirat, căci el îl știe din cartea de cetire*

Păi vodă nu purta barbă?

MITICĂ *dă din nou cu clăbuc*

Ba purta... dar se «bărbierea» și el.

NEPOTUL *interesat*

Unchiule, nu dai perdaf?

MITICĂ *indignat*

Perdaf? Mă da' mahalagiu mai ești... Se zice «contra» pe boierește... N'ai auzit și tu la bărbierii de lux: «Domnul dați contra»?

NEPOTUL

D-ta nu dai contra?

MITICĂ

Dimpotrivă... dau... uite, și sunt gata.

ANA *femeie ca de treizeci de ani, foarte frumoasă, dar cu fața obosită de griji și necazuri, gospodină harnică, muncită de necazuri, intră cu un braț de lemne*

Mitică, parcă te-ai duce la nuntă, frate. Cine naiba vine să te vadă azi. Abia te-ai sculat de pe boală, nici nu ieși din casă și te razi în fiecare zi. — *Nepotul încearcă să vadă de s'au copt cartofii*

MITICĂ *la lighean, se spală arătând bucuros fereastra cu soare și bolta de viță ruginită*

Tu nu vezi ce soare e azi?... Luminează-te și tu. Azi ies la plimbare...

ANA *nu mai scormonește focul, privind brusc*

Ce ești nebun? A spus doctorul să nu ieși din casă încă o săptămână.

MITICĂ *uscându-se bine cu prosopul*

Parcă eu mă iau după toate prostiile doctorilor.

ANA

Parcă altfel vorbeai când m'ai trimes la Linica să vie frate-său să te vadă...

MITICĂ *pornit pe jumătate pe glumă*

Mă prefăceam și eu... Ce, tu ai luat-o în serios?

ANA *amărîtă puțin*

Te prefăceai?...Când aiurai?... Când te ridicai la miezul nopții în pat, în capul oaselor și țineai discursuri?

MITICĂ *vesel*

Discurs sincer... ai pomenit tu?... Aiureală curată ca la parlament.

ANA

Mitică, doctorul spune că a fost o pneumonie foarte serioasă... Ți-ajunge două luni în pat... Vezi să nu te întoarcă.

MITICĂ *pipăindu-și buzunarul de sus al hainei absente*

Aoleo, te pomenești că mă întoarce și atunci îmi vine inima în dreapta, cum vine la hainele întoarse, buzunarul de batistă.

ANA *pățită*

Mitică, bagă de seamă. Dacă te întoarce boala e nenorocire... Nu mai avem nimic de vânzare în casă. Cum am dus-o în aceste trei luni, nici dușmanii noștri să n'o ducă.

MITICĂ

De ce? Lasă-i dragă, s'o ducă încă și mai rău.

ANA *vede că el e hai-hui*

Mitică, tu știi că am vândut și ceasornicul pe care îl aveam dela mama și paltonul tău.

MITICĂ

Paltonul? — *fredonează necăjit.*

ANA

Ce era să facem? Altceva nu mai avem nimic... un de vânzare.

MITICĂ *pe gânduri*

Nici nu-l plătisem măcar...! O să moară Jean de necaz. Acum cu ce ies eu?

ANA

Iţi trebuia lapte, doctorii, căldură...

MITICĂ

Parcă n'aveam eu destule călduri.

ANA

Urîtă vieaţă, Dumnezeule...

MITICĂ *neconsolat oricum*

Şi nu-ţi închipuiai că o să mă ia frigurile când m'oi vedea fără palton?

ANA

Mitică, dacă ai şti cum am intrat în iarnă?

MITICĂ *s'a dus la fereastră*

Uite, azi e soare... cu ce ies eu din casă? Te pomeneşti că mi-ai vândut şi pardesiul?

ANA *face ordine, strângându-i cele de ras*

Am vândut întâi pardesiul.

MITICĂ

Ai!

ANA

Păi ce era să mai faci cu el iarna?

MITICĂ *decis*

Ies atunci în haină.

ANA *nu-i vine să creadă*

Ai să ieşi în haină, acum în Noemvrie?

MITICĂ *îşi caută hainele?*

Ce ştii tu? Asta-i şic... Ştii, să treci aşa uşurel, în talie când alţii au pe ei blană...

ANA *îngrijorată de tot*

Mitică ai să răceşti — *iese.*

MITICĂ

Ei, asta-i.

NEPOTUL *pentru care operaţia cu îmbrăcarea lui Mitică e o operaţie care trebuie urmărită de aproape, cu interes.*

Unchiule, să-ţi scot pantalonii dela călcat?

MITICĂ *dându-l deoparte*

Fugi mă... asta-i treabă grea... Vrei să-i şifonezi din nou?... — *nepotul e la pat şi ridică salteaua, de sub saltea vrea să scoată pantalonii puşi la călcat*
Lasă mă, n'auzi că nu-i pun azi pe-ăia... Tu du-te la şcoală...

NEPOTUL *mândru*

Nu, că azi n'avem şcoală... Ne-a spus eri, doamna Demetriade.

MITICĂ *tresărind, se apropie de el*

D-na Demetriade? Cine e asta?

NEPOTUL

Doamna Demetriade, — *ce nu știi?*— doamna noastră.

MITICĂ *cerându-i cont*

Și cum o chiamă pe ea, Demetriade? Cu ce drept? — *a rămas mult pe gânduri, pe urmă scoate fotografia patroanei din șifonier și se uită lung la ea.*

NEPOTUL *cu interes*

Unchiule, iar te doare capul?

MITICĂ *îl privește întrebător*

!?

NEPOTUL *explicându-i convins*

De câte ori te uiți la poza asta, zici pe urmă că te doare capul.

MITICĂ *indignat*

Eși afară lighioană... — *Nepotul iese iar el, bolnav de dragoste, sprijină fotografia de oglinda de pe masă, o privește lung. I se pare că ea îl privește de asemeni. Se duce spre stânga, verifică, se duce spre dreapta, iar verifică. Se așează din nou în fața ei și-i spune îndurerat* — Mai spune-mi odată să te iau de nevastă...

SCENA II

NEPOTUL, JEAN GOLDENBERG, MITICĂ

Se aude lătrăturile unui câine de fiecare dată când vine sau pleacă lume străină.

NEPOTUL

Unchiule a venit un domn.

MITICĂ *puțin fâstâcit nu știe unde să ascundă fotografia. O vâră subt tăvița de pe masă.*

JEAN *intrând triumfător*

Bine mă păcătosule, credeai că n'am să te descoper? A descoperit Amundsen Polul Sud...

MITICĂ *prompt*

Bun... Dar eu câți poli am descoperit cu ocazia asta? — *așteaptă.*

JEAN *desfăcându-și paltonul*

Un ban nu-ți dau... pentrucă ești un păcătos...

MITICĂ *cu o falsă indignare*

Va să zică îmi tai creditul acum în iarnă...? Bine că știu, bancher calic.

JEAN *s'a așezat pe scaun*

Ascultă, ce-i cu tine? De ce nu te-a mai văzut nimeni?

MITICĂ

Stai întâi să semnăm armistițiul... Scoate 10 poli, deși ași prefera 200 de lei... Face mai multă impresie.

JEAN *scoate mănușile și pe urmă portfeuille-ul*

Na!... Acum spune...

MITICĂ

Nu, scoate și o țigare, că n'am fumat de ieri.

JEAN *și-a pus paltonul pe lavița îngustă și joasă de sub fereastră*

Na... Acum spune de ce n'ai mai dat niciun semn de vieață?...

MITICĂ *simplu și net*

Am fost bolnav.

JEAN *simplu și net și el*

Grav?

MITICĂ

Grav.

JEAN

Ai murit?

MITICĂ

Nu.

JEAN *privindu-l afectuos*

Nici nu merită un măgar ca tine să se intereseze lumea de el... Acolo pe unde ai stat, nimeni nu știa despre tine. Am întrebat pe Florian, pe Niculescu. Asta mi-a dat o adresă, da' nu erai: Romană 287... — *cu ochii calzi de simpatie* — Credeam că ai fugit cu vreo babă la Paris... Te știam dornic de aventuri galante...

MITICĂ *fumează cu poftă*

Chiar așa am și făcut... Dragă, am tras un fox-trot cu moartea... E o babă cam uscată și îndrăcită... însă dacă știi cum s'o iei... — *nu termină* — Dar ia ascultă... Spune-mi și mie, ce mai e la bancă?... — *se simte unde ar vrea să ajungă, nefericit, dar nu are curajul să întrebe de ce-l doare pe el*

JEAN *practic*

Ți-ai găsit... Partea mea o aduc pe masă pe urmă... Mai întâi spune-mi tu.

MITICĂ *cu un chiag greu în inimă*

După ce mi-am dat demisia dela bancă...

JEAN *apropo*

Ei! şi cu demisia asta a ta ce a fost? Nimeni nu mai înțelege nimic.

MITICĂ *sincer și cu tonul omului jignit*

Dragă Jeane... sunt eu omul pe care să-l iei peste picior? Patroana în loc să-mi fie recunoscătoare că fac lucrări suplimentare, a început să mă ia la vale... Cine e în locul meu acuma?

JEAN

A numit directorul un om de-ai lui. Unul colțuros și strâmb, parcă are nasul lipit cu pap... Când vorbește parcă sughiță. Eram foarte intrigați... — *iar îl privește, cu un nou flux de simpatie...* — De ce nu ne-ai dat, cel puțin nouă, niciun semn de vieață? De ce n'ai trimis la mine acasă?

MITICĂ *topit de dor*

Nu știu, mă... Eram obosit și desgustat...

JEAN *tachinându-l sec*

Cel puțin nevoie de parale n'aveai?

MITICĂ

Am încasat niște bani a doua zi... Ni i-a trimis...

JEAN

Aşa-i, altminteri de sigur nici nu-ți dădeai demisia...

MITICĂ *cu o supărare cordială*

Când ți-oi arde una acuma... Vream să-mi caut altă slujbă. Dar a început febra... Nu mai ştiam nici

eu ce e cu mine. De vreo două săptămâni sunt ceva mai bine.

JEAN *se uită la cadre, examinează*

N'ai eşit până acum din casă? Nu-i vorbă, că a plouat tot timpul... trei luni de ploaie mă! Abia de ieri a ieşit soarele.

MITICĂ *privind fereastra cu bolta de viţă ruginită în soare*

Scumpul meu amic a ştiut că mă fac bine... Ieşim pe calea Victoriei. Acum sunt gata — *se duce după paravan şi îşi pune pantalonii buni* — Dar, ia ascultă, cum de ai aflat adresa mea acum?

JEAN

A venit... nu ştiu, ce treabă a avut la casierie... Muntenescu dela Franco-Română... Tot el ne-a spus că ai fost bolnav... — *şi-a adus aminte* — Să fi văzut pe biata Angela.

MITICĂ *şi-aduce aminte că « l-a înşelat », se strâmbă ca în faţa unui fel de mâncare, care nu i-ar place* —

A â!

JEAN *povestind cu firescul funcţionarilor plictisiţi*

Şi directorul tocmai trecea pe la noi... cum a auzit că e vorba de tine, a venit imediat.

MITICĂ *văzând că Jean nu-i dă tocmai ştirile care-l interesau*

Dar ascultă, ce schimbări mai sunt pe acolo?

JEAN *vag, indiferent*

O mulţime... Aşa, ştii, acuma a trecut biroul contabilităţii, în locul acelui al casierului şi viceversa.

MITICĂ *cu gândul aiurea, arzând mocnit*

A, bun!... — *enervat pentru că nu-i spune ce-ar vrea el să știe, prăpădit să afle, totuși vrând să pară indiferent* — dar altceva?

JEAN

Da, Buiac și-a cumpărat, cine naiba l-o fi sfătuit? o gambetă... Mă, ce am râs... Știi, ne gândeam la tine... ce te-ai fi amuzat.

MITICĂ *îndrăgostit timid și nervos*

Asta-i tot?

JEAN *vag, indiferent, încurcat*

Mai sunt destule... Știi, acum cu fabrica... au făcut un serviciu nou... Mi-au dat mie fișele lui.

MITICĂ

Vasăzică schimbări de serviciu. — *cu ocol nervos* — Dar directorul, cum se mai comportă?

JEAN *cu un ton neglijent în timp ce își încheie un șiret desfăcut la pantof*

A, că și uitasem să-ți spun. S'a logodit cu patroana.

MITICĂ *țâșnește într'un marș-marș pe care-l fredonează disperat și închis în el. Pe urmă se oprește pe gânduri și revine indiferent parcă, dar cu o urmă de drojdie în suflet*

Altceva, mai important dragă... ceva despre bancă...

JEAN *vesel*

A... te interesează?... am făcut un chef cu ăia dela Franco-Română... — *încălzit* — Mă Mitică mă, dar știi ce chef...? Marinoiu se suise pe masă și cânta din galișii mei. Bădescu și-a pierdut cravata și pălăria...

MITICĂ *are aerul că se interesează, abătut*

Da... da...

JEAN *nu observă*

Mă, s'a îmbătat nebunul ăla de Ghiță... — *şi când îl vede îngrijorat* — Dar ce e... ce ai?

MITICĂ *căutând să ascundă, cu oarecare dispreț*

Nimic — *dar se cunoaște că e pierit cu totul.*

JEAN

Ce ai mă? Uite ce palid ai devenit...

MITICĂ *fredonează într'un ton de parodie, cu un ton de dispreț îndurerat* — « S'a dus, să nu mai vorbim de ea » — *cântă, pe masă, cu degetele, ca la pian.*

JEAN *şi mai îngrijorat*

Dar ce ai mă?... — *îl examinează atent* — Ai un cap!

MITICĂ *cu un ton amărît, căutând să fie vesel parcă*

Nimic, mă, impresia... Ştii, aşa sunt eu când aud de un chef la care n'am luat parte — *şi profund sincer, din toată inima* — Ah, un chef... ce n'aş da să fac acum un chef...

JEAN

Tocmai! Noi ne gândeam la tine... « Mă, unde o fi Mitică?... Mă, ce e cu Mitică? ».

MITICĂ *se frământă, luptă să nu-i dea lăcrămile.*

Nimic...

JEAN *vede că nu e glumă, dar crede că e boala de vină*

Ascultă mă, ţie nu ţi-e bine... Bagă de seamă... Mai bine culcă-te iar în pat...

MITICĂ *făcând gimnastică*

Fugi mă că n'am nimic... Dimpotrivă, ieşim pe calea Victoriei — *s'a ridicat.*

JEAN

Ai înebunit?

MITICĂ *parcă ar bea vin, cu o uşoară disperare*

Taci din gură... Vreau să văd strada... să văd soarele... să văd femei frumoase — *oftează cu gândul în trecut* — Mă... de când n'am mai fost la Capşa...

JEAN

Dacă vrei mergem... Afară e o minune... S'a uscat, de vânt, noroiul...

MITICĂ *încântat de imagine*

Incep femeile să iasă... Mă pricepi? O să vedem azi pe calea Victoriei o femeie frumoasă, două, douăzeci... unele după altele — *se îmbracă repede cu costumul lui de crai vag demodat, dar « bine ».*

JEAN *serios îşi îmbracă iar paltonul*

De ce douăzeci? Sunt mult mai multe.

MITICĂ *a rămas visător, pe urmă cu un ton, voit neglijent*

Dar ia ascultă, când a fost logodna aia? A fost lume?

JEAN *a uitat*

Care?

MITICĂ *nervos*

A directorului cu patroana...

JEAN *firesc indiferent își pune fularul*

Nu știu, mă... că mi se pare că n'a fost nicio logodnă — *se vede că era o chestie care nici nu-l prea interesa.*

MITICĂ *nesfârșit bucuros, dar și strepezit, înfuriat*

Cum n'a fost, mă tâmpitule?... N'ai spus tu adineauri...?

JEAN *iar fără niciun pic de interes, plictisit puțin*

Fugi dragă de aici... N'a fost nicio logodnă... Era numai vorba.

MITICĂ *îl ia de guler urlă la el*

Bine mă idiotule, de ce mi-ai spus că s'au logodit?...

JEAN *« asta-i acum »*

Ei și dacă ți-am spus? Am spus și eu ce-am auzit... Și pe urmă nu e tot una...?

MITICĂ *îl privește uluit, strepezit*

Tot una! — *se îndreaptă spre ușă* — Hai să plecăm mai repede că sunt în stare să te gâtui.

JEAN

Ce iar vrei să faci inspecția automobilelor la Capșa? Fugi de aci că te întoarce boala...

MITICĂ *fierbând*

Hai la Capșa...

JEAN *văzând că a rămas în haină.*

Ești nebun? Cum să ieși în haină?

MITICĂ

Ai dreptate, mergem la unchiu-tău. Mi-a vândut soră-mea paltonul, când eram bolnav.

JEAN *mânios*

Nici vorbă de asta... şi pe urmă, acum? tu nu vezi că e douăsprezece şi jumătate? — *caută mult nu ştie ce hotărîre să ia şi necăjit, apoi, îşi desbracă sacadat paltonul* — Na paltonul meu.

MITICĂ *înduioşat*

Şi tu nu te 'mbolnăveşti?

JEAN *isbucnind furios, aproape cu accent*

Sigur că mă îmbolnăvesc. C'aşa eşti tu... idiot... întotdeauna încurci toate alea.

MITICĂ *mişcat, cu simpatie*

Atunci ia-ţi paltonul şi slăbeşte-mă.

JEAN *tot supărat*

Şi să te îmbolnăveşti iar? Eu n'am fost bolnav cel puţin... — *îl îmbracă, bombăneşte furios* — Dar aşa eşti tu...! — *îi pune mânios fularul lui, îi ridică gulerul, şi vrea să se întoarcă. Mitică îl opreşte brusc* — Stai — *şi apoi încet îi ridică şi el, lui, gulerul... la haină.*

MITICĂ

Hai! — *ies amândoi, scena rămâne un timp goală.*

ANA *intră după un timp şi constată cu părere de rău că Mitică n'a ascultat-o*

A plecat — *începe să deretece prin cameră, iar când aud lătrături de câine se uită pe geam să vadă cine vine. Trec prin dreptul ferestrelor Patroana şi Subdirectorul. Ana le iese înainte şi la intrare şi le deschide.*

SCENA III

ANA, PATROANA, SUBDIRECTORUL

ANA *intră, conducând respectuos înăuntru pe patroană și pe subdirector tot aranjând și potrivind scaunele, fotoliul*

A plecat mai adineauri... Azi e ieșit întâia oară din casă.

PATROANA *nervoasă către subdirector*

Poftim — *către Ana cu surprindere* — Dar ce, a fost bolnav?

ANA *cu mâna la gură*

Rău de tot, doamnă — *îi îmbie iar, dar cei doi vor rămâne în picioare tot timpul* — Am crezut că moare.. Două săptămâni n'a știut de el.

PATROANA *îndurerată, mirată*

Bine, dar nu trebuia lăsat să plece de acasă — *către subdirector* — Și noi care n'am știut nimic...

ANA *i se pare că tot nu e aranjat în casă*

Aiura într'una.

SUBDIRECTORUL

Asta nu e la el semn că e bolnav. E aiurit și când e sănătos.

PATROANA

Bine, dar cine l-a îngrijit în tot timpul ăsta?

ANA *firesc*

Cum cine? eu.

PATROANA *ca şi cum ar fi făcut o gafă, dar cu prietenie şi părere de rău*

Iertaţi-mă, doamnă... fără îndoială... D-voastră trebue să ţineţi foarte mult la...

ANA *modestă*

Oh, doamnă.

PATROANA *roasă puţin de gelozie*

Da... de... Uitaţi de ce am venit... Domnul Mitică Popescu mai avea de luat nişte bani dela bancă... dumnealui avea dreptul să ia leafa pe şase luni, în momentul plecării.

ANA *surprinsă şi fericită*

Dar... dar... doamnă... eu nu ştiu... nu cunosc regulile la bancă... credeam că Mitică a fost dat afară?

PATROANA

Şi pe urmă... e ceva foarte complicat — *a găsit o explicaţie* — S'au descoperit în registre nişte gratificaţii pe care el nu le-a ridicat. Azi i-am aflat abia, adresa, la bancă.

ANA

Dar, ce fericire, doamnă... Ce bine are să-i pară şi lui.

PATROANA

Vi se pot încredinţa d-voastră aceşti bani?

ANA *jignită de bănuială*

Dar doamnă... cum credeţi d-voastră.

PATROANA *nervoasă*

De sigur că da... Domnule subdirector, fii te rog bun şi înmânează suma datorită.

SUBDIRECTORUL *serios și solemn ca de obiceiu întinde plicul, dar e cuprins de scrupule și mai consultă odată cu privirea pe Patroană, care-i confirmă că e în regulă...*

Ii spuneți că nu e nevoie de chitanță căci a semnat subdirectorul în locul lui — *îi dă un plic cu parale.*

PATROANA *,luând un pachet dela subdirector*

Şi aici am adus un paltonaş pentru copil... Sunteţi bună să-l chemaţi înăuntru.

ANA *aducându-și aminte că e amărâtă*

Aoleo, pentru blestematul ăla... că face praf tot ce pune pe el... Acum e cu copiii pe uliță, se bate... Il chem numaidecât — *iese și i se aude vocea în stradă* — Mitică... Mitică...

SCENA IV

PATROANA, SUBDIRECTORUL

PATROANA *detectivă sentimentală*

Ai văzut cum ne-a privit?... Trebue să fie de o gelozie... De toată lumea se teme să nu i-l ia.

SUBDIRECTORUL *încurcat*

Da... nu... nu... d-voastră. Nu pare să fie rea.

PATROANA *convinsă*

Lasă-mă, n'ai văzut ce acră era când am vorbit de copilaş? Iţi spun eu că... am un ochiu în privinţa asta... Ce, n'ai văzut, ce bănuitoare m'a privit? Mă întreb unde o fi găsit-o... Cum de l-a încurcat s'o ia de nevastă.

SUBDIRECTORUL *mereu grav, dar îndoindu-se*

De, pare o femeie harnică şi cu dragoste de casă... Ai văzut, de bani i-a părut bine... Uite, pare gospodină — *arată casa.*

PATROANA *surâde*

De unde? nu vezi că e harpie, ascultă-mă pe mine... Mă întreb dacă nu e, datoria mea față de un om care m'a salvat... să-l scap și eu de o astfel de femeie.

SUBDIRECTORUL *țeapăn*

O să fie greu... Se pare că o iubește...

PATROANA *copilăroasă*

Cum o s'o iubească...?

SCENA V

ACEIAȘI, ANA și NEPOTUL

ANA *sgâlțâindu-l pe nepot, care venea cu un șirag de mosoare la gât*

Desmeticule... trebue să te adun de pe drumuri... Mosoare-ți trebue... Ia uite ce ți-ai făcut din haine?

PATROANA *privește pe subdirector cu înțeles : ia uite ce harpie.*

ANA

Sărută mâna doamnei, șterge-te — *îi șterge nasul cu șorțul.*

PATROANA *a desfăcut pachetul, scoate un paltonaș*
Vino încoace micuțule... — *îl îmbracă* — Așa... ia uite, ce bine îi vine...

SUBDIRECTORUL *încântat de ispravă*

Pe măsură. Mă rog... — *deși e tocmai pe dos.* —

ANA

Vă mulțumesc doamnă, că uite intrăm în iarnă și n'avem de nici unele. Că de când cu boala lui Mitică.

PATROANA

Păi dacă a fost bolnav... de ce a ieşit pe frigul ăsta...? Ar trebui...

ANA *cu o durere de soră*

Da' parcă poţi să te înţelegi cu el? Ce ăsta e om de înţeles ?

PATROANA *vede aci un spirit meschin de ceartă şi-l priveşte cu înţeles pe subdirector. Pe urmă către Ana îngrijorată*

Totuşi poate că ar trebui să fii mai înţelegătoare cu el... E un om de inimă doar puţin cam copilăros... are nevoie de îngrijire, — de cineva care să vegheze asupra lui. Doamne fereşte de o nenorocire... Dacă-l întoarce boala?

ANA

De, ştiu eu... dacă nu vrea să înţeleagă...! Işi face de cap... Şi aşa, dacă n'aşi fi fost eu...

PATROANA *stânjenită*

Probabil că vă iubeşte.

ANA *vorbeşte aşezat, familiar*

El a ţinut totdeauna la mine... Da' cred că e mai mult obişnuinţa... Mai ales acum, aproape că nu mai putem unul fără altul.

PATROANA *fără să vrea*

Ah!... — *îl priveşte pe subdirector.*

SUBDIRECTORUL *priveşte ţeapăn şi preocupat în tavan*

ANA

Că mai ales de când mi-a murit bărbatul și s'a mutat el la mine.

PATROANA *nefericită*

Oh!...

SUBDIRECTORUL *cu înțeles patroanei, tot țeapăn și cu ochii în tavan*

O să fie greu...

PATROANA *enervată, îndurerată, bâlbâie*

E mult de când s'a mutat la dumneata?

ANA *nevinovată*

Sigur, de mult... De când s'a întors din războiu... Bietul bărbatu-meu a venit bolnav greu... știți din tranșee? Așa că dacă n'ar fi fost bietul Mitică, nu știu zău cum ași fi dus-o. Aproape că el ne-a ținut pe toți.

PATROANA *praf făcută, face sforțări ca să poată vorbi, leagă greu vorbele*

Oh... vasăzică... încă de pe atunci, de când trăia bărbatul d-tale?

ANA *înger*

Sigur.

PATROANA *nu poate pricepe, înghite în sec nedumerită, nu mai are nici glas, totuși până la urmă isbutește să întrebe cu vocea sleită*

Și, bărbatul dumitale? Ce spunea?

ANA *zâmbitoare*

Ce să spună...? Il iubea ca pe un frate... Dacă vă spun că Mitică aproape că ne ținea pe toți... El purta grija casei...

PATROANA *a renunțat, nefericită*

Hai să mergem — *îl smucește pe Subdirector*

SUBDIRECTORUL *patroanei*

Când vă spuneam eu...! E isnoavă veche...

PATROANA

Atunci, bună ziua doamnă.

ANA

Bună ziua doamnă... Vă mulțumesc foarte mult... Sărută mâna la doamna... dezmeticule...

PATROANA *privește copilul cu duioșie*

E frumușel — *îndurerată* — are ochii lui tată său.

ANA *o clipă mirată*

Nu, seamănă mai mult cu mine și Mitică... Are ochii lui Mitică.

PATROANA *privește mai nenorocită pe subdirector*

Haide — *l-a smucit de mână atât de puternic, că omul era să cadă.*

ANA

Mitică, îl iubește de parcă ar fi al lui — *Patroana și subdirectorul se privesc aiuriți.*

PATROANA *către subdirector cu înțeles: ce zici de asta?*

SUBDIRECTORUL *meditează și cu darul lui de a pricepe totul privește și el cu subînțeles, și îi spune cu afecție Anei*

A, copilul îl aveți dela bărbatul d-voastră?

ANA *uimită trece în față*

Dar cum? Dela cine să-l am?

PATROANA *ca să repare gafa subdirectorului vin și cei doi mai în față*

Scuzați doamnă, noi credeam că e copilul lui Mitică...

ANA *firesc*

Nu, Doamnă, frate-meu n'a fost niciodată însurat și nici nu are vreun copil... Eu ași ști, că nu-mi ascunde nimic.

PATROANA *o clipă încremenită și pe urmă pasionat, precis*

Cum: « fratele » d-voastră?

ANA *în modul cel mai firesc din lume*

Frate-meu... Mitică.

PATROANA *transfigurată de uimire*

Cum? Mitică e fratele d-tale? — *rămâne așa îndelungă vreme căci nu-i vine să creadă — privind-o cu un început de nădejde* — Și dumneata ești... ești sora lui? — *s'a zăpăcit și gesticulează pe dos, nesigur ca și când i s'ar încurca mâinile.* — El... adecă... *o îmbrățișează pătimaș* — Ah... ah...

SUBDIRECTORUL *își pune ochelarii, îi scoate, îi șterge, iar îi pune și privește nedumerit, isbucnirea patroanei, e scos dintr'ale lui ca și când ar fi greșit o adunare.*

PATROANA *în fierbere, încântată către subdirector cercetându-l ca și când el ar fi susținut asta*

Auzi?... Sora lui...? Nu e harpie, e sora lui... — *se întoarce și, brusc, Anei* — Ești sigură?

ANA *ridică din umeri cam nedumerită*

Așa cred.

PATROANA *de zăpăcită ce e nu mai știe ce face, îl trage pe director de haină, de guler, certându-l*

Înțelegi? E sora lui... El e fratele ei...

SUBDIRECTORUL *nedumerit de ceartă*

Dar nu'nțeleg de ce sunt eu de vină?

PATROANA *o îmbrățișează din nou... pe Ana apoi, brusc și uimit*

Sora lui.

SUBDIRECTORUL *cu conștiința împăcată*

Văzut-ai comedie? Am făcut bine că i-am încredințat bani.

PATROANA *jignită*

Parcă de asta-i vorba acum...

ANA *e din ce în ce mai nedumerită, hotărît lucru, nu înțelege nimic.*

PATROANA *se oprește brusc din mișcarea ei, febrilă*

Unde e acum?

ANA

A plecat cu domnul Jean Goldenberg.

PATROANA *insistent, nervos*

Unde e? Unde poate fi găsit?...
Trebue să-l văd imediat.

ANA *contrastând prin calmul ei, nedumerit*

Cred că pe calea Victoriei.

SUBDIRECTORUL *mocnit, furios*

La Capșa, rezemat de bară...

PATROANA

Lasă-l acum — *pe gânduri nervos* — Cum facem să-l aducem?

SUBDIRECTORUL

Mă duc cu mașina și-l aduc imediat.

PATROANA

N'are să vie... cunoaște probabil mașina... Ce e de făcut? N'am pic de răbdare... — *caută mereu, grăbit, pe gânduri.*

SUBDIRECTORUL

De, știu eu? Că mi-a stat mintea 'n loc...

PATROANA

Ah!... Am găsit!... Ai un plic de carte de vizită?

SUBDIRECTORUL

Sigur că am.

PATROANA *încearcă să scrie, nu poate*

Te rog scrie dumneata, eu nu pot. Ăă — *dictează nervos* — « Dragă inspectore, dela bancă ne-au dispărut acte importante. Bănuielile cad asupra funcționarului Mitică Popescu... Noi suntem aci, la al acasă, ca să împiedecăm orice manevră... Arestează-l te rog, imediat... ca să nu dispară pentru percheziție... Individul poate fi găsit în fața cafenelei Capșa »

ANA *speriată*

Dar doamnă!...

SUBDIRECTORUL *nedumerit și el*

Doamnă...

PATROANA

Lasă că știu eu ce fac — *se uită la brățară* — Domnule Stupariu. Ai trei minute până la poliție... două de vorbă cu inspectorul Gheorghiu care mi-e prieten, două la Capșa și încă trei aci. Fac zece minute... Dacă faci mai mult, dau afară șoferul. Dă orice explicații inspectorului... Alarmează-l — *își aduce aminte și o îmbrățișează spontan pe Ana* — E sora lui!

SUBDIRECTORUL *pregătindu-se grăbit și greoi de plecare, mișcat*

In zece minute sunt aci — *și înainte de a eși, după o scurtă ezitare* — Văzut-ai comedia comediilor? Ea e sora lui... El e fratele ei — *nu știe ce să mai facă emoționat și grav, sărută brusc, pe Ana pe creștet* — Mă rog de iertare stimată doamnă, dar de atâtea încurcături m'am conturbat și eu de cap — *o mai salută milităreşte* — Scuzați doamnă... Compliment... Respect... — *iese zăpăcit, revine din prag peste nepot și Ana care îl conduceau* — Mi-am uitat pălăria...

PATROANA *extrem de veselă*

Așa dar n'are nici metresă, nici copil... nici copil, nici metresă... — *o scutură de umeri, pe Ana.*

ANA *mereu, mereu nedumerită*

Doamnă, dar nu înțeleg nimic.

PATROANA *veselă și obosită de atâtea emoții s'a trântit în jumătatea de fotoliu*

Pentru că e foarte greu... pentrucă e imposibil de înțeles — *Dă fără să vrea tăvița de pe masă la o parte, dă peste fotografia ei pe masă, pe care Mitică abia avusese timp s'o ascundă, o privește mirată.*

ANA *explicând, căci nu pricepe mirarea ei*

Asta-i fotografia lui din sertar.

PATROANA *privește, și pe urmă simplu*

Asta-i fotografia mea. Ce sertar!

ANA *o privește pe ea, privește poza*

A!!

NEPOTUL *se vârîse și el între ele*

Asta-i poza de-l doare capul pe unchiu... — *Ana îi dă cu palma peste gură pentru obrăznicia lui, apoi clatină din cap*

Da, da...

PATROANA

Dar ce sertar? Cum a ajuns asta la el?

ANA *își amintește de Mitică, face legătură*

Acum înțeleg eu — *trage un sertar, eventual la șifoner, și-i arată* — O ascundea de obicei aici.

PATROANA *se vedea și merge la scrin se uită în sertar*

Dar ce-i aici?

ANA

Odată, când am aranjat sertarul, am dat peste fotografia asta, ascunsă aci... Ia uite ce mai are...

PATROANA *scoate interesată, mirată, o mănușe*

Mănușa asta desperechiată? — *O încearcă și constată pe loc* — Asta-i mănușa mea!... — *uimită* — Asta-i mănușa mea! — *o arată demonstrativ* — Cum o fi ajuns la el...? — *conținutul sertarului o pasionează, scoate un pachet de țigări, le privește mereu uimită* — Ia uite, ia uite... — *cu ochii mari* — Dar ce? el nu fumează?

ANA *nedumerită*

Ba da...

PATROANA

Atunci — *surâde cald pe gânduri* — Uite: « Georgeta »! Astea sunt ţigări aduse din străinătate, astă vară. Un fabricant dela Bruxelles mi-a făcut cadou câteva cutii de ţigări, anume făcute pentru mine, marcate cu numele meu. Când am ajuns acasă mai aveam câteva şi am dat fiecărui funcţionar câte 10... Uite Mitică le-a păstrat... Nu le-a fumat... — *surâde înduioşată* — E fenomenal... — *mai dă peste ceva* — Şi asta, ce e aici? O tăetură din gazetă, un compte rendu dela Balul Obolului — *citeşte râzând* — numele meu subliniat cu roşu. Iar! Altă tăietură — *citeşte cu atenţie* — « Cine a găsit un căţel alb cu bot negru e rugat să-l aducă la doamna Demetriade, Str. Lipscani Nr. 4 bis unde va primi o bună recompensă » — *surâde înduioşată, uimită şi destul de fericită* Ah, şi pe ăsta l-a păstrat... — *ascultă o clipă în ea însăşi apoi către Ana* — Ei bine doamnă şi eu... şi eu... — *încurcată, foarte mobilă* — Ce te uiţi aşa la mine?... Sigur... găseşti la urma urmelor că nu este un tip delicios? Ei da.

ANA *bănuind uimită, fericită*

Pe Mitică?

PATROANA *vin amândouă în faţă*

Da, da, da, — *încurcată* — Mi-e drag. Ei da, îl iubesc pe Mitică, pe trăznitul, pe naivul, pe unicul Mitică, pe această fermecătoare puşlama sentimentală, pe acest fanfaron loial... pe această lichea cinstită. M'am săturat de ipocriţii eleganţi, m'am îmbâcsit de prostie aşezată...

ANA *emoţionată de tot*

Il iubeşti pe Mitică? Dar dacă l-ai cunoaşte cum îl cunosc eu...

PATROANA

De sigur că da! Cu atât mai bine, îl vom scăpa de mizeriile pe care i le fac proştii practici... Vreau să-l apăr... Mitică e un copil mare.

ANA *cu mâna la gură*

E adevărat.

PATROANA

...şi prost crescut... Oh, n'am văzut un copil mai prost crescut... Dar am să-i arăt eu lui!... — *sigură de ea* — De acum nu mai merge!...

NEPOTUL *aude lătrături, aleargă speriat la fereastră apoi la uşă.*

SCENA VI

PATROANA, ANA, SUBDIRECTORUL, INSPECTORUL, JEAN, MITICĂ, UN GARDIAN

Apare întâi eroic Subdirectorul, apoi Inspectorul. Urmează agentul care ţine pe Mitică de braţ şi Jean.

SUBDIRECTORUL *arătând cu gambeta cum ar arăta cu un baston de mareşal*

L-am adus...

MITICĂ *către agent, căruia patroana îi face semn să-şi ia mâna de pe el*

Te rog să nu pui mâna pe mine!... Intâiu să te speli pe mâini.

INSPECTORUL *monden, subţire, intervine totuşi profesional*

Taci din gură puşlama... Las că vă cunosc eu pe toţi... Mă prind că nu eşti la prima lovitură... O să te cercetăm noi...

JEAN *disperat*

Garantez eu pentru el... Eu...

MITICĂ

Poftim, smechere cu mustăți...! — *abia acum când se întoarce, dă cu ochii uimit de patroană* — Dumneavoastră? — *se descopere*

INSPECTORUL *își scoate pălăria*

Sărut mânuțele doamnă... Vi l-am adus.

PATROANA

Foarte bine, inspectore dragă... ești un inspector delicios!

INSPECTORUL *încântat că a fost de folos, dar foarte autoritar*

Dar ce a furat pușlamaua asta?... Ceva însemnat de sigur?

PATROANA *simplu*

O, foarte însemnat... inima mea... — *un surâs încremenit în privirile tuturor. Mitică e și el uimit, emoționat*

INSPECTORUL *nu știe ce să creadă privește aiurit, încruntat în jurul lui*

Dar... adică... Ei drăcia naibii!

PATROANA *fermecător indignată*

Ce? Ți se pare un lucru fără importanță?...

INSPECTORUL *a priceput și el gluma, se scarpină în cap șiret*

Dimpotrivă coniță... și sunt chiar încântat că am prins la timp un hoț atât de periculos. Nici vorbă să-i

mai dau drumul — *cu un zâmbet prelungit* — Nu e mai puțin adevărat însă că dela o vreme încoace, furturile de acest soi s'au înmulțit îngrijorător... Ne cam dau de lucru...

PATROANA *frumoasă, femee*

Tot trebue să fie și poliția bună la ceva.

INSPECTORUL *curtenitor*

Fără îndoială, frumoasă doamnă... Numai că în cazurile acestea, grozav ne-ar conveni să fim noi, poliștii în locul hoților.

MITICĂ *după ce l-a privit fix*

Din obișnuință... se vede...

INSPECTORUL

Poftim... ingratul... Vezi să nu te arestez de-abinelea amice.

PATROANA

Lasă-mă pe mine, și ai să vezi.

INSPECTORUL

Cu alte cuvinte poliția și-a terminat glorios, misiunea?

GARDIANUL *către Mitică*

Văd că pe aci se fac schimbări mari... Dar eu vreau să știu cu țigarea mea zilnică, ce fac?

PATROANA

Ce țigare?

JEAN

El e agentul de circulație dela Capșa...

PATROANA *vine spre el*

D-ta ești agentul de circulație dela Capșa?... d-ta chiar?... — *gardianul salută, dar ea devine brusc mânuioasă* — Bine că te întâlnesc... De când vream să-ți scot ochii...

INSPECTORUL *îngrijorat*

Doamnă, ce s'a întâmplat. Ce nemulțumire aveți?

PATROANA *fierbând*

Va să zică d-ta ești cel care mă ții în loc la Capșa câte un sfert de oră? De atâtea ori am întârziat din pricina dumitale...

INSPECTORUL

Cum asta?

PATROANA *fierbând mereu*

Așa mă ține în fiecare zi. S'adună zeci de mașini... Urlă clacsoanele de înebunesc...

GARDIANUL *grav*

Datoria doamnă, datoria...

PATROANA *îl privește lung*

Ce datorie?

JEAN *foarte firesc*

Datoria către Mitică... — *când vede nedumerirea tuturor, explică* — Au o înțelegere amândoi. Mitică stă rezemat de bară și când apare mașina d-voastră îi face

semn lui... Atunci: Stop! — *face semnul « stopului ».* — Se opresc toate mașinile...

PATROANA *uimită, i se pare că nu pricepe, scandalizată, clatină din cap către Inspector ca și când i-ar spune « Ce zici de asta? ».*

Asta era!

INSPECTORUL *indignat*

Și până când se întrerupe circulația?

JEAN *către patroană*

Până când Mitică v'a admirat destul ...Atunci — îi face cu ochiul agentului și stopul se ridică. Pe urmă se duce și îi dă o țigare... *cu importanță* — O țigare Tomis...

PATROANA *cu o ciudă gingașe*

Admirabil... Așa poliție zic și eu.

INSPECTORUL *monden*

Atunci, sărut mâinile doamnă, la revedere domnilor...

JEAN *când inspectorul dă mâna cu Mitică*

La așa hoț, așa poliție — *inspectorul iese.*

SUBDIRECTORUL *o privește cu gravitate profesorală pe Ana*

Nu e serios, doamnă...

ANA

E un băiat tare cuminte.

SUBDIRECTORUL

Ei, minte are el destulă, dar nu-i toată bună...

ANA

A luat premiul întâiu în toate clasele primare.

SUBDIRECTORUL

Nu e serios... La noi în Ardeal când o muiere frumoasă zice, da, un bărbat serios nu zice nu.

PATROANA

Şi acum, vă rog să mă lăsaţi un minut cu acest domn,

MITICĂ *face un cap speriat.*

SUBDIRECTORUL

Vedeţi să nu scape iar, doamnă... că eu îs om bătrân şi la poliţie nu mai merg — *ies în stânga Subdirectorul, Ana, Jean, Nepotul.*

SCENA VII

PATROANA, MITICĂ

PATROANA *venind spre el, luminoasă, ameninţătoare*

Cum de ai îndrăznit...?

MITICĂ *întrerupe scurt, ridică mâinile*

Mă predau...

PATROANA *râzând reţinut*

Te predai?

MITICĂ *simplu şi definitiv*

Da!

PATROANA *tirană, cu gesturi sensuale*

Fără condiții?

MITICĂ

Fără.

PATROANA *se așează pe un scaun*

Vino încoace.

MITICĂ *definitiv ascultător*

Viu.

PATROANA *i-a făcut semn să se așeze în fotoliul cu velința pe el. Se așează și ea, dar pe brațul gros al fotoliului, se apleacă ușor deasupra lui Mitică, privindu-l în ochi*

Mă iubești?

MITICĂ *cuminte*

Zău, te iubesc.

PATROANA *surâzând și amenințând*

Bagă de seamă!

MITICĂ *face un semn cu amândouă mâinile: absolut ceea ce e la el un soiu de jurământ*

PATROANA *cu ochii calzi*

Și de ce mă iubești?

MITICĂ *rămâne năuc*

!!!?

PATROANA *frumoasă, furioasă*

Inţelegi sau nu înţelegi?... de ce mă iubeşti?

MITICĂ *conştiincios*

Lasă-mă să mă gândesc puţin.

PATROANA

Nu, pe negândite, că minţi.

MITICĂ *surâde din toată inima, o priveşte în ochi şi-i spune simplu*

Pentrucă eşti frumoasă — *rămâne cu privirea într'a ei*

PATROANA *măgulită*

Vezi că minţi?

MITICĂ *continuă, tot firesc*

Pentrucă eşti bună.

PATROANA *cu drag glumeşte*

O să vezi dumneata dacă sunt bună.

MITICĂ

Pentrucă... pentrucă... — *oricât caută... nu mai găseşte* — Zău, dacă ştiu.

PATROANA *râde din toată inima*

Bine... Acum spune-mi, de când mă iubeşti?

MITICĂ

Nu mai ţiu minte de când... De când aveam 14 ani.

PATROANA

Cum poţi minţi cu atâta neruşinare? Nu mă cunoşti decât de 6 ani.

MITICĂ *cu o ciudată sinceritate*

Ce are aface? Din clasa patra de liceu, mă gândeam mereu că o să fiu funcţionar într'o bancă şi că patroana o să fie frumoasă şi că am s'o iubesc. Altfel de ce m'aş fi făcut funcţionar?

PATROANA *râzând*

Argumentul e hotărîtor — *mai precis* — Dar de unde ştiai că am să fiu eu?

MITICĂ *emoţionat*

Alta în locul d-tale? Ar fi putut să fie alta în locul d-tale... aş fi asvârlit-o în mijlocul străzii... Numai d-ta puteai să fii!...

PATROANA

Şi acum 6 ani când m'ai văzut întâia oară ce ţi-ai zis?

MITICĂ

Nu mi-am zis nimic... am început să cânt... aşa pentru mine...

PATROANA *râde cu dragoste*

Ce cântai?

MITICĂ

Nu ştiu... am cântat vreo douăzeci de cântece... că te-am văzut când ieşam dela bancă... plecai cu directorul în automobil... şi mi-a spus Jean: « Uite pe patron cu nevastă-sa » — *râzând modest* —

Am cântat până când Jean s'a plictisit şi m'a dat dracului. Pe urmă am cântat singur acasă. De atunci căutam totdeauna să te văd...

PATROANA *puţin surprinsă*

Bine, dar atunci eram măritată?

MITICĂ *hai-hui, gândeşte despre el cum ar gândi despre altul.*

Că-mi pasă mie! Eu te iubeam aşa... — *ca pe un lucru depărtat, fără speranţă, dar el nu găseşte cuvântul.*

PATROANA *fără voia ei îi ia mâna*

Mitică!... — *îl învălue cu o privire caldă şi prietenoasă, şi după un răstimp de emoţie, tot femeie.* — Atunci dacă mă iubeai, de ce mă vorbeai totdeauna de rău?

MITICĂ *sfios ca şi până acum.*

Mi-era frică să nu afle cineva la cine mă gândesc.

PATROANA *mirată, simplu*

De ce?

MITICĂ

Mi-ar fi fost ruşine... ar fi râs toţi de mine...

PATROANA *surâde, îi mângâie lin mâna*

Ei bine, şi până când m'ai fi iubit aşa?

MITICĂ *firesc, ca pe un lucru judecat, rezolvat definitiv*

Mereu...

PATROANA *tulburată*

Cum? Ai suferit mereu în tăcere?

MITICĂ *în modul cel mai firesc din lume*

Dar n'am suferit de loc...

PATROANA *uimită, nu mai pricepe nimic*

Cum n'ai suferit, să mă ştii a altuia?

MITICĂ *privind-o ca un copil, cu o resemnare care nici nu mai e resemnare*

Nu.

PATROANA

Cum asta? Mă ştiai a altuia şi nu sufereai?

MITICĂ

Sigur că nu! Eu nu vream decât să te văd în fiecare zi când treceai în automobil — *îi bate şi acum inima amintindu-şi cu o bucurie tainică* — Imi plăcea mai mult automobilul vechiu, cel albastru, că era deschis... Il vedeam de departe.

PATROANA *certându-l*

Şi făceai semn agentului...

MITICĂ

Era băiat bun.

PATROANA *mirată*

Şi pentru o ţigare se oprea toată lumea?

MITICĂ *candid*

Cine ce pierdea? Când noi câştigam amândoi: el, ţigarea şi eu te vedeam mai mult pe dumneata — *îi priveşte rochia* — In fiecare zi mă întrebam cu ce rochie ai să fii?

PATROANA *mereu femeie*

Şi n'ai suferit niciodată? Absolut niciodată din cauza mea?

MITICĂ *se ridică în picioare, ncruntat*

Ba da.

PATROANA *se ridică şi ea*

Când?

MITICĂ

Acum în urmă, când am fost la d-ta... Nu ştiu ce s'a întâmplat cu mine atunci...

PATROANA

?!...

MITICĂ

Nu ştiu... Până atunci erai departe de mine, ca stelele, pe urmă dintr'odată erai atât de aproape, la un pas, mi-a venit rău când am văzut pe Valtezeanu lângă stelele mele... Am încremenit...

PATROANA *malițioasă*

Ba dimpotrivă, erai extrem de agitat.

MITICĂ

Tot aia. Imi venea să-l svârl pe fereastră...

PATROANA

Sufereai mult?

MITICĂ

Mă durea tot corpul... era prea ticălos... a pus mâna pe piciorul d-tale...

PATROANA *mângâindu-l*

Ai suferit din cauza mea...

MITICĂ

Din cauza lui, nu din cauza d-tale.

PATROANA

Dar, ia ascultă... Uite-te în ochii mei. Cât timp a să-mi zici: d-ta?

MITICĂ

! ?

PATROANA

Te rog să-mi spui de aci înainte: « tu »!...

MITICĂ *spune în gând « tu » și simte că e o imposibilitate, surâde încercând*

PATROANA

Așa... să-mi zici tu.

MITICĂ

Bine, am să-ți zic. *candid.* — Când voiu fi singur.

PATROANA

Nu, acum: « tu ».

MITICĂ *stângaci*

Tu.

PATROANA

Bine, și acum să-mi răspunzi la altceva: dacă mă iubeai atât de mult, de ce ai spus în seara ceea, că nu poți să mă iei de nevastă?

MITICĂ

Nu ştiu... Naiba să ştie... Prea erau mulţi de faţă...

PATROANA

Ei şi?...

MITICĂ

Pe urmă mi s'a părut că-ţi baţi joc de mine... Cum naiba să-mi închipui eu că t... — *vrea să spuie tu, dar se împiedică emoţionat* — Vezi? Nu merge.

PATROANA *surâde cu dragoste*

Merge...! zi: tu... Şi încă!... — *îi mângâie părul* — Nu-ţi venea să crezi că te-aşi putea iubi?

MITICĂ *zâmbind zănatec*

Parcă acuma cred?

PATROANA *surâzând indignată*

A! A!

MITICĂ *se scoală*

Dumneata eşti ceva... Nu ştiu cum să-ţi spun... un lucru fără pereche... ca mine sunt nenumăraţi,... toată strada... de ce să mă iubeşti pe mine?...

PATROANA *mişcată îi strânge mâinile, privindu-l cu duioşie.*

MITICĂ

Nu, eu mă cunosc... Ai face o proastă afacere...

PATROANA

Da? Eu cred că e cea mai bună din toate câte am făcut până acum.

MITICĂ *stă un minut pe gânduri*

Aş vrea s'o văd şi pe asta.

PATROANA *îl priveşte precis*

Măi nătăng şi nebun, îmi placi aşa cum eşti tu... Cu năzdrăvăniile tale... Cu « spiritele tale » fără niciun Dumnezeu, şi cu toate « incorectitudinile » tale... Pentrucă ai aşa, ascuns, sub haină, un pumn de inimă...

MITICĂ *stânjenit, căutând spre haină*

Tare curios aş fi...

PATROANA

Taci... Pentrucă atunci când cineva te cunoaşte, poate, avea încredere în tine... pentrucă acolo unde alţii cântăresc, totul, tu îţi dai fără nicio socoteală: suflet.

MITICĂ *tulburat, trădându-şi emoţia, prin aceste încercări de a face spirite*

Mai păcălesc şi eu pe cine pot.

PATROANA

Da... Când crezi că ai păcălit pe alţii, tot tu eşti în pagubă... Ai înţeles, pentru ce îmi eşti atât de aproape Mitică?

MITICĂ *copleşit de emoţie*

Dacă-ţi sunt aproape fereşte-ţi buzunarele...

PATROANA

N'ai să taci odată — *îl trage de păr* — Ascultă: şi pe urmă am încredere pentrucă mă iubeşti... ştii tu ce însemnează sentimentul acesta: Să te ştii iubită... să ai convingerea că eşti iubită cu adevărat?

MITICĂ

Dar de unde știi?

PATROANA *înfuriată*

Ascultă, oi fi tu mai nebun... dar eu sunt și mai nebună. Văd eu că nu mai merge cu tine altfel... *îl silește să stea în fotoliu, apoi stând și ea pe brațul fotoliului, îl cheamă spre ea :* Vino încoace — *el șovăia amintind cu zâmbetul de palme primite, atunci se apleacă ea îl îmbrățișează lung.*

SUBDIRECTORUL *apare tiptil, constată încântat, apoi face semn celorlalți*

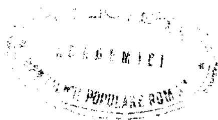
Poftiți încoace... — *tare* — Ei v'ați împăcat? — *cei doi îmbrățișați tresar și sar de pe fotoliu* — Despre cununie să n'aveți nicio grije... Vă cununăm noi doi — *o arată ținând-o de mână, pe Ana, mucalit cu gravitate.* — Că mi-am aflat și eu boreasă mândră.

PATROANA *vede asta, se smucește, veselă și indignată*

Mai compromis, m'ai compromis..., — *precis* — Trebue să mă iei de nevastă.

MITICĂ

Te iau.

SFÂRȘIT

MONITORUL OFICIAL
ŞI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
BUCUREŞTI, 1946

EDIȚII

SCRIITORII ROMÂNI CONTEMPORANI

CAMIL PETRESCU

TEATRU

* I

SUFLETE TARI
JOCUL IELELOR
MITICĂ POPESCU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

DEFINITIVE